

|| ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಶ್ವರೂಪ ||

Tracking:

Sr.	Date	Remarks	By
1	07.11.2011	Typing Started	H K SrinivaSa Rao
2	14.11.2011	Typing Ended	H K SrinivaSa Rao
3	25.06.2012	Proof Reading	M S Venugopal
4	02.07.2012	Editing – VerSion 1	H K SrinivaSa Rao

|| ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಠಲ ಗೋಪೀನಾಥೋ ವಿಜಯತೇ ||

Blessed by Lord and with His divine grace, we are pleased to publish this Magnanimous Work of Bhagavan Sri Vedavyasa. It is a humble effort to make available this Great work to Sadhakas who are interested in the noble path of propagating Tatwavada.

With great humility, we solicit the readers to bring to our notice any inadvertant typographical mistakes that could have crept in, despite great care. We would be pleased to incorporate such corrections in the next versions. Users can contact us, for editable version, to facilitate any value additions.

Contact: H K SRINIVASA RAO, N 26, 2ND FLOOR, 15TH CROSS, NEAR VIDHYAPEETA CIRCLE, ASHOKANAGAR, BANGALORE 565. PH NO. 26615951, 9901971176, 8095551774, Email : srkarc@gmail.com

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸುಕೃತದ ಫಲವಾಗಿ ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು, ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ, ಈ ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿದ, ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳಾದ, ದಿವಂಗತರಾದ ಲಲಿತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಹೆಚ್ ಆರ್ ಅವರ ಸವಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಈ "ಸರ್ವಮೂಲ ಯಜ್ಞ"

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಅನುನಾಸಿಕದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ವೈವಿದ್ಯತೆಯು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಾಗ, ಅದರ ಜ್ಞಾನದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ, ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದು ಏಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುಸ್ವಾರಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುನಾಸಿಕ, ಅನುಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥ ಋಣ: ಶ್ರೀ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ "ಭಗವಂತನ ನಲ್ಲಡಿ - ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕನ್ನಡ ಪಡಿನುಡಿ"

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು :

ಅಂತರ್ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ನಿಜಾರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಸೋತೆ. ಅಪಾರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಪರೀತವಾದ ಗೀತಾರ್ಥದ ಸುರಿಮಳೆಯಿಂದ, ಅಪವಿತ್ರನಾದೆ. ಕಂಗೆಟ್ಟು ತಳಮಳಿಸಿತು ಹೃದಯ. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಆಚಾರ್ಯ ಬನ್ನಂಜೆಯವರ “ಭಗವಂತನ ನಲ್ಲಡಿ - ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕನ್ನಡ ಪಡಿನುಡಿ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊತ್ತ ಕೃತಿಯು ಬಿದ್ದಿತು ಕಣ್ಣಿಗೆ. ಓದುತ್ತ ಹೋದೆ. ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಲೀನವಾಗಿ ಚರಿಸಿತು ಪದ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ. ಉಟ-ನಿದ್ರಗಳ ಹಾವಳಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾದ ಮನಸ್ಸು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಿಂದಿತು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ. ಪುನೀತನಾದೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಮೈ ಮರೆಯಿತು.

ಅತ್ಯಮೋಘವಾದ, ಸರಳ-ಸುಂದರ ಮತ್ತು ನೈಜಾರ್ಥದ ಸವಿಯ ರಸದೂಟದಿಂದ ಪುಳುಕಿತವಾಯಿತು ಮನಸ್ಸು. ಇಂತಹ ಕೃತಿಯನ್ನು, ಸಾಧಕರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೇಂದೇ ರಚಿಸಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶರಣಾಯಿತು ತ್ರಿಕರಣಗಳು.

ಇಂತಹ ಅನುಭವವನ್ನು, ಅಂತರ್ಜಾಲದ ಹುಚ್ಚಿರುವ ನನ್ನಂತಹ ಯುವಪೀಳಿಗೆಯೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಗುರೊಡೆಯಿತು. ಇಂತಹ ಜನತೆಗೆ, ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ, ಮನಮುಟ್ಟುವ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು, ತಲುಪಿಸಲು ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೋರಲು ಸಜ್ಜಾಗು, ಎಂದಿತು ಮನಸ್ಸು. ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಭೇಟಿಯಾದೆ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು. ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳ ಸುಕೃತವೋ, ನಾನರಿಯೆ. ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಿ ಅನುಮತಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರ ಕರುಣೆಗೆ ಬೆರಗಾದೆ. ಸಂತಸದಿ, ಮೈಮರೆತು ಮಾತನಾಡದಾಯಿತು ಮನಸ್ಸು. ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಅರ್ಪಣೆಗಾಗಿ ಏನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದರಿಯದೆ ಕಂಗಾಲಾದೆ. ಬೆಲೆಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಈ ಅನುಮತಿಗೆ, ನಮೋ ನಮಃ ಎಂಬುದೇ ಗರಿಷ್ಠವಾದ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಎಂದುತ್ತರಿಸಿತು ಮನಸ್ಸು. ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನೂ ಸೂರೆಗೊಳಿಸುವ, ಆಚಾರ್ಯರ ಶೈಲಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ತುಂಬು ಹೃದಯದಿಂದ ಮನವು ಶರಣಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ:

|| ಆಚಾರ್ಯಾ ಶ್ರೀ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯಾ ಸಂತು ಮೇ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮನಿ ||

ಆಚಾರ್ಯರ “ ಭಗವಂತನ ನಲ್ಲಡಿ - ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕನ್ನಡ ಪಡಿಸುಡಿ ”ಯ ಬಗ್ಗೆ

ಕೃಷ್ಣಾ! ಕೃಷ್ಣ ! ಆಹಾ! ನಿನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಾಸರೂಪದಿಂದ, ಲೋಕೋಪಕಾರ ಒಂದಲ್ಲದೇ, ಇನ್ನಾವ ಹವ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಕರುಣಾಸಿಂಧುವಿನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಿ! ಎಂತಹ ಸುಂದರ ಪರಮಾನಂದಕರ ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿ ನೀನು. ಜೀವರ ಜೀವನದ ಸಾಧನೆ-ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸರಳವಾದರೂ ಗೂಢವಾದ, ಸುಂದರ ಪ್ರತಿಮಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಲಲಿತವಾಗಿ, ಮನ ತಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟುವ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಿ.

‘ಸಂಸಿದ್ಧಸಪ್ತಕೋಟಿಮಹಾಮಂತ್ರಾಣಾಂ’ ಎಂಬ ಯುಕ್ತ ಭಿರುದಾಂಕಿತರಾದ, ‘ಅನಾಥಂ ದೀನಂ ದೂನಂ ಉದ್ಧರಯಿತಿ ವಿಜ್ಞಾಪನಕರ್ತೃಣಾಂ’ ಎಂದು ಹಗಲಿರುಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ, ಕರುಣೆಯ ಕಡಲಾದ, ‘ಒಂದು ಬಾರಿ ಸ್ಮರಣೆ ಸಾಲದೇ’ ಎಂಬ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ, ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಅನುಭವಾನಂದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಬಿಂಬಿಸಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮನೋಜ್ಞವಾದ, ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಪುಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣನ ನುಡಿಮುತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಂತಿರುವ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನು, ಇವರೀರ್ವರ ಕರುಣಾಸರಣಿಯಿಂದ, ಅನುಭವಿಸಿ, ಸಾಧಕರ ಅವಲೋಕನೆಗಂದೇ, ಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಪಾಮರನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅರಳಿಸಿ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ, ಅನುಭವವನ್ನು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹುಸಿಯಾಗಿಸಿರುವ, ಸರಳ ಕನ್ನಡಪದ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ, ‘ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ಇದು ಭೂಷಣ’ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಆಚಾರ್ಯ ಬನ್ನಂಜೆಯವರ, ನಮ್ಮಲ್ಲರ ಭಗವಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನುಡಿದಂತಿರುವ, ‘ನಲ್ಲಡಿ-ಪಡಿಸುಡಿಗಳಿಗೆ’ ಪೂರ್ಣ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು, ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲೀ, ಯಾವುದರಿಂದಾಗಲೀ, ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ! ಮಹಾಯೋಗಿ-ವರ್ಯರನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಆನಂದಿಸೋಣ? ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದೇ , ಹಮ್ಮಿಲ್ಲದೇ , ವಿನಯದಿಂದ ಈ ಪದ-ಪಂಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ , ಮುಳುಗಿ ಮತ್ತೇ ಆನಂದದಿಂದ ಮೀಯೋಣ. ಮಿಂದು-ಮಿಂದು ಸುಖಿಸೋಣ. ಇದೇ ಮಹಾಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಅಚಾರ್ಯವರ್ಯರಿಗೆ ನಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅಲ್ಪ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಅವರ ಪಾದಪಾಂಸವೆಂಬ ಪ್ರಸಾದವು ನಮ್ಮನ್ನು ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ.

ಈ ಕೃತಿಯಿರಲು! ಸೂರ್ಯನಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಲ್ಲವೆಂಬ, ಮಾರ್ಗವರಿಯದ, ಮೂಢರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ನಮ್ಮದಾಗದಿರಲಿ. ಅವಗಾಹಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗದವರನ್ನು ಆ ಮಧ್ವಪತಿ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣನೇ ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

|| ಕೃಷ್ಣಂ ವಂದೇ ಜಗದ್ಗುರುಂ|| ||ಆಚಾರ್ಯಾ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ ಸಂತು ಮೇ ಜನ್ಮಜನ್ಮನಿ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ

ಅಧ್ಯಾಯ - ಒಂದು

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಉವಾಚ

ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸಮವೇತಾ ಯುಯುತ್ಸವಃ |

ಮಾಮಕಾಃ ಪಾಣ್ಡವಾಶ್ಚೈವ ಕಿಮಕುರ್ವತ ಸಂಜಯ ||01||

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಕೇಳಿದನು: ಧರ್ಮದ ತಾಣವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೋರಬಯಸಿ ನೆರೆದ ನನ್ನವರು ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರು ಏನು ಮಾಡಿದರು ಸಂಜಯ?

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಪಾಣ್ಡವಾನೀಕಂ ವ್ಯೂಢಂ ದುರ್ಯೋಧನಸ್ತದಾ |

ಆಚಾರ್ಯಮುಪಸಂಭ್ರಮ್ಯ ರಾಜಾ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ||02||

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಆಗ, ದೊರೆಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನ, ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಪಾಂಡವರ ಪಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಆಚಾರ್ಯನತ್ತ ನಡೆದು, ಮಾತಾಡಿದನು:

ಪಶ್ಯಂತಾಂ ಪಾಣ್ಡುಪುತ್ರಾಣಾಮಾಚಾರ್ಯ ಮಹತೀಂ ಚಮೂಮ್ |

ವ್ಯೂಢಾಂ ದ್ರುಪದಪುತ್ರೇಣ ತವ ಶಿಷ್ಯೇಣ ಧೀಮತಾ ||03||

‘ನೋಡು ಅಚಾರ್ಯ, ಪಾಂಡುಪುತ್ರರ ಈ ದೊಡ್ಡ ದಂಡನ್ನು; ನಿನ್ನ ಜಾಣ ಶಿಷ್ಯ ದ್ರುಪದಪುತ್ರನಿಂದ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡದ್ದನ್ನು.

ಅತ್ರ ಶೂರಾ ಮಹೇಷ್ವಾಸಾ ಭೀಮಾರ್ಜುನ ಸಮಾಯುಧಿ |

ಯುಯುಧಾನೋ ವಿರಾಟಶ್ಚ ದೃಪದಶ್ಚ ಮಹಾರಥಃ ||04||

ಧೃಷ್ಟಕೇತುಶ್ಚೇಕಿತಾನಃ ಕಾಶಿರಾಜಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್ |

ಪುರುಜಿತ್ಕುನ್ತಿಭೋಜಶ್ಚ ಶೈಭ್ಯಶ್ಚ ನರಪುಂಜವಃ ||05||

ಯುಧಾಮನ್ಯುಶ್ಚ ವಿಕ್ರಾಂತ ಉತ್ತಮೌಜಾಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್ |

ಸೌಭದ್ರೋ ದ್ರೌಪದೇಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವ ಏವ ಮಹಾರಥಾಃ ||06||

‘ಇಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರೂ ವೀರರು. ಹಿರಿಯ ಬಿಲ್ಲಾರರು. ಕಾದುವಲ್ಲಿ ಭೀಮಾರ್ಜುನರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದವರು: ಸಾತ್ಯಕಿ, ವಿರಾಟ ಮತ್ತು ದ್ರುಪದ ಕೂಡ ಹಿರಿಯ ತೇರಾಳು; ದೃಷ್ಟಕೇತು, ಚೇಕಿತಾನ, ಕಾಶಿರಾಜ ಕೂಡ ಕಡುಗಲಿ; ಪುರುಜಿತ್, ಕುಂತಿಭೋಜ ಮತ್ತು ಶೈಬ್ಯ ಕೂಡ ಗಂಡುಗಲಿ; ಯುಧಾಮನ್ಯುವೂ ಕೆಚ್ಚಿದಯವನು. ಉತ್ತಮೌಜ ಕೂಡ ಕಡುಗಲಿ; ಸುಭದ್ರೆಯ ಮಗ ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಕ್ಕಳು; ಎಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯ ತೇರಾಳುಗಳೆ.

**ಅಸ್ಮಾಕಂ ತು ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಯೇ ತಾನ್ ನಿಬೋಧ ದ್ವಜೋತ್ತಮ |
ನಾಯಕಾ ಮಮ ಸೈನ್ಯಸ್ಯ ಸಜ್ಜಾ ಧ್ವಂ ತಾನ್ ಬ್ರವೀಮಿ ತೇ ||07||**

‘ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹೆಚ್ಚಾಳುಗಳು, ನನ್ನ ಪಡೆಯ ಮಂದಾಳುಗಳು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಬಗೆಗೂ ಕೇಳು. ಓ ಹೆಬ್ಬಾವನೆ, ನಿನ್ನ ಸನ್ನೆಗೆಂದು ಅವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ .

**ಭವಾನ್ ಭೀಷ್ಮಶ್ಚ ಕರ್ಣಶ್ಚ ಕೃಪಶ್ಚ ಸಮಿತಿಷ್ವಯಃ |
ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾ ವಿಕರ್ಣಶ್ಚ ಸೌಮದತ್ತಿಸ್ತಥೈವ ಚ ||08||**

‘ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನು, ಭೀಷ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಣ, ಕೃಪ ಕೂಡ ಗೆಲುಗಾರ; ಹಾಗೆಯೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಮತ್ತು ವಿಕರ್ಣ; ಸೋಮದತ್ತನ ಮಗ ಭೂರಿಶ್ವರ ಕೂಡ.

**ಅನ್ಯೇ ಚ ಬಹವಃ ಶೂರಾ ಮದರ್ಥೇ ತ್ಯಕ್ತಜೀವಿತಾಃ |
ನಾನಾಶಸ್ತ್ರಪ್ರಹರಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಯುದ್ಧವಿಶಾರದಾಃ ||09||**

‘ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ವೀರರಿದ್ದಾರೆ; ನನಗಾಗಿ ಬದುಕು ತೆರಲು ಬಂದವರು; ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಹೋರಬಲ್ಲವರು; ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರು.

**ಆಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ತದಸ್ಮಾಕಂ ಬಲಂ ಭೀಷ್ಮಾಭಿರಕ್ಷಿತಮ್ |
ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ತ್ವಿದಮೇತೇಷಾಂ ಬಲಂ ಭೀಮಾಭಿರಕ್ಷಿತಮ್ ||10||**

‘ಭೀಷ್ಮನ ಕಣ್ಣಾಪಿನ ನಮ್ಮ ಆ ಸೇನೆಯ ಸಜ್ಜು, ಸಾಲದು. ಭೀಮನ ಕಣ್ಣಾಪಿನ ಇವರ ಈ ಸೇನೆಯೋ, ಸಾಕಷ್ಟು ಸಜ್ಜುಗೊಂಡಿದೆ.

**ಅಯನೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಯಥಾಭಾಗಮವಸ್ಥಿತಾಃ |
ಭೀಷ್ಮಮೇವಾಭಿರಕ್ಷಂತು ಭವಂತಃ ಸರ್ವ ಏವ ಹಿ ||11||**

‘ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲು, ತಕ್ಕಂತೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ಕಾವಲು ನಿಂತು, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಭೀಷ್ಮನನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿರಬೇಕು.’

ತಸ್ಯ ಸಜ್ಜನಯನ್ ಹರ್ಷಂ ಕುರುವೃದ್ಧಃ ಪಿತಾಮಹಃ |
ಸಿಂಹನಾದಂ ವಿನದ್ಯೋಚ್ಚೈಃ ಶಙ್ಖಂ ದಧೌ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ||12||

ಅವನಿಗೆ ಸಂತಸಬರಿಸಲೆಂದು, ಎದೆಗಾರ ಕುರುಗಳ ಹಿರಿಯಜ್ಜನಾದ ಭೀಷ್ಮ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದಗೈದು ಶಂಖವನ್ನೂದಿದನು.

ತತಃ ಶಙ್ಖಾಶ್ಚ ಭೇರ್ಯಶ್ಚ ಪಣವಾನಕಗೋಮುಖಾಃ |
ಸಹಸೈವಾಭ್ಯಹನ್ಯಂತ ಸ ಶಬ್ದಸ್ತುಮುಲೋಽಭವತ್ ||13||

ಆ ಬಳಿಕ ಶಂಖಗಳು, ನಗಾರಿಗಳು, ತಮಟೆ-ಡೋಲು-ಗೋಮುಖಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆ ಸದ್ದು ಕಿವಿಗಡಚಿಕ್ಕುವ ಗದ್ದಲವಾಯಿತು.

ತತಃ ಶ್ವೇತೈರ್ಹಯೈರ್ಯುಕ್ತೇ ಮಹತಿ ಸ್ಯಂದನೇ ಸ್ಥಿತೌ |
ಮಾಧವಃ ಪಾಣ್ಡವಶ್ಚೈವ ದಿವ್ಯೌ ಶಙ್ಖೌ ಪ್ರದಧ್ಮತುಃ ||14||

ಆ ಬಳಿಕ, ಬಿಳಿಯ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಹಿರಿಯ ತೇರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ, ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನ, ವೆಗಳದ ಶಂಖಗಳನ್ನು ಉದಿದರು.

ಪಾಣ್ಡುಜನ್ಯಂ ಹೃಷೀಕೇಷೋ ದೇವದತ್ತಂ ಧನಂಜಯಃ |
ಪೌಣ್ಡ್ರಂ ದಧೌ ಮಹಾಶಙ್ಖಂ ಭೀಮಕರ್ಮಾ ವೃಕೋದರಃ ||15||

ಅನಂತವಿಜಯಂ ರಾಜಾ ಕುಂತೀಪುತ್ರೋ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಃ |
ನಕುಲಃ ಸಹದೇವಶ್ಚ ಸುಘೋಷಮಣಿಪುಷ್ಪಕೌ ||16||

ಕೃಷ್ಣ ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನು; ಅರ್ಜುನ ದೇವದತ್ತವನ್ನು; ಎದೆಗೆಡಿಸುವ ಭೀಮಸೇನ ಪೌಂಡ್ರವೆಂಬ ಭಾರೀ ಶಂಖವನ್ನು ಉದಿದ. ಕುಂತಿಯ ಹಿರಿಮಗ,ದೊರೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಅನಂತವಿಜಯವನ್ನು; ನಕುಲ ಮತ್ತು ಸಹದೇವ ಸುಘೋಷ ಮತ್ತು ಮಣಿಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು.

ಕಾಶ್ಯಶ್ಚ ಪರಮೇಷ್ಟಾಸಃ ಶಿಖಣ್ಣೀ ಚ ಮಹಾರಥಃ |
ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನೋ ವಿರಾಟಶ್ಚ ಸಾತ್ಯಕಿಶ್ಚಾಪರಾಜಿತಃ ||17||

ದುಪದೋ ದ್ರೌಪದೇಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ ಪೃಥಿವೀಪತೇ |
ಸೌಭದ್ರಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಹುಃ ಶಙ್ಖಾನ್ ದಧ್ಮುಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ||18||

ದುಪದೋ ದ್ರೌಪದೇಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ ಪೃಥಿವೀಪತೇ |
ಸೌಭದ್ರಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಹುಃ ಶಙ್ಖಾನ್ ದಧ್ಮುಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ||18||

ಹಿರಿಯ ಬಿಲ್ಲೋಜ ಕಾಶಿರಾಜ, ಹಿರಿಯ ತೇರಾಳು ಶಿಖಂಡಿ, ದೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನ, ವಿರಾಟ ಮತ್ತು ಸೋಲರಿಯದ ಸಾತ್ಯಕಿ, ದ್ರುಪದ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಕ್ಕಳು, ತುಂಬುತೋಳಿನ ಅಭಿಮನ್ಯು, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ, ಓ ನೆಲದೊಡೆಯನೆ, ಒಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಶಂಖಗಳನ್ನು ಊದಿದರು.

**ಸ ಘೋಷೋ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾಣಾಂ ಹೃದಯಾನಿ ವ್ಯದಾರಯತ್ |
ನಭಶ್ಚ ಪೃಥಿವೀಂ ಚೈವ ತುಮುಲೋ ವ್ಯನುನಾದಯನ್ ||19||**

ಆ ಸದ್ಗು ನೆಲ-ಮುಗಿಲು ತಬ್ಬಿ, ಪಡಿನುಡಿದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಎದೆಗಳನ್ನು ಗಬ್ಬರಿಸಿತು.

**ಅಥ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾನ್ ಕಪಿಧ್ವಜಃ |
ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಶಸ್ತ್ರಸಮ್ಪ್ರಾತೇ ಧನುರುದ್ಯಮ್ಯ ಪಾಣವಃ ||20||**

ಹೃಷೀಕೇಷಂ ತದಾ ವಾಕ್ಯಮಿದಮಾಹ ಮಹೀಪತೇ |

ಆ ಮೇಲೆ ಹನುಮನ ಬಾವುಟದ ಅರ್ಜುನ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರು ಸಜ್ಜಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ತಾನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿ, ಓ ದೊರೆಯೇ, ಆಗ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಸೇನಯೋರುಭಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ರಥಂ ಸ್ಥಾಪಯಮೇಽಚ್ಯುತ ||21||

ಅರ್ಜುನನು ನುಡಿದನು : 'ಅಳಿವಿರದ ಕೃಷ್ಣನೇ, ಎರಡು ಪಡೆಗಳ ನಡುವೆ ನನ್ನ ತೇರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು.

**ಯಾವದೇತಾನ್ ನಿರೀಕ್ಷೇಽಹಂ ಯೋದ್ಧುಕಾಮಾನವಸ್ಥಿತಾನ್ |
ಕೈರ್ಮಯಾ ಸಹ ಯೋಧ್ಯವ್ಯಮಸ್ಮಿನ್ ರಣಸಮುದ್ಯಮೇ ||22||**

'ಕಾದಬಯಸಿ ನೆರೆದ ಇವರತ್ತ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ: ಈ ಕದನದ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ನನ್ನ ಜೊತೆ ಕಾದಹೊರಟವರು ? ಯಾರ ಜೊತೆ ನಾನು ಕಾದಬೇಕು ?

**ಯೋತ್ಸ್ಯ ಮಾನಾನವೇಕ್ಷೇಽಹಂ ಯ ಏತಃತ್ರ ಸಮಾಗತಾಃ |
ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ದುರ್ಬುಧೈರ್ಯುಧೈ ಪ್ರಿಯಚಿಕೀರ್ಷವಃ ||23||**

‘ನಾನೊಮ್ಮೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಕಾದ ಹೊರಟವರನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಈ ಇವರನ್ನು; ತಿಳಿಗೇಡಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಹೆಗಲು ಕೊಡಬಯಸಿದವರನ್ನು.’

ಸಜ್ಜಯ ಉವಾಚ

**ಏವಮುಕ್ತೋ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ಗುಡಾಕೇಶೇನ ಭಾರತ |
ಸೇನಯೋರುಭಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ರಥೋತ್ತಮಮ್ ||24||**

**ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಪ್ರಮುಖತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಮಹೀಕ್ಷಿತಾಮ್ |
ಉವಾಚ ಪಾರ್ಥ ಪಶ್ಯಂತಾನ್ ಸಮವೇತಾನ್ ಕುರೂನಿತಿ ||25||**

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಓ ಭರತವಂಶದ ಅರಸನೆ, ಪೊದರುಕೂದಲಿನ ಅರ್ಜುನ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಕೃಷ್ಣ, ಎರಡು ಪಡೆಗಳ ನಡುವೆ, ಹಿರಿಯ ತೇರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ; ಭೀಷ್ಮ-ದ್ರೋಣರು, ಎಲ್ಲ ಅರಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೇರ ಬೀಳುವಂತೆ. ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನುಡಿದ; ‘ಕುಂತಿಯ ಮಗನೆ, ನೋಡು, ಈ ನೆರೆದ ಕುರುಗಳನ್ನು’, ಎಂದು.

**ತತ್ರಾಪಶ್ಯತ್ ಸ್ಥಿತಾನ್ ಪಾರ್ಥಃ ಪಿತೃ-ನಥ ಪಿತಾಮಹಾನ್ |
ಆಚಾರ್ಯಾನ್ಮಾತುಲಾನ್ ಭ್ರಾತೃ-ನ್ ಪುತ್ರಾನ್ ಪೌತ್ರಾನ್ ಸಖೀಂಸ್ತಥಾ ||26||**

ಶ್ವಶುರಾನ್ ಸುಹೃದಶ್ಚೈವ ಸೇನಯೋರುಭಯೋರಪಿ |

ಅಲ್ಲಿ, ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆದವರನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ಕಂಡನು: ತಂದೆಯಂತಿರುವವರನ್ನು, ಅಜ್ಜಂದಿರನ್ನು, ಗುರುಗಳನ್ನು, ಸೋದರಮಾವಂದಿರನ್ನು ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಮೊಮ್ಮೊಕ್ಕಳನ್ನು, ಸಂಗಾತಿಗಳನ್ನು, ಮಾವಂದಿರನ್ನು ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯರನ್ನು.

**ತಾನ್ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಸ ಕೌಂತೇಯ ಸರ್ವಾನ್ ಬನ್ಧೂನವಸ್ಥಿತಾನ್ ||27||
ಕೃಪಯಾ ಪರಯಾಽಽವಿಷ್ಟೋ ವಿಷೀದನ್ನಿದಮಬ್ರವೀತ್ |**

ಆ ಎಲ್ಲ ಬಂಧುಗಳು ಒಂದುಗೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕಡು ಕರುಣೆಗೊಳಗಾದ ಆ ಅರ್ಜುನ ದುಗುಡದಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ದೃಷ್ಟ್ವೇಮಂ ಸ್ವಜನಂ ಕೃಷ್ಣ ಯುಯುತ್ಸುಂ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ ||28||

ನೀದನ್ತಿ ಮಮ ಗಾತ್ರಾಣಿ ಮುಖಂ ಚ ಪರಿಶುಷ್ಯತಿ |

ವೇಪಥುಶ್ಚ ಶರೀರೇ ಮೇ ರೋಮಹರ್ಷಶ್ಚ ಜಾಯತೇ ||29||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಕೃಷ್ಣ, ಹೋರಬಯಸಿ ನೆರೆದ ಈ ನಮ್ಮ ಮಂದಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಕಂಗೆಡುತ್ತಿವೆ. ಬಾಯಿ ಬತ್ತುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ನವಿರೆದ್ದು ನಡುಗುತ್ತಿದೆ.

ಗಾಣ್ಣೀವಂ ಸ್ರಂಸತೇ ಹಸ್ತಾತ್ ತ್ವಕ್ ಚೈವ ಪರಿದಹ್ಯತೇ |

ನ ಚ ಶಕ್ನೋಮ್ಯವಸ್ಥಾತುಂ ಭ್ರಮತೀವ ಚ ಮೇ ಮನಃ ||30||

ಗಾಂಡೀವ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರುತ್ತಿದೆ. ತೊಗಲು ಉರಿದೆದ್ದಿದೆ. ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ ನನ್ನ ಬಗೆ.

ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಚ ಪಶ್ಯಾಮಿ ವಿಪರೀತಾನಿ ಕೇಶವ |

ನ ಚ ಶ್ರೇಯೋಽನುಪಶ್ಯಾಮಿ ಹತ್ವಾ ಸ್ವಜನಮಾಹವೇ ||31||

ಕೇಶವ, ಕೆಟ್ಟ ಶಕುನಗಳನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕದನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಂದಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದು, ಏನು ಒಳಿತೋ ತಿಳಿಯದು?

ನ ಕಾಷ್ಟೇ ವಿಜಯಂ ಕೃಷ್ಣ ನ ಚ ರಾಜ್ಯಂ ಸುಖಾನಿ ಚ |

ಕಿಂ ನೋ ರಾಜ್ಯೇನ ಗೋವಿನ್ದ ಕಿಂ ಭೋಗೈರ್ಜೀವಿತೇನ ವಾ ||32||

ಕೃಷ್ಣ, ನಾನು ಗೆಲುವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು; ಸುಖಗಳನ್ನು ಕೂಡ. ಗೋವಿಂದ, ನಮಗೆ ದೊರೆತನದಿಂದೇನು? ಐಷಾರಾಮಗಳಿಂದೇನು? ಬದುಕಿಯಾದರೂ ಏನು?

ಯೇಷಾಮರ್ಥೇ ಕಾಷ್ಟೇತಂ ನೋ ರಾಜ್ಯಂ ಭೋಗಾಃ ಸುಖಾನಿ ಚ |

ತ ಇಮೇಽವಸ್ಥಿತಾ ಯುದ್ಧೇ ಪ್ರಾಣಾಂಸ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಧನಾನಿ ಚ ||33||

ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆ, ಭೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಸುಖಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಕೋ? ಅಂಥ ಇವರು, ಹರಣದ ಮತ್ತು ಹಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು, ಕಾಳಗದ ಕಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ:

ಅಚಾರ್ಯಾಃ ಪಿತರಃ ಪುತ್ರಾಸ್ತಥೈವ ಚ ಪಿತಾಮಹಾಃ |

ಮಾತುಲಾಃ ಶ್ವಶುರಾಃ ಪೌತ್ರಾಃ ಸ್ಯಾಲಾಃ ಸಮ್ಪದಿನಸ್ತಥಾ ||34||

ಗುರುಗಳು, ತಂದೆಯಂತಿರುವವರು, ಮಕ್ಕಳು, ಅಂತೆಯೇ ಅಜ್ಜಂದಿರು, ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರು, ಮಾವಂದಿರು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮೈದುನಂದಿರು ಮತ್ತು ನಂಟರಿಷ್ಟರು.

ಏತಾನ್ ನ ಹಂತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಫಲತೋಽಪಿ ಮಧುಸೂದನ |

ಅಪಿ ತೈಲೋಕೈರಾಜ್ಯಸ್ಯ ಹೇತೋಃ ಕಿಂ ನು ಮಹೀಕೃತೇ ||35||

ಓ ಮಧುಸೂದನ, ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಂದರೂ, ನಾನಿವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಯಸೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ದೊರೆತನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡ; ಭೂಮಿಯ ಮಾತೇನು ?

ನಿಹತ್ಯ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾನ್ ನಃ ಕಾ ಪ್ರೀತಿಃ ಸ್ಯಾಜ್ಜನಾರ್ದನ |

ಪಾಪಮೇವಾಽಶ್ರಯೇದಸ್ಮಾನ್ ಹತ್ಯೈತಾನಾತತಾಯಿನಃ ||36||

ಜನಾರ್ದನ, ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು ಕೊಂದು ನಮಗಾದರೂ ಏನು ಸುಖವುಂಟು? ಈ ಕುಲಗೇಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದರೆ, ನಮಗೆ ಪಾಪವೇ ತಟ್ಟೀತು.

ತಸ್ಮಾನ್ನಾರ್ಹಾ ವಯಂ ಹಂತುಂ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾನ್ ಸ್ವಬಾನ್ಧವಾನ್ |

ಸ್ವಜನಂ ಹಿ ಕಥಂ ಹತ್ವಾ ಸುಖಿನಃ ಸ್ಯಾಮ ಮಾಧವ ||37||

ಆದ್ದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಅನುಬಂಧಿಗಳಾದ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು ನಾವು ಕೊಲ್ಲುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಮಾಧವ, ನಮ್ಮ ಮಂದಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದು ನಾವು ಹೇಗೆ ಸುಖಿಗಳಾದೇವು?

ಯದ್ಯಪ್ಯೇತೇ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಲೋಭೋಪಹತಚೇತಸಃ |

ಕುಲಕ್ಷಯಕೃತಂ ದೋಷಂ ಮಿತ್ರ ದ್ರೋಹೇ ಚ ಪಾತಕಮ್ ||38||

ಕಥಂ ನ ಜ್ಞೇಯಮಸ್ಮಾಭಿಃ ಪಾಪಾದಸ್ಮಾನ್ನಿವರ್ತಿತುಮ್ |

ಕುಲಕ್ಷಯಕೃತಂ ದೋಷಂ ಪ್ರಪಶ್ಯದ್ಭಿರ್ಜನಾರ್ದನ ||39||

ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಅರಿವುಗೆಟ್ಟ ಇವರು, ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ, ಕುಲದ ಅಳಿವಿನಿಂದಾಗುವ ಕೇಡನ್ನು ಮತ್ತು, ನೇಹಕ್ಕೆ ಮೋಸ ಬಗೆದ ತಪ್ಪನ್ನು. ಆದರೆ, ಓ ಜನಾರ್ದನ, ಕುಲದ ಅಳಿವಿನಿಂದಾಗುವ ಕೇಡನ್ನು ಮುಂಗಾಣಬಲ್ಲ ನಾವು, ಇಂಥ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು ಎಂದರಿಯದಿದ್ದರೆ, ಹೇಗೆ ?

ಕುಲಕ್ಷಯೇ ಪ್ರಣಶ್ಯನ್ತಿ ಕುಲಧರ್ಮಾಃ ಸನಾತನಾಃ |

ಧರ್ಮೇ ನಷ್ಟೇ ಕುಲಂ ಕೃತ್ಸ್ನ ಮಧರ್ಮೋಽಭಿಭವತ್ಯುತ ||40||

ಕುಲ ಕುಸಿದಾಗ, ಅಳಿವಿರದ ಕುಲ ಧರ್ಮಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ ಮರೆಯಾದರೆ, ಇಡಿಯ ಕುಲವನ್ನು, ಅಧರ್ಮ ಆಕ್ರಮಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಧರ್ಮಾಭಿಭವಾತ್ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರದುಷ್ಯನ್ತಿ ಕುಲಸ್ತ್ರಿಯಃ |

ಸ್ತ್ರೀಷು ದುಷ್ಠಾಸು ವಾಷ್ಟೇಯ ಜಾಯತೇ ವರ್ಣಸಂಕರಃ ||41||

ವೃಷ್ಟಿವಂಶದಕುಡಿಯೇ, ಓ ಕೃಷ್ಣ, ಅಧರ್ಮದ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ, ಮನೆವಾಳಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ದಾರಿಗೇಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಕಳು ದಾರಿಗೇಟ್ಟರೆ, ಸಮಾಜ ಬಣ್ಣಗೇಡುತ್ತದೆ.

ಸಂಕರೋ ನರಕಾಯೈವ ಕಲಘ್ನಾನಾಂ ಕುಲಸ್ಯ ಚ |

ಪತನ್ತಿ ಪಿತರೋ ಹ್ಯೇಷಾಂ ಲುಪ್ತಪಿಷ್ಣೋದಕಕ್ರಿಯಾಃ ||42||

ಬಣ್ಣಗೇಡು, ಕುಲಗೇಡಿಗಳನ್ನೂ- ಕುಲವನ್ನೂ, ನರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರ ಪೂರ್ವಜರು ಪಿಂಡ-ತರ್ಪಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ನರಳುತ್ತಾರೆ.

ದೋಷೈರೇತೈಃ ಕುಲಘ್ನಾನಾಂ ವರ್ಣಸಂಕರಕಾರಕೈಃ |

ಉತ್ಸಾದ್ಯಂತೇ ಜಾತಿಧರ್ಮಾಃ ಕುಲಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಶಾಶ್ವತಾಃ ||43||

ಸಮಾಜದ ಬಣ್ಣಗೇಡಿಗೇ ಕಾರಣರಾದ ಕುಲಗೇಡಿಗಳ, ಇಂಥ ತಪ್ಪುಗಳಿಂದ, ಸಹಜ ಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಳಿವಿರದ ಕುಲಧರ್ಮಗಳು, ನೆಲಗೇಡುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಸನ್ನಕುಲಧರ್ಮಾಣಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಜನಾರ್ದನ |

ನರಕೇ ನಿಯತಂ ವಾಸೋ ಭವತೀತ್ಯನುಶುಶ್ರುಮ ||44||

ಜನಾರ್ದನ, ಕುಲಧರ್ಮದ ನೆಲೆತಪ್ಪಿದ ಜನರಿಗೆ, ನರಕವೇ ಮುಗಿಯದ ನೆಲೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆವು.

ಅಹೋ ಬತ ಮಹಾತ್ಮಾಪಂ ಕರ್ತುಂ ವ್ಯವಸಿತಾ ವಯಮ್ |

ಯದ್ರಾಜ್ಯಸುಖಲೋಭೇನ ಹಂತುಂ ಸ್ವಜನಮುದ್ಯತಾಃ ||45||

ಅಯ್ಯೋ! ಎಂಥ ಹಿರಿಯ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದೆವು ನಾವು! ದೊರೆತನದ ಸುಖದ ದುರಾಸೆಯಿಂದ, ನಮ್ಮ ಮಂದಿಯನ್ನೇ, ಕೊಲ್ಲಹೊರಟಿದ್ದೆವಲ್ಲ !

ಯದಿ ಮಾಮಪ್ರತೀಕಾರಮಶಸ್ತ್ರಂ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಯಃ |

ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ರಣೇ ಹನ್ಯುಸ್ತನ್ತೈ ಕ್ಷೇಮತರಂ ಭವೇತ್ ||46||

ಒಂದೊಮ್ಮೆ, ಎದುರು ನಿಂತು ಹೋರಾಡದ, ಆಯುಧ ಹಿಡಿಯದ, ನನ್ನನ್ನು, ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರರು ಆಯುಧ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕದನದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವರೆಂದಾದರೆ, ಅದು ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ಹಿರಿಯ ಭಾಗ್ಯವೇ ಆದೀತು.

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

ಏವಮುಕ್ತಾಽರ್ಜುನಃ ಸಂಜ್ಞೈ ರಥೋಪಸ್ಥ ಉಪಾವಿಶತ್ |

ವಿಸೃಜ್ಯ ಸಶರಂ ಚಾಪಂ ಶೋಕಸಮ್ವಿಗ್ನಮಾನಸಃ ||47||

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಕಾಳಗದ ಕಣದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನ ಹೀಗೆಂದು, ತೇರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟ. ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಸುಟು, ಅಳಲಿನಿಂದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತ.

||ಇತಿ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ||

ಅಥ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

ತಂ ತಥಾ ಕೃಪಯಾಽಽವಿಷ್ಟಮಶ್ರುಪೂರ್ಣಾಕುಲೇಕ್ಷಣಮ್ |

ವಿಷೀದಂತಮಿದಂ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ಮಧುಸೂದನಃ ||01||

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಹಾಗೆ, ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣು ಮಸುಕಾಗಿ ಉಮ್ಮಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣ ಈ ಮಾತು ನುಡಿದ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಕುತಸ್ತಾ ಕಶ್ಮಲಮಿದಂ ವಿಷಮೇ ಸಮುಪಸ್ಮಿತಮ್ |

ಅನಾರ್ಯಜುಷ್ಠಮಸ್ವರ್ಗ್ಯಮಕೀರ್ತಿರ್ಕರಮರ್ಜುನ || 02||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಅರ್ಜುನ, ಇಂಥ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲವರು ಮೆಚ್ಚಿದ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ, ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗಡಿಸುವ, ಈ ಕೊಳೆ ನಿನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕವಿಯಿತು?

ಕೈಭ್ಯಂ ಮಾ ಸ್ಮಗಮಃ ಪಾರ್ಥ ನೈತತ್ವಯ್ಯುಪಪದ್ಯತೇ |

ಕ್ಷುದ್ರಂ ಹೃದಯದೌರ್ಬಲ್ಯಂ ತ್ಯಕ್ತೋತ್ತಿಷ್ಠ ಪರಂತಪ ||03||

ಪಾರ್ಥ, ಹೇಡಿಯಾಗಬೇಡ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇದು ತರವಲ್ಲ. ಅರಿಗಳ ಎದೆಗಡಿಸುವ ವೀರನೆ, ಕೀಳರಿಮೆಯ ಎದೆಗೇಡಿತನವನ್ನು ತೊರೆದು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲು.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಕಥಂ ಭೀಷ್ಮಮಹಂ ಸಪ್ತೈ ದ್ರೋಣಂ ಚ ಮಧುಸೂದನ |

ಇಷುಭಿಃ ಪ್ರತಿಯೋತ್ಸ್ಯಾಮಿ ಪೂಜಾರ್ಹಾವರಿಸೂದನ ||04||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಅರಿಗಳನ್ನು ತರಿದ ಓ ಮಧುಸೂದನ, ಭೀಷ್ಮನನ್ನು, ದ್ರೋಣನನ್ನು, ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದ ಮಂದಿಯನ್ನು ನಾನೆಂತು ರಣದಲ್ಲಿ ಕಣೆಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ಹೋರಾಡಲಿ?

ಗುರೂನಹತ್ವಾ ಹಿ ಮಹಾನುಭಾವಾನ್

ಶ್ರೇಯೋ ಭೋಕ್ತುಂ ಭೈಕ್ಷ್ಯ ಮಪೀಹ ಲೋಕೇ |

ಹತ್ವಾರ್ಥಕಾಮಾಂಸ್ತು ಗರೂನಿಹೈವ

ಭುಜ್ಜೇಯ ಭೋಗಾನ್ ರುಧಿರಪ್ರದಿಗ್ಧಾನ್ ||05||

ಹಿರಿಮೆ ಹೊತ್ತ ಹಿರಿಯರನ್ನು, ಕೊಲ್ಲುವ ಬದಲು, ಇಲ್ಲೇ, ಈ ನೆಲದಲ್ಲೆ, ತಿರಿದುಣ್ಣುವುದು ಮೇಲು. ಸಿರಿಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕೊಂದು, ಇಲ್ಲೇ, ಅವರ ನೆತ್ತರಿನಿಂದ ನೆನೆದ ಐಸಿರಿಯನ್ನುಣ್ಣಬೇಕು!

ನ ಚೈತದ್ವಿದ್ಯುಃ ಕತರನ್ನೋ ಗರೀಯೋ

ಯದ್ಯಾ ಜಯೇಮ ಯದಿ ವಾ ನೋ ಜಯೇಯುಃ |

ಯಾನೇವ ಹತ್ವಾ ನ ಜಿಜೀವಿಷಾಮ

ಸ್ತೇವಸ್ಮಿತಾಃ ಪ್ರಮುಖೇ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾಃ ||06||

ಇದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ: ಯಾವುದು ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಿತು - ನಾವು ಗೆಲ್ಲುವುದೇ? ಅಥವಾ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೇ ? ಯಾರನ್ನು ಕೊಂದು ನಾವು ಬದುಕಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅ ಕೌರವರು ನಮ್ಮೆದುರು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

**ಕಾರ್ಪಣ್ಯದೋಷೋಪಹತಸ್ವಭಾವಃ
ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಧರ್ಮಸಮ್ಯೂಡಚೇತಾಃ |**

**ಯಜ್ಞೇಯಃ ಸಾನ್ನಿಶ್ಚಿತಂ ಬ್ರೂಹಿ ತನ್ಮೈ
ಶಿಷ್ಯಸ್ತೇಽಹಂ ಶಾಧಿ ಮಾಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಮ್ ||07||**

ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ದೋಷದಿಂದ ನನ್ನ ಸಹಜ ಬೀರಕ್ಕೆ ಮಂಕು ಕವಿದಿದೆ. ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ಬಗೆಗಾಣದವನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಹೇಳು ನನಗಿದನ್ನು: ಯಾವುದು ನಿಖರವಾದ ಒಳತಿನದಾರಿ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣು ಬಂದ ನನಗೆ, ದಾರಿ ತೋರು.

**ನ ಹಿ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ಮಮಾಪನುದ್ಯಾದ್
ಯಚ್ಛೋಕಮುಚ್ಛೋಷಣಮಿನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಮ್ |
ಅವಾಪ್ಯ ಭೂಮಾವಸಪತ್ನಮೃದ್ಧಂ
ರಾಜ್ಯಂ ಸುರಾಣಾಮಪಿ ಚಾಽಧಿಪತ್ಯಮ್ ||08||**

ಹಗೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ, ಹುಲುಸಾದ ಇಡಿಯ ನೆಲದ ಒಡತನ ಪಡೆದರೂ, ಸಗ್ಗಿಗರ ಸಾಮ್ರಾಟನಾದರೂ ಕೂಡ, ಸತ್ಯಸಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರಿ ಬತ್ತಿಸಿಬಿಡಬಲ್ಲ, ನನ್ನ ಈ ದುಗುಡವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಬಲ್ಲ, ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

**ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಗುಡಾಕೇಶಃ ಪರಂತಪ |
ನ ಯೋತ್ಸ್ಯ ಇತಿ ಗೋವಿಂದಮುಕ್ತ್ವಾ ತೂಷ್ಟೀಂ ಬಭೂವ ಹ ||09||**

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಅರಿಗಳನ್ನು ತರಿದ, ನಿರ್ದಯನ್ನು ಗೆದ್ದ ಅರ್ಜುನ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಗೋವಿಂದನ ಬಳಿ, ಹೀಗೆಂದು, ಮತ್ತೆ, 'ನಾ ಕಾದಲಾರೆ' ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು!

ತಮುವಾಚ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಪ್ರಹಸನ್ನಿವ ಭಾರತ |
ಸೇನಯೋರುಭಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಿಷೀದಂತಮಿದಂ ವಚಃ ||10||

ಓ ಭರತವಂಶದ ದೊರೆಯೇ, ಎರಡೂ ಪಡೆಗಳ ನಡುವೆ, ತಳಮಳಗೊಂಡಿರುವ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃಷ್ಣ ಮೆಲನಗುತ್ತ ಈ ಮಾತು ನುಡಿದ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಅಶೋಚ್ಯಾನನ್ವ ಶೋಚಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಾದಾಂಶ್ಚ ಭಾಷಸೇ |
ಗತಾಸೂನಗತಾಸೂಂಶ್ಚ ನಾನುಶೋಚಂತಿ ಪಣ್ಣಿತಾಃ ||11||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಅಳಬಾರದವರಿಗಾಗಿ ನೀನು ಅಳುತ್ತಿರುವೆ. ತಿಳಿದವರು ಆಡದಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ತೋಚಿದಂತೆ ಆಡುತ್ತಿರುವೆ. ಅಳಿದವರ ಬಗೆಗಾಗಲಿ, ಅಳಿಯದವರ ಬಗೆಗಾಗಲಿ, ತಿಳಿದವರು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ತ್ವೇವಾಹಂ ಜಾತು ನಾಸಂ ನ ತ್ವಂ ನೇಮೇ ಜನಾಧಿಪಾಃ |
ನಚೈವ ನ ಭವಿಷ್ಯಾಮಃ ಸರ್ವೇ ವಯಮತಃ ಪರಮ್ ||12||

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಇರದಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಅಲ್ಲ ನೀನೂ. ಅಲ್ಲ ಈ ಅರಸರೂ. ಇನ್ನು ಮುಂದೂ ನಾವೆಂದೂ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೇಹಿನೋಽಸ್ಮಿನ್ಯಥಾ ದೇಹೇ ಕೌಮಾರಂ ಯೌವನಂ ಜರಾ |
ತಥಾ ದೇಹಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿದೀರ್ಘಸ್ತತ್ರ ನ ಮುಹ್ಯತಿ ||13||

ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಕ್ಕೆ ಈ ದೇಹದಲ್ಲೇ ಎಳೆತನ, ಹರೆಯ, ಮುಪ್ಪು ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ, ದೇಹದ ಬದಲಾವಣೆ ಕೂಡ. ಇಂಥಲಿ ಧೀರನಾದವನು ಕಂಗಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾತ್ರಾಸ್ವರ್ಶಾಸ್ತು ಕೌಂತೇಯ ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖದಾಃ |
ಆಗಮಾಪಾಯಿನೋ ಽನಿತ್ಯಾಸ್ತಾಂಸ್ತಿತಿಕ್ಷಸ್ವ ಭಾರತ ||14||

ಕೌಂತೇಯ, ವಿಷಯ ಸಂಪರ್ಕಗಳೇ, ತಂಪು-ಬಿಸಿಗಳು, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು, ಅನುಭವ ನೀಡುವಂಥವು. ಇವು ಬಂದು ಹೋಗುವಂಥವು. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇರುವಂಥದ್ದಲ್ಲ. ಓ ಭಾರತ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೋ.

ಯಂ ಹಿ ನ ವ್ಯಥಯನ್ವೇತೇ ಪುರುಷಂ ಪುರುಷರ್ಷಭ |
ಸಮದುಃಖಸುಖಂ ಧೀರಂ ಸೋಽಮೃತತ್ವಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||15||

ಓ ಗಂಡುಗಲಿಯೇ, ಯಾವ ಶರೀರಿಯನ್ನು [ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು] ಇವು ಕಾಡಲಾರವೋ, ಅವನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು, ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾಣಬಲ್ಲ ಧೀರ. ಅಂಥವನು ಸಾವಿರದ ತಾಣ ಸೇರಲು ತಕ್ಕವನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನಾಸತೋ ವಿದ್ಯತೇಽಭಾವೋ ನಾಭಾವೋ ವಿದ್ಯತೇ ಸತಃ |
ಉಭಯೋರಪಿ ದೃಷ್ಟೋಽಂತಸ್ತ ನಯೋಸ್ತತ್ತ ದರ್ಶಿಭಿಃ ||16||

ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಅಳಿವಿಲ್ಲ; ಭಗವಂತನಿಗೂ ಅಳಿವಿಲ್ಲ. [ಕೆಡಕು ಮಾಡಿ ಒಳಿತಾಗದು; ಒಳಿತಿನಿಂದ ಕೆಡಕಾಗದು] ಈ ಎರಡರ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರು, ನಿಜವ ಕಂಡವರು.

ಅವಿನಾಶಿ ತು ತದ್ವಿದ್ಧಿ ಯೇನ ಸರ್ವಮಿದಂ ತತಮ್ |
ವಿನಾಶಮವ್ಯಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಕರ್ತುಮರ್ಹತಿ ||17||

ಯಾವುದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆಯೋ, ಅದು ಅಳಿವಿಲ್ಲದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿ. ಬದಲಾಗದ ಅವನ ಅಳವು, ಯಾರ ಅಳವಿಗೂ ಎಟಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನ್ತವನ್ತ ಇಮೇ ದೇಹಾ ನಿತ್ಯಸ್ಯೋಕ್ತಾಃ ಶರೀರಿಣಃ |
ಅನಾಶಿನೋಽಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ಯಧ್ಯಸ್ವ ಭಾರತ ||18||

ಅಳಿಯದ ಜೀವಕ್ಕೆ, ಅಳಿವ ಈ ದೇಹಗಳು ನಂಟು. ಏತರಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಅಳಿವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿದ ಭಗವಂತನ ಪಡಿಯಚ್ಚು. ಓ ಭಾರತ, ಆದ್ದರಿಂದ, [ಅಳಿವಿರದ, ಅಳವಿಗೆಟಕದ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದು] ಹೋರಾಡು.

ಯ ಏನಂ ವೇತ್ತಿ ಹನ್ತಾರಂ ಯಶ್ಚೈನಂ ಮನ್ಯತೇ ಹತಮ್ |
ಉಭೌ ತೌ ನ ವಿಜಾನೀತೋ ನಾಯಂ ಹನ್ತಿ ನ ಹನ್ಯತೇ ||19||

ಯಾರು, ಇವನನ್ನು 'ಕೊಲ್ಲುವವನು' ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಇವನನ್ನು 'ಸತ್ತವನು' ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಇಬ್ಬರೂ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಇವನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ; ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ವಾ ಕದಾಚಿತ್
ನಾಽಯಂ ಭೂತ್ವಾ ಭವಿತಾ ವಾ ನ ಭೂಯಃ |

ಅಜೋ ನಿತ್ಯಃ ಶಾಶ್ವತೋಽಯಂ ಪುರಾಣೋ
ನ ಹನ್ಯತೇ ಹನ್ಯಮಾನೇ ಶರೀರೇ ||20||

ಈ ಜೀವ ಎಂದೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಅರಿವಿನಂತೆ ಹುದುಗಿದ್ದು ಮತ್ತಾಗುವವನೂ ಅಲ್ಲ. ಇವನು ಹುಟ್ಟಿರದ, ಸಾವಿರದ, ಮಾರ್ಪಡದ, ಭಗವಂತನ ಪಡಿಯಚ್ಚು. [ಈ ಪರಮಪುರುಷ ಎಂದೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದೂ ಸಲ್ಲ. ಈ ಜೀವ ಕೂಡ ಹುಟ್ಟದ, ಸಾಯದ, ಬದಲಾಗದ ತತ್ತ್ವ]. ದೇಹದಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಲೆವ ಈ ಜೀವ, ದೇಹವಳಿದರೂ, ತಾನಳಿವುದಿಲ್ಲ.

ವೇದಾವಿನಾಶಿನಂ ನಿತ್ಯಂ ಯ ಏನಮಜಮವ್ಯಯಮ್ |

ಕಥಂ ಸ ಪುರುಷಃ ಪಾರ್ಥ ಕಂ ಘಾತಯತಿ ಹನ್ತಿ ಕಮ್ ||21||

ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳಿರದ, ಮಾರ್ಪಡದ, ಏತರಿಂದಲೂ ಅಳಿಯದ ಈ ಜೀವನನ್ನು [ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಅಳಿವಿರದ ಭಗವಂತನನ್ನು] ಬಲ್ಲ ಜೀವಿ, ಓ ಪಾರ್ಥ, ಯಾರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದು ? ಯಾರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲುವುದು ?

ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಯಥಾ ವಿಹಾಯ

ನವಾನಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನರೋಽಪರಾಣಿ |

ತಥಾ ಶರೀರಾಣಿ ವಿಹಾಯ ಜೀರ್ಣಾ

ನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಸಂಯಾತಿ ನವಾನಿ ದೇಹೀ ||22||

ಮನುಷ್ಯ ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನು ಬಿಸುಟು, ಬೇರೆ ಹೊಸತಾದುವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಡುತ್ತಾನೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಜೀವ ಹಳೆಯ ದೇಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೆ ಹೊಸ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ನೈನಂ ಛಿನ್ದಂತಿ ಶಸ್ತ್ರಾಣಿ ನೈನಂ ದಹತಿ ಪಾವಕಃ |

ನ ಚೈನಂ ಕ್ಲೇದಯನ್ತ್ವಾಪೋ ನ ಶೋಷಯತಿ ಮಾರುತಃ ||23||

ಈ ಜೀವನನ್ನು [ಭಗವಂತನನ್ನು] ಆಯುಧಗಳು ತುಂಡರಿಸವು. ಇವನನ್ನು ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡದು. ಇವನನ್ನು ನೀರು ನೆನೆಸದು; ಗಾಳಿ ಒಣಗಿಸದು.

ಅಭೈದ್ಯೋಽಯಮದಾಹ್ಯೋಽಯಮಕ್ಲೇದ್ಯೋಽಶೋಷ್ಯ ಏವ ಚ |

ನಿತ್ಯಃ ಸರ್ವಗತಃ ಸ್ಥಾಣುರಚಲೋಽಯಂ ಸನಾತನಃ ||24||

ಈ ಜೀವನನ್ನು ಕಡಿಯಲಾಗದು. ಇವನನ್ನು ಸುಡಲಾಗದು. ನೆನೆಸಲಾಗದು; ಒಣಗಿಸಲೂ ಆಗದು. ಎಂದೆಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಬ್ಬಿರುವ, ಏತರಿಂದಲೂ ಮಾರ್ಪಡದ, ಅವಿಚಲನಾದ, ಪುರಾಣಪುರುಷನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಇವನು. [ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಎಂದೆಂದೂ

ಹೊಂದಿರುವ ಅಣುರೂಪಿ. ಇವನು ಏತರಿಂದಲೂ ಮಾರ್ಪಡದ ನಿಯತಿಗೆ ಬದ್ಧ; ವೇದದ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳಿಗೂ ಕೂಡ.]

**ಅವ್ಯಕ್ತೋಽಯಮಚಿನ್ಮೋಽಯಮವಿಕಾರೋಽಯಮುಚ್ಯತೇ |
ತಸ್ಮಾದೇವಂ ವಿದಿತ್ವೈನಂ ನಾನುಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ ||25||**

ಭಗವಂತ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದವನು; ಇವನು ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕದವನು; ಇವನು ಬದಲಾಗದವನು ಎಂದು ವೇದ ಸಾರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ [ಮತ್ತು ಜೀವನ] ಪರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರಿತ ಮೇಲೆ ಕೊರಗುವುದು ತರವಲ್ಲ.

**ಆಥ ಚೈನಂ ನಿತ್ಯಜಾತಂ ನಿತ್ಯಂ ವಾ ಮನ್ಯಸೇ ಮೃತಮ್ |
ತಥಾಽಪಿ ತ್ವಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ನೈವಂ ಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ ||26||**

ಆದರೂ ಈ ಜೀವ ದೇಹದ ಮೂಲಕ ಸದಾ ಹುಟ್ಟುವನು ಮತ್ತು ಸಾಯುವವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೆಯಾ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಓ ಮಹಾವೀರ, ನೀನು ಇವನಿಗಾಗಿ ಕೊರಗುವುದು ತರವಲ್ಲ.

**ಜಾತಸ್ಯ ಹಿ ಧ್ರುವೋ ಮೃತ್ಯುರ್ಧ್ರುವಂ ಜನ್ಮ ಮೃತಸ್ಯ ಚ |
ತಸ್ಮಾದಪರಿಹಾರ್ಯೇಽರ್ಥೇ ನ ತ್ವಂ ಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ ||27||**

ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ಸಾವು ಖಚಿತ; ಸತ್ತವನಿಗೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಖಚಿತ. ಎಂದ ಮೇಲೆ, ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಗಾಗಿ ನೀನು ಅಳುವುದು ತರವಲ್ಲ.

**ಅವ್ಯಕ್ತಾದೀನಿ ಭೂತಾನಿ ವ್ಯಕ್ತಮಧ್ಯಾನಿ ಭಾರತ |
ಅವ್ಯಕ್ತನಿಧನಾನ್ಯೇವ ತತ್ರ ಕಾ ಪರಿದೇವನಾ ||28||**

ಭರತವಂಶದ ಕುಡಿಯೆ, ಜೀವಿಗಳ ಬದುಕಿನ ಬುಡದ ಬೇರು ಕಾಣಿಸದು. ನಡು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತುದಿಯೂ ಕಾಣಿಸದು. ಹೀಗಿರಲು ಏನಂಥ ಗೋಳು?

**ಆಶ್ಚರ್ಯವತ್ಪಶ್ಯತಿ ಕಶ್ಚಿದೇನಮ್ ಆಶ್ಚರ್ಯವದ್ವದತಿ ತಥೈವ ಚಾನ್ಯಃ |
ಆಶ್ಚರ್ಯವಚ್ಛೈನಮನ್ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಶ್ರುತ್ವಾಪ್ಯೇನಂ ವೇದ ನ ಚೈವ ಕಶ್ಚಿತ್ ||29||**

ಯಾರಾದರೂ ಈ ಜೀವತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರೆ ಅದೊಂದು ಅಚ್ಚರಿಯಂತೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅದು ತೋರಿಸಿದರೆ ಅದೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಮಗದೊಬ್ಬ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದರೆ, ಅದೂ ಒಂದು ಅಚ್ಚರಿ. [ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಅವನನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ] ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ, ಅವನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತವನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ದೇಹೀ ನಿತ್ಯಮವಧ್ಯೋಽಯಂ ದೇಹೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭಾರತ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ನ ತ್ವಂ ಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ ||30||

ಓ ಭಾರತ ಎಲ್ಲರ ದೇಹದಲ್ಲೂ ಇರುವ ಈ ಜೀವನನ್ನು ಎಂದೂ ಕೊಲ್ಲಲಾಗದು. [ಈ ಜೀವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಎಂದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ದೇಹದಲ್ಲೂ ಭಗವಂತ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಾವಲಿದ್ದಾನೆ] ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಿಗಾಗಿ ನೀನು ಅಳುವುದು ತರವಲ್ಲ.

ಸ್ವಧರ್ಮಮಪಿ ಚಾವೇಕ್ಷ್ಯ ನ ವಿಕಮ್ಪಿತುಮರ್ಹಸಿ |

ಧರ್ಮ್ಯಾದ್ಧಿಯುದ್ಧಾಚ್ಛೇಯೋಽನ್ಯತ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ ||31||

ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡಾದರೂ ನೀನು ಎದೆಗೆಡಬಾರದು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಒದಗಿ ಬಂದ ಕಾಳಗಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಏಳಿಗೆಯಿಲ್ಲ.

ಯದೃಚ್ಛಯಾ ಚೋಪಪನ್ನಂ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಾಮಪಾವೃತಂ

ಸುಖಿನಃ ಕ್ಷತ್ರಯಾಃ ಪಾರ್ಥ ಲಭಂತೇ ಯುಧಮೀದೃಶಮ್ ||32||

ಇಂಥ ಕಾಳಗವೆಂದರೆ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಬಂದ, ತೆರೆದಿಟ್ಟ ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲು. ಪಾರ್ಥ, ಭಾಗ್ಯವಂತರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಇಂಥ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಥ ಚೇತ್ತ್ವ ಮಿಮಂ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸಜ್ಞಾಮಂ ನ ಕರಿಷ್ಯಸಿ |

ತತಃ ಸ್ವಧರ್ಮಂ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ ಹಿತ್ವಾ ಪಾಪಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ||33||

ಒಂದೊಮ್ಮೆ, ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಒದಗಿ ಬಂದ ಈ ಕಾಳಗವನ್ನು ನೀನು ಕೈಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಆಗ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಹೆಸರನ್ನೂ, ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪಾಪವನ್ನು ಗಳಿಸುವೆ.

ಅಕೀರ್ತಿಂ ಚಾಪಿ ಭೂತಾನಿ ಕಥಯಿಷ್ಯಂತಿ ತೇಽವ್ಯಯಾಮ್ |

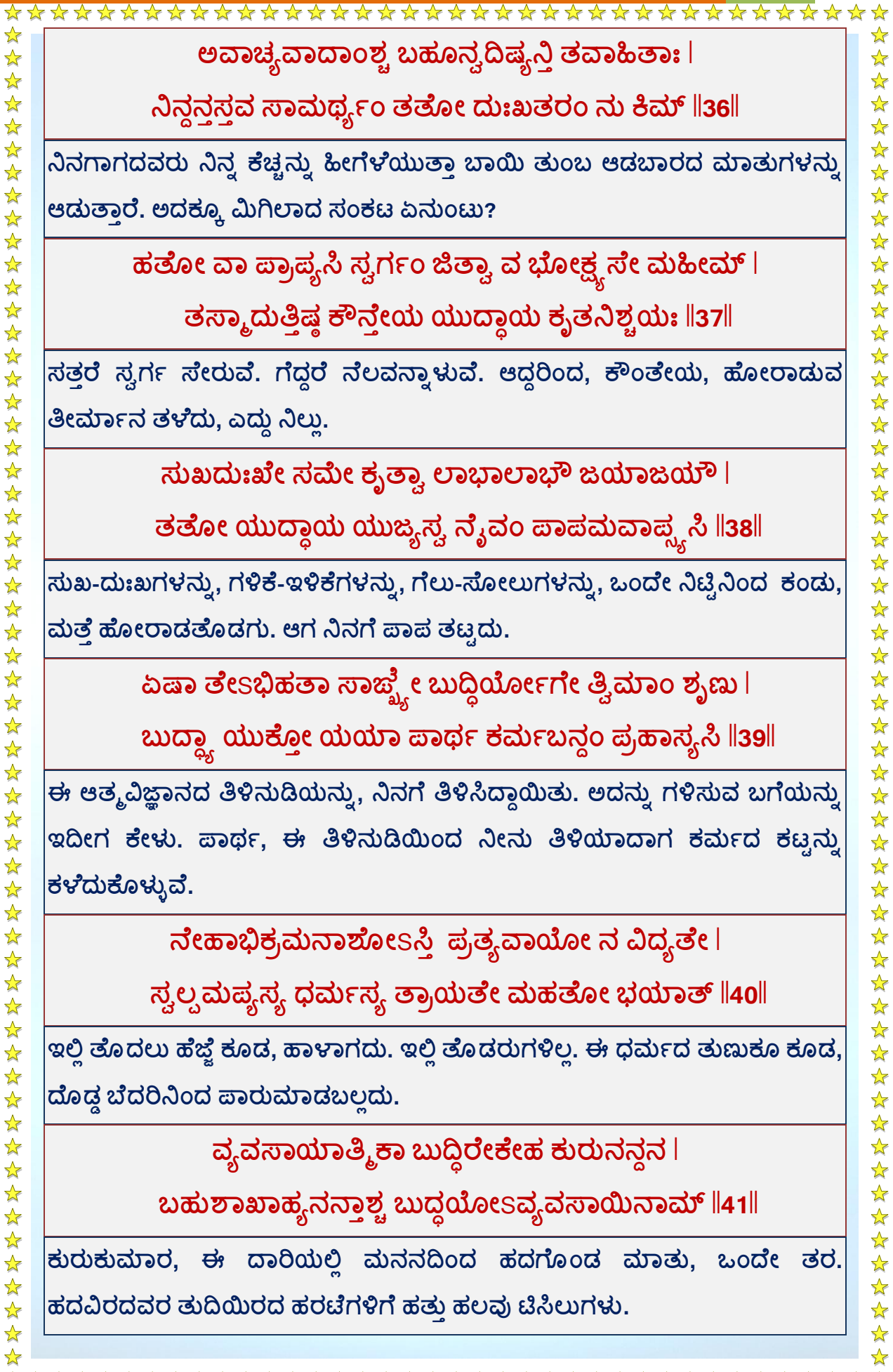
ಸಮ್ಭಾವಿತಸ್ಯ ಚಾಕೀರ್ತಿರ್ಮರಣಾದತಿರಿಚ್ಯತೇ ||34||

ಜನರು ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯಿರದ ಕಳಂಕದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು, ಸಾವಿಗಿಂತ ದಾರುಣ.

ಭಯಾದ್ರಣಾದುಪರತಂ ಮಂಸ್ಯಂತೇ ತ್ವಾಂ ಮಹಾರಥಾಃ|

ಯೇಷಾಂ ಚ ತ್ವಂ ಬಹುಮತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಲಾಘವಮ್ ||35||

ಯಾರಿಗೆ ನೀನು ಘನತೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೆಯೋ, ಅಂಥ ಹಿರಿಯ ತೇರಾಳುಗಳೆದುರು, ಹಗುರಾಗುವೆ. ಅವರು, ನಿನ್ನನ್ನು, ಹೆದರಿ, ಹೋರಲು ಹಿಂಜರಿದ ಹೇಡೀ, ಎಂದು ಜರಿಯುತ್ತಾರೆ.

**ಅವಾಚ್ಯವಾದಾಂಶ್ಚ ಬಹುನ್ವದಿಷ್ಯಂತಿ ತವಾಹಿತಾಃ |
ನಿನ್ನನ್ನವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ತತೋ ದುಃಖತರಂ ನು ಕಿಮ್ ||36||**

ನಿನಗಾಗದವರು ನಿನ್ನ ಕೆಚ್ಚನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಆಡಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಸಂಕಟ ಏನುಂಟು?

**ಹತೋ ವಾ ಪ್ರಾಪ್ಯಸಿ ಸ್ವರ್ಗಂ ಜಿತ್ವಾ ವ ಭೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ಮಹೀಮ್ |
ತಸ್ಮಾದುತ್ತಿಷ್ಠ ಕೌಂತೇಯ ಯುದ್ಧಾಯ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ ||37||**

ಸತ್ತರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರುವೆ. ಗೆದ್ದರೆ ನೆಲವನ್ನಾಳುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಕೌಂತೇಯ, ಹೋರಾಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ತಳೆದು, ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲು.

**ಸುಖದುಃಖೇ ಸಮೇ ಕೃತ್ವಾ ಲಾಭಾಲಾಭೌ ಜಯಾಜಯೌ |
ತತೋ ಯುದ್ಧಾಯ ಯುಜ್ಯಸ್ವ ನೈವಂ ಪಾಪಮವಾಪ್ಯಸಿ ||38||**

ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು, ಗಳಿಕೆ-ಇಳಿಕೆಗಳನ್ನು, ಗೆಲು-ಸೋಲುಗಳನ್ನು, ಒಂದೇ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಂಡು, ಮತ್ತೆ ಹೋರಾಡತೊಡಗು. ಆಗ ನಿನಗೆ ಪಾಪ ತಟ್ಟದು.

**ಏಷಾ ತೇಽಭಿಹತಾ ಸಾಜ್ಞೈ ಬುದ್ಧಿಯೋಗೇ ತ್ವಿಮಾಂ ಶೃಣು |
ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಯಯಾ ಪಾರ್ಥ ಕರ್ಮಬನ್ದಂ ಪ್ರಹಾಸ್ಯಸಿ ||39||**

ಈ ಆತ್ಮವಿಜ್ಞಾನದ ತಿಳಿವುಡಿಯನ್ನು, ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಇದೀಗ ಕೇಳು. ಪಾರ್ಥ, ಈ ತಿಳಿವುಡಿಯಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿಯಾದಾಗ ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ.

**ನೇಹಾಭಿಕ್ರಮನಾಶೋಽಸ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯವಾಯೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |
ಸ್ವಲ್ಪಮಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್ ||40||**

ಇಲ್ಲಿ ತೊದಲು ಹೆಜ್ಜೆ ಕೂಡ, ಹಾಳಾಗದು. ಇಲ್ಲಿ ತೊಡರುಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಧರ್ಮದ ತುಣುಕೂ ಕೂಡ, ದೊಡ್ಡ ಬೆದರಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಬಲ್ಲದು.

**ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬುದ್ಧಿರೇಕೇಹ ಕುರುನನ್ನನ |
ಬಹುಶಾಖಾಹ್ಯನಂತಾಶ್ಚ ಬುದ್ಧಯೋಽವ್ಯವಸಾಯಿನಾಮ್ ||41||**

ಕುರುಕುಮಾರ, ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮನನದಿಂದ ಹದಗೊಂಡ ಮಾತು, ಒಂದೇ ತರ. ಹದವಿರದವರ ತುದಿಯಿರದ ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ಟಿಸಿಲುಗಳು.

ಯಾಮಿಮಾಂ ಪುಷ್ಪಿತಾಂ ವಾಚಂ ಪ್ರವದನ್ಯವಿಪಶ್ಚಿತಃ |
ವೇದಾವಾದರತಾಃ ಪಾರ್ಥ ನಾನ್ಯದಸ್ತೀತಿ ವಾದಿನಃ ||42||

ಕಾಮಾತ್ಮಾನಃ ಸ್ವರ್ಗಪರಾ ಜನ್ಮಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾಮ್ |
ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಬಹುಲಾಂ ಭೋಗೈಶ್ಚರ್ಯಗತಿಂ ಪ್ರತಿ ||43||

ಭೋಗೈಶ್ಚರ್ಯಪ್ರಸಕ್ತಾನಾಂ ತಯಾಽಪಹೃತಚೇತಸಾಮ್ |
ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಿಕಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಮಾಧೌ ನ ವಿಧೀಯತೇ ||44||

ಓ ಪಾರ್ಥ, ಅರೆಬರೆ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; 'ಈ ವೇದವಾಣಿ, ಸ್ವರ್ಗವೆಂಬ ಹೂ ಬಿಡುವ ಬಳ್ಳಿ. ಹುಟ್ಟು, ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಣ್ಣು. ಐಷಾರಾಮದ ಐಸಿರಿಯ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಅದರ ತುಂಬ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳು.' ಅವರು ವೇದದ ಹೊರನೋಟದ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ನಿಂತುಬಿಡುವರು. [ವೇದದಲ್ಲಿ ವಿವಾದ ಬೆಳೆಸುವವರು ಅಥವಾ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನರಿಯದೆ ಬರಿದೆ ಉರು ಹೊಡೆಯುವವರು.] ಅದರಾಚೆ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವವರು. ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಸೆ ತುಂಬಿ ಸ್ವರ್ಗದ ಕನಸು ಕಾಣುವವರು. ಐಷಾರಾಮದ ಐಸಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ವೇದ ಓದಿಯೂ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡ, ಇಂಥವರಿಗೆ ಹದಗೊಂಡ, ತಿಳಿನುಡಿ ಕೂಡ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ, ನೆರವಾಗದು.

ತ್ಯೈಗುಣ್ಯವಿಷಯಾ ವೇದಾ ನಿಶ್ಚೈಗುಣ್ಯೋ ಭವಾರ್ಜುನ |
ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವೋ ನಿತ್ಯಸತ್ತಸ್ತೋ ನಿಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಆತ್ಮವಾನ್ ||45||

ವೇದಗಳು, ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ, ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಂಟನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. [ಒಳಗಿಳಿದರೆ, ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಂಟಿನ ನಂಜನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತವೆ.] ಓ ಅರ್ಜುನ, ನೀನು ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಂಟನ್ನು ನೀಗಿ ನಿಲ್ಲು. ಧ್ವಂದ್ವಗಳ ತಾಕಲಾಟ ತೊಡೆದು, ಸದಾ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆಯನ್ನಿಡು. ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಅವನೇ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು, ನಂಬಿ ನಡೆ.

ಯಾವಾನರ್ಥ ಉದಪಾನೇ ಸರ್ವತಃ ಸಂಘೃತೋದಕೇ |
ತಾವಾನ್ಸರ್ವೇಷು ವೇದೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ವಿಜಾನತಃ ||46||

ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲ ಬಳಕೆಯೋ, ಅದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವ ನೀರ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ, ಏನು ಫಲವೋ ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಲ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಿಯ ಫಲದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. [ಪ್ರಕೃತಿಯ ನೀರಂತೆ, ಎಲ್ಲೆಡೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವ, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ

ತುಂಬಿದ ಕೊಡವಾಗಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕಾಪಿಗೊಳಪಡದೆ, ಕಾಲಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಭಗವಂತನಿಂದ, ಎನಿತು ಲಭ್ಯವೋ, ಅದು, ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸುಲಭ.]

**ಕರ್ಮಣ್ಯೇವಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾ ಫಲೇಷು ಕದಾಚನ |
ಮಾ ಕರ್ಮಫಲಹೇತುರ್ಭೂರ್ಮಾ ತೇ ಸಜ್ಜೋಽಸ್ತ ಕರ್ಮಣಿ ||47||**

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಹಕ್ಕು. ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಫಲವನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಡ. [ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲ ನೀಡುವ ಶಕ್ತಿ ತಾನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಬೇಡ.] ಅಂತೆಯೇ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ ನಿನಗಂಟದಿರಲಿ.

**ಯೋಗಸ್ಥಃ ಕುರು ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಘಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಧನಂಜಯ |
ಸಿದ್ಧ್ಯ ಸಿದ್ಧ್ಯೋಃ ಸಮೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಮತ್ವಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ ||48||**

ಧನಂಜಯ, 'ಯೋಗ'ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡು, ಫಲದ ನಂಟನ್ನು ತೊರೆದು, ಕೆಲಸ ಕೈಗೂಡಿದರೂ, ಕೆಟ್ಟರೂ, ಸಮಭಾವದಿಂದಿದ್ದು. ಇಂಥ ಸಮಭಾವಕ್ಕೆ 'ಯೋಗ'ವೆಂದು ಹೆಸರು.

**ದೂರೇಣ ಹ್ಯವರಂ ಕರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಾದ್ಧನಂಜಯ |
ಬುದ್ಧೌ ಶರಣಮನ್ವಿಚ್ಛ ಕೃಪಣಾಃ ಫಲಹೇತವಃ ||49||**

ಧನಂಜಯ, ಅರಿವಿನ ದಾರಿಗಿಂತ ಕರ್ಮದ ದಾರಿ ತುಂಬ ಕೀಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರಿವಿನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲ. [ಅರಿವು ಬಂದ ಮೇಲೂ ಹರಿಗೆ ಶರಣಾಗು.] ಫಲವನ್ನೇ ನಂಬಿ ನಿಂತವರು ಮರುಕಪಡಬೇಕಾದವರು.

**ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತೋ ಜಹಾತೀಹ ಉಭೇ ಸುಕೃತದುಷ್ಯತೇ |
ತಸ್ಮಾದ್ಯೋಗಾಯ ಯುಜ್ಯಸ್ಯ ಯೋಗಃ ಕರ್ಮಸು ಕೌಶಲಮ್ ||50||**

ಭಗವಂತನನ್ನರಿತವನು, ಬೇಡಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಅರಿವಿನ 'ಯೋಗ'ಕ್ಕೆ ತೊಡಗು. 'ಯೋಗ'ವೆಂದರೆ ಇದೆ: ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ಜಾಣತನ.

**ಕರ್ಮಜಂ ಬದ್ಧಿಯುಕ್ತಾ ಹಿ ಫಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮನೀಷಿಣಃ |
ಜನ್ಮಬನ್ಧವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ ಪದಂ ಗಚ್ಛಂತ್ಯನಾಮಯಮ್ ||51||**

ಬಲ್ಲವರು ಭಗವಂತನ ಅರಿವು ಪಡೆದು, ಕರ್ಮಫಲದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಹುಟ್ಟು-
ಸಾವಿನ ಕಟ್ಟು ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ನಿರಾಪದವಾದ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಯದಾ ತೇ ಮೋಹಕಲಿಲಂ ಬುದ್ಧಿವ್ಯತಿತರಿಷ್ಯತಿ |

ತದಾ ಗನ್ತಾಸಿ ನಿರ್ವೇದಂ ಶ್ರೋತವ್ಯಸ್ಯ ಶ್ರುತಸ್ಯ ಚ ||52||

ಎಂದು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಅಜ್ಞಾನದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೋ, ಅಂದು ಮುಂದೆ ಕೇಳುವ,
ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ, ಉಪದೇಶದ ಪೂರ್ತಿ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

ಶ್ರುತಿವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ತೇ ಯದಾ ಸ್ಥಾಸ್ಯತಿ ನಿಶ್ಚಲಾ |

ಸಮಾಧಾವಚಲಾ ಬುದ್ಧಿಸ್ತದಾ ಯೋಗಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ||53||

‘ಮೊದಲು ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದ, [ಮತ್ತೆ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಶ್ರುತಿಗೂಡಿದ,] ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ,
ಎಂದು ನಿಜದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು, ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ, ನಲುಗದೆ ನಿಲ್ಲುವುದೋ, ಅಂದು
ಗುರಿ ತಲುಪುವೆ.’

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ಯ ಕಾ ಭಾಷಾ ಸಮಾಧಿಸ್ತಸ್ಯ ಕೇಶವ |

ಸ್ಥಿತಧೀಃ ಕಿಂ ಪ್ರಭಾಷೇತ ಕಿಮಾಸೀತ ವ್ರಜೇತ ಕಿಮ್ ||54||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಓ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರ ನಿಯಾಮಕನೆ, ಸಮಾಧಿಯನ್ನೇರಬಲ್ಲ [ತಿಳಿವಿನ
ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡ] ಅರಿವು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸುವುದು? ಅಂಥ
‘ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ’ ಏನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ ? ಏನೆಂದು ಕೂಡುತ್ತಾನೆ? ಏನೆಂದು ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಪ್ರಜಹಾತಿ ಯದಾ ಕಾಮಾನ್ಸರ್ವಾನ್ದಾರ್ಥ ಮನೋಗತಾನ್ |

ಆತ್ಮನೈವಾಽತ್ಮನಾ ತುಷ್ಟಃ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ತದೋಚ್ಯತೇ ||55||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಪಾರ್ಥ, ಮನದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿದ, ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದಾಗ,
ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ನೆಲೆನಿಂತು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ, ತಣೆದು ನಲಿದಾಗ, ‘ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ’
ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದುಃಖೇಷ್ಟನುದ್ವಿಗ್ನಮನಾಃ ಸುಖೇಷು ವಿಗತಸ್ಪೃಹಃ |

ವೀತರಾಗಭಯಕ್ರೋಧಃ ಸ್ಥಿತಧೀರ್ಮುನಿರುಚ್ಯತೇ ||56||

ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ, ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಳಮಳವಿಲ್ಲ. ಸುಖದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಬಲವಿಲ್ಲ. ಏತರಲ್ಲೂ ಮೋಕೆಯಿಲ್ಲ; ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲ; ರೇಗಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಚಿಂತನಶೀಲ 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ' ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಃ ಸರ್ವತ್ರಾನಭಿನ್ನೇಹಸ್ತತ್ತತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶುಭಾಶುಭಮ್ |

ನಾಭಿನನ್ದತಿ ನ ದ್ವೇಷ್ಠಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||57||

ಆಯಾ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ, ಎಲ್ಲೂ, ಅತಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳಿತಿನ ಬಗೆಗೆ ಮೆಚ್ಚು ಇಲ್ಲ. ಕೆಡಕಿನ ಬಗೆಗೆ ರೊಚ್ಚು ಇಲ್ಲ. ಇಂಥವನ ಅರಿವು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಯದಾ ಸಂಹರತೇ ಚಾಯಂ ಕೂರ್ಮಾಜ್ಞಾನೀವ ಸರ್ವಶಃ |

ಇಂದ್ರಿಯಾಣೀನ್ವಿಯಾರ್ಥೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||58||

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದ, ಆಮೆ ತನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಗೂ ಹಾಗೆ, ಒಳಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ವಿಷಯಾ ವಿನಿವರ್ತಂತೇ ನಿರಾಹಾರಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ |

ರಸವರ್ಜಂ ರಸೋಽಪ್ಯಸ್ಯ ಪರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿವರ್ತತೇ ||59||

ಆಹಾರ ತೊರೆದ ಜೀವಿಗೆ, ವಿಷಯಭೋಗದ ಕಸುವಷ್ಟೇ ಕುಂದುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಕಸುವನ್ನೂ, ಭೋಗದ ಬಯಕೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು. ಅಂಥ ಕಸುವು-ಬಯಕೆ ಕೂಡ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯತತೋ ಹ್ಯಪಿ ಕೌಂತೇಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ |

ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಪ್ರಮಾಥೀನಿ ಹರಂತೀ ಪ್ರಸಭಂ ಮನಃ ||60||

ಸಾಧಕ ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ, ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕಿ ಸೆಳೆದುಬಿಡುತ್ತವೆ.

ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಯುಕ್ತ ಆಸೀತ ಮತ್ಪರಃ |

ವಶೇ ಹಿ ಯಸ್ಯೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||61||

ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಡೆಹಿಡಿದು, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದು ನಂಬಿ, ನನ್ನಲ್ಲೇ ಮನವಿಟ್ಟು, ಕೂಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನ ಅರಿವು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

**ಧ್ಯಾಯತೋ ವಿಷಯಾನ್ಮುಂಸಃ ಸಜ್ಜನೇಷೂಪಜಾಯತೇ |
ಸಜ್ಜಾತ್ಸ ಇಜ್ಜಾಯತೇ ಕಾಮಃ ಕಾಮತ್ಯೋಽಧೋಽಭಿಜಾಯತೇ ||62||**

**ಕ್ರೋಧಾದ್ಭವತಿ ಸಂಮೋಹಃ ಸಂಹೋಹಾತ್ಸ್ಮೃತಿವಿಭ್ರಮಃ |
ಸ್ಮೃತಿಭ್ರಂಶಾದ್ ಬುದ್ಧಿನಾಶೋ ಬುದ್ಧಿನಾಶಾದ್ ವಿನಶ್ಯತಿ ||63||**

ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಟು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ನಂಟಿನಿಂದ ಆಸೆ ಕುದುರುತ್ತದೆ. ಆಸೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದಾಗ ರೊಚ್ಚು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಯಕೆ [ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆ]. ಅಂಥ ಬಯಕೆಯಿಂದ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳ ಮರೆವು. ಮರೆವಿನಿಂದ ತಿಳಿಗೇಡಿತನ. ತಿಳಿಗೇಡಿತನದಿಂದ ಸರ್ವನಾಶ.

**ರಾಗದ್ವೇಷವಿಯುಕ್ತೈಸ್ತು ವಿಷಯಾನಿನ್ದ್ರಿಯೈಶ್ಚರನ್ |
ಆತ್ಮವಶ್ಯೈರ್ವಿಧೇಯಾತ್ಮಾ ಪ್ರಸಾದಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||64||**

ಬಲವು-ಹಗೆತನಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಾಗಲೂ, ಅಂಕೆ ತಪ್ಪದವನ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

**ಪ್ರಸಾದೇ ಸರ್ವದುಃಖಾನಾಂ ಹಾನಿರಸ್ಯೋಪಜಾಯತೇ |
ಪ್ರಸನ್ನ ಚೇತಸೋ ಹ್ಯಾಶು ಬದ್ಧಿಃ ಪರ್ಯವತಿಷ್ಠತಿ ||65||**

ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಗೊಂಡಾಗ ಸಾಧಕನ ಎಲ್ಲ ದುಗುಡಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನ ಬುದ್ಧಿ, ಬೇಗನೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

**ನಾಸ್ತಿ ಬದ್ಧಿರಯುಕ್ತಸ್ಯ ನ ಚಾಯುಕ್ತಸ್ಯ ಭಾವನಾ |
ನ ಚಾಭಾವಯುತಃ ಶಾನ್ತಿರಶಾನ್ತಸ್ಯ ಕುತಃ ಸುಖಮ್ ||66||**

ಮನಸ್ಸು ಮಣಿಸದವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ತಿಳಿವಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಮಣಿಸದವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನವಿರದಿದ್ದವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. [ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆ ನೆಲೆಸದು.] ಮುಕ್ತನಾಗದವನಿಗೆ [ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆ ನೆಡದವನಿಗೆ] ಎಲ್ಲಿಯ ಸುಖ ?

**ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಹಿ ಚರತಾಂ ಯನ್ಮನೋಽನುವಿಧೀಯತೇ |
ತದಸ್ಯ ಹರತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ವಾಯುರ್ನಾವಾಮಿವಾಮ್ಬುಸಿ ||67||**

ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಹರಿದಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುವಂತೆ ಮನಸ್ಸು ರೂಪಗೊಂಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸಾಧಕನ ಅರಿವನ್ನು ದಾರಿಗಡೆಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಹಡಗನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ.

ತಸ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾಬಾಹೋ ನಿಗೃಹೀತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ |

ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣೀನ್ದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||68||

ಆದ್ದರಿಂದ, ಓ ಮಹಾವೀರ, ಯಾರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವುವೋ, ಅವನ ಅರಿವು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾ ನಿಶಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಜಾಗೃತಿ ಸಂಯಮೀ|

ಯಸ್ಯಾಂ ಜಾಗೃತಿ ಭೂತಾನಿ ಸಾ ನಿಶಾ ಪಶ್ಯತೋ ಮುನೇಃ ||69||

ಯಾವುದು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಲ ಕಗ್ಗಂಟೋ, ಅಂಥಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆಲಿದ ಯೋಗಿ ಎಚ್ಚರವಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಿರುವರೋ, ಅದು ಬಲ್ಲ ಚಿಂತಕನಿಗೆ ನಟ್ಟಿರುಳು.

ಅಪೂರ್ಯಮಾಣಮಚಲಪ್ರತಿಷ್ಠಂ ಸಮುದ್ರಮಾಪಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಯದ್ವತ್ |

ತದ್ವತ್ಕಾಮಾ ಯಂ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಸರ್ವೇ ಸ ಶಾನ್ತಿಮಾಪ್ನೋತಿ ನ ಕಾಮಕಾಮಿ || 70||

ತುಂಬಿದರೂ ತುಳುಕದೆ, ನಿಂತ ಕಡಲನ್ನು, ಎಲ್ಲ ನೀರುಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರುವಂತೆ, ಯಾರನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ, ತುಂಬಿಯೂ ತುಳುಕದಂತೆ, ಬಂದು ಸೇರುವುವೋ, ಅವನು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೆಟ್ಟ ಬಯಕೆಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದವನಲ್ಲ.

ವಿಹಾಯ ಕಾಮಾನ್ಯಃ ಸರ್ವಾನ್ಪುಮಾಂಶ್ಚರತಿ ನಿಃಸ್ಪೃಹಃ |

ನಿರ್ಮಮೋ ನಿರಹಜ್ಕಾರಃ ಸ ಶಾನ್ತಿಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||71||

ಯಾರು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಮನಸೋಲದೆ, ಕೆಟ್ಟ ಆಸೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗದೆ, ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಹಮ್ಮು ತೊರೆದು, ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೋ, ಅವನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಏಷಾ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಸ್ಥಿತಿಃ ಪಾರ್ಥ ನೈನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಮುಹ್ಯತಿ |

ಸ್ಥಿತ್ವಾಽಸ್ಯಾಮನ್ತಕಾಲೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಮೃಚ್ಛತಿ ||72||

ಪಾರ್ಥ, ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಗುರುತು. ಇದನ್ನು ಪಡೆದು, ಮತ್ತೆ ಮೈಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತವನು, ಕಾಯದಿಂದಲೂ ಸಾಯದ ಪರತತ್ವವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಆಥ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಜ್ಯಾಯಸೀ ಚೇತ್ಕರ್ಮಣಸ್ತೇ ಮತಾ ಬುದ್ಧಿರ್ಜನಾರ್ದನ |
ತತ್ತಿಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಘೋರೇ ಮಾಂ ನಿಯೋಜಯಸಿ ಕೇಶವ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಓ ಜನಾರ್ದನ, ಕಾಯಕಕ್ಕಿಂತ ಅರಿವೇ ಹಿರಿದು ಎಂದು ನಿನ್ನ ಆಶಯವಾದರೆ ಮತ್ತೇಕೆ ನನ್ನನ್ನು, ಈ ಕೊಲ್ಲುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಓ ಕೇಶವ ?

ವ್ಯಾಮಿಶ್ರೇಣೇವ ವಾಕ್ಯೇನ ಬದ್ಧಿಂ ಮೋಹಯಸೀವ ಮೇ |
ತದೇಕಂ ವದ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಯೇನ ಶ್ರೇಯೋಹಮಾಪ್ನುಯಾಮ್ ||02||

ಇಬ್ಬಗೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡುಮಾಡುವಂತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳು: ಯಾವುದರಿಂದ ನಾನು ಒಳಿತನ್ನು ಪಡೆದೇನು ?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ದ್ವಿ ವಿಧಾ ನಿಷ್ಠಾ ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮಯಾನಘ |
ಜ್ಞಾನಯೋಗೇನ ಸಾಂಖ್ಯಾ ನಾಂ ಕರ್ಮಯೋಗೇನ ಯೋಗಿನಾಮ್ ||03||

ಭಗವಂತ ನುಡಿದನು : ಓ ಪಾಪದೂರನೆ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಬಗೆಯ ಇರವನ್ನು [ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು] ನಾನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವೆ. ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ; ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ.

ನ ಕರ್ಮಣಾಮನಾರಮ್ಭಾನ್ಮೈಷ್ಕಮ್ಯಂ ಪುರುಷೋಽಶ್ಚುತೇ |
ನ ಚ ಸಂನ್ಯಸನಾದೇವ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||04||

ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸಾಧಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ತೊರೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

**ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ಕ್ಷಣಮಪಿ ಜಾತು ತಿಷ್ಠತ್ಯಕರ್ಮಕೃತ್ |
ಕಾರ್ಯತೇ ಹ್ಯವಶಃ ಕರ್ಮ ಸರ್ವಃ ಪ್ರಕೃತಿಜೈರ್ಗುಣೈಃ ||05||**

ಯಾವನೂ, ಎಂದೂ, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕೂಡ, ಏನೂ ಮಾಡದೆ ತೆಪ್ಪಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ [ಭಗವಂತನ ಅಧೀನನಾಗಿ] ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.

**ಕರ್ಮೇನ್ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಯ ಅಸ್ತೇ ಮನಸಾ ಸ್ಮರನ್ |
ಇನ್ಪ್ರಿಯಾರ್ಥಾನ್ವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||06||**

ಕರ್ಮೇನ್ಪ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳ ಕನಸು ಕಾಣುವ ತಿಳಿಗೇಡಿ, ಡಂಭಾಚಾರಿ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಯಸ್ತ್ವಿನ್ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಸಾ ನಿಯಮ್ಯಾಸರಭತೇಽರ್ಜುನ |
ಕರ್ಮೇನ್ಪ್ರಿಯೈಃ ಕರ್ಮಯೋಗಮಸಕ್ತಃ ಸ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ||07||**

ಓ ಅರ್ಜುನ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮನೋಬಲದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವವನು ಮಿಗಿಲಾದವನು.

**ನಿಯತಂ ಕುರು ಕರ್ಮ ತ್ವಂ ಕರ್ಮ ಜ್ಯಾಯೋ ಹ್ಯಕರ್ಮಣಃ |
ಶರೀರಯಾತ್ರಾಽಪಿ ಚ ತೇ ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧೈದಕರ್ಮಣಃ ||08||**

ನಿನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕರ್ಮ ನೀನು ಮಾಡು. ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆಗಿಂತ ಕರ್ಮ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ? ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಬಾಳ ಬಂಡಿಯ ಪಯಣವೂ ಸಾಗದು.

**ಯಜ್ಞಾರ್ಥಾತ್ಕರ್ಮಣೋಽನ್ಯತ್ರ ಲೋಕೋಽಯಂ ಕರ್ಮಬನ್ಧನಃ|
ತದರ್ಥಂ ಕರ್ಮ ಕೌನ್ತೇಯ ಮುಕ್ತಸಂಘಃ ಸಮಾಚರ ||09||**

ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾರೂಪವಾದ ಇಂಥ ಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಧಕ ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕುತ್ತಾನೆ. ಓ ಕೌಂತೇಯ, ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಕರ್ಮ ಮಾಡು.

**ಸಹಯಜ್ಞಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುರೋವಾಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ಅನೇನ ಪ್ರಸವಿಷ್ಯದ್ಧರ್ಮೇಷ ವೋಽಸ್ತ್ವಿಷ್ಟಕಾಮಧುಕ್ ||10||**

ಹಿಂದೆ, ಪ್ರಜಾಪತಿ ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾರೂಪವಾದ ಕರ್ಮದ ಜೊತೆಗೆ, ಮಾನವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: ಇದರಿಂದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿ, ಇದು, ನಿಮ್ಮ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿ.

ದೇವಾನ್ಯಾವಯತಾನೇನ ತೇ ದೇವಾ ಭಾವಯನ್ತು ವಃ |

ಪರಸ್ಪರಂ ಭಾವಯಂತಃ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಮವಾಪ್ಸ್ಯತ ||11||

ಇದರಿಂದ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ. ಆ ದೇವತೆಗಳು, ನಿಮಗೆ ನೆರವಾಗಲಿ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೆರವಾಗುತ್ತ, ಹಿರಿಯ ಹಿತವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ.

ಇಷ್ಟಾನ್ಯೋಗಾನ್ವಿ ವೋ ದೇವಾ ದಾಸ್ಯಂತೇ ಯಜ್ಞಭಾವಿತಾಃ |

ತೈರ್ದತ್ತಾನಪ್ರದಾಯೈಭ್ಯೋ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ್ತೇನ ಏವ ಸಃ ||12||

ಇಂಥ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಬಲಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು, ನೀವು ಬಯಸಿದ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನೀಡಿದ್ದನ್ನು, ಅವರಿಗೆ ನೀಡದೇ, ತಾನೇ ತಿನ್ನುವವನು, ಕಳ್ಳನೇ ಸರಿ.

ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಾಶಿನಃ ಸನ್ತೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಕಿಲ್ಬಿಷೈಃ |

ಭುಂಜತೇ ತೇ ತ್ವಘಂ ಪಾಪಾ ಯೇ ಪಚನ್ಯಾತ್ಮಕಾರಣಾತ್ ||13||

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಉಳಿದುದನ್ನು ಉಣ್ಣುವ ಸಜ್ಜನರು, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಮಗಾಗಿ ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸುವವರು, ತಮ್ಮ ಪಾಪವನ್ನೇ, ತಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅನ್ನಾಧ್ಯವನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ ಪರ್ಜನ್ಯಾದನ್ನಸಮ್ಭವಃ |

ಯಜ್ಞಾಧ್ಯವತಿ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಯಜ್ಞಃ ಕರ್ಮಸಮುದ್ಭವಃ ||14||

ಕರ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವಂ ವಿಧಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಸಮುದ್ಭವಮ್ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಗತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿತ್ಯಂ ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ||15||

ಜೀವಿಗಳ ಹುಟ್ಟು, ಆಹಾರದಿಂದ. ಆಹಾರದ ಬೆಳೆ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ [ಮೋಡದಿಂದ]. ಸೌರಶಕ್ತಿಯ ವೃದ್ಧಿ [ಮೋಡದ ಹುಟ್ಟು] ಯಜ್ಞದಿಂದ. ಯಜ್ಞದ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕರ್ಮದಿಂದ. ಕರ್ಮದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಭಗವಂತನಿಂದ. ಭಗವಂತನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ವೇದಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿರುವ ಭಗವಂತ, ಸದಾ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ.

ಏವಂ ಪ್ರವರ್ತೀತಂ ಚಕ್ರಂ ನಾನುವರ್ತಯತೀಹ ಯಃ |

ಅಘಾಯುರಿನ್ವಿಯಾರಾಮೋ ಮೋಘಂ ಪಾರ್ಥ ಸ ಜೀವತಿ ||16||

ಹೀಗೆ, ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಜಗದ ಗಾಲಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸದವನು, ಪಾಪದ ಬದುಕು ಬದುಕುತ್ತಾ, ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದಲ್ಲೇ, ಮೈಮರೆತವನು. ಓ ಪಾರ್ಥ, ಅಂಥವನ ಬದುಕು ವ್ಯರ್ಥ.

**ಯಸ್ತಾತ್ಪರತಿರೇವ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮತ್ಯಪ್ತಶ್ಚ ಮಾನವಃ |
ಆತ್ಮನೈವ ಚ ಸನ್ನುಷ್ಟಸ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ ||17||**

ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು [ಪರಮಾತ್ಮನ ಕರುಣೆಯಿಂದ] ಸುಖವುಂಡವನು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಣೆಯಿಂದ [ಕರುಣೆಯಿಂದ] ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನು, ಬೇರಾವುದೂ ಬೇಡವೆನಿಸಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಆನಂದವಾಗಿರುವ ಸಮಾಧಿಮಗ್ನನು [ತ್ಯಜನಾಗಿರುವ ಮುಕ್ತನು] ಮಾತ್ರವೇ, ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

**ನೈವ ತಸ್ಯ ಕೃತೇನಾರ್ಥೋ ನಾಕೃತೇನೇಹ ಕಶ್ಚನ |
ನಚಾಸ್ಯ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಕಶ್ಚಿದರ್ಥವ್ಯಪಾಶ್ರಯಃ ||18||**

ಅಂಥವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧಕವಾಗಲಿ, ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಾಧಕವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ, ಫಲದ ಹಂಗಿಲ್ಲ.

**ತಸ್ಮಾದಸಕ್ತಃ ಸತತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಸಮಾಚರ |
ಆಸಕ್ತೋ ಹ್ಯಾಚರನ್ಯರ್ಮ ಪರಮಾಪ್ನೋತಿ ಪೂರುಷಃ ||19||**

ಆದ್ದರಿಂದ ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ಸದಾ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು. ನಂಟು ತೊರೆದು ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರಿಂದಲೇ, ಸಾಧಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರುವುದು ಸಾಧ್ಯ.

**ಕರ್ಮಣೈವ ಹಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾ ಜನಕಾದಯಃ |
ಲೋಕಸಂಜ್ಞಹಮೇವಾಪಿ ಸಮ್ಪಶ್ಯನ್ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ||20||**

ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸಿ, ಜನಕ ಮೊದಲಾದವರು, ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿದರು. ಜನತೆಯನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಹೊಣೆಯನ್ನರಿತಾದರೂ, ನೀನು ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

**ಯದ್ಯದಾಚರತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತತ್ತದೇವೇತರೋ ಜನಃ |
ಸ ಯತ್ರ ಮಾಣಂ ಕುರುತೇ ಲೋಕಸ್ತದನುವರ್ತತೇ ||21||**

ಮುಂದಾಳು ಏನೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಉಳಿದ ಮಂದಿ ಅದೇ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಯಾವುದನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ಬಳಿಸುತ್ತಾನೋ, ಜನತೆ ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತದೆ.

ನ ಮೇ ಪಾರ್ಥಾಸ್ತಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಲೇಷು ಕಿಣ್ವನ |

ನಾನವಾಪ್ತಮವಾಪ್ತವ್ಯಂ ವರ್ತ ಏವಚ ಕರ್ಮಣಿ ||22||

ಪಾರ್ಥ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ, ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಪಡೆಯದೇ ಇದ್ದು, ಪಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ.

ಯದಿ ಹ್ಯಹಂ ನ ವರ್ತೇಯಂ ಜಾತು ಕರ್ಮಣ್ಯತಂದ್ರಿತಃ |

ಮಮ ವತ್ಸ್ಮಾನುವರ್ತಂತೇ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವಶಃ ||23||

ನಾನು ಎಂದಾದರೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದೆ ಹೋದರೆ, ಓ ಪಾರ್ಥ, ಮನುಷ್ಯರು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ತಿದೇಯುರಿಮೇ ಲೋಕಾ ನ ಕುರ್ಯಾಂ ಕರ್ಮ ಚೇದಹಮ್ |

ಸಂಚ್ಯುರಸ್ಯ ಚ ಕರ್ತಾ ಸ್ಯಾಮುಪಹನ್ಯಾಮಿಮಾಃ ಪ್ರಜಾ||24||

ನಾನು ಕರ್ಮ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ, ಈ ಜನರೆಲ್ಲಾ ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಕಲಬೆರಕೆಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ, ಈ ಎಲ್ಲ ಜನತೆಯನ್ನು ನಾನೇ, ಕೈಯಾರೆ ಕೆಡವಿದಂತಾದೀತು.

ಸಕ್ತಾಃ ಕರ್ಮಣ್ಯವಿದ್ವಾಂಸೋ ಯಥಾ ಕುರ್ವಂತಿ ಭಾರತ |

ಕುರ್ಯಾದ್ವಿದ್ವಾಂಸ್ತಥಾಽಸಕ್ತಶ್ಚಿಕೀರ್ಷುಲೋಕಸಂಚ್ಯಹಮ್ ||25||

ಓ ಭಾರತ, ಹೇಗೆ,ತಿಳಿಯದ ಮಂದಿ ಫಲದ ನಂಟಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ತಿಳಿದವನೂ ಕರ್ಮಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು - ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕಾಗಿ.

ನ ಬುದ್ಧಿಭೇದಂ ಜನಯೇದಜ್ಞಾನಾಂ ಕರ್ಮಸಂಜ್ಞನಾಮ್ |

ಜೋಷಯೇತ್ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ವಿದ್ವಾನ್ಯುಕ್ತಃ ಸಮಾಚರನ್ ||26||

ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಫಲದ ನಂಟಿಗಾಗಿಯೇ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಮಂದಿಯ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ನಲುಗಿಸಬಾರದು. ಉಪಾಯ ಬಲ್ಲ ತಿಳಿದವನು ತಾನು ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರನ್ನು ಓಲೈಸಬೇಕು.

ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಗುಣೈಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸರ್ವಶಃ |

ಅಹಂಕಾರವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಕರ್ತಾಽಹಮಿತಿ ಮನ್ಯತೇ ||27||

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂಗಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದ [ಭಗವದಧೀನವಾದ, ಜೀವನ ಸ್ವಭಾವಸಹಜವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ] ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಹಮ್ಮಿನಿಂದ ಮೈಮರೆತವನು 'ನಾನೇ ಮಾಡಿದೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

**ತತ್ತ್ವ ವಿತ್ತು ಮಹಾಬಾಹೋ ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗಯೋಃ |
ಗುಣಾ ಗುಣೇಷು ವರ್ತನ್ತ ಇತಿ ಮತ್ಯಾ ನ ಸಜ್ಜತೇ ||28||**

ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ [ಜೀವಸ್ವಭಾವದ ಗುಣಗಳ] ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳ ನಿಜವನ್ನರಿತವನು, ಓ ಮಹಾವೀರ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತವೆ, ಎಂದರಿತು, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

**ಪ್ರಕೃತೇರ್ಗುಣಸಂಮೂಢಾ ಸಜ್ಜನ್ತೇ ಗುಣಕರ್ಮಸು |
ತಾನಕೃತ್ಸ್ನ ವಿಧೋ ಮನ್ಯಾನ್ಕೃತ್ಸ್ನ ವಿನ್ನ ವಿಚಾಲಯೇತ್ ||29||**

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂಗಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲೇ ಮೈಮರೆತವರು, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲೇ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ತಿ ನಿಜವನ್ನರಿಯದ ಅಂಥ ಮಂದಿಯನ್ನು, ಪೂರ್ತಿ ಅರಿತವರು, ಗೊಂದಲಗಡಿಸಬಾರದು.

**ಮಯಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂನ್ಯಸ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಚೇತನಾ |
ನಿರಾಶೀರ್ನಿರ್ಮಮೋ ಭೂತ್ವಾ ಯುಧ್ಯಸ್ವ ವಿಗತಜ್ವರಃ ||30||**

ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನಲ್ಲೇ ಮನವಿಟ್ಟು, ಹಂಬಲ ತೊರೆದು, ಮಮಕಾರ ತೊರೆದು, ಚಳಿಬಿಟ್ಟು ಹೋರಾಡು.

**ಯೇ ಮೇ ಮತಮಿದಂ ನಿತ್ಯಮನುತಿಷ್ಠಂತಿ ಮಾನವಾಃ |
ಶ್ರದ್ಧಾವನ್ತೋಽನಸೂಯನ್ತೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ತೇಽಪಿ ಕರ್ಮಭಿಃ ||31||**

ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಕಿಚ್ಚು ಪಡದೆ, ನನ್ನ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಂಬಿ ನಡೆಯುವರೋ, ಅವರೂ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ಯೇ ತ್ವೇತದಭ್ಯಸೂಯನ್ತೋ ನಾನುತಿಷ್ಠಂತಿ ಮೇ ಮತಮ್ |
ಸರ್ವಜ್ಞಾನವಿಮೂಢಾಂಸ್ತಾನ್ವಿದ್ಧಿ ನಷ್ಟಾ ನಚೇತಸಃ ||32||**

ಯಾರು ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ, ನನ್ನ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಎಲ್ಲ ತಿಳಿವಿಗೂ ಎರವಾದವರು; ವಿನಾಶದತ್ತ ಸರಿವ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು, ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಸದೃಷಂ ಚೇಷ್ಟತೇ ಸ್ವಾಸ್ವಾಃ ಪ್ರಕೃತೇರ್ಜ್ಞಾನವಾನಪಿ |

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಯಾನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ ನಿಗ್ರಹಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||33||

ಎಷ್ಟು ತಿಳಿದವನಾದರೂ, ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ [ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ] ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಸಂಸ್ಕಾರದ [ಸ್ವಭಾವದ] ಕೈಗೊಂಬೆಗಳು. ಅದುಮಿಟ್ಟರೇನು ಬಂತು ?

ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಯೇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಯಾರ್ಥೇ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ |

ತಯೋರ್ನ ವಶಮಾಗಚ್ಛೇತ್ತೌ ಹ್ಯಸ್ಯೌ ಪರಿಪನ್ನಿನೌ || 34||

ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಒಲವು-ಹಗೆತನಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ, ಬಲಿಯಾಗಬಾರದು. ಅವೇ ಸಾಧಕನ ಹಗೆಗಳು.

ಶ್ರೇಯಾನ್ಸ್ವ ಧರ್ಮೋ ವಿಗುಣಃ ಪರಧರ್ಮಾತ್ಸ್ವ ನುಷ್ಠಿತಾತ್ |

ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಧರ್ಮೋ ಭಯಾವಹಃ ||35||

ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಪರಕೀಯವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅರೆಬರೆಯಾಗಿಯಾದರೂ, ಸಹಜ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಮಿಗಿಲು. ಸ್ವಭಾವಸಹಜ-ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಾದರೂ ಮೇಲು. ಪರಕೀಯ ಧರ್ಮ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಯಂಕರ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಅಥ ಕೇನ ಪ್ರಯುಕ್ತೋಽಯಮ್ ಪಾಪಂ ಚರತಿ ಪೂರುಷಃ |

ಅನ್ನಿಚ್ಛನ್ನಪಿ ವಾರ್ಷ್ಣೇಯ ಬಲಾದಿವ ನಿಯೋಜಿತಃ ||36||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಓ ವೃಷ್ಟಿವಂಶದ ಕುಡಿಯೆ, ಮನುಷ್ಯ ಪಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಿರದಿದ್ದರೂ, ಯಾರೋ ಬಲವಂತದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ! ಇದು ಯಾರ ಪ್ರೇರಣೆ ?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಕಾಮ ಏಷ ಕ್ರೋಧ ಏಷ ರಜೋಗುಣಸಮುದ್ಭವಃ |

ಮಹಾಶನೋ ಮಹಾಪಾಪ್ಮಾ ವಿದ್ಯೇನಮಿಹವೈರಿಣಮ್ ||37||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು : ಪಾಪವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಕಾಮ. [ಕಾಮದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಕಾಲನೇಮಿ.] ಇದರದೇ ರೂಪಾಂತರ, ಸಿಟ್ಟು. ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಇದರ ಹುಟ್ಟು. ಇದು

ತಿಂದಷ್ಟೂ ತಣಿಯದ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕ. ಮಹಾಪಾತಕಗಳ ತವರು. ಇದನ್ನು ಈ ಸಾಧನಾಪಥದಲ್ಲಿ ಹಗೆಯೆಂದು ತಿಳಿ.

**ಧೂಮೇನಾವ್ರಿಸಯತೇ ವಹ್ನಿರ್ಯಥಾಸ್ಸದರ್ಶೋ ಮಲೇನ ಚ |
ಯಥೋಲ್ಬೇನಾಸವೃತೋ ಗರ್ಭಸ್ತಥಾ ತೇನೇದಮಾವೃತಮ್ ||38||**

ಹೊಗೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಕವಿದಂತೆ [ಭಗವಂತ], ಕೊಳೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿ ಕವಿದಂತೆ [ಮನಸ್ಸು], ಗರ್ಭಕೋಶದಿಂದ ಭ್ರೂಣ ಕವಿದಂತೆ [ಜೀವ], ಕಾಮದಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಕವಿದುಕೊಂಡಿದೆ. [ಹೊಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕವಿದಂತೆ, ಕಾಮ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಕವಿಯುತ್ತದೆ. ಕೊಳೆ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಕೆಡೆಸಿದಂತೆ ಮಧ್ಯಮರನ್ನು. ಗರ್ಭಕೋಶ ಭ್ರೂಣವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ದುರ್ಜನರನ್ನು.]

**ಆವೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇತೇನ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನಿತ್ಯವೈರಿಣಾ |
ಕಾಮರೂಪೇಣ ಕೌಂತೇಯ ದುಷ್ಪೂರೇಣಾನಲೇನ ಚ ||39||**

ಓ ಕೌಂತೇಯ, ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕಬಳಿಸಿದಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದ, ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಕಾಮವೆಂಬುದು ಸಾಧಕನ ಚಿರಶತ್ರು. ಇದು, ಬಲ್ಲವರ ತಿಳಿವನ್ನೂ ಕವಿದು, ಮಂಕಾಗಿಸುತ್ತದೆ.

**ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿರಸ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾನಮುಚ್ಯತೇ |
ಏತೈರ್ವಿಮೋಹಯತ್ಯೇಷ ಜ್ಞಾನಮಾವೃತ್ಯ ದೇಹಿನಮ್ ||40||**

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಈ ಕಾಮದ ನೆಲೆದಾಣಗಳು. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಇದು ತಿಳಿವನ್ನು ಕವಿದು ಸಾಧಕನನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತದೆ.

**ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮಿನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾದೌ ನಿಯಮ್ಯ ಭರತರ್ಷಭ |
ಪಾಪ್ಮಾನಂ ಪ್ರಜಹಿ ಹ್ಯೇನಂ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನನಾಶನಮ್ ||41||**

ಆದ್ದರಿಂದ, ಓ ಭರತವಂಶದ ವೀರ, ಮೊದಲು ನೀನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹದ್ದಿನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅರಿವನ್ನೂ, ಆಳವಾದ ಚಿಂತನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಾಳು ಗೆಡವೆಬಲ್ಲ, ಈ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಒದ್ದೋಡಿಸು.

**ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಪರಾಣ್ಯಾಹುರಿನ್ದ್ರಿಯೇಭ್ಯಃ ಪರಂ ಮನಃ |
ಮನಸಸ್ತು ಪರಾ ಬದ್ಧಿಯೋ ಬುದ್ಧೇ ಪರತಸ್ತು ಸಃ ||42||**

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು [ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ] ಹಿರಿದಾದ ತಾಣಗಳು. [ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಹಿರಿಯ ದೇವತೆಗಳು.] ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸು ಹಿರಿಯ ತಾಣ. [ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಮನೋಭಿಮಾನಿ ರುದ್ರ ಹಿರಿಯ ದೇವತೆ.]

ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿ ಹಿರಿಯ ತಾಣ. [ಮನೋಭಿಮಾನಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿಮಾನಿನಿ ಸರಸ್ವತಿ ಹಿರಿಯ ದೇವತೆ.] ಬುದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ ಆಚೆಗಿರುವಂಥದ್ದು ಆ ಪರತತ್ತ್ವ. [ಬುದ್ಧಿಮಾನಿನಿಗಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿಗೋಚರನಾದ ಭಗವಂತ ಹಿರಿಯ ತತ್ತ್ವ.]

**ಏವಂ ಬುದ್ಧೇಃ ಪರಂ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸಂಸ್ತಭ್ಯಾಽತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ |
ಜಹಿ ಶತ್ರುಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಕಾಮರೂಪಂ ದುರಾಸದಮ್ ||43||**

ಓ ಮಹಾವೀರ, ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಗೂ ನಿಲುಕದ ಆ ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು, ವಿವೇಕದಿಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಬಗ್ಗದ ಕಾಮವೆಂಬ ಹಗೆಯನ್ನು ಒದ್ದೋಡಿಸು.

ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

**ಇಮಂ ವಿವಸ್ವತೇ ಯೋಗಂ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನಹಮವ್ಯಯಮ್ |
ವಿವಸ್ವಾನ್ಮನವೇ ಪ್ರಾಹ ಮನುರಿಕ್ಷ್ವಾ ಕವೇಽಬ್ರವೀತ್ ||01||**

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು : ಅಳಿವಿರದ ಈ ಸಾಧನಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಸೂರ್ಯ ಮನುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ. ಮನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ.

**ಏವಂ ಪರಮ್ಪ್ರಾಪ್ರಾಪ್ತಮಿಮಂ ರಾಜರ್ಷಯೋಽವಿದುಃ |
ಸ ಕಾಲೇನೇಹ ಮಹತಾ ಯೋಗೋ ನಷ್ಟಃ ಪರಂತಪ ||02||**

ಹೀಗೆ, ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಿರುವ ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಅರಸರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಓ, ಅರಿಗಳನ್ನು ತರಿದವನೆ, ತುಂಬ ಕಾಲದ ಬಳಿಕ, ಆ ಅರಿವಿನ ದಾರಿ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು.

**ಸ ಏವಾಯಂ ಮಯಾ ತೇಽದ್ಯ ಯೋಗಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪುರಾತನಃ |
ಭಕ್ತೋಽಸಿ ಮೇ ಸಖಾ ಚೇತಿ ರಹಸ್ಯಂ ಹ್ಯೇತದುತ್ತಮಮ್ ||03||**

ಅದೇ ಹಳೆಯ ಅರಿವಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆ - ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಇದು ತುಂಬ ಬಚ್ಚಿಡಬೇಕಾದ ಹಿರಿಯ ಸಂಗತಿ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಅಪರಂ ಭವತೋ ಜನ್ಮ ಪರಂ ಜನ್ಮ ವಿವಸ್ವತಃ |
 ಕಥಮೇತದ್ವಿಜಾನೀಯಾಂ ತ್ವಮಾದೌ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನಿತಿ ||04||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ. ಸೂರ್ಯ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದವನು. ನೀನೇ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದವನು ಎಂದರೆ, ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸಲಿ?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಬಹೂನಿ ಮೇ ವ್ಯತೀತಾನಿ ಜನ್ಮಾನಿ ತವ ಚಾರ್ಜುನ |
 ತಾನ್ಯಹಂ ವೇದ ಸರ್ವಾಣಿ ನ ತ್ವಂ ವೇತ್ಥ ಪರಂತಪ ||05||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಓ ಅರ್ಜುನ, ನನಗೆ ಹಲವಾರು ಹುಟ್ಟುಗಳು ಆಗಿ ಹೋದವು. ನಿನಗೆ ಕೂಡ. ಓ ಅರಿಗಳನ್ನು ತರಿದವನೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಜೋಽಪಿ ಸನ್ನವ್ಯಯಾತ್ಮ ಭೂತಾನಾಮೀಶ್ವರೋಽಪಿ ಸನ್ |
 ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮಧಿಷ್ಠಾಯ ಸಂಭವಾಮ್ಯಾತ್ಮಮಾಯಾಯ ||06||

ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿಂಬುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಕೂಡಾ ಸಾವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಒಡೆಯರಿಗೂ ಒಡೆಯ. ಆದರೂ, ನನ್ನಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ [ನನ್ನ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಾಧರಿಸಿ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ] ಮೂಡಿಬರುವೆ.

ಯದಾಯದಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ |
 ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾಽತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಮ್ ||07||

ಓ ಭಾರತ, ಧರ್ಮ ಕಳೆಗುಂದಿದಾಗೆಲ್ಲ, ಅಧರ್ಮ ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗೆಲ್ಲ, ನಾನು ನನ್ನನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ಚ ದುಷ್ಯತಾಂ |
 ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಸಂಭವಾಮಿ ಯುಗೇಯುಗೇ ||08||

ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉಳಿಸಲೆಂದು, ಕೇಡಿಗರನ್ನು ಅಳಿಸಲೆಂದು, ಧರ್ಮವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲೆಂದು, ಯುಗಯುಗದಲ್ಲೂ ಮೂಡಿಬರುತ್ತೇನೆ.

ಜನ್ಮ ಕರ್ಮ ಚ ಮೇ ದಿವ್ಯಮೇವಂ ಯೋ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತ ತಃ |

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ದೇಹ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನೈತಿ ಮಾಮೇತಿ ಸೋಽರ್ಜುನ ||09||

ಹೀಗೆ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನ, ಕಜ್ಜದ, ನಿಜವನ್ನರಿತವನು, ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನ, ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ವೀತರಾಗಭಯಕ್ರೋಧಾ ಮನ್ಮಯಾ ಮಾಮುಪಾಶ್ರಿತಾಃ|

ಬಹವೋ ಜ್ಞಾನತಪಸಾ ಪೂತಾ ಮದ್ಭಾವಮಾಗತಾಃ ||10||

ಬಲವು-ಅಂಜಿಕೆ-ಸಿಟ್ಟು ತೊರೆದವರು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಕಾಣುವರು, [ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತವರು,] ನನಗೆ ಶರಣು ಬಂದವರು ಬಹಳ ಮಂದಿ, ತಿಳಿವಿನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿಗೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

ಯೇ ಯಥಾ ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತಾಂಸ್ತಥೈವ ಭಜಾಮ್ಯಹಮ್ |

ಮಮ ವರ್ತ್ಮಾನುವರ್ತಂತೇ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವಶಃ ||11||

ಯಾರು ಹೇಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಓ ಪಾರ್ಥ, ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದರೂ, ಕಡೆಗೆ ನನ್ನೆಡೆಗೆಯೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಜ್ಞ್ವಂತಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಜಂತ ಇಹ ದೇವತಾಃ |

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹಿ ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ಸಿದ್ಧಿರ್ಭವತಿ ಕರ್ಮಜಾ ||12||

ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವವರು, ಇಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಫಲಸಿದ್ಧಿ, ಒಡನೆ ಕೈಗೊಡುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಚಾತುರ್ವಣ್ಯಂ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಂ ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗಶಃ |

ತಸ್ಯ ಕರ್ತಾರಮಪಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧ್ಯ ಕರ್ತಾರಮವ್ಯಯಮ್ ||13||

ತ್ರಿಗುಣಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ವಿಂಗಡಣೆಯಿಂದ ನಾನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಏತರಿಂದಲೂ, ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳದ ನಾನು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ನಿಜವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿ. [ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳದ ನಾನು ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಮತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ನಿರ್ಮಿಸಿಲ್ಲ, ಎಂದು ತಿಳಿ.]

ನ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಲಿಮ್ಪಂತಿ ನ ಮೇ ಕರ್ಮಫಲೇ ಸ್ಪೃಹಾ |

ಇತಿ ಮಾಂ ಯೋಽಭಿಜಾನಾತಿ ಕರ್ಮಭಿರ್ನ ಸ ಬಧ್ಯತೇ ||14||

ಕರ್ಮಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಕರ್ಮಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಕರ್ಮದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳನು.

**ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಪೂರ್ವೈರಪಿ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ |
ಕುರು ಕರ್ಮೈವ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ತ್ವಂ ಪೂರ್ವೈಃ ಪೂರ್ವತರಂ ಕೃತಮ್ ||15||**

ಬಿಡುಗಡೆ ಬಯಸಿದ ಹಿಂದಿನವರು ಕೂಡ, ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದು, ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕರ್ಮವನ್ನೇ, ನೀನೂ ಮಾಡು.

**ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಕಿಮಕರ್ಮೇತಿ ಕವಯೋಽಪ್ಯತ್ರ ಮೋಹಿತಾಃ |
ತತ್ತೇ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇಽಶುಭಾತ್ ||16||**

ಯಾವುದು ಕರ್ಮ, ಯಾವುದು ಅಕರ್ಮ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲವರೂ ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ಅರಿತು ನೀನು ಕೇಡಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುವೆ.

**ಕರ್ಮಣೋ ಹ್ಯಪಿ ಬೋಧವ್ಯಂ ಬೋಧವ್ಯಂ ಚ ವಿಕರ್ಮಣಃ |
ಅಕರ್ಮಣಶ್ಚ ಬೋಧವ್ಯಂ ಗಹನಾ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿ || 17||**

ಕರ್ಮದ ಬಗೆಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿರುದ್ಧಕರ್ಮದ ಬಗೆಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕರ್ಮತ್ಯಾಗದ ಬಗೆಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.[ಕರ್ಮವನ್ನೂ ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು;ವಿಕರ್ಮವನ್ನೂ ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಅಕರ್ಮವನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು] ಕರ್ಮದ ನಡೆ ನಿಗೂಢವಾದದ್ದು.

**ಕರ್ಮಣ್ಯಕರ್ಮ ಯಃ ಪಶ್ಯೇದಕರ್ಮಣಿ ಚ ಕರ್ಮ ಯಃ |
ಸ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಸ ಯುಕ್ತಃ ಕೃತ್ಸ್ಮ ಕರ್ಮಕೃತ್ ||18||**

ವಿಶ್ವದ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ತನ್ನಿಂದ ಏನೂ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದವನು, ತಾನು ಏನು ಮಾಡದಿದ್ದಾಗಲೂ ವಿಶ್ವದ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದವನು, [ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದವನು, ಕರ್ಮಾತೀತನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಣುವವನು] ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ಅವನೇ, ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿ ಬಲ್ಲವನು; ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆವವನು.

**ಯಸ್ಯ ಸರ್ವೇ ಸಮಾರಮ್ಭಾಃ ಕಾಮಸಂಘೃಲ್ಪವರ್ಜಿತಾಃ |
ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ದಗ್ಧ ಕರ್ಮಾಣಂ ತಮಾಹುಃ ಪಣ್ಣಿತಂ ಬುಧಾಃ ||19||**

ಮಾಡುವ ಬಯಕೆ, ಪಡೆಯುವ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊಡಗುವವನು, ಅರಿವಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟವನು. ಬಲ್ಲವರು ಅಂಥವನನ್ನು 'ಪಂಡಿತ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕರ್ಮಾಫಲಾಸಂಘಂ ನಿತ್ಯತ್ಯುಪೋ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ಕರ್ಮಣ್ಯಭಿಪ್ರವೃತ್ತೋಽಪಿ ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ಕರೋತಿ ಸಃ ||20||

ಕರ್ಮಫಲದಲ್ಲಿ ನೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು, ತಾನು ಎಂದೂ, ಏತರ ಬಯಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದ, ಯಾರಿಗೂ ತಲೆಬಾಗದ, ಭಗವಂತನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಎಂದು ತಿಳಿದವನು [ಭಗವಂತನ ಆಸರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸದಾ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರುವವನು] ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರೂ ದೋಷ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. [ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ]

ನಿರಾಶೀರ್ಯತಚಿತ್ತಾತ್ಮತ್ಯಕ್ತಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹಃ |

ಶಾರೀರಂ ಕೇವಲಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವನ್ನಾಪೋತಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಮ್ ||21||

ಮನಸ್ಸು-ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಹದಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದಾಗ ಹಂಬಲ ದೂರವಾಗುವುದು. ನಾನು-ನನ್ನದು ಎಂಬ ಭಾವ ಮರೆಯಾಗುವುದು. ದೇಹ ಪೋಷಣೆಗಷ್ಟೇ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೂ, ದೋಷ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಭಸಂತುಷ್ಟೋ ದ್ವಂದ್ವಾ ತೀತೋ ವಿಮತ್ಸರಃ |

ಸಮಃ ಸಿದ್ಧಾವಸಿದ್ಧೌ ಚ ಕೃತ್ವಾಪಿ ನ ನಿಬದ್ಧತೇ ||22||

ತಾನಾಗಿಯೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಂತಸ ಪಡುವವನು, ಬದುಕಿನ ಇಬ್ಬಂದಿತನವನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತವನು, ಹೆರವರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಿಚ್ಚು ಪಡದವನು, ಗಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಕಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಿಂದ ಕಾಣುವವನು, ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೂ, ಅದರ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಗತಸಂಘಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥಿತಚೇತಸಃ |

ಯಜ್ಞಾಯಾಚರತಃ ಕರ್ಮ ಸಮಗ್ರಂ ಪ್ರವಿಲೀಯತೇ ||23||

ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ದೇಹಾಭಿಮಾನ ತೊರೆದು, ಭಗವಂತನ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಬಗೆನೆಟ್ಟು, ಪೂಜೆಯೆಂದು ಮಾಡುವವನ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ಲಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಹವಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ನೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಹುತಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮೈವ ತೇನ ಗನ್ತವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಸಮಾಧಿನಾ ||24||

ಅರ್ಪಣವೂ ಭಗವಂತ [ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣೆ]. ಅರ್ಪಿಸುವ ಹವಿಸ್ಸೂ ಭಗವಂತ [ಭಗವಂತನಾದ ಹವಿಸ್ಸು]. ಬೆಂಕಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ [ಭಗವದದೀನವಾದ

ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಂದಲೆ ಹೋಮಗೊಂಡಿತು. ಬಗೆಯ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ಮದ ವ್ಯಗ್ರತೆಯೂ ಭಗವಂತನೇ [ಭಗವದದೀನವಾದದು].

ದೈವಮೇವಾಪರೇ ಯಜ್ಞಂ ಯೋಗಿನಃ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |

ಬ್ರಹ್ಮಗ್ನಾವಪರೇ ಯಜ್ಞಂ ಯಜ್ಞೇನೈವೋಪಜುಹ್ಯತಿ ||25||

ಕೆಲವು ಸಾಧಕರು ಭಗವದುಪಾಸನೆಯೆಂಬ ಮಾನಸಯಜ್ಞವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. [ಭಗವಂತನನ್ನೆ ಯಜ್ಞರೂಪನೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.] ಕೆಲವರು ಬೆಂಕಿಯ ರೂಪದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬಾಹ್ಯಯಜ್ಞದಿಂದ ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ [ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಬಾಹ್ಯ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.]

ಶ್ರೋತ್ರಾದೀನೀನ್ವಿಯಾಣ್ಯನೈ ಸಂಯಮಾಗ್ನಿಷು ಜುಹ್ಯತಿ |

ಶಬ್ದಾದೀನ್ವಿಷಯಾನನ್ಯ ಇನ್ವಿಯಾಗ್ನಿಷು ಜುಹ್ಯತಿ ||26||

ಕೆಲವರು ಕಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅಂಕೆಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಶಬ್ದ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಾಣೀನ್ವಿಯಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಾಣಕರ್ಮಾಣಿ ಚಾಪರೇ |

ಆತ್ಮಸಂಯಮಯೋಗಾಗ್ನೌ ಜುಹ್ಯತಿ ಜ್ಞಾನದೀಪಿತೇ ||27||

ಕೆಲವರು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ, ತಿಳಿವಿನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆತ್ಮನಿಗ್ರಹದ ಸಾಧನೆಯೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞಾಸ್ತಪೋಯಜ್ಞಾ ಯೋಗಯಜ್ಞಾಸ್ತಥಾಽಪರೇ |

ಸ್ವಾದ್ಯಾಯಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ಯತಯಃ ಸಂಶಿತವ್ರತಾಃ ||28||

ಕೆಲವರು ಸೊತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೋಮಿಸುವವರು. ಕೆಲವರು ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುವವರು, ಕರ್ಮ ಸಾಧನೆಯೇ ಕೆಲವರ ಯಜ್ಞ, ಚುರುಕುನಿಷ್ಠೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾದ ಕೆಲವರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಭಗವಂತನ ಅರಿವೇ ಯಜ್ಞ.

ಅಪಾನೇ ಜುಹ್ಯತಿ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಾಣೇಽಪಾನಂ ತಥಾಪರೇ |

ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗತೀರುದ್ಧ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರಾಯಣಾಃ ||29||

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಸಾಧಕರು. ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳ ನಡೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು, ಅಪಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೋಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಪಾನವನ್ನು

ಅಪರೇ ನಿಯತಾಹಾರಾಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ಪ್ರಾಣೇಷು ಜುಹ್ವತಿ |

ಸರ್ವೇಽಪ್ಯೇತೇ ಯಜ್ಞವಿದೋ ಯಜ್ಞಕ್ಷವಿತಕಲ್ಮಷಾಃ ||30||

ಕೆಲವರು ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಾರೆ. [ಕಿರಿಯರಾದ ಇಂದ್ರಿಯದೇವತೆಗಳು, ಹಿರಿಯರಾದ ಇಂದ್ರಿಯ-ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರೆಂದು ಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.]ಈ ಎಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು, ಯಜ್ಞದಿಂದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡವರು.

ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಾಮೃತಭುಜೋ ಯಾನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಮ್ |

ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಕುತೋಽಸ್ಯಃ ಕುರುಸತ್ತಮ ||31||

ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಉಳಿದ 'ಅಮೃತ' ವನ್ನು ಣ್ಣವವರು ಶಾಶ್ವತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಓ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಜ್ಞವಿರದವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಲೋಕದ ಮಾತೇನು?

ಏವಂ ಬಹುವಿಧಾ ಯಜ್ಞಾ ವಿತತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮುಖೇ |

ಕರ್ಮಜಾನ್ವಿಧಿ ತಾನ್ಸರ್ವಾನೇವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ||32||

ಹೀಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಗಳು ಭಗವಂತನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹರವಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಆಗುವಂಥವು, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವೆ.

ಶ್ರೇಯಾನ್ವೃವ್ಯಮಯಾದ್ಯಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಃ ಪರಂತಪ |

ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಾಽಖಿಲಂ ಪಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನೇ ಪರಿಸಮಾಪ್ಯತೇ ||33||

ಓ ಅರಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟಿರುವವನೆ, ಸೊತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೋಮಿಸುವ, ಬಾಹ್ಯ ಯಜ್ಞಕ್ಕಿಂತ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ ಮಿಗಿಲು. ಓ ಪಾರ್ಥ, ಸಾಂಗವಾದ [ತಿಳಿವಿನೆದುರು ತೀರ ಸಣ್ಣದಾದ] ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮವೂ ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ತದ್ವಿಧಿಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇವಯಾ |

ಉಪದೇಕ್ಷ್ಯನ್ತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತತ್ಪದರ್ಶಿನಃ ||34||

ಯಜ್ಞಾ ತ್ವಾ ನ ಪುನರ್ಮೋಹಮೇವಂ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಪಾಣ್ಡವ |

ಯೇನ ಭೂತಾನ್ಯಶೇಷೇಣ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸ್ಯಾಽತ್ಮನ್ಯಥೋ ಮಯಿ ||35||

ಪಾಂಡವ, ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ನೀನು ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವುದರಿಂದ ಮೋಹವಳಿದದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ [ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರುವ] ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಲ್ಲೆಯೋ, ಅಂಥ ತಿಳಿವನ್ನು ನಿಜ ಕಂಡ ತಿಳಿದವರು, ನಿನಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಿಗರಗಿ, ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ,ಸೇವಗೈದು, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೋ.

**ಅಪಿ ಚೇದಸಿ ಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಪಾಪಕೃತ್ತಮಃ |
ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾನಪ್ಲವೇನೈವ ವೃಷಿನಂ ಸನ್ನರಿಷ್ಯಸಿ ||36||**

ನೀನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ಎಲ್ಲ ಪಾತಕವನ್ನೂ, ತಿಳಿವಿನ ದೋಣಿಯಿಂದ ದಾಟಬಲ್ಲೆ.

**ಯಥೈದಾಂಸಿ ಸಮಿದ್ಧೋಽಗ್ನಿಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರುತೇರ್ಜುನ |
ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರುತೇ ತಥಾ ||37||**

ಅರ್ಜುನ, ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿ ಉರುವಲನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವ ಹಾಗೆ, ಅರಿವಿನ ಬೆಂಕಿ, ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

**ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಸದೃಶಂ ಪವಿತ್ರಮಿಹ ವಿದ್ಯತೇ |
ತತ್ ಸ್ವಯಂ ಯೋಗಸಂಸಿದ್ಧಿಃ ಕಾಲೇನಾತ್ಮನಿ ವಿಸ್ತತಿ ||38||**

ತಿಳಿವಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಪಾವನ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪಳಗಿದವನು ತಕ್ಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ತಾನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಮತ್ಪರಃ ಸಂಯತೇನ್ನಿಯಃ |
ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಮಚಿರೇಣಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ||39||**

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹದಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪರದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದವನು, ತಿಳಿವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ತಳುವದೇ, ಸಂತಸದ ಸೆಲೆಯಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಅಜ್ಞಶ್ಚಾಶ್ರದ್ಧಧಾನಶ್ಚ ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ |
ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂಶಯಾತ್ಮನಃ ||40||**

ಅರಿವಿರದ, ನಂಬಿಕೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ಇಬ್ಬಂದಿ, ವಿನಾಶದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಬ್ಬಂದಿಗೆ ಇಹವಿಲ್ಲ; ಪರವಿಲ್ಲ; ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಯೋಗಸಂನ್ಯಸ್ತಕರ್ಮಾಣಂ ಜ್ಞಾನಸಂಭಿನ್ನಸಂಶಯಮ್ |

ಆತ್ಮವಂತಂ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಬದ್ಧಂತಿ ಧನಂಜಯ ||41||

ಧನಂಜಯ, ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದ, ಅರಿವಿನಿಂದ ಶಂಕೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಕರ್ಮಗಳು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ.

ತಸ್ಮಾದ್ಜ್ಞಾನಸಂಭೂತಮ್ ಹೃತ್ಸಂ ಜ್ಞಾನಾನಾನಿಸ್ಸತ್ಮನಃ |

ಭಿತ್ವೈನಂ ಸಂಶಯಂ ಯೋಗಮಾತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಭಾರತ ||42||

ಆದ್ದರಿಂದ, ಓ ಭಾರತ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ, ಬಗೆಯೊಳಹೊಕ್ಕುನಿಂತ ನಿನ್ನ ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ತಿಳುವಿನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆ. ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಪಞ್ಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಸಂನ್ಯಾಸಂ ಕರ್ಮಾಣಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪುನರ್ಯೋಗಂ ಚ ಶಂಸಸಿ |

ಯಚ್ಛ್ರೇಯ ಏತಯೋರೇಕಂ ತನ್ಮೈ ಬ್ರೂಹಿ ಸುನಿಶ್ಚಿತಮ್ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಕೃಷ್ಣ, ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿ; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಮಿಗಿಲು. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಸಂನ್ಯಾಸಃ ಕರ್ಮಯೋಗಶ್ಚ ನಿಃಶ್ರೇಯಸಕರಾವುಭೌ |

ತಯೋಸ್ತು ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸಾತ್ಕರ್ಮಯೋಗೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ||02||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಯೋಗ, ಎರಡೂ ಒಳತಿನ ದಾರಿಗಳೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ, ಕರ್ಮಯೋಗ ಮಿಗಿಲು.

**ಜ್ಞೇಯಃ ಸ ನಿತ್ಯಸಂನ್ಯಾಸಿ ಯೋ ನ ದ್ವೇಷಿ ನ ಕಾಂಕ್ಷತಿ |
ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವೋ ಹಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸುಖಂ ಬನ್ದಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ||03||**

ಅವನೆ ನಿಜವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೆಂದರಿಯಬೇಕು: ದ್ವೇಷಿಸದವನು ಮತ್ತು ಬಯಸದವನು. ಮಹಾವೀರ, ಇಂಥ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು, ಹಾಯಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಸೆರೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾನೆ.

**ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೌ ಪೃಥಗ್ಬಾಲಾಃ ಪ್ರವದಂತಿ ನ ಪಣ್ಣಿತಾಃ |
ಏಕಮಪ್ಯಾಸ್ಥಿತಃ ಸಮ್ಯಗುಭಯೋರ್ವಿನ್ದತೇ ಫಲಮ್ ||04||**

ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ದಾರಿ ಬೇರೆಬೇರೆ [ಒಂದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ] ಎಂದು ನುಡಿವವರು ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು; ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದವನು, ಎರಡರ ಫಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಯತ್ಸಾಂಖ್ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಸ್ಥಾನಂ ತದ್ಯೋಗೈರಪಿ ಗಮ್ಯತೇ |
ಏಕಂ ಸಾಂಖ್ಯಂ ಚ ಯೋಗಂ ಚ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ||05||**

ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ತಾಣದೆಡೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ದಾರಿಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ, ಎಂದು ತಿಳಿದವನೇ, ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು.

**ಸಂನ್ಯಾಸಸ್ತು ಮಹಾಬಾಹೋ ದುಃಖಮಾಪ್ತಮಯೋಗತಃ |
ಯೋಗಯುಕ್ತೋ ಮುನಿರ್ಬ್ರಹ್ಮ ನಚಿರೇಣಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ||06||**

ಓ ಮಹಾವೀರ, ಕರ್ಮಯೋಗವಿರದ ಬರಿಯ ಸಂನ್ಯಾಸ [ದ್ವಂದ್ವತ್ಯಾಗ] ಬನ್ನವನ್ನೇ ತಂದೀತು. [ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಬದಲು, ಕರ್ಮವನ್ನೇ ತೊರೆಯುವುದು ನರಕದ ದಾರಿ] ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತ, ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಗೆದ್ದವನು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ತಡವಾಗದು.

**ಯೋಗಯುಕ್ತೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ ವಿಜಿತಾತ್ಮಾ ಜಿತೇನ್ದ್ರಿಯಃ |
ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮ ಭೂತಾತ್ಮಾ ಕುರ್ವನ್ನಪಿ ನ ಲಿಪ್ಯತೇ ||07||**

ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು, ತಿಳಿಯಾದ ಬಗೆಯವನು, ಬಗೆಯ ಗೆದ್ದವನು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗೆದ್ದವನು. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಪೊರೆವ ಭಗವಂತನೇ, ತನ್ನ ದೊರೆಯೆಂದು ತಿಳಿದವನು. [ಭಗವಂತನಲ್ಲೆ ಬಗೆ ನೆಟ್ಟವನು.] ಮಾಡಿದರೂ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನೈವ ಕಿಷ್ಟ್ವರೋಮೀತಿ ಯುಕ್ತೋ ಮನ್ಯೇತ ತತ್ತ ವಿತ್ |
ಪಶ್ಯನ್ ಶೃಣ್ವನ್ ಸ್ಪೃಶನ್ ಜಿಘ್ರನ್ನಶ್ಚನ್ನಚ್ಛನ್ನ ಪನ್ ಶ್ವಸನ್ ||08||

ಪ್ರಲಪನ್ವಿಸೃಜನ್ ಗೃಹ್ಣನ್ನನ್ಮಿಷನ್ನಿಮಿಷನ್ನಪಿ |
ಇನ್ವಿಯಾಣೀನ್ವಿಯಾರ್ಥೇಷು ವರ್ತಂತ ಇತಿ ಧಾರಯನ್ ||09||

ನಿಜವರಿತ ಸಾಧಕ 'ತಾನಾಗಿ ಏನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು - ಕಾಣುವಾಗ, ಕೇಳುವಾಗ, ಮುಟ್ಟುವಾಗ, ಮೂಸುವಾಗ, ತಿನ್ನುವಾಗ, ತಿರುಗುವಾಗ, ಮಲಗುವಾಗ, ಉಸಿರುವಾಗ, ಉಸುರುವಾಗ, ಕಳೆಯುವಾಗ, ಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಎವೆ ಮುಚ್ಚುವಾಗ, ಬಿಚ್ಚುವಾಗ ಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ.

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಧಾಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಘಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕರೋತಿ ಯಃ |
ಲಿಪ್ಯತೇ ನ ಸ ಪಾಪೇನ ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಾ ||10||

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ನಂಟು ನೀಗಿ, ಮಾಡುವವನು ಪಾಪದಿಂದ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ತಾವರೆಎಲೆ ನೀರಿನಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ.

ಕಾಯೇನ ಮನಸಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಕೇವಲೈರಿನ್ವಿಯೈರಪಿ |
ಯೋಗಿನಃ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಂಘಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ಸತ್ಮಶುದ್ಧಯೇ ||11||

ಯೋಗಿಗಳು, ಮೈಯಿಂದ, ಮನದಿಂದ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಬರಿಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ನಂಟು ನೀಗಿ, ಮತ್ತು ಬಗೆಯ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ.

ಯುಕ್ತಃ ಕರ್ಮಫಲಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಶಾಂತಿಮಾಪ್ನೋತಿ ನೈಷ್ಠಿಕೀಮ್ |
ಅಯುಕ್ತಃ ಕಾಮಕಾರೇಣ ಫಲೇ ಸಕ್ತೋ ನಿಬದ್ಧತೇ ||12||

ಯೋಗ ಬಲ್ಲವನು, ಕರ್ಮಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದು, ನಿಚ್ಚಳವಾದ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯೋಗಿಯಲ್ಲದವನು, ಫಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿರಿಸಿ, ಆಸೆಪಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅದರ ಬಂದಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಮನಸಾ ಸಂನ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಸುಖಂ ವಶೀ |
ನವದ್ವಾರೇ ಪುರೇ ದೇಹಿ ನೈವ ಕುರ್ವನ್ನಕಾರಯನ್ ||13||

ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ನಂಟು ತೊರೆದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಹಾಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ - ಒಂಬತ್ತು ಬಾಗಿಲ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲ; ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೇ, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಿಸದೆ.

ನ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಸೃಜತಿ ಪ್ರಭುಃ |

ನ ಕರ್ಮಫಲಸಂಯೋಗಂ ಸ್ವಭಾವಸ್ತು ಪ್ರವರ್ತತೇ ||14||

ಜೀವ ಜಡದಂತಲ್ಲ; ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ಹೊಣೆಗಾರಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಗೂ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಅದರಿಂದೊದಗುವ ಫಲಕ್ಕೂ. [ಕ್ರಿಯೆಯ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮಫಲ ಪಡೆಯುವ ಒಡತನವನ್ನು ಜೀವಲೋಕಕ್ಕೆ ಭಗವಂತ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.] ಜೀವದ ಸ್ವಭಾವ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.[ಭಗವಂತ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.]

ನಾಽದತ್ತೇ ಕಸ್ಯಚಿತ್ಪಾಪಂ ನ ಚೈವ ಸುಕೃತಂ ವಿಭುಃ |

ಅಜ್ಞಾನೇನಾಽವೃತಂ ಜ್ಞಾನಂ ತೇನ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಜನ್ತವಃ ||15||

ಜಡಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿದ ಜೀವ ಯಾರ ಪಾಪವನ್ನೂ ತೊಡೆಯಲಾರ; ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡ. [ಯಾವ ಜೀವಿಯ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳ ನಂಟೂ ಭಗವಂತನಿಗಿಲ್ಲ.] ಅರಿವಿಗೆ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಮುಸುಕಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಮೈಮರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನೇನ ತು ತದಜ್ಞಾನಂ ಯೇಷಾಂ ನಾಶಿತಮಾತ್ಮನಃ |

ತೇಷಾಮಾದಿತ್ಯವಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ತತ್ಪರಮ್ ||16||

ಭಗವಂತನ ಅರಿವಿನಿಂದ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಕೊಂಡವರ ಆ ಅರಿವು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪರತತ್ವವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತದೆ.

ತದ್ಬುದ್ಧಯಸ್ತದಾತ್ಮಾನಸ್ತನ್ನಿಷ್ಠಾಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ |

ಗಚ್ಚನ್ತ್ಯಪುನರಾವೃತ್ತಿಂ ಜ್ಞಾನನಿರ್ಧೂತಕಲ್ಮಷಾಃ ||17||

ಅವನಲ್ಲೇ ಬಗೆ ನೆಟ್ಟವರು, ಅವನೇ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು, ಅವನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡವರು, ಅವನಿಗೇ ಶರಣಾದವರು, ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಾಳ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು, ಮತ್ತೆ ಮರಳಿಬಾರದ ತಾಣಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಮ್ಪನ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಗವಿ ಹಸ್ತಿನಿ |

ಶುನಿ ಚೈವ ಶ್ವಪಾಕೇ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ ||18||

ಪಾಂಡಿತ್ಯ-ಸೌಜನ್ಯಗಳ ನೆಲೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ, ಆಕಳು, ಆನೆ, ನಾಯಿ, ಹೊಲೆಗೇಡಿಯಾದ ಹೀನಮಾನವನಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಏಕರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲನು.

**ಇಹೈವ ತೈರ್ಜಿತಃ ಸರ್ಗೋ ಯೇಷಾಂ ಸಾಮ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಂ ಮನಃ |
ನಿರ್ದೋಷಂ ಹಿ ಸಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತನ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ತೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ||19||**

ಭಗವಂತನ ಏಕರೂಪತೆಯಲ್ಲಿ ಬಗೆ ನೆಟ್ಟವರು, ಇಲ್ಲಿದ್ದೇ ಈ ಬಾಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರು. ಭಗವಂತ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ದೋಷದ ನಂಟಿರದ ಏಕರೂಪ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವರು, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವರು.

**ನ ಪ್ರಹೃಷ್ಯೇತ್ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನೋದ್ವಿಜೇತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚಾಪ್ರಿಯಮ್ |
ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿರಸಂಮೂಢೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿತಃ ||20||**

ಸುಖ ಬಂದಾಗ ಹಿಗ್ಗಬಾರದು; ದುಃಖ ಬಂದಾಗ ಕುಗ್ಗಬಾರದು. ಇಂಥವನು ಬಗೆಗಟ್ಟಿಗೊಂಡವನು. ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪದವನು. ಭಗವಂತನನ್ನರಿತವನು. ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ನೆಲೆನಿಂತವನು.

**ಬಾಹ್ಯಸ್ಪರ್ಶೇಷ್ವಸಕ್ತಾತ್ಮಾ ವಿನ್ದತ್ಯಾತ್ಮನಿ ಯತ್ಸುಖಮ್ |
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸುಖಮಕ್ಷಯಮಶ್ನುತೇ ||21||**

ಹೊರಗಣ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನಂಟು ಇರದವನು, ಬಗೆಯೊಳಗೆ [ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದಾಗೊಮ್ಮ] ಎಂಥ ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ, ಅದೇ ಸುಖವನ್ನು ಸದಾ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆನೆಟ್ಟ ಸಾಧಕ ನಿರಂತರ ಸವಿಯುತ್ತಾನೆ.

**ಯೇ ಹಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಜಾ ಭೋಗಾ ದುಃಖಯೋನಯ ಏವ ತೇ |
ಆದ್ಯಂತವಂತಃ ಕೌಂತೇಯ ನ ತೇಷು ರಮತೇ ಬುಧಃ ||22||**

ವಿಷಯದ ನಂಟಿನಿಂದ ಬರುವ ಸುಖಗಳು ಬನ್ನದ ತವರು. ಬಂತು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬರಿದಾಗುವಂಥವು. ಕೌಂತೇಯ, ಬಲ್ಲವರು ಅವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ.

**ಶಕ್ನೋತೀ ಹೈವ ಯಃ ಸೋಢುಂ ಪ್ರಾಕ್ಯ ರೀರವಿಮೋಕ್ಷಣಾತ್ |
ಕಾಮಕ್ರೋದೋದ್ಭವಂ ವೇಗಂ ಸ ಯುಕ್ತಃ ಸ ಸುಖೀ ನರಃ ||23||**

ಬಲುಮೆ-ಸಿಡುಕುಗಳ ಸೆಳೆತವನ್ನು ಇಲ್ಲೆ, ಈ ನರದೇಹ ಕಳಚುವ ಮುನ್ನವೇ, ಯಾರು ತಾಳಬಲ್ಲ, ಅಂಥ ಮಾನವನೆ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ; ನಿಜವಾದ ಸುಖಿ.

ಯೋಽನ್ತಃಸುಖೋಽನ್ತರಾರಾಮಸ್ತಥಾನ್ತಜ್ಯೋತಿರೇವ ಯಃ |

ಸ ಯೋಗೀ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋಽಧಿಗಚ್ಛತಿ ||24||

ಬಯಕೆಯಳಿದು, ಒಳಬಗೆಯ ಸುಖ ಕಂಡವನು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡು, ಒಳಗೊಳಗೆ ಋಷಿಗೊಂಡವನು. ಭಗವಂತನ ಬೆಳಕನ್ನೇ ಒಳಗೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡವನು. ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ನೆಲೆನಿಂತ ಇಂಥ ಸಾಧಕ, ಅಳಿವಿರದ ಮೈ ತಳೆದ, ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಲಭಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಮೃಷಯಃ ಕ್ಷೀಣಕಲ್ಮಷಾಃ |

ಭಿನ್ನದ್ವೈಧಾಯತಾತ್ಮಾನಃ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಾಃ ||25||

ಕೊಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು, ಇಬ್ಬಂದಿತನವಳಿದು, ತಿಳಿವಿನ ಕೊಳವಾದವರು [ಬಗೆಯನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸಿದವರು], ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಒಳಿತನ್ನೇ ಬಯಸುವ ಬಲ್ಲವರು, ನಿತ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯತೀನಾಂ ಯತಚೇತನಾಮ್ |

ಅಭಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಂ ವರ್ತತೇ ವಿದಿತಾತ್ಮನಾಮ್ ||26||

ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾಗಿ ಒಲುಮೆ-ಸಿಡುಕುಗಳನ್ನು ಒದ್ದವರಿಗೆ, ಬಗೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದವರಿಗೆ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ನಿತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನೇ ತುಂಬಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ವರ್ಶಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ಬಹಿರ್ಬಾಹ್ಯಾಂಶ್ಚಕ್ಷುಶ್ಚೈವಾನ್ತರೇ ಭ್ರುವೋಃ |

ಪ್ರಾಣಾಪಾನೌ ಸಮೌ ಕೃತ್ವಾ ನಾಸಾಭ್ಯನ್ತರಚಾರಿಣೌ ||27||

ಯತೇನ್ದ್ರಿಯಮನೋವೃತ್ತಿರ್ಮುನಿರ್ಮೋಕ್ಷಪರಾಯಣಾಃ |

ವಿಗತೇಚ್ಛಾಭಯಕ್ರೋಧೋ ಯಃ ಸದಾ ಮುಕ್ತಃ ಏವ ಸಃ ||28||

ಹೊರಗಣ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊರಗಟ್ಟಿ, ನೋಟವನ್ನು ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವಿರಿಸಿ, ಹೊರಳೆಯೊಳಗೆ ಚರಿಸುವ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳನ್ನು ಕುಂಭಕದಲ್ಲಿ ಸಮಗೊಳಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಮನಗಳ ಚೆಲ್ಲಾಟವನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟವನು, ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುವವನು, ಬಯಕೆ-ಅಂಜಿಕೆ-ಸಿಡುಕುಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡವನು ಇಂಥ ಸಾಧಕನು ಸದಾ ಮುಕ್ತನೇ ಸರಿ.

ಭೋಕ್ತಾರಂ ಯಜ್ಞತಪಸಾಂ ಸರ್ವಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಮ್ |

ಸುಹೃದಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾಂ ಶಾನ್ತಿಮೃಚ್ಛತಿ ||29||

ಹೋಮಗಳನ್ನು-ವ್ರತಗಳನ್ನು ಉಣ್ಣುವವನೆಂದು, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯರಿಗೂ ಹಿರಿಯೊಡೆಯನೆಂದು, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ನೇಹಿಗನೆಂದು, ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದವನು, ಸುಖದ ಸೆಲೆಯಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಅನಾಶ್ರಿತಃ ಕರ್ಮಫಲಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ಯಃ |

ಸ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಚ ಯೋಗೀ ಚ ನ ನಿರಗ್ನಿನಫಚಾಕ್ರಿಯಃ ||01||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ನೆಮ್ಮದೆ, ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೇ, ನಿಜವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುವವನಲ್ಲ. ಕರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆದವನೂ ಅಲ್ಲ.

ಯಂ ಸಂನ್ಯಾಸಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುರ್ಯೋಗಂ ತಂ ವಿಧಿ ಪಾಣ್ಡವ |

ನಹ್ಯಸಂನ್ಯಸ್ತಸಂಜ್ಞಲ್ಪೋ ಯೋಗೀ ಭವತಿ ಕಶ್ಚನ ||02||

ಯಾವುದನ್ನು ಸಂನ್ಯಾಸವೆನ್ನುವರೋ, ಅದನ್ನೇ ಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿ ಪಾಂಡವ. ಬಯಕೆಗಳ 'ಸಂನ್ಯಾಸ' ಮಾಡದ ಯಾವನೂ, ಮರ್ಮವರಿತ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಲಾರ.

ಆರುರುಕ್ಷೋರ್ಮನೇಯೋಗಂ ಕರ್ಮ ಕಾರಣಮುಚ್ಯತೇ |

ಯೋಗಾರೂಢಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ಶಮಃ ಕಾರಣಮುಚ್ಯತೇ ||03||

ಸಾಧನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲೇರುವವನಿಗೆ, ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಲು ಕರ್ಮಯೋಗ [ಹಲವು ಬಗೆಯ ಜನಸೇವೆ] ಕಾರಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನೇ ಗುರಿ ಸೇರಿದಾಗ, ಭಗವತ್ಸಮಾಧಿ [ಜನಸೇವೆಯಿಂದ ವಿರಾಮ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನನಿಷ್ಠೆ] ಸುಖದ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಯದಾ ಹಿ ನೇನ್ಪ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷು ನ ಕರ್ಮಸ್ವನುಷಜ್ಯತೇ |

ಸರ್ವಸಂಜ್ಞಲ್ಪ ಸಂನ್ಯಾಸೀ ಯೋಗಾರೂಢಸ್ತದೋಚ್ಯತೇ ||04||

ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮದ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆರ್ಪಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಯ ನಂಟು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ, ಸಾಧನೆಯ ಗುರಿ ಸೇರಿದವನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಉದ್ಧರೇದಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ನಾಽತ್ಮಾನಮವಸಾದಯೇತ್ |

ಅತ್ಯೈವ ಹ್ಯಾತ್ಮನೋ ಬನ್ಧುರಾತ್ಯೈವ ರಿಪುರಾತ್ಮನಃ ||05||

ಬಗೆಯ ಬಲದಿಂದ [ಭಗವಂತನ ಹಸಾದದಿಂದ] ಜೀವವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಬೇಕು; ಜೀವವನ್ನು ಜಂಜಡಗೊಳಿಸಬಾರದು. ಬಗೆಯೇ [ಭಗವಂತನ] ಜೀವದ ಗೆಳೆಯ; ಬಗೆಯೇ [ಭಗವಂತನೇ] ಜೀವದ ಹಗೆಯು.

ಬನ್ಧುರಾತ್ಮಾಽಽತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಯೇನಾಽತ್ಯೈವಾಽತ್ಮನಾ ಜಿತಃ |

ಅನಾತ್ಮನಸ್ತು ಶತ್ಯತ್ವೇ ವರ್ತೇತಾಽತ್ಯೈವ ಶತ್ರುವತ್ ||06||

ಯಾವ ಜೀವ ವಿವೇಕದಿಂದ ಬಗೆಯನ್ನು [ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು] ಗೆದೆಯಬಲ್ಲದೋ [ಯಾವ ಜೀವದಿಂದ ಬಗೆ ಹದಗೊಂಡಿದೆಯೋ] ಅಂಥ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಗೆ [ಭಗವಂತ] ಗೆಳೆಯ. ಬಗೆಯನ್ನು [ಭಗವಂತನನ್ನು] ಗೆದೆಯಲಾರದವನಿಗೆ ಬಗೆಯೇ [ಭಗವಂತನೇ] ಹಗೆಯಾಳಿನಂತೆ ಎದುರಾಳಿ.

ಜಿತಾತ್ಮಾನಃ ಪ್ರಶಾಂತಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತಃ |

ಶೀತೋಷ್ಣಸುಖದುಃಖೇಷು ತಥಾ ಮಾನಾಪಮಾನಯೋಃ ||07||

ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನತ್ಯಪ್ತಾತ್ಮಾ ಕೂಟಸ್ಥೋ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಯೋಗೀ ಸಮಲೋಷ್ವಾಶ್ಮಶ್ಚಾಙ್ಗನಃ ||08||

ಬಗೆಯನ್ನು [ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು] ಗೆಲಿದವನ, ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಸುಳಿಯದೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ನಲಿದವನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥವನು ತಂಪು-ಬಿಸಿ-ದುಃಖ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮಾನ-ತಿರಸ್ಕಾರ ಇಂಥ ಧ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲವನು; ಭಗವಂತನ ಅರಿವು ಕಾಣ್ಕೆಗಳಿಂದ ಬಗೆದುಂಬಿದವನು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟವನು. ಅವನಿಗೆ ಮಣ್ಣು, ಕಲ್ಲು, ಚಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ. ಇಂಥ ಯೋಗಸಾಧಕನು ಗುರಿ ಸೇರಿದವನು ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸುಹೃನ್ನಿತ್ರಾರ್ಯುದಾಸೀನಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವೇಷ್ಯಬನ್ಧುಷು |

ಸಾಧುಷ್ಠವಿ ಚ ಪಾಪೇಷು ಸಮಬುದ್ಧಿರ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ||09||

ಹೆಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವರು, ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಸುವವರು, ಕಾಟ ಕೊಡುವವರು, ಒಳಿತು-ಕೆಡಕು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದವರು, ಎರಡಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲುವವರು, ಬೇಡವಾದ್ದನ್ನು

ಬಗೆವವರು, ನೆಂಟರು, ಒಳ್ಳೆಯವರು ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟವರು, ಎಲ್ಲರೂ ಮೂಲತಃ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪರು ಎಂದು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವವನು [ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವರವರ ಇರವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗೌರವಿಸುವವನು] ಮಿಗಿಲಾದವನು.

ಯೋಗೀ ಯುಷ್ಜೇತ ಸತತಮಾತ್ಮಾನಂ ರಹಸಿ ಸ್ಥಿತಃ |

ಏಕಾಕೀ ಯತಚಿತ್ತಾತ್ಮಾ ನಿರಾಶೀರಪರಿಗ್ರಹಃ ||10||

ಯೋಗಸಾಧಕನು ಒಬ್ಬನೇ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮೈಮನಗಳನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸಿ, ಆಸೆಪಡದೆ, ಏತಕ್ಕೂ ಕೈಯೊಡ್ಡದೇ, ಬಗೆಯನ್ನು ಸದಾ ಸಮಾಧಿಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಸ್ಥಿರಮಾಸನಮಾತ್ಮನಃ |

ನಾತ್ಯುಚ್ಛ್ರಿತಂ ನಾತಿನೀಚಂ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರಮ್ ||11||

ತತ್ಯೆಕಾಗ್ರಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ಯತಚಿತ್ತೇನ್ದ್ರಿಯಕ್ರಿಯಃ |

ಉಪವಿಶ್ಯಾಽಸನೇ ಯುಷ್ಜಾ ದ್ಯೋಗಮಾತ್ಮವಿಶುದ್ಧಯೇ ||12||

ನಿರ್ಮಲವಾದ ತಾಣದಲ್ಲಿ, ಹುಲ್ಲು ಚಾಪೆ-ಜಿಂಕೆಯ ತೊಗಲು ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಸಿ, ತುಂಬ ಎತ್ತರವೂ ಅಲ್ಲದ, ತೀರ ತಗ್ಗೂ ಅಲ್ಲದ, ನಲುಗದ ಆಸನವನ್ನು ತನಗಾಗಿ ಅಣಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಬಗೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟ ಗುರಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಒಳಬಗೆಯ ಚಿಲ್ಲಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

ಸಮಂ ಕಾಯಶಿರೋಗ್ರೀವಂ ಧಾರಯನ್ನಚಲಂ ಸ್ಥಿರಃ |

ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ನಾಸಿಕಾಗ್ರಂ ಸ್ವಂ ದಿಶಶ್ಚಾನವಲೋಕಯನ್ ||13||

ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ ವಿಗತಭೀರ್ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿವ್ರತೇ ಸ್ಥಿತಃ |

ಮನಃ ಸಂಯಮ್ಯ ಮಚ್ಛಿತ್ತೋ ಯುಕ್ತ ಆಸೀತ ಮತ್ಪರಃ ||14||

ಬೆನ್ನು-ತಲೆ-ಕತ್ತುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನಲುಗದೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ, ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೋಟವಿಟ್ಟು, ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಹರಿಯಗೊಡದೆ ಹದಗೊಳಿಸಿ, ಅಂಜದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರದೈವವೆಂದು ನಂಬಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತ, ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

ಯುಜ್ಞನ್ನೇವಂ ಸದಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಯೋಗೀ ನಿಯತಮಾನಸಃ |

ಶಾಂತೀಂ ನಿರ್ವಾಣಪರಮಾಂ ಮತ್ಸಂಸ್ಥಾಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||15||

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದ ಸಾಧಕನು, ದೇಹ ತೊರೆದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುವಂಥ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಾತ್ಯಶ್ಚತಸ್ತು ಯೋಗೋಽಸ್ತಿ ನಚಾತ್ಯಂತಮನಶ್ಚತಃ |

ನಚಾತಿಸ್ವಪ್ನಶೀಲಸ್ಯ ಜಾಗ್ರತೋ ನೈವ ಚಾರ್ಜುನ ||16||

ಅರ್ಜುನ, ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕನಿಗೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತೀರ ತಿನ್ನದವನಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ತುಂಬ ತೂಕಡಿಸುವನಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಗೇಡಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಯುಕ್ತಾಹಾರವಿಹಾರಸ್ಯ ಯುಕ್ತಚೇಷ್ಟಸ್ಯ ಕರ್ಮಸು |

ಯುಕ್ತಸ್ವಪ್ನಾವಬೋಧಸ್ಯ ಯೋಗೋ ಭವತಿ ದುಃಖಹಾ ||17||

ತಕ್ಕ ತಿನಿಸು-ತಿರುಗಾಟ, ತಕ್ಕಷ್ಟೇ ಕಾಯಕ, ತಕ್ಕಂತೆ ನಿದ್ರೆ-ಎಚ್ಚರ, ಸಾಧಿಸಿದವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ದುಗುಡ ದೂರ.

ಯದಾ ವಿನಿಯತಂ ಚಿತ್ತಮಾತ್ಮನೈವಾವತಿಷ್ಠತೇ |

ನಿಸ್ಪೃಹಃ ಸರ್ವಕಾಮೇಭ್ಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತದಾ ||18||

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹದಗೊಂಡ ಒಳಬಗೆ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಾಗ, ಎಲ್ಲ ಕಾಮಗಳ ಆಸೆ ಅಳಿದಾಗ, 'ಧ್ಯಾನಯೋಗಿ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಯಥಾ ದೀಪೋ ನಿವಾತಸ್ಥೋ ನೇಜ್ಞತೇ ಸೋಪಮಾ ಮತಾ |

ಯೋಗಿನೋ ಯತಚಿತ್ತಸ್ಯ ಯುಜ್ಞತೋ ಯೋಗಮಾತ್ಮನಃ ||19||

ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದ ತಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಸೊಡರು, ಹೇಗೆ ಹಂದುವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಇದು: ಒಳಬಗೆಯನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುವ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಗೆ ಇದು ಉಪಮಾನ.

ಯತ್ರೋಪರಮತೇ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುದ್ಧಂ ಯೋಗಸೇವಯಾ |

ಯತ್ರ ಚೈವಾಽತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯನ್ನಾತ್ಮನಿ ತುಷ್ಠಿತಿ ||20||

ಸುಖಮತ್ಯನ್ತಿಕಂ ಯತ್ತದ್ಬದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯಮತೀನ್ವಿಯಮ್ |
ವೇತ್ತಿ ಯತ್ರ ನ ಚೈವಾಯಂ ಸ್ಥಿತಶ್ಚಲತಿ ತತ್ತತಃ ||21||

ಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಚಾಪರಂ ಲಾಭಂ ಮನ್ಯತೇ ನಾಧಿಕಂ ತತಃ |
ಯಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಿತೋ ನ ದುಃಖೇನ ಗುರುಣಾಽಪಿ ವಿಚಾಲ್ಯತೇ ||22||

ತಂ ವಿದ್ಯಾದ್ ದುಃಖಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಂ ಯೋಗಸಜ್ಜಿತಮ್ |
ಸ ನಿಶ್ಚಯೇನ ಯೋಕ್ತವ್ಯೋ ಯೋಗೋ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಚೇತಸಾ ||23||

ಧ್ಯಾನಸಾಧನೆಯಿಂದ ಬಿಗಿಗೊಂಡ ಒಳಬಗೆ, ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಣ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಹರಿಯದು. ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಳಗೆಯೇ ಬಗೆಯಿಂದ [ಭಗವಂತನ ಹಸಾದದಿಂದ] ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ಸಂತಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ದೊರಕದ, ಒಳಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರಳುವ ಅತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತವನು ಎಂದೂ ಭಗವಂತನಿಂದ ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಪಡೆದಮೇಲೆ, ಇನ್ನಾವ ಗಳಿಕೆಯೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತವನು, ಎಂಥ ಹಿರಿಯ ದುಗುಡದಿಂದಲೂ, ಕಂಗೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಎಲ್ಲ ದುಗುಡಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವ ಯೋಗವೆಂದರಿಯಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದವನು, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಈ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪಳಗಬೇಕು.

ಸಂಕಲ್ಪಪ್ರಭವಾನ್ಮಾಮಾಂಸ್ತಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಾನಶೇಷತಃ |
ಮನಸೈವೇನ್ವಿಯಗ್ರಾಮಂ ವಿನಿಯಮ್ಯ ಸಮಂತತಃ ||24||

ಶನ್ಯೈಃಶನ್ಯೈರುಪರಮೇದ್ಬದ್ಧ್ಯಾ ಧೃತಿಗೃಹೀತಯಾ |
ಆತ್ಮಸಂಸ್ಥಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ನ ಕಿಂಚಿದಪಿ ಚಿಂತಯೇತ್ ||25||

ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರುವ ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತೊರೆದುಬಿಡಬೇಕು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗಡಣವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದಲೂ ಮನೋಬಲದಿಂದಲೇ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಡಬೇಕು; ಅಳುಕದ ವಿವೇಕಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮೆಲಮೆಲನೆ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹೊರಳಿಸಬೇಕು; ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕು. ಇರಿಸಿ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು.

ಯತೋಯತೋ ನಿಶ್ಚರತಿ ಮನಶ್ಚಿತ್ತಲಮಸ್ಥಿರಮ್ |
ತತಸ್ತತೋ ನಿಯಮ್ಯೈತದಾತ್ಮನೈವ ವಶಂ ನಯೇತ್ ||26||

ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳದೇ, ಎತ್ತತ್ತ ಸರಿಯುವ ಬಗೆ ಯಾವೆಡೆಯೆಲ್ಲ ಹರಿಯಿತೋ, ಆಯಾ ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೊರಳಿಸಿ, ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ, ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು.

ಪ್ರಶಾಂತಮನಸಂ ಹೈನಂ ಯೋಗಿನಂ ಸುಖಮುತ್ತಮಮ್ |

ಉಪೈತಿ ಶಾಂತರಜಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಮಕಲ್ಮಷಮ್ ||27||

ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಹರಿಯದೇ, ಹಾಯಾದ ಬಗೆಯನ್ನು, ರಜೋಗುಣದ ಬಿಸಿಯಳಿದು, ತಿಳಿಯಾದವನನ್ನು, ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ನೆಲೆನಿಂತ, ಇಂಥ ಯೋಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಏವಂ ಯುಜ್ಞನ್ ಸದಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಯೋಗೀ ವಿಗತಕಲ್ಮಷಃ |

ಸುಖೇನಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಪರ್ಶಮತ್ಯಂತಂ ಸುಖಮಶ್ನುತೇ ||28||

ಹೀಗೆ ಕೊಳೆಯಳಿದು ಸದಾ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಸಾಧಕನು ಹಾಯಾಗಿ, ಭಗವದನುಭವದ ಪರಮಸುಖವನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ.

ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾಽತ್ಮನಿ |

ಈಕ್ಷತೇ ಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನಃ ||29||

ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೆ, ಬಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಸಾಧಕ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿರುವ ಭಗವಂತನೂ ಏಕರೂಪನೆಂದೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಯೋ ಮಾಂ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಂ ಚ ಮಯಿ ಪಶ್ಯತಿ |

ತಸ್ಯಾಹಂ ನ ಪ್ರಣಶ್ಯಾಮಿ ಸ ಚ ಮೇ ನ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ||30||

ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೋ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಎರವಾಗಲಾರೆ; ಅವನೂ ನನಗೆ ಎರವಾಗಲಾರ.

ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಿತಂ ಯೋ ಮಾಂ ಭಜತ್ಯೇಕತ್ವಮಾಸ್ಥಿತಃ |

ಸರ್ವಥಾ ವರ್ತಮಾನೋಽಪಿ ಸ ಯೋಗೀ ಮಯಿ ವರ್ತತೇ ||31||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಏಕರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಪೂಜಿಸುವವನು, ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಆತ್ಮಪ್ರಮ್ಯೇನ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮಂ ಪಶ್ಯತಿ ಯೋಽರ್ಜುನ |
ಸುಖಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ದುಃಖಂ ಸ ಯೋಗೀ ಪರಮೋ ಮತಃ ||32||

ಸುಖವಿರಲಿ, ದುಃಖವಿರಲಿ, ಎಲ್ಲರ ಬೇಕು-ಬೇಡಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕಾಣುವವನು, ಓ ಅರ್ಜುನ, ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಧಕ ಎನ್ನುವುದು ತೀರ್ಮಾನ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಯೋಽಯಂ ಯೋಗಸ್ತ್ವಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸಾಮ್ಯೇನ ಮಧುಸೂದನ |
ಏತಸ್ಯಾಹಂ ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಚಿಷ್ಟಲತ್ವಾಸ್ಥಿತಿಂ ಸ್ಥಿರಾಮ್ ||33||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಮಧುಸೂದನ, ನೀನು ಸಮದೃಷ್ಟಿಯ ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ: ಮನಸ್ಸು ಚಪಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಇದರಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಚಿಷ್ಟಲಮ್ ಹಿ ಮನಃ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಮಾಥಿ ಬಲವದ್ ದೃಢಮ್ |
ತಸ್ಯಾಹಂ ನಿಗ್ರಹಂ ಮನ್ಯೇ ವಾಯೋರಿವ ಸುದುಷ್ಕರಮ್ ||34||

ಕೃಷ್ಣ, ಬಗೆ ಚಪಲವಲ್ಲವೇ ? ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸುವಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ, ಬಲಶಾಲಿ. ಅದನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವುದೆಂದರೆ, ಗಾಳಿಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಂತೆ, ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಅಸಂಶಯಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಮನೋ ದುರ್ನಿಗ್ರಹಂ ಚಲಮ್ |
ಅಭ್ಯಾಸೇನ ತು ಕೌಂತೇಯ ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಚ ಗೃಹ್ಯತೇ ||35||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಮಹಾವೀರ, ಖಂಡಿತ ಹೌದು; ಬಗೆ ಚಪಲವಾದದ್ದು; ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಕೌಂತೇಯ, ಮರಳಿ, ಮರಳಿ ಯತ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬಹುದು.

ಅಸಂಯತಾತ್ಮನಾ ಯೋಗೋ ದುಷ್ಪ್ರಾಪ ಇತಿ ಮೇ ಮತಿಃ |
ವಶ್ಯಾತ್ಮನಾ ತು ಸತತಂ ಶಕ್ಯೋಽವಾಪ್ತುಮಶೇಷತಃ ||36||

ಬಗೆ ಬಿಗಿಗೊಳಿಸದವನಿಗೆ ಸಮಾಧಿ ಸಿಗುವಂಥದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ತೀರ್ಮಾನ. ಬಗೆಯನ್ನು ಸದಾ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟವನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಅಯತಿಃ ಶ್ರದ್ಧಯೋಪೇತೋ ಯೋಗಾಚ್ಛಲಿತಮಾನಸಃ |

ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಕಾಂ ಗತಿಂ ಕೃಷ್ಣ ಗಚ್ಛತಿ ||37||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಕೃಷ್ಣ, ಶ್ರದ್ಧಯಿದೆ. ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಬಗ್ಗೆ ಕದಲಿದೆ. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗದ ಇಂಥವನ ಪಾಡೇನು?

ಕಚ್ಚಿನ್ನೋಭಯವಿಭ್ರಷ್ಟಶಿನ್ನಾಭ್ರಮಿವ ನಶ್ಯತಿ |

ಅಪ್ರತಿಷ್ಠೋ ಮಹಾಬಾಹೋ ವಿಮೂಢೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪಥಿ ||38||

ಓ ಮಹಾವೀರ, ನೆಲೆಗಾಣದೆ, ಭಗವಂತನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರಿತಪ್ಪಿದ, ಅವನು ಇಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲೂ ಸಲ್ಲದೆ, ತುಂಡು ಮೋಡದಂತೆ ಮರೆಯಾಗುವನೇ ?

ಏತನ್ಮೈ ಸಂಶಯಂ ಕೃಷ್ಣ ಚ್ಛೇತ್ತುಮರ್ಹಸ್ಯಶೇಷತಃ |

ತ್ವದನ್ಯಃ ಸಂಶಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಚ್ಛೇತ್ತಾ ನಹ್ಯುಪಪದ್ಯತೇ ||39||

ಕೃಷ್ಣ, ನನ್ನ ಈ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನೀನೇ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು. ನೀನಲ್ಲದೇ, ಇನ್ನಾರೂ ಇಂಥ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಾರರು.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಪಾರ್ಥ ನೈವೇಹ ನಾಮುತ್ರ ವಿನಾಶಸ್ತಸ್ಯ ವಿದ್ಯತೇ |

ನಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ಕಶ್ಚಿದ್ಭುರ್ಗತಿಂ ತಾತ ಗಚ್ಛತಿ ||40||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಪಾರ್ಥ, ಅವನ ಸಾಧನೆ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ. ಇಹದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರದಲ್ಲಿ. ಅಪ್ಪಾ, ಒಳಿತು ಮಾಡುವವನು ಎಂದೂ ಕೇಡನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ ಲೋಕಾನುಷಿತ್ವಾ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ |

ಶುಚೀನಾಂ ಶ್ರೀಮತಾಂ ಗೇಹೇ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟೋಽಭಿಜಾಯತೇ ||41||

ಇಂಥ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟನು ಪುಣ್ಯವಂತರ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ನೆಲಸಿ, ಆನಂತರ ನಿರ್ಮಲರೂ, ಸಿರಿವಂತರೂ ಆದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಅಥವಾ ಯೋಗಿನಾಮೇವ ಕುಲೇ ಭವತಿ ಧೀಮತಾಮ್ |

ಏತದ್ಧಿ ದುರ್ಲಭತರಂ ಲೋಕೇ ಜನ್ಮ ಯದೀದೃಶಮ್ ||42||

ಅಥವಾ ಬಲ್ಲವರಾದ ಯೋಗಿಗಳ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಹುಟ್ಟು ತುಂಬ ದುರ್ಲಭವಾದದ್ದು.

ತತ್ರ ತಂ ಬುದ್ಧಿಸಂಯೋಗಂ ಲಭತೇ ಪೌರ್ವದೈಹಿಕಮ್ |

ಯತತೇ ಚ ತತೋ ಭೂಯಃ ಸಂಸಿದ್ಧೌ ಕುರುನನ್ನನ ||43||

ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ವಿವೇಕದ ನಂಟನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕುರುಕುಮಾರ, ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸೇನ ತೇನೈವ ಹ್ರಿಯತೇ ಹ್ಯವಶೋಽಪಿ ಸಃ|

ಜಿಜ್ಞಾಸುರಪಿ ಯೋಗಸ್ಯ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಾತಿವರ್ತತೇ ||44||

ಹಿಂದಿನ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ, ಅವನಿಗರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ, ಅವನ ಬಗೆ ಅತ್ತ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸಿದವನು ಕೂಡ, ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದಾಚೆಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೇರುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಯತ್ನಾದ್ಯತಮಾನಸ್ತು ಯೋಗೀ ಸಂಶುದ್ಧಕಿಲ್ಬಿಷಃ |

ಅನೇಕಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧಸ್ತತೋ ಯಾತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ||45||

ಧ್ಯಾನಯೋಗಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಸಾಧಕ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಬಗೆಯ ಕಿಲುಬು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು, ಹಿರಿಯ ನೆಲೆಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೇರುತ್ತಾನೆ.

ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೋಽಧಿಕೋ ಯೋಗೀ ಜ್ಞಾನಿಭ್ಯೋಽಪಿ ಮತೋಽಧಿಕಃ|

ಕರ್ಮಿಭ್ಯಶ್ಚಾಧಿಕೋ ಯೋಗೀ ತಸ್ಮಾದ್ಯೋಗೀ ಭವಾರ್ಜುನ ||46||

ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತಸಾಧಕರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲು; ಬರಿಯ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲು, ಎನ್ನುವುದು ತೀರ್ಮಾನ. ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲು. ಆದ್ದರಿಂದ ಓ ಅರ್ಜುನ, ನೀನು ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯಾಗು.

ಯೋಗೀನಾಮಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮಧ್ಗತೇನಾನ್ತರಾತ್ಮನಾ |

ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ಙ್ಗಜತೇ ಯೋ ಮಾಂ ಸ ಮೇ ಯುಕ್ತತಮೋ ಮತಃ ||47||

ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಬಗೆಯನ್ನಿರಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯ ಯೋಗಿ ಎಂದು ನನ್ನ ತೀರ್ಮಾನ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಧ್ಯಾಯ: ಏಳು

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಮಯ್ಯಾಸಕ್ತಮನಾಃ ಪಾರ್ಥ ಯೋಗಂ ಯುಜ್ವನ್ಮದಾಶ್ರಯಃ |
 ಅಸಂಶಯಂ ಸಮಗ್ರಂ ಮಾಂ ಯಥಾ ಜ್ಞಾಸ್ಯಸಿ ತಚ್ಚಕ್ಷುಣ ||01||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಪಾರ್ಥ, ನನ್ನನ್ನೇ ಬಗೆತುಂಬಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ, ನನ್ನನ್ನೇ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕು, ಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾ, ಖಚಿತವಾಗಿ, ಅರಿವಿನ ತೆಕ್ಕೆ ತುಂಬ ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿಯಬಲ್ಲೇ, ಅದನ್ನು ಕೇಳು.

ಜ್ಞಾನಂ ತೇಽಹಂ ಸವಿಜ್ಞಾನಮಿದಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಶೇಷತಃ |
 ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ನೇಹ ಭೂಯೋನ್ಯಜ್ಞಾತವ್ಯಮವಶಿಷ್ಯತೇ ||02||

ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು, ಅದರ ಬಿತ್ತರದ ಜೊತೆಗೆ, ನಿನಗೆ ನಾನು, ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ತಿಳಿಯುವಂಥದ್ದೇನು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ಯತತಿ ಸಿದ್ಧಯೇ |
 ಯತತಾಮಪಿ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತ್ವ ತಃ ||03||

ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಗುರಿಮುಟ್ಟಿದವ ಯೋರೋ ಒಬ್ಬ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭೂಮಿರಾಪೋಽನಲೋ ವಾಯುಃ ಖಂ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿರೇವ ಚ
 ಅಹಂಕಾರ ಇತೀಯಂ ಮೇ ಭಿನ್ನಾ ಪ್ರಕೃತಿರಷ್ಟಧಾ ||04||

ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ, ಆಗಸ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ [ಸುಪ್ತಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ] ಅಹಂಕಾರ, ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಅಧೀನವಾದ ಈ ಜಡಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಅಪರೇಯಮಿತಸ್ತ್ವನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಧಿ ಮೇ ಪರಾಮ್ |
 ಜೀವಭೂತಾಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಯಯೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ ||05||

ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕೀಳಾದದ್ದು. ನನ್ನ ಅಧೀನವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು. ಅದೇ ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿ; ಶ್ರೀತತ್ತ್ವ. ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ, ಎಂದೆಂದೂ ಇರುವಂಥದ್ದು. ಮಹಾವೀರ, ಅದು ಈ ಜಗವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ.

ಏತದ್ಯೋನೀನಿ ಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಾಣೀತ್ಯುಪಧಾರಯ|

ಅಹಂ ಕೃತ್ಸಸ್ಯಜಗತಃ ಪ್ರಭವಃ ಪ್ರಳಯಸ್ತಥಾ ||06||

ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ರೂಪಗೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿ. ನಾನೇ ಎಲ್ಲ ಜಗದ ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಮತ್ತಃ ಪರತರಂ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಚ್ಛಿದಸ್ತಿ ಧನಜ್ಜಯ |

ಮಯಿ ಸರ್ವಮಿದಂ ಪ್ರೋತಂ ಸೂತ್ರೇ ಮಣಿಗಣಾ ಇವ ||07||

ಧನಂಜಯ, ನಾನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪರತರ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. - ದಾರದಲ್ಲಿ ಮಣಿಗಳ ರಾಶಿ ಹೇಗೂ ಹಾಗೆ.

ರಸೋಽಹಮಪ್ಯು ಕೌಂತೇಯ ಪ್ರಭಾಸ್ಮಿ ಶಶಿಸೂರ್ಯೋಃ |

ಪ್ರಣವ ಸರ್ವವೇದೇಷು ಶಬ್ಧಃ ಖೇ ಪೌರುಷಂ ನೃಷು ||08||

ಕೌಂತೇಯ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ರಸವಿರುವುದು ನನ್ನಿಂದ. [ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ರಸದ ಸವಿಯನ್ನುಣ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ 'ರಸ' ನಾಮಕ.] ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿರುವುದು ನನ್ನಿಂದ. [ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರಲ್ಲಿದ್ದು ಬೆಳಗಿಸುವುದರಿಂದ 'ಪ್ರಭಾ' ನಾಮಕ.] ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳ ಓಂಕಾರ ಸಾರವಾದದ್ದು ನನ್ನಿಂದ.[ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ನಾನೇ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ 'ಪ್ರಣವ'ನಾಮಕ.] ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಸದ್ದು ಮೂಡುವುದು ನನ್ನಿಂದ. [ಆಗಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಸದ್ದು ಹೊರಡಿಸುವುದರಿಂದ 'ಶಬ್ದ' ನಾಮಕ.] ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಬೀರ ನನ್ನಿಂದ. [ಗಂಡಸರಲ್ಲಿದ್ದು ಬೀರವನ್ನಿತುಡರಿಂದ 'ಪುರುಷ'ನಾಮಕ.]

ಪುಷ್ಯೋ ಗಂಧಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚ ತೇಜಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ವಿಭಾವಸೌ |

ಜೀವನಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಷು ತಪಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ತಪಸ್ವಿಷು ||09||

ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನರುಗಂಪು ನನ್ನಿಂದ. [ಪವಿತ್ರನಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಗಂಧದ ಅರಿವು ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ಪುಣ್ಯ' ಮತ್ತು 'ಗಂಧ' ನಾಮಕ.] ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ನನ್ನಿಂದ. [ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಡುವವನಾದ್ದರಿಂದ 'ತೇಜಸ್' ನಾಮಕ.] ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕು ನನ್ನಿಂದ. [ಎಲ್ಲ

ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಬದುಕಿಸುವುದರಿಂದ 'ಜೀವನ' ನಾಮಕ.] ತಾಪಸರಲ್ಲಿ ತಪಃಶಕ್ತಿ ನನ್ನಿಂದ.
[ತಾಪಸರಲ್ಲಿದ್ದು ತಪದ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ತಪಸ್' ನಾಮಕ.]

**ಬೀಜಂ ಮಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪಾರ್ಥ ಸನಾತನಮ್ |
ಬುದ್ಧಿಬುದ್ಧಿರ್ಮತಾಮಸ್ಮಿ ತೇಜಸ್ತೇಜಸ್ವಿನಾಮಹಮ್ ||10||**

ಓ ಪಾರ್ಥ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಅಳಿವಿರದ ಬೀಜ [ಸ್ವಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ 'ಜೀಜ'
ನಾಮಕ] ನಾನೆಂದು ತಿಳಿ. ತಿಳಿದವರ ತಿಳಿವು ನನ್ನಿಂದ. [ತಿಳಿದವರೊಳಗಿದ್ದು ತಿಳಿವು
ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ಬುದ್ಧಿ' ನಾಮಕ.] ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳ ಸೋಲರಿಯದ ಶಕ್ತಿ ನನ್ನಿಂದ.
[ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೊಳಗಿದ್ದು ಸೋಲರಿಯದ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ತೇಜಸ್' ನಾಮಕ.]

**ಬಲಂ ಬಲವತಾಂ ಮಸ್ಮಿ ಕಾಮರಾಗವಿವರ್ಜಿತಮ್ |
ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧೋ ಭೂತೇಷು ಕಾಮೋಽಸ್ಮಿ ಭರತರ್ಷಭ ||11||**

ಬಲವಂತರ ಬಯಕೆ-ಒಲವುಗಳಿಲ್ಲದ ಬಲ ನನ್ನಿಂದ. [ಬಲವಂತರೊಳಗಿದ್ದು ಬಲ
ನೀಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಕಾಮನೆಯಿಲ್ಲದ, ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಸದ ಬಲರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ
'ಕಾಮರಾಗವಿವರ್ಜಿತ' ಮತ್ತು 'ಬಲ'ನಾಮಕ.] ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ, ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ
ಅನುಗುಣವಾದ ಬಯಕೆ ನನ್ನಿಂದ. [ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಧರ್ಮವೃದ್ಧಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ
ಕಾಮಿತನಾದ್ದರಿಂದ 'ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧ' ಮತ್ತು 'ಕಾಮ' ನಾಮಕ.]

**ಯೇ ಚೈವ ಸಾತ್ತಿ ಕಾ ಭಾವಾ ರಾಜಸಾಸ್ತಾಮಸಾಶ್ಚ ಯೇ |
ಮತ್ತ ಏವೇತಿ ತಾನ್ವಿದ್ಧಿ ನ ತ್ವಹಂ ತೇಷು ತೇ ಮಯಿ ||12||**

ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳು ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವು ಮತ್ತು ಯಾವುವು ರಜೋಗುಣ
ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ, ಅವೆಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದಾಗಿಯೇ ಆಗಿವೆ, ಎಂದು ತಿಳಿ. ನಾನು
ಅವುಗಳ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವು ನನ್ನ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿದೆ.

**ತ್ರಿಭಿರ್ಗುಣಮಯೈರ್ಭಾವೈರೇಭಿಃ ಸರ್ವಮಿದಂ ಜಗತ್ |
ಮೋಹಿತಂ ನಾಭಿಜಾನಾತಿ ಮಾಮೇಭ್ಯಃ ಪರಮವ್ಯಯಮ್ ||13||**

ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಈ ಸೊತ್ತುಗಳಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡ ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವಜಾತ,
ಇವುಗಳಿಂದಾಚೆಗಿರುವ, ಅಳಿವಿರದ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ.

**ದೈವೀ ಹ್ಯೇಷಾ ಗುಣಮಯಿ ಮಮ ಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ |
ಮಾಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾಮೇತಾಂ ತರಂತಿ ತೇ ||14||**

ಗುಣಮಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾಯೆ ತುಂಬ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ. ಅದನ್ನು ದಾಟುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಯಾರು ನನ್ನನ್ನೇ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾರೆ.

**ನ ಮಾಂ ದುಷ್ಯತಿನೋ ಮೂಢಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನರಾಧಮಾಃ |
ಮಾಯಯಾಪಹೃತಜ್ಞಾನ ಆಸುರಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಾಃ ||15||**

ಕೆಡುನಡೆಯ ತಿಳಿಗೇಡಿ ಹುಲುಮಾನವರು, ಮೈಯ ಸುಖದಲ್ಲೇ ಮೈಮರೆತು, ಮಾಯೆಯಿಂದ ತಿಳಿವು ಮಂಕಾದವರು, ನನಗೆ ಶರಣಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

**ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂತೇ ಮಾಂ ಜನಾಃ ಸಕೃತಿನೋಽರ್ಜುನ |
ಆರ್ತೋ ಜಿಜ್ಞಾಸುರರ್ಥಾರ್ಥಿ ಜ್ಞಾನೀ ಚ ಭರತರ್ಷಭ ||16||**

ಓ ಭರತವಂಶದ ವೀರ ಅರ್ಜುನ, ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಜನರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಡುತ್ತಾರೆ: ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರುವವನು, ಸಿರಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು, ತಿಳಿಯಬಯಸುವವನು ಮತ್ತು ತಿಳಿದವನು.

**ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೀ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತ ಏಕಭಕ್ತಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |
ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥಮಹಂ ಸ ಚ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ ||17||**

ಅವರಲ್ಲಿ ತಿಳಿದವನು ಮಿಗಿಲಾದವನು; ನನ್ನಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನೇ ಸದಾ ನೆನೆಯುವವನು. ತಿಳಿದವನಿಗೆ ನಾನೆಂದರೆ ತುಂಬ ಇಷ್ಟ. ಅವನೆಂದರೆ ನನಗೂ ತುಂಬ ಇಷ್ಟ.

**ಉದಾರಾಃ ಸರ್ವ ಏವೈತೇ ಜ್ಞಾನೀ ತ್ವಾತ್ಮೈವ ಮೇ ಮತಮ್ |
ಆಸ್ಥಿತಃ ಸ ಹಿ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಮಾಮೇವನುತ್ತಮಾಂ ಗತಿಮ್ ||18||**

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡವರೇ. ತಿಳಿದವನಂತೂ ತೀರ ನನ್ನವನು ಎಂದು ನನ್ನ ತೀರ್ಮಾನ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು, ಹಿರಿಯ ನೆಲೆಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆ ಇಟ್ಟು, ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು.

**ಬಹೂನಾಂ ಜನ್ಮನಾಮನೈ ಜ್ಞಾನವಾನ್ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ |
ವಾಸುದೇವಃ ಸರ್ವಮಿತಿ ಸು ಮಹಾತ್ಮಾ ಸುದುರ್ಲಭಃ ||19||**

ಬಹಳ ಜನ್ಮಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಅರಿವು ಪಡೆದು, ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. 'ವಾಸುದೇವನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿದ ಪೂರ್ಣತತ್ವ' ಎಂದರಿತ ಅಂಥ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ, ತುಂಬ ವಿರಳ.

ಕಾಮ್ಯಸ್ತೈಸ್ತೈರ್ಹೃತಜ್ಞಾನಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇಽನ್ಯದೇವತಾಃ |
ತಂ ತಂ ನಿಯಮಮಾಸ್ಥಾಯ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ನಿಯತಾಃ ಸ್ವಯಾ ||20||

ಯಾವಯಾವುದೋ ಬಯಕೆಗಳಿಂದ, ಅರಿವು ಅಳಿದವರು, ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವ-ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಆಯಾ ಕಟ್ಟಲೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೊಗುತ್ತಾರೆ.

ಯೋ ಯೋ ಯಾಂ ಯಾಂ ತನುಂ ಭಕ್ತಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾಽರ್ಚಿತುಮಿಚ್ಛತಿ |
ತಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಚಲಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ತಾಮೇವ ವಿದಧಾಮ್ಯಹಮ್ ||21||

ಯಾರು, ಯಾವ ದೇವತಾರೂಪವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸ ಬಯಸುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಂಥದೇ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು, ನಾನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸ ತಯಾ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಸ್ತಸ್ಯಾರಾಧನಮೀಹತೇ |
ಲಭತೇ ಚ ತತಃ ಕಾಮಾನ್ಮಯೈವ ವಿಹಿತಾನ್ ಹಿ ತಾನ್ ||22||

ಅವನು, ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೇ ಆತುಕೊಂಡು, ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ನಾನೇ ಈಡೇರಿಸಿದ ಆಯಾ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ತವತ್ತು ಫಲಂ ತೇಷಾಂ ತದ್ಭವತ್ಯಲ್ಪಚೇತಸಾಮ್ |
ದೇವಾನ್ದೇವಯಜೋ ಯಾನ್ತಿ ಮದ್ಯಕ್ತಾ ಯಾನ್ತಿ ಮಾಮಪಿ ||23||

ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಾದ ಅಂಥವರ ಆ ಫಲಕ್ಕೆ ಅಳಿವುಂಟು. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ವ್ಯಕ್ತಿಮಾಪನ್ನಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಮಾಮಬುದ್ಧಯಃ |
ಪರಂ ಭಾವಮಜಾನಂತೋ ಮಾಮವ್ಯಯಮನುತ್ರಮಮ್ ||24||

ಅಳಿವಿರದ, ಮಿಗಿಲಿರದ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನರಿಯದ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು, ದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬರದ ನನ್ನನ್ನು, ಹುಟ್ಟಿಬಂದೆಯೆಂದು [ಭಗವಂತನೆ ಜೀವಭಾವ ಪಡೆದನೆಂದು] ತಿಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಹಂ ಪ್ರಕಾಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಯೋಗಮಾಯಾಸಮಾವೃತಃ |
ಮೂಢೋಽಯಂ ನಾಭಿಜಾನಾತಿ ಲೋಕೋ ಮಾಮಜಮವ್ಯಯಮ್ ||25||

ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾನು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಯಲಾಗಲಾರೆ. ಹುಟ್ಟಿರದ-ಸಾವಿರದ ನನ್ನನ್ನು ಈ ತಿಳಿಗೇಡಿ-ಮಂದಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು.

ವೇದಾಹಂ ಸಮತೀತಾನಿ ವರ್ತಮಾನಾನಿ ಚಾರ್ಜುನ |

ಭವಿಷ್ಯಾಣಿ ಚ ಭೂತಾನಿ ಮಾಂ ತು ವೇದ ನ ಕಶ್ಚನ ||26||

ಅರ್ಜುನ, ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ ಹಿಂದಿದ್ದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಈಗಿರುವವರನ್ನು, ಮುಂದೆ ಬರುವವರನ್ನು ಕೂಡ. ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಸಮುತ್ಥೇನ ದ್ವಂದ್ವ ಮೋಹೇನ ಭಾರತ |

ಸರ್ವ ಭೂತಾನಿ ಸಮೋಹಂ ಸರ್ಗೇ ಯಾನ್ತಿ ಪರಂತಪ ||27||

ಓ ಅರಿಗಳನ್ನು ತರಿದವನೆ, ಭರತವಂಶದ ಕುಡಿಯೇ, ಒಲವು ಹಗೆತನಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುಖ-ದುಃಖ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳ [ಜೀವೇಶ್ವರರು ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳ] ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಸುಳ್ಳಿನ ಕೆಟ್ಟ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಿವೆ.

ಯೇಷಾಂ ತ್ವನ್ತಗತಂ ಪಾಪಂ ಜನಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಮ್ |

ತೇ ದ್ವಂದ್ವ ಮೋಹನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಭಜಂತೇ ಮಾಂ ದೃಢವ್ರತಾಃ ||28||

ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಯಾವ ಜನರ ಪಾಪ ಕೊನೆಗೊಂಡಿದೆ, ಅವರು ದ್ವಂದ್ವಗಳ ತಪ್ಪರಿವಿನಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ನಿಷ್ಠೆಯ ನೇಮದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜರಾಮರಣಮೋಕ್ಷಾಯ ಮಾಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಯತನ್ತಿ ಯೇ |

ತೇ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ವಿದುಃ ಕೃತ್ಸ್ನ ಮಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಕರ್ಮ ಚಾಖಿಲಮ್ ||29||

ಮುಪ್ಪು-ಸಾವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಲೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು ಸಾಧನಗಳೆಸುವವರು ಆ 'ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವ' ವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು; ಸಮಗ್ರವಾದ 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮ'ವನ್ನು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ 'ಕರ್ಮ'ವನ್ನು ಕೂಡ.

ಸಾದಿಭೂತಾಧಿದೈವಂ ಮಾಂ ಸಾಧಿಯಜ್ಞಂ ಚ ಯೇ ವಿದುಃ |

ಪ್ರಯಾಣಕಾಲೇಽಪಿ ಚ ಮಾಂ ತೇ ವಿದುರ್ಯುಕ್ತಚೇತಸಃ ||30||

ಯಾರು 'ಅಧಿಭೂತ' - 'ಅಧಿದೈವ' ಮತ್ತು 'ಅಧಿಯಜ್ಞ'ದ ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ತಿಳಿದು ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ, ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಟ್ಟ ಅಂಥವರೇ, ನನ್ನನ್ನು ಬಲ್ಲವರು.

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

**ಕಿಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಕಿಮಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ |
ಆಧಿಭೂತಂ ಚ ಕಿಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮಧಿದೈವಂ ಕಿಮುಚ್ಯತೇ ||01||**

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಯಾವುದು ಆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ? ಏನು 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮ'ವೆಂದರೆ ? ಏನು 'ಕರ್ಮ'ವೆಂದರೆ? ಯಾವುದನ್ನು 'ಅಧಿಭೂತ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ? ಯಾವುದನ್ನು 'ಅಧಿದೈವ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

**ಆಧಿಯಜ್ಞಃ ಕಥಂ ಕೋಽತ್ರ ದೇಹೇಽಸ್ಮಿನ್ಮಧುಸೂದನ |
ಪ್ರಯಾಣಕಾಲೇ ಚ ಕಥಂ ಜ್ಞೇಯೋಽಸಿ ನಿಯತಾತ್ಮಭಿಃ ||02||**

ಮಧುಸೂದನ, ಇಲ್ಲಿ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಯಜ್ಞ' ಯಾರು? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ? ಬಗೆ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟವರು ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ನೆನೆಯಬೇಕು?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

**ಅಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ ಸ್ವಭಾವೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಮುಚ್ಯತೇ |
ಭೂತಭಾವೋದ್ಭವಕರೋ ವಿಸರ್ಗಃ ಕರ್ಮಜ್ಞಿತಃ ||03||**

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಪರಮಾಕ್ಷರ ಎನ್ನಿಸಿದ ಪರತತ್ವವೆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಜೀವಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಷ್ಟಿ ಪಿಂಡಾಂಡವನ್ನು [ಭಗವಂತನ ಬಗೆಯ ನಿಲುವನ್ನು] 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜೀವ-ಜಡಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಭಗವಂತನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ 'ಕರ್ಮ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

**ಅಧಿಭೂತಂ ಕ್ಷರೋ ಭಾವಃ ಪುರುಷಶ್ಚಾಧಿದೈವತಮ್ |
ಅಧಿಯಜ್ಞೋಽಹಮೇವಾತ್ರ ದೇಹೇ ದೇಹಭೃತಾಂ ವರ ||04||**

ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ ಸಮಷ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ [ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವರಾಶಿ] 'ಅಧಿಭೂತ', ಶರೀರದೊಳಗಿದ್ದು ನಿಯಮಿಸುವ ಶೇಷತತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣತತ್ವ [ಜಗತ್ತಿನ ಹಿರಿಯ ಚಾಲಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ 'ಪುರುಷ' ಎನಿಸಿದ ಶ್ರೀತತ್ತ್ವ] 'ಅಧಿದೈವ'. ಹಿರಿಯ ಜೀವವೇ, ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನೇ 'ಅಧಿಯಜ್ಞ'.

ಅನ್ನಕಾಲೇಽಪಿ ಚ ಮಾಮೇವ ಸ್ಮರನ್ಮುಕ್ತಾ ಕಳೇಬರಮ್ |
ಯಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಸ ಮದ್ಭಾವಂ ಯಾತಿ ನಾಸ್ತತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||05||

ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು ತೆರಳುವವನು, ನನ್ನಂತೆಯೇ, ದಃಖವಿರದ ಸುಖದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು [ನನ್ನಲ್ಲೇ ಇರವನ್ನು] ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಂ ಯಂ ವಾಽಪಿ ಸ್ಮರನ್ಭಾವಂ ತ್ಯಜತ್ಯನ್ತೇ ಕಳೇಬರಮ್ |
ತಂ ತಮೇವೈತಿ ಕೌನ್ತೇಯ ಸದಾ ತದ್ಭಾವಭಾವಿತಃ ||06||

ಕೌನ್ತೇಯ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾನೋ, ಅದರಲ್ಲೇ ಅನುಗಾಲ ಬೇರೂರಿದ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅದದನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇಷು ಕಾಲೇಷು ಮಾಮನುಸ್ಮರ ಯುದ್ಯ ಚ |
ಮಯ್ಯರ್ಪಿತಮನೋಬುದ್ಧಿರ್ಮಾಮೇವೈಷ್ಯಸ್ಯಸಂಶಯಮ್ ||07||

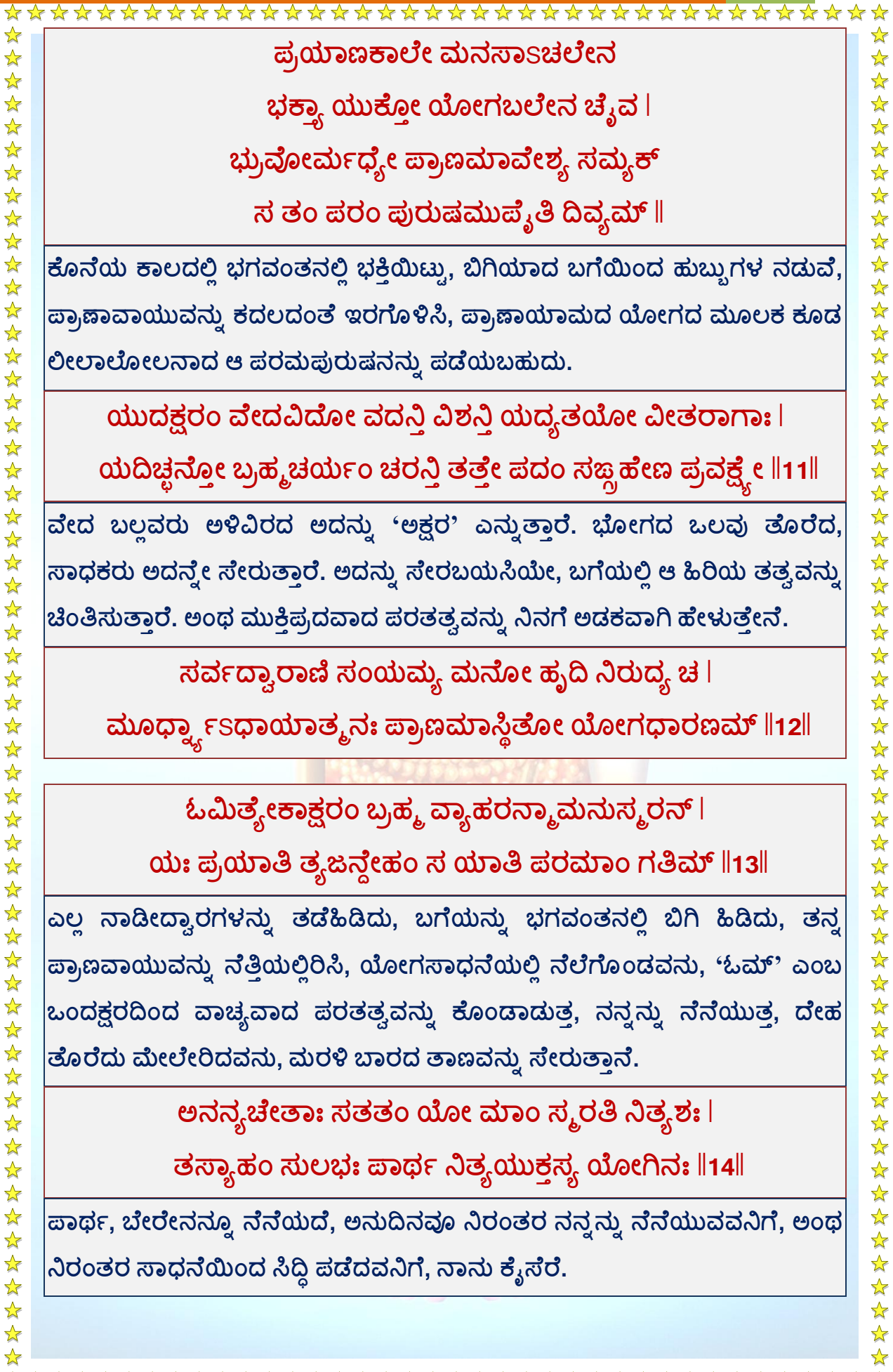
ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆ. ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಹೋರಾಡು. ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಕೆ-ನಿರ್ದಾರಗಳೂ, ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತಾದಾಗ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ಽನನ್ಯಗಾಮಿನಾ |
ಪರಮಂ ಪುರುಷಂ ದಿವ್ಯಂ ಯಾತಿ ಪಾರ್ಥಾನುಚಿಂತಯನ್ ||08||

ಪಾರ್ಥ, ಸೃಷ್ಟಿಯೊಂದು ಲೀಲೆಯಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಹದಗೊಂಡು, ಬೇರಾವುದೂ ಬೇಡಾದ, ಒಳಬಗೆಯಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು, ನೆನೆದಾಗ ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಕವಿಂ ಪುರಾಣಾಮನುಶಾಸಿತಾರಮಣೋರಣೀಯಾಂಸಮನುಸ್ಮರೇದ್ಯಃ |
ಸರ್ವಸ್ಯ ಧಾತಾರಮಚಿನ್ತ್ಯರೂಪಮಾದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ತಮಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್ ||09||

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿದ್ದವನು. ಎಲ್ಲರ ಒಡೆಯ. ಅಣುವಿಗಿಂತ ಅಣು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿ ಸಲಹುವವನು. ಬಗೆಗೆ ನಿಲುಕದ ನಿಟ್ಟಿನವನು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುವವನು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕತ್ತಲಿನಾಚೆಗಿರುವವನು. [ಸಾವಿರದವನು] ಹೀಗೆಂದು ಅವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು [ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ].

ಪ್ರಯಾಣಕಾಲೇ ಮನಸಾಽಚಲೇನ
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಯೋಗಬಲೇನ ಚೈವ |
 ಭುವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಾಣಮಾವೇಶ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್
 ಸ ತಂ ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್ ||

ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು, ಬಿಗಿಯಾದ ಬಗೆಯಿಂದ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ, ಪ್ರಾಣಾವಾಯುವನ್ನು ಕದಲದಂತೆ ಇರಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಕೂಡ ಲೀಲಾಲೋಲನಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಯುದಕ್ಷರಂ ವೇದವಿದೋ ವದಂತಿ ವಿಶಂತಿ ಯದ್ಯತಯೋ ವೀತರಾಗಾಃ |
 ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಜ್ಜಹೇಣ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ ||11||

ವೇದ ಬಲ್ಲವರು ಅಳಿವಿರದ ಅದನ್ನು 'ಅಕ್ಷರ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭೋಗದ ಒಲವು ತೊರೆದ, ಸಾಧಕರು ಅದನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಸೇರಬಯಸಿಯೇ, ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಹಿರಿಯ ತತ್ವವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದವಾದ ಪರತತ್ವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಸರ್ವದ್ವಾರಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಮನೋ ಹೃದಿ ನಿರುದ್ಯ ಚ |
 ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಽಧಾಯಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಾಣಮಾಸ್ಥಿತೋ ಯೋಗಧಾರಣಮ್ ||12||

ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಾಹರನ್ಮಾಮನುಸ್ಮರನ್ |
 ಯಃ ಪ್ರಯಾತಿ ತ್ಯಜನ್ದೇಹಂ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ ||13||

ಎಲ್ಲ ನಾಡೀದ್ವಾರಗಳನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು, ಬಗೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಾವಾಯುವನ್ನು ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಯೋಗಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು, 'ಓಮ್' ಎಂಬ ಒಂದಕ್ಷರದಿಂದ ವಾಚ್ಯವಾದ ಪರತತ್ವವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ, ದೇಹ ತೊರೆದು ಮೇಲೇರಿದವನು, ಮರಳಿ ಬಾರದ ತಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಅನನ್ಯಚೇತಾಃ ಸತತಂ ಯೋ ಮಾಂ ಸ್ಮರತಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
 ತಸ್ಯಾಹಂ ಸುಲಭಃ ಪಾರ್ಥ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ||14||

ಪಾರ್ಥ, ಬೇರೇನನ್ನೂ ನೆನೆಯದೆ, ಅನುದಿನವೂ ನಿರಂತರ ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುವವನಿಗೆ, ಅಂಥ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನಿಗೆ, ನಾನು ಕೈಸೆರೆ.

ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯಮಶಾಶ್ವತಮ್ |
ನಾಽಪ್ನುವಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂ ಗತಾಃ ||15||

ಹಿರಿಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಇಂಥ ಹಿರಿಯ ಜೀವಿಗಳು, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ, ದುಗುಡಗಳ ನೆಲೆಯಾದ, ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಆ ಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಪುನರಾವರ್ತಿನೋಽರ್ಜುನ |
ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ತು ಕೌಂತೇಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ||16||

ಅರ್ಜುನ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ತನಕ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಂದಲೂ ಮರಳಿ ಬರಲೇಬೇಕು. ಕೌಂತೇಯ, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮರುಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲ.

ಸಹಸ್ರಯುಗಪರ್ಯಂತಮಹರ್ಯದ್ಭ್ಯ ಹ್ಮಣೋ ವಿದುಃ |
ರಾತ್ರೀಂ ಯುಗಸಹಸ್ರಾಂತಾಂ ತೇಽಹೋರಾತ್ರವಿದೋ ಜನಾಃ ||17||

ಸಾವಿರಾರು ಯುಗಗಳ ತನಕ ಭಗವಂತನ ಹಗಲು ಮತ್ತು ಸಾವಿರಾರು ಯುಗಗಳ ತನಕ ಇರುಳು ಎಂದು ತಿಳಿದವರೇ ಹಗಲು ಇರುಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಜನರು.

ಅವ್ಯಕ್ತಾದ್ಯೈಶ್ಚೈಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಭವನ್ತ್ಯಹರಾಗಮೇ |
ರಾತ್ರಾಗಮೇ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ತತ್ತ್ಯವಾವ್ಯಕ್ತಸಂಜ್ಞಕೇ ||18||

ಕಾಣದ ಭಗವಂತನಿಂದ, ಕಾಣುವ ಈಯೆಲ್ಲ, ಹಗಲಾದಾಗ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಇರುಳಾದಾಗ ಅದೇ, ಕಾಣದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಭೂತಗ್ರಾಮಃ ಸ ಏವಾಯಂ ಭೂತ್ವಾಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಲೀಯತೇ |
ರಾತ್ರಾಗಮೇಽವಶಃ ಪಾರ್ಥ ಪ್ರಭವತ್ಯಹರಾಗಮೇ ||19||

ಪಾರ್ಥ, ಅದೇ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಗುಂಪು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಇರುಳಾದಾಗ, ಭಗವಂತನ ವಶದಲ್ಲಿ ಲಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಹಗಲಾದಾಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಪರಸ್ತಸ್ಮಾತ್ತು ಭಾವೋಽನ್ಯೋಽವ್ಯಕ್ತೋಽವ್ಯಕ್ತಾತ್ಸನಾತನಃ |
ಯಃ ಸ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ನಶ್ಯತ್ಸು ನ ವಿನಶ್ಯತಿ ||20||

ಈ ಕಾಣುವ ವಿಶ್ವಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಮಿಗಿಲಾಗಿ, ಎಂದೆಂದು ಇರುವ ತತ್ತ್ವವೇ ಅವ್ಯಕ್ತ. ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳು ಇಲ್ಲವಾದಾಗಲೂ ಅದು ಇರುತ್ತದೆ.

**ಆವ್ಯಕ್ತೋಽಕ್ಷರ ಇತ್ಯುಕ್ತತ್ಸಮಾಹುಃ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ |
ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನ ನಿವರ್ತನೇ ತದ್ಧಾಮ ಪರಮಂ ಮಮ ||21||**

ಈ ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ವವನ್ನೇ 'ಅಕ್ಷರ'ನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವನೇ ಕೊನೆಯಾಸರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವನನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ ಹಿರಿದಾದ ಸ್ವರೂಪ.

**ಪುರುಷಃ ಸ ಪರಃ ಪಾರ್ಥ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲಭ್ಯಸ್ತ್ವ ನನ್ಯಯಾ |
ಯಸ್ಯಾಂತಃಸ್ಥಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಯೇನ ಸರ್ವಮಿದಂ ತತಮ್ ||22||**

ಪಾರ್ಥ, ಆ ಪರಮಪುರುಷ, ಅವನಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎಟುಕುವವನು. ಅವನ ಒಳಗೆ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವಿದೆ. ಅವನು ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಬ್ಬಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.

**ಯತ್ರ ಕಾಲೇ ತ್ವನಾವೃತ್ತಿಮಾವೃತ್ತಿಂ ಚೈವ ಯೋಗಿನಃ |
ಪ್ರಯಾತಾ ಯಾನ್ತಿ ತಂ ಕಾಲಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭರತರ್ಷಭ ||23||**

ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ, ಯಾವ ಕಾಲದೇವತೆಗಳ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದ ಸಾಧಕರು ಮರಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಳುತ್ತಾರೆ ಅಂಥ ಕಾಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

**ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿರಹಃ ಶುಕ್ಲಃ ಷಣ್ಮಾಸಾ ಉತ್ತರಾಯಣಮ್ |
ತತ್ರ ಪ್ರಯಾತಾ ನಾಸ್ಯಾನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವಿದೋ ಜನಾಃ ||24||**

ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿ [ಎಂಬಿಬ್ಬರು ವಹ್ನಿಯ ಮಕ್ಕಳು]. [ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ದೇವತೆಯ ಜೊತೆ] ಹಗಲಿನ ದೇವತೆ, [ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದೇವತೆಯ ಜೊತೆ] ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದೇವತೆ, ಉತ್ತರಾಯಣದ ಆರು ತಿಂಗಳ ದೇವತೆಗಳು, [ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದೇವತೆಯ ಜೊತೆ] ಉತ್ತರಾಯಣದ ದೇವತೆ - ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದವರು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಲ್ಲವರು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದಿಲ್ಲ.

**ಧೂಮೋ ರಾತ್ರಿಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಃ ಷಣ್ಮಾಸಾ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಮ್ |
ತತ್ರ ಚಾನ್ವಮಸಂ ಜ್ಯೋತಿಯೋಗೀ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿವರ್ತತೇ ||25||**

ಹೊಗೆಯ ದೇವತೆ, ಇರುಳ ದೇವತೆ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ದೇವತೆ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನದ ಆರು ತಿಂಗಳ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಯನದ ದೇವತೆ - ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಸಾಧಕ, ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣೇ ಗತೀ ಹ್ಯೇತೇ ಜಗತಃ ಶಾಶ್ವತೇ ಮತೇ |
ಏಕಯಾ ಯಾತ್ಯನಾವೃತ್ತಿಮನ್ಯಯಾಃವರ್ತತೇ ಪುನಃ ||26||

ಇವು ಜಗದ ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಕಪ್ಪುದಾರಿಗಳು. ಅನುಗಾಲ ಇರುವಂಥವು, ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ತೀರ್ಮಾನ. ಒಂದರಿಂದ ಮರಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ.

ನೈತೇ ಸೃತೀ ಪಾರ್ಥ ಜಾನನ್ಯೋಗೀ ಮುಹ್ಯತಿ ಕಶ್ಚನ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇಷು ಕಾಲೇಷು ಯೋಗೋಯುಕ್ತೋ ಭವಾರ್ಜುನ ||27||

ಪಾರ್ಥ, ಈ ದಾರಿಗಳನ್ನರಿತ ಯಾವ ಸಾಧಕನೂ ದಾರಿ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಓ ಅರ್ಜುನ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ, ಉಪಾಯವನ್ನರಿತು ನಡೆ.

ವೇದೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ತಪಸ್ಸು ಚೈವ
ದಾನೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಪ್ರದಿಷ್ಟಮ್ |
ಅತ್ಯೇತಿ ತತ್ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿದಿತ್ವಾ
ಯೋಗೀ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಮುಪೈತಿ ಚಾದ್ಯಮ್ ||28||

ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ತಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ, ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ, ಏನು ಪುಣ್ಯಫಲ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ, ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸಾಧಕ; ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಹಿರಿಯ ತಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಇದಂ ತು ತೇ ಗುಹ್ಯತಮಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯನಸೂಯವೇ |
ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಸಹಿತಂ ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇಶುಭಾತ್ ||01||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಇದಂತು ತುಂಬ ಬಚ್ಚಿಡಬೇಕಾದದ್ದು. ಕಿಚ್ಚುಪಡದೆ ಮೆಚ್ಚುವವನೆಂದು, ನಿನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ತಿಳಿವು ಮತ್ತು ತಿಳಿವಿನ ಬಿತ್ತರ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕುತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುವೆ.

**ರಾಜವಿದ್ಯಾ ರಾಜಗುಹ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಮಿದಮುತ್ತಮಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ್ಯಾ ವಗಮಂ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸುಸುಖಂ ಕರ್ತುಮವ್ಯಯಮ್ ||02||**

ಇದು ಅರಿವುಗಳ ಅರಸ. ಗುಟ್ಟುಗಳ ಗುಟ್ಟು. ಮಿಗಿಲಾದ ಅಪ್ಪಟ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೂತವನ ಕಾಣಿಸುವ ದಾರಿ. ಎಲ್ಲ ಹೊತ್ತವನನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಆಚರಿಸಲು ಆರಾಮ. ಅಳಿವಿಲ್ಲದ್ದು.

**ಅಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಃ ಪುರುಷಾ ಧರ್ಮಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪರಂತಪ |
ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಂ ನಿವರ್ತನೇ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರವತ್ಮನಿ ||03||**

ಅರಿಗಳ ಉರಿಯೆ, ಈ ನಡೆಯ ಬಗೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಡದ ಮಂದಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಸಾವಿನ ಸುಳಿಯಾದ, ಬಾಳ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಜಾರಿಬೀಳುತ್ತಾರೆ.

**ಮಯಾ ತತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗದವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿನಾ |
ಮತ್ಸ್ಥಾನಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ನ ಚಾಹಂ ತೇಷ್ಟವಸ್ಥಿತಃ ||04||**

ಈ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತು ಮೈದೋರದ ನನ್ನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇರುವೆಲ್ಲ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆ. ನಾನು ಅವುಗಳ ನೆರವಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ.

**ನ ಚ ಮತ್ಸ್ಥಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗಮೈಶ್ವರಮ್ |
ಭೂತಭೃನ್ನ ಚ ಭೂತಸ್ಥೋ ಮಮಾಽತ್ಮಾ ಭೂತಭಾವನಃ ||05||**

ನನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಉಂಟು. ನನಗಿಲ್ಲ ಯಾವುದರ ಅಂಟು. ನೋಡು ಮಿಗಿಲಾದ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು. ನನ್ನ ರೂಪ ಇವುಗಳಿಗೆ ರೂಪು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಹೊತ್ತು ಸಲಹಿದೆ. ಆದರೂ ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ

**ಯಥಾಽಽಕಾಶಸ್ಥಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ವಾಯುಃ ಸರ್ವತ್ರಗೋ ಮಹಾನ್ |
ತಥಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಮತ್ಸ್ಥಾನೀತ್ಯುಪಧಾರಯ ||06||**

ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಿಗ್ಗಿ ತುಂಬಿರುವ ಗಾಳಿ, ಎಂದೆಂದು ಆಗಸದಲ್ಲಿರುವಂತೆ, ಜಗದ ಎಲ್ಲ ಇರುವಿಕೆಗಳೂ ನನ್ನಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಮನಗಾಣು.

**ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಕೌಂತೇಯ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಯಾನ್ತಿ ಮಾಮಿಕಾಮ್ |
ಕಲ್ಪಕ್ಷಯೇ ಪುನಸ್ಥಾನಿ ಕಲ್ಪಾದೌ ವಿಸೃಜಾಮ್ಯಹಮ್ ||07||**

ಕೌಂತೇಯ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ, ನನ್ನದೇ ಆದ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿ, ಮರಳಿ ಅವನ್ನು, ನಾನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮವಷ್ಟಭ್ಯ ವಿಸೃಜಾಮಿ ಪುನಃಪುನಃ |
ಭೂತಗ್ರಾಮಮಿಮಂ ಕೃತ್ಸ್ನ ಮವಶಂ ಪ್ರಕೃತೇರ್ವಶಾತ್ ||08||

ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯತಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಪರತಂತ್ರವಾದ [ನನ್ನಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ] ಈ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಚ ಮಾಂ ತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಬದ್ಧನ್ತಿ ಧನಂಜಯ |
ಉದಾಸೀನವದಾಸೀನಮಸಕ್ತಂ ತೇಷು ಕರ್ಮಸು || 09||

ಧನಂಜಯ, ನಾನು ಮಾಡಿಯೂ ಮಾಡದವನಂತೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಟಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಲಾರವು.

ಮಯಾಽಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸೂಯತೇ ಸಚರಾಚರಮ್ |
ಹೇತುನಾಽನೇನ ಕೌಂತೇಯ ಜಗದ್ವಿಪರಿವರ್ತತೇ ||10||

ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಜೀವ-ಜಡಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದು ಪ್ರಕೃತಿ ಹಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೌಂತೇಯ, ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ಬದಲುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ.

ಅವಜಾನನ್ತಿ ಮಾಂ ಮೂಢಾ ಮಾನುಷೀಂ ತನುಮಾಶ್ರಿತಮ್ |
ಪರಂ ಭಾವಮಜಾನಂತೋ ಮಮ ಭೂತಮಹೇಶ್ವರಮ್ ||11||

ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮೈದಾಳಿದ ನನ್ನನ್ನು, ಮನುಷ್ಯನೆಂದೆ ಬಗೆದು ಕಡಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ - ಎಂದೆಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಇರುವ, ಹಿರಿದಕ್ಕೂ ಹಿರಿದಾದ, ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನರಿಯದ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು.

ಮೋಘಾಶಾ ಮೋಘಕರ್ಮಾಣೋ ಮೋಘಜ್ಞಾನಾ ವಿಚೇತಸಃ |
ರಾಕ್ಷಸೀಮಾಸುರೀಂ ಚೈವ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಮೋಹಿನೀಂ ಶ್ರಿತಾಃ ||12||

ಅವರ ಆಸೆ ಈಡೇರದು. ಕರ್ಮಗಳು ಫಲಿಸವು. ತಿಳಿವು ತಿಳಿಯಾಗದು. ಅವರು ಬಗೆಗೇಡಿಗಳು; ಮರಳುಗೊಳಿಸುವ, ರಕ್ಕಸರ-ಅಸುರರ ತಾಮಸಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು.

ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತು ಮಾಂ ಪಾರ್ಥ ದೈವೀಂ ಪ್ರಕೃತಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
ಭಜನ್ಯನನ್ಯಮನಸೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೂತಾದಿಮವ್ಯಯಮ್ ||13||

ಓ ಪಾರ್ಥ, ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಹಿರಿಯ ಮಂದಿ, ಅಳಿವ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ, ಅಳಿವಿರದ ನಾನೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಒಂದೇ ಬಗೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸತತಂ ಕೀರ್ತಯನ್ತೋ ಮಾಂ ಯತನ್ತಶ್ಚ ದೃಢವ್ರತಾಃ |

ನಮಸ್ಯಂತಶ್ಚ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾ ಉಪಾಸತೇ ||14||

ಅನುದಿನವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಗೆಯಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿರಂತರ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ನೇಮಗಳನ್ನು ನೆಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಹೆಣಗುತ್ತಾ, ನನಗಾಗಿ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಾ.

ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞೇನ ಚಾಪ್ಯನೈ ಯಜನ್ತೋ ಮಾಮುಪಾಸತೇ |

ಏಕತ್ವೇನ ಪೃಥಕ್ತ್ವೇನ ಬಹುಧಾ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮ್ ||15||

ಕೆಲವರು ಅರಿವಿನ ಮಾನಸಯಜ್ಞದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿರುವ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು [ಏಕಮೂರ್ತಿಯೆಂದು], ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂದು, [ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು], ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದವನೆಂದು [ಅನೇಕ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು], ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯಿಂದ.

ಅಹಂ ಕ್ರತುರಹಂ ಯಜ್ಞಃ ಸ್ವಧಾಽಹಮಹಮೌಷಧಮ್ |

ಮನ್ಮೋಽಹಮಹಮೇವಾಽಜ್ಯಮಹಮಗ್ನಿರಹಂ ಹುತಮ್ ||16||

ನನ್ನಿಂದ ಯಾಗ. [ನನ್ನ ಕ್ರಿಯೆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು 'ಕ್ರತು'.] ನನ್ನಿಂದ ಹವನಕ್ರಿಯೆ.[ಎಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಯಜ್ಞ'.] ಪಿತೃಗಳ ಅನ್ನ ನನ್ನಿಂದ.[ನನಗೆ ನಾನೇ ಆಸರೆಯಾದ್ದರಿಂದ 'ಸ್ವಧಾ'.] ನನಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಆಹಾರ.[ಬೆಂದವರಿಗೆ ಆಸರೆಯಾದ್ದರಿಂದ 'ಔಷಧ'.] ಮಂತ್ರ ನನ್ನಿಂದ.[ತಿಳಿವಿತ್ತು ಸಲಹುವುದರಿಂದ 'ಮಂತ್ರ'.] ನನ್ನಿಂದಲೇ ತುಪ್ಪ. [ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಆಜ್ಯ'.] ನನ್ನಿಂದ ಬೆಂಕಿ.[ತಾನೇ ಚಲಿಸದ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಚಲನೆ ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ಅಗ್ನಿ'.] ನನ್ನಿಂದ ಹೋಮದ ಹವಿ.[ಭಕ್ತರು ಕರೆವುದರಿಂದ 'ಹುತ'.]

ಪಿತಾಽಹಮಸ್ಯ ಜಗತೋ ಮಾತಾ ಧಾತಾ ಪಿತಾಮಹಃ |

ವೇದ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಮೋಞ್ಕಾರ ಋಕ್ಸಾಮ ಯಜುರೇವ ಚ ||17||

ನಾನು ಈ ಜಗದ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಪೋಷಕ ಮತ್ತು ಅಜ್ಜ-ಮುತ್ತಜ್ಜ. [ಸಲಹುವುದರಿಂದ ಪಿತೃ. ಅರಿಯುವುದರಿಂದ 'ಮಾತೃ', ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ 'ಧಾತೃ', ತಂದೆಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಪಿತಾಮಹ'.] ಜಗವೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವನು, ಜಗಕ್ಕೆ ಪಾವನನಾದವನು. ಓಂಕಾರದಿಂದ, ಋಗ್ವೇದ-ಸಾಮವೇದ-ಯುಜುರ್ವೇದಗಳಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದವನು. ['ಓಂ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ 'ಓಂಕಾರ'. ಪೂಜನೀಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಋಕ್', ಸಮಾನನಾದ್ದರಿಂದ 'ಸಾಮ'. ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಆರಾಧ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಯಜುಸ್'.]

ಗತಿರ್ಭರ್ತಾ ಪ್ರಭುಃ ಸಾಕ್ಷೀ ನಿವಾಸಃ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್ |
ಪ್ರಭವಃ ಪ್ರಳಯಃ ಸ್ಥಾನಂ ನಿಧಾನಂ ಬೀಜಮವ್ಯಯಮ್ ||18||

ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವನು. ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತವನು. ಎಲ್ಲರ ಒಡೆಯ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೇರ ಕಾಣಬಲ್ಲವನು, ಎಲ್ಲರ ನೆಲೆ, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಆಸರೆ, ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು, ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನು ಬಸಿರಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತವನು. ಮತ್ತೆ ಜಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದವನು, ಅಳಿವಿರದವನು.

ತಪಾಮ್ಯಹಮಹಂ ವರ್ಷಂ ನಿಗೃಹ್ಣಾಮ್ಯತ್ ಸ್ವಜಾಮಿ ಚ |
ಅಮೃತಂ ಚೈವ ಮೃತ್ಯುಶ್ಚ ಸದಸಚ್ಚಾಹಮರ್ಜುನ ||19||

ನಾನು ಸುಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಮಳೆಬರದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತೇನೆ; ಮಳೆ ಗರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಾವು ಬರದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಸಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಓ ಅರ್ಜುನ, ಕಾಣುವ ಕಾರ್ಯ, ಕಾಣದ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ. [ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸೆಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು 'ಸತ್'. ನನ್ನಂಥವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇರದ್ದರಿಂದ ನಾನು 'ಅಸತ್'.]

ತ್ಯೈವಿದ್ಯಾ ಮಾಂ ಸೋಮಪಾಃ ಪೂತಪಾಪಾಃ
ಯಜ್ಞೈರಿಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವರ್ಗತಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಂತೇ |
ತೇ ಪುಣ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ಸುರೇನ್ವಲೋಕ-
ಮಶ್ನಂತಿ ದಿವ್ಯಾನ್ದಿವಿ ದೇವಭೋಗಾನ್ ||20||

ತ್ಯೈವಿದ್ಯರು, ಮೂರು ವೇದಗಳ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ಹಂಬಲಿಗರು, ಹೋಮಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಸೋಮರಸ ಕುಡಿದು, ಪಾಪ ತೊಡೆದು, ಸಗ್ಗದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ನಾಡು ಸೇರಿ, ಆ ಸಗ್ಗದಲ್ಲಿ ವೆಗಳದದೇವಭೋಗಗಳನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಾರೆ.

ತೇ ತಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಂ ವಿಶಾಲಂ ಕ್ಷೀಣೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ |
ಏವಂ ತ್ರಯೀಧರ್ಮಮನುಪ್ರಪನ್ನಾಃ ಗತಾಗತಂ ಕಾಮಕಾಮಾ ಲಭಂತೇ ||21||

ಅವರು ಹಿರಿದಾದ ಆ ಸಗ್ಗಿಗರ ನಾಡನ್ನು ಕಂಡು, ಪುಣ್ಯ ಮುಗಿದಾಗ, ಭೂಮಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕು, ಬಯಕೆಗಳ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯನ್ತೋ ಮಾಂ ಯೇ ಜನಾಃ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |
ತೇಷಾಂ ನಿತ್ಯಾಭಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹಮ್ ||22||

ಬೇರೆಲ್ಲ ತೊರೆದು, ನನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ಜನರು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಮುಡಿಪಾದವರು. ಅವರ 'ಯೋಗಕ್ಷೇಮ'ದ ಹೊಣೆ ನನ್ನದು.

ಯೇಽಪ್ಯನ್ಯದೇವತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಜಂತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಾಃ |
ತೇಽಪಿ ಮಾಮೇವ ಕೌಂತೇಯ ಯಜನ್ತ್ವವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮ್ ||23||

ಕೌಂತೇಯ, ಯಾರು ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅಂಥವರು ಕೂಡ ತಪ್ಪುದಾರಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಭೂಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭುರೇವ ಚ |
ನ ತು ಮಾಮಭಿಜಾನಂತಿ ತತ್ತ್ವೇನಾತಶ್ಚ್ಯವಂತಿ ತೇ ||24||

ನಾನೇ ಅಲ್ಲವೇ, ಎಲ್ಲ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವವನು ಮತ್ತು ನಡೆಸುವವನು. ನಿಜವಾಗಿ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಾನ್ತಿ ದೇವವ್ರತಾ ದೇವಾನ್ವಿತ್ಯನ್ಯಾನ್ತಿ ಪಿತೃವ್ರತಾಃ |
ಭೂತೇಜ್ಯಾ ಯಾನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ ಯಾನ್ತಿ ಮದ್ಯಾಜಿನೋಽಪಿ ಮಾಮ್ ||25||

ದೇವತೆಗಳ ನೇಮ ಹಿಡಿದವರು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಗಳ ನೇಮ ಹಿಡಿದವರು, ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ದೇವ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ದೇವ್ಯಗಳನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು, ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ||26||

ಯಾರು ಎಲೆಯನ್ನೋ, ಹೂವನ್ನೋ, ಹಣ್ಣನ್ನೋ, ನೀರನ್ನೋ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನಗೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ, ನನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಟ್ಟ ಅವನ ಭಕ್ತಿಯ, ಆ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನಾನು, ನಲ್ಮೆಯಿಂದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ |
ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ಯ ಮದರ್ಪಣಮ್ ||27||

ಕೌಂತೇಯ, ಏನು ಮಾಡುವಿ, ಏನು ತಿನ್ನುವಿ, ಏನು ಹೋಮಿಸುವಿ, ಏನು ನೀಡುವಿ, ಏನು ತಪಗೈವಿ,ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು.

ಶುಭಾಶುಭಫಲೈರೇವಂ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ಕರ್ಮಬನ್ಧನೈಃ |
ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ವಿಮುಕ್ತೋ ಮಾಮುಪೈಷ್ಯಸಿ ||28||

ಹೀಗೆ ಬದುಕಿದಾಗ, ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳ ಕಡೆಗಳೆವ ಕರ್ಮದ ಸೆರೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವೆ. ಫಲದ ಹಂಗು ತೊರೆದು, ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾ, ಸೆರೆ ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಬಳಿ ಸೇರುವೆ.

ಸಮೋಽಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ಮೇ ದ್ವೇಷೋಽಸ್ತಿ ನ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಿ ತೇ ತೇಷು ಚಾಪ್ಯಹಮ್ ||29||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ನನಗೆ ಒಂದೆ. ನನಗೆ ಹಗೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಲಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ನನ್ನ ವಶ, ನಾನು ಅವರ ವಶ.

ಅಪಿ ಚೇತ್ಸುದುರಾಚಾರೋ ಭಜತೇ ಮಾಮನನ್ಯಭಾಕ್ |
ಸಾಧುರೇವ ಸ ಮನ್ತವ್ಯಃ ಸಮ್ಯಗ್ವ್ಯ ವಸಿತೋ ಹಿ ಸಃ ||30||

ಬೇರೆಡೆಗೆ ಬಗೆಗೊಡದೆ, ನನ್ನಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಡುವವನು, ಎಂಥ ನಡತೆಗೇಡಿಯಾದರೂ, ಮೂಲತಃ ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿಜವನರಿತವನು.

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಭವತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಶಶ್ವಚ್ಛಾಂತಿಂ ನಿಗಚ್ಛತಿ |
ಕೌನ್ತೇಯ ಪ್ರತಿಜಾನೀಹಿ ನ ಮೇ ಭಕ್ತಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ||31||

ಅವನು ಒಡನೆಯೇ ಸರಿದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ.ಅಳಿವಿರದ ಸುಖದ ಸೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೌಂತೇಯ, ಇದನ್ನು ಅಣೆಯಿಟ್ಟಾಡುತ್ತೇನೆ : 'ನನ್ನ ಭಕ್ತನೆಂದೂ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ'.

ಮಾಂ ಹಿ ಪಾರ್ಥ ವ್ಯಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಯೋಽಪಿ ಸ್ಯುಃ ಪಾಪಯೋನಯಃ |
ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೂದ್ರಾಸ್ತೇಽಪಿ ಯಾನ್ತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ||32||

ಪಾರ್ಥ, ನನಗೆ ಶರಣುಬಂದವರು, ಯಾವುದೋ ಪಾಪದಿಂದ, ಹೆಣ್ಣಾಗಿ, ವೈಶ್ಯರಾಗಿ, ಶೂದ್ರರಾಗಿ, ಸಾಧನೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದರೂ, ಹಿರಿಯ ನೆಲೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಿಂ ಪುನರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಪುಣ್ಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಾಜರ್ಷಯಸ್ತಥಾ |
ಅನಿತ್ಯಮಸುಖಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭಜಸ್ವ ಮಾಮ್ ||33||

ಪುಣ್ಯದ ಫಲದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿ, ಋಷಿಗಳಂಥ ಅರಸರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದು, ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವುದೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲದ, ಸುಖವಿಲ್ಲದ ನರಜನ್ಮ ಬಂದಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು.

**ಮನ್ಮನಾ ಭವ ಮಧ್ಯಕ್ಷೋ ಮದ್ಯಾಜೀ ಮಾಂ ನಮಸ್ಕುರು |
ಮಾಮೇವೈಷ್ಯಸಿ ಯುಕ್ತ್ಯೈವಮಾತ್ಮಾನಂ ಮತ್ಪರಾಯಣಃ ||34||**

ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಡು. ನನ್ನನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸು. ನನ್ನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸು. ನನಗೇ ತಲೆಬಾಗು. ಬಗೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿ, ನನಗೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಾಗ, ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವೆ.

ಒಂಬತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಆಥ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

**ಭೂಯ ಏವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಶೃಣು ಮೇ ಪರಮಂ ವಚಃ |
ಯತ್ತೇಽಹಂ ಪ್ರೀಯಮಾಣಾಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ||01||**

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಓ ಮಹಾವೀರ, ಇನ್ನೂ ಕೇಳು ನನ್ನ ಹಿರಿನುಡಿಯನ್ನು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೇಳಿ ಋಷಿಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಒಳಿತನ್ನು ಬಯಸಿಯೇ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

**ನ ಮೇ ವಿದುಃ ಸುರಗಣಾಃ ಪ್ರಭವಂ ನ ಮಹರ್ಷಯಃ |
ಅಹಮಾದಿರ್ಹಿ ದೇವಾನಾಂ ಮಹರ್ಷಿಣಾಂ ಚ ಸರ್ವಶಃ ||02||**

ನನ್ನ ಆಳವನ್ನು [ನಾನು ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು], ದೇವತೆಗಳ ಗಡಣಗಳೂ ಅರಿತಿಲ್ಲ; ಹಿರಿಯ ಋಷಿಗಳೂ ಕೂಡ. [ನನಗೂ ಒಂದು ಹುಟ್ಟು ಇದೆಯೆಂದು ದೇವತೆಗಳ ಗಡಣಗಳಾಗಲಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ.] ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಹಿರಿಯ ಋಷಿಗಳಿಗೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೂಲ ನಾನೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

**ಯೋ ಮಾಮಜಮನಾದಿಂ ಚ ವೇತ್ತಿ ಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಮ್ |
ಅಸಂಮೂಢಃ ಸ ಮರ್ತ್ಯೇಷು ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ||03||**

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿರದವನು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಎಲ್ಲದರ ಮೊದಲಿದ್ದವನು [ಪ್ರಾಣತತ್ವಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಕಾರಣ]. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯರಿಗೂ ಹಿರಿಯೊಡೆಯ. ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಮೋಹವಳಿದವನು. ಅವನು ಪಾಪಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಬುದ್ಧಿರ್ಜ್ಞಾನಮಸಂಮೋಹಃ ಕ್ಷಮಾ ಸತ್ಯಂ ದಮಃ ಶಮಃ |

ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಭವೋಽಭಾವೋ ಭಯಂ ಚಾಭಯಮೇವ ಚ ||04||

ಅಹಿಂಸಾ ಸಮತಾ ತುಷ್ಟಿಸ್ತವೋ ದಾನಂ ಯಶೋಽಯಶಃ |

ಭವಂತಿ ಭಾವಾ ಭೂತಾನಾಂ ಮತ್ರ ಏವ ಪೃಥಿಗ್ವಿಧಾಃ ||05||

ವಿವೇಕ [ಅಂತಃಕರಣ], ಅರಿವು, ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬಯಸದಿರುವುದು, ತಪ್ಪಿಗನ ಮೇಲೂ ರೇಗದಿರುವುದು, ದಿಟದ ನಡೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹಿಡಿತ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಪುಕ್ಕು, ಕೆಚ್ಚು, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಮದೃಷ್ಟಿ, ತೃಪ್ತಿ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಹೆಸರು, ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು - ಬಗೆಬಗೆಯ, ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಗಳೂ, ನನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಮಹರ್ಷಯಃ ಸಪ್ತ ಪೂರ್ವೇ ಚತ್ವಾರೋ ಮನವಸ್ತಥಾ |

ಮದ್ಯಾವಾ ಮಾನಸಾ ಜಾತಾ ಯೇಷಾಂ ಲೋಕ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ||06||

ಮೊದಲ ಮನ್ವಂತರದ ಏಳು ಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು [ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠ] ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು [ಸ್ವಾಯಂಭುವ, ಸ್ವಾರೋಚಿಷ, ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ರೈವತ], ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಇವರು ನನ್ನಿಂದಲೇ ಆದವರು. [ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ, ವಿಶೇಷ ಅರಿವಿನ ಕಾರಣ 'ಮನು' ಗಳನಿಸಿದ, ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಆದವರು; ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದವರು] ವಿಶ್ವದ ಈ ಜನರೆಲ್ಲ ಅವರದೇ ಸಂತತಿ.

ಏತಾಂ ವಿಭೂತಿಂ ಯೋಗಂ ಚ ಮಮ ಯೋ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತ ತಃ |

ಸೋಽವಿಕಮ್ಪೇನ ಯೋಗೇನ ಯುಜ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||07||

ನನ್ನ ಈ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು [ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೀಯುವ ನನ್ನ ರೂಪಗಳ ಬಗೆಯನ್ನು] ಮತ್ತು ಆಳವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಹರಿಗಡಿಯದ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ಮತ್ರಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಇತಿ ಮತ್ಪಾ ಭಜಂತೇ ಮಾಂ ಬುಧಾ ಭಾವಸಮನ್ವಿತಾಃ ||08||

ತಿಳಿದವರು 'ನಾನು ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲಕಾರಣ, ನನ್ನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ' ಎಂದರಿತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಚ್ಚಿತ್ತಾ ಮದ್ಗತಪ್ರಾಣಾ ಭೋದಯನ್ತಃ ಪರಸ್ಪರಮ್ |

ಕಥಯಂತಶ್ಚ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ತುಷ್ಯಂತಿ ಚ ರಮಂತಿ ಚ ||09||

ಅನುಗಾಲ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಟ್ಟವರು, ನನಗಾಗಿ ಬದುಕುವವರು, ನನ್ನನ್ನೇ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾ, ಹೇಳುತ್ತಾ, ತಿಳಿಯುತ್ತಾ,ತಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂತಸಪಡುತ್ತಾರೆ.

ತೇಷಾಂ ಸತತಯುಕ್ತಾನಾಂ ಭಜತಾಂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಮ್ |

ದದಾಮಿ ಬದ್ಧಿಯೋಗಂ ತಂ ಯೇನ ಮಾಮುಪಯಾಂತಿ ತೇ ||10||

ನನ್ನಲ್ಲೇ ಅನುಗಾಲ ಬಗೆಯಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವವರಿಗೆ, ಆ ತಿಳಿವಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ತೇಷಾಮೇವಾನುಕರ್ಮಾರ್ಥಮಹಮಜ್ಞಾನಜಂ ತಮಃ |

ನಾಶಯಾಮ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸ್ಥೋ ಜ್ಞಾನದೀಪೇನ ಭಾಸ್ವತಾ ||11||

ನಾನು ಅವರ ಮೇಲಣ ಕನಿಕರದಿಂದಲೇ, ಅವರ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕವಿದ ಕತ್ತಲನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಅರಿವಿನ ಪಂಜಿನಿಂದ, ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಧಾಮ ಪವಿತ್ರಂ ಪರಮಂ ಭವಾನ್ |

ಪುರುಷಂ ಶಾಶ್ವತಂ ದಿವ್ಯಮಾದಿದೇವಮಜಂ ವಿಭುಮ್ ||12||

ಅಹಸ್ತಾ ಮೃಷಯಃ ಸರ್ವೇ ದೇವರ್ಷಿರ್ನಾರದಸ್ತಥಾ |

ಅಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವ್ಯಾಸಃ ಸ್ವಯಂ ಚೈವ ಬ್ರವೀಷಿ ಮೇ ||13||

ಅರ್ಜುನನು ಕೇಳಿದನು: ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನು ಹಿರಿದಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿಯ ತತ್ತ್ವ. ಹಿರಿಯ ಆಸರೆ. ಪಾವನಗಳಿಗೂ ಪಾವನ. ನಿನ್ನನ್ನು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ, ಪರಮ 'ಪುರುಷ' ನೆಂದು, ಬದಲಾಗದವನೆಂದು, ಲೀಲಾಮಯನೆಂದು, ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಿಗನೆಂದು, ಹುಟ್ಟದವನೆಂದು, ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿರುವೆನೆಂದು, ಬಲ್ಲವರು

ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದ ಕೂಡ. ಅಸಿತ-ದೇವಲರೂ ಕೂಡ. ವ್ಯಾಸಮುನಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದುಂಟು. ಸ್ವತಃ ನೀ ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ.

**ಸರ್ವಮೇತದೃತಂ ಮನ್ಯೇ ಯನ್ಮಾಂ ವದಸಿ ಕೇಶವ |
ನ ಹಿ ತೇ ಭಗವನ್ಸ್ಯಕ್ತಿಂ ವಿದುರ್ದೇವಾ ನ ದಾನವಾಃ ||14||**

ಓ ಕೇಶವ, ನೀನು ನನಗೇನು ಹೇಳಿದೆ, ಅದೆಲ್ಲ ನಿಜವೆಂದು ಬಲ್ಲೆ. ಓ ಭಗವನ್, ನೀನು, ಮೂಡಿಬರುವ ಬಗೆಯನ್ನು, ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ದಾನವರಾಗಲೀ ಅರಿತಿಲ್ಲ.

**ಸ್ವಯಮೇವಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ವೇತ್ಥ ತ್ವಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ |
ಭೂತಭಾವನ ಭೂತೇಶ ದೇವದೇವ ಜಗತ್ಪತೇ ||15||
ವಕ್ತುಮರ್ಹಸ್ಯಶೇಷೇಣ ದಿವ್ಯಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾವಿಭೂತಯಃ |
ಯಾಭಿವಿಭೂತಿಭಿರ್ಲೋಕಾನಿಮಾಂಸ್ತ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠಸಿ ||16||**

ಓ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ನೀನೇ ಸ್ವತಃ ನಿನ್ನಳವಿನಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಿತಿರುವೆ. ಓ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಾರನೇ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ದೊರೆಯೇ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹಿರಿಯ ದೈವತವೇ, ಜಗದೊಡೆಯನೇ, ಯಾವ ರೂಪಗಳಿಂದ ನೀನು ಈ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವೆಯೋ, ಅಂಥ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ನಿನ್ನ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳ ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ತಿಳಿಹೇಳಬೇಕು ನೀನೇ.

**ಕಥಂ ವಿದ್ಯಾಮಹಂ ಯೋಗಿಂಸ್ತ್ವಾಂ ಸದಾ ಪರಿಚಿಂತಯನ್ |
ಕೇಷು ಕೇಷು ಚ ಭಾವೇಷು ಚಿನ್ಮೋಽಸಿ ಭಗವನ್ಮಯಾ ||17||**

ಸರ್ವಸಮರ್ಥನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗಾಲ ಪರಿಪರಿ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೇನು? ಓ ಭಗವನ್, ಯಾವಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುವೆಯೆಂದು ನಾನು ನೆನೆಯಬೇಕು?

**ವಿಸ್ತರೇಣಾಽತ್ಮನೋ ಯೋಗಂ ವಿಭೂತಿಂ ಚ ಜನಾರ್ದನ |
ಭೂಯಃ ಕಥಯ ತೃಪ್ತಿರ್ಹಿ ಶೃಣ್ವತೋ ನಾಸ್ತಿ ಮೇಽಮೃತಮ್ ||18||**

ಓ ಜನಾರ್ದನ, ನಿನ್ನ ಆಳವನ್ನು, ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು, ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು. ನನಗೆ ಈ ಸುಧೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸವಿದರೂ ತಣಿವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಹನ್ನ ತೇ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದಿವ್ಯಾ ಹ್ಯಾತ್ಮ ವಿಭೂತಯಃ |
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತಃ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಸ್ತನ್ಮೋ ವಿಸ್ತರಸ್ಯ ಮೇ ||19||

ಕುರುಗಳ ಮುಂದಾಳೇ, ಭಲೇ! ನನ್ನ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆಯ್ದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಬಿತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ.

ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಗುಡಾಕೇಶ ಸರ್ವಭೂತಾಶಯಸ್ಥಿತಃ |
ಅಹಮಾದಿಶ್ಚ ಮಧ್ಯಂ ಚ ಭೂತಾನಾಮನ್ತ ಏವ ಚ ||20||

ಓ ಅವಿದ್ಯೆಯ ನಿಡ್ಡೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನೆ, ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ನೆಲೆಯಾದ ನಾನೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ. ನಾನೇ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಬುಡ, ನಡು ಮತ್ತು ಕೊನೆ.

ಆದಿತ್ಯಾನಾಮಹಂ ವಿಷ್ಣುಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ರವಿರಂಶುಮಾನ್ |
ಮರೀಚಿರ್ಮರುತಾಮಸ್ಮಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಮಹಂ ಶಶೀ ||21||

[ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ] ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ [ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಹಬ್ಬಿರುವುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲದರೊಳಗೂ ತಂಬಿರುವುದರಿಂದ] ವಿಷ್ಣುನಾಮಕ [ವಾಮನ] ನಾನು. ಬೆಳಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಹಿರಿಯ ಬೆಳಕು ರವಿ ನಾನು. [ರವ=ನಾದಗಳಿಂದ, ಇ=ಜ್ಞೇಯನಾಗಿ 'ರವಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿ ನಾನು.[ಮ=ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡಗಳನ್ನು, ಚಿ=ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದರಿಂದ 'ಮರೀಚಿ' ಎನಿಸಿ ಪ್ರವಹವಾಯುತನಯ ಮರೀಚಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡೆಯ ಚಂದ್ರ,[ಶ=ಎಲ್ಲ ಸುಖಗಳಿಗಿಂತ, ಶಿ=ಅಧಿಕ ಸುಖರೂಪನಾಗಿ 'ಶಶಿ' ಎನಿಸಿ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವನಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಒಡತನವಿತ್ತವನು] ನಾನು

ವೇದಾನಾಂ ಸಾಮವೇದೋಽಸ್ಮಿ ದೇವಾನಾಮಸ್ಮಿ ವಾಸವಃ |
ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಮನಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ಭೂತಾನಾಮಸ್ಮಿ ಚೇತನಾ ||22||

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮವೇದ ನಾನು. [ಸಾಮ=ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಸಮವಾಗಿದ್ದು, ವೇದ=ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ಸಾಮವೇದ' ಎನಿಸಿ ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ] ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ನಾನು.[ವಾಸ=ಎಲ್ಲ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲೂ, ವ= ಇರುವವನಾಗಿ 'ವಾಸವ' ಎನಿಸಿ ದೇವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಾನು. [ಅರಿವು ನೀಡುವುದರಿಂದ

‘ಮನಸ್’ ಎನಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಜೀವಿಗಳ ಚೈತನ್ಯ ನಾನು. [ಚೇತಸ್ = ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ನೆನಪಿನ ಗಂಟನ್ನು, ನಾ=ಬಿಡಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಚೇತನಾ’ ಎನಿಸಿ ಚೇತನಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ರುದ್ರಾಣಾಂ ಶಂಕರಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ವಿತ್ತೇಶೋ ಯಕ್ಷರಕ್ಷನಾಮ್ |

ವಸೂನಾಂ ಪಾವಕಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ಮೇರುಃ ಶಿಖರಿಣಾಮಹಮ್ ||23||

[ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ] ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ರುದ್ರ ನಾನು. [ಶಂ=ಸುಖವನ್ನು, ಕರ=ಕರುಣಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಶಂಕರ’ ಎನಿಸಿ ಶಂಕರನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯ ಒಡೆಯ ಕುಬೇರ [ವಿತ್ತ= ಸಿರಿಗೆ, ಈಶ= ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ‘ವಿತ್ತೇಶ’ ಎನಿಸಿ ಕುಬೇರನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರ ಒಡತನವಿತ್ತವನು] ನಾನು.[ಎಂಟು ಮಂದಿ] ವಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದೇವ ನಾನು. [ಪಾವನಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಪಾವಕ’ ಎನಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಚೆಲುಕೋಡಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರು ನಾನು. [ಈರು = ಬೇರೊಬ್ಬ ಪ್ರೇರಕ, ಮಾ=ಇರದ್ದರಿಂದ ‘ಮೇರು’ ಎನಿಸಿ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಪುರೋಧಸಾಂ ಚ ಮುಖ್ಯಂ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪಾರ್ಥ ಬೃಹಸ್ಪತಿಮ್ |

ಸೇನಾನೀನಾಮಹಂ ಸ್ಕಂದಃ ಸರಸಾಮಸ್ಮಿ ಸಾಗರಃ ||24||

ಓ ಪಾರ್ಥ, ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ನಾನು. [ಬೃಹತ್ = ಹಿರಿಯರಿಗೂ, ಪತಿ = ಒಡೆಯನಾಗಿ ‘ಬೃಹಸ್ಪತಿ’ ಎನಿಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ದಳವಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದ ನಾನು. [ಆರಿಗಳ ಬೀರವನ್ನು ಹೀರಿ ‘ಸ್ಕಂದ’ ಎನಿಸಿ ನಾನು ಸೇನಾಪತಿ ಸ್ಕಂದನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ನೀರಾಸರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಲು ನಾನು. [ಸಾ=ಸಾರವನ್ನು, ಗರ=ಉಣ್ಣುವುದರಿಂದ, ‘ಸಾಗರ’ ಎನಿಸಿ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಮಹರ್ಷಿಣಾಂ ಭೃಗುರಹಂ ಗಿರಾಮಸ್ಮೈಕಮಕ್ಷರಮ್ |

ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಜಪಯಜ್ಞೋಽಸ್ಮಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಾಂ ಹಿಮಾಲಯಃ ||25||

ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೃಗು ನಾನು. [ಕೆಟ್ಟವರನ್ನು ಸಟ್ಟುರಿದು, ‘ಭೃಗು’ ಎನಿಸಿ, ಭೃಗುಮುನಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ವಾಙ್ಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಒಂದಕ್ಷರ ನಾನು. [ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ‘ಏಕ’ ಎನ್ನಿಸಿ, ಅಳಿವಿರದ್ದರಿಂದ ‘ಅಕ್ಷರ’ ಎನಿಸಿ ಓಂಕಾರವಾಚ್ಯನಾಗಿದ್ದೇನೆ.] ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಯಜ್ಞ ನಾನು.[ಜ=ಹುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ, ಪ= ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದ ‘ಜಪ’ ಎನಿಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಎಲ್ಲ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ‘ಯಜ್ಞ’ ಎನಿಸಿ ಜಪಯಜ್ಞದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಘನವಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ ನಾನು. [ಹ್ರೀ= ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹ್ರೀನಾಮಕ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮ=

ಶ್ರೀನಾಮಕ ರೂಪಕ್ಕೆ, ಆಲಯ= ನೆಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ 'ಹಿಮಾಲಯ' ಎನಿಸಿ ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಅಶ್ವತ್ಥಃ ಸರ್ವವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ದೇವರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ನಾರದಃ |

ಗಂಧರ್ವಾಣಾಂ ಚಿತ್ರರಥಃ ಸಿದ್ಧಾಣಾಂ ಕಪಿಲೋ ಮುನಿಃ ||26||

ಎಲ್ಲ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿಮರ ನಾನು. [ಅಶ್ವ=ಕುದುರೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸ್ಥ=ಇದ್ದುದರಿಂದ, 'ಅಶ್ವತ್ಥ' ಎನಿಸಿ ಅರಳಿಮರದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ದೇವಲೋಕದ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರದ ನಾನು. [ನಾರ=ನರರ ಬಯಕೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ದ= ಕೊಡುವವನಾಗಿ 'ನಾರದ' ಎನಿಸಿ ನಾರದನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಗಂಧರ್ವರ ದೊರೆ ಚಿತ್ರರಥ ನಾನು. [ಚಿತ್ರ= ಅಚ್ಚರಿಯ, ರಥ =ತೇರಿನಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವುದರಿಂದ 'ಚಿತ್ರರಥ' ಎನಿಸಿ ಗಂಧರ್ವರಾಜ ಚಿತ್ರರಥನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಯೋಗಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ [ಕ=ಸುಖರೂಪನಾಗಿ, ಪಿ= ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಲ=ಲಯಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ] ಕಪಿಲ ಮುನಿ ನಾನು.

ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸಮಶ್ವಾನಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಮಮೃತೋದ್ಭವಮ್ |

ಐರಾವತಂ ಗಜೇನ್ದ್ರಾಣಾಂ ನರಾಣಾಂ ಚ ನರಾಧಿಪಮ್ ||27||

ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲಿ,ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ಸನ್ನು, ಹಿರಿಯಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಐರಾವತವನ್ನು, ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಒಡೆಯನಾದ ಅರಸನನ್ನು [ಉನ್ನತ ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆದು 'ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್' ಎನಿಸಿ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವದಲ್ಲಿರುವೆನು. ಐರಾ=ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ, ಅವನ= ರಕ್ಷಕನಾಗಿ 'ಐರಾವತ' ಎನಿಸಿ ಐರಾವತದಲ್ಲಿರುವೆನು. ನರರಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ನರಾಧಿಪ' ಎನಿಸಿ ಅರಸನಲ್ಲಿರುವೆನು] ನಾನೆಂದು ತಿಳಿ.

ಆಯುಧಾನಾಮಹಂ ವಜ್ರಂ ಧೇನೂನಾಮಸ್ಮಿ ಕಾಮಧುಕ್ |

ಪ್ರಜನಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ಕನ್ದರ್ಪಃ ಸರ್ಪಾಣಾಮಸ್ಮಿ ವಾಸುಕಿಃ ||28||

ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧ ನಾನು. [ಅರಿವರ್ಜಿತನಾದ್ದರಿಂದ 'ವಜ್ರ' ಎನಿಸಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನು ನಾನು. [ಕಾಮ=ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು, ಧುಕ್= ಕರೆಯುವುದರಿಂದ 'ಕಾಮಧುಕ್' ಎನಿಸಿ ಕಾಮಧೇನುವಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಸಂತಾನವನ್ನೀಯುವ ಕಾಮದೇವ [ಕಂ =ಸುಖದ, ದರ= ಹಲವು ಬಗೆಗಳನ್ನು, ಪ = ಉಣ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ 'ಕಂದರ್ಪ' ಎನಿಸಿ ಕಾಮದೇವನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿನ ಸೆಳೆತದ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತವನು] ನಾನು. ಹಾವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುಕಿ ನಾನು. [ವಾಸು=ಎಲ್ಲೆಡೆ ವಾಸಮಾಡಿ, ಕಿ=ಸುಖವನ್ನೀಯುವುದರಿಂದ 'ವಾಸುಕಿ' ಎನಿಸಿ ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಅನನ್ತಶ್ಚಾಸ್ತಿ ನಾಗಾನಾಂ ವರುಣೋ ಯಾದಸಾಮಹಮ್ |

ಪಿತೃ-ಣಾಮರ್ಯಮಾ ಚಾಸ್ತಿ ಯಮಃ ಸಂಯತಮಾಮಹಮ್ || 29||

ನಾಗರಹಾವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಷ ನಾನು. [ಅಳಿವಿರದ್ದರಿಂದ 'ಅನಂತ' ಎನಿಸಿ ಶೇಷನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಜಲಚರಗಳ ಒಡೆಯ ವರುಣ [ವರ=ಹಿರಿದಾದ, ಣ= ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ವರುಣ' ಎನಿಸಿ ವರುಣನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಜಲಚರಗಳ ಒಡತನವನ್ನಿತ್ತವನು] ನಾನು. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಮ ನಾನು. [ಆರ್ಯ= ಅರಿಯಬೇಕಾದವನು ಮತ್ತು ಮಾ= ಅರಿತವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಆರ್ಯಮನ್' ಎನಿಸಿ, ಪಿತೃಪತಿಯಾದ ಆರ್ಯಮನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ದಂಡಿಸುವರಲ್ಲಿ ಯಮ [ನಿಯಮಿಸುವುದರಿಂದ 'ಯಮ' ಎನಿಸಿ, ಯಮನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಹೊಣೆಯಿತ್ತವನು] ನಾನು.

ಪ್ರಹ್ಲಾದಶ್ಚಾಸ್ತಿ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಕಾಲಃ ಕಲಯತಾಮಹಮ್ |

ಮೃಗಾಣಾಂ ಚ ಮೃಗೇನ್ದ್ರೋಽಹಂ ವೈನತೇಯಶ್ಚ ಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ||30||

ದಿತಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನಾನು [ಹಿರಿಯ ಆನಂದದಿಂದ 'ಪ್ರಹ್ಲಾದ' ಎನಿಸಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಲೆಕ್ಕಿಗರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನಾನು. [ಕೊಲ್ಲುವವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಕಾಲ' ಎನಿಸಿ, ಕಾಲದೇವತೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ ನಾನು. [ಮೃಗ= ಭಗವಂತನನ್ನರಸುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ, ಇಂದ್ರ= ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಮೃಗೇಂದ್ರ' ಎನಿಸಿ ಸಿಂಹದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡ ನಾನು. [ವಿನತ= ಬಗ್ಗಿದವರಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ 'ವೈನತೇಯ' ಎನಿಸಿ ಗರುಡನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಪವನಃ ಪವತಾಮಸ್ತಿ ರಾಮಃ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಮಹಮ್ |

ಝಷಾಣಾಂ ಮಕರಶ್ಚಾಸ್ತಿ ಸ್ತ್ರೋತಸಾಮಸ್ತಿ ಜಾಹ್ನವೀ ||31||

ಚಲಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಗಾಳಿ ನಾನು. [ಪ=ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ವನ =ಸೇವ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ 'ಪವನ' ಎನಿಸಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಆಯುಧದಿಂದ ಹೋರಬಲ್ಲ ವೀರರಲ್ಲಿ ನಾನು [ರ=ಆನಂದರೂಪನಾಗಿ, ಅಮ= ಅಪರಿಮಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಲೋಕವನ್ನು ರಮಿಸುವುದರಿಂದ] ರಾಮನೆಂದು [ಪರಶುರಾಮನೆಂದು] ಹೆಸರಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಗಳುಮೀನು ನಾನು. [ಮ=ತಿಳಿವನ್ನು, ಕರ=ಕೊಡುವವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಮಕರ' ಎನಿಸಿ ನೆಗಳೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ನಾನು. [ಜಹತ್ = ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಿಗೆ , ಅವಿ= ರಕ್ಷಕನಾಗಿ, 'ಜಾಹ್ನವಿ' ಎನಿಸಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಸರ್ಗಾಣಾಮಾದಿರನ್ನಶ್ಚ ಮಧ್ಯಂ ಚೈವಾಹಮರ್ಜುನ |

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ವಾದಃ ಪ್ರವದತಾಮಹಮ್ ||32||

ಓ ಅರ್ಜುನ, ಜೀವಿಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ, ಸಾವಿಗೆ, ಇರವಿಗೆ ಕಾರಣ ನಾನು. ಅರಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಅರಿವು ನಾನು. [ಜೀವರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ‘ಅಧ್ಯಾತ್ಮ’ ಎನಿಸಿ ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ ‘ವಿದ್ಯಾ’ ಎನಿಸಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಚರ್ಚಿಸುವವರ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ [ತತ್ವದ ತಿಳಿವಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ] ವಾದ ನಾನು. [ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿ ‘ವಾದ’ ಎನಿಸಿ ವಾದದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಅಕ್ಷರಾಣಾಮಕಾರೋಽಸ್ಮಿ ದ್ವಂದ್ವಃ ಸಾಮಸಿಕಸ್ಯ ಚ |

ಅಹಮೇವಾಕ್ಷಯಃ ಕಾಲೋ ಧಾತಾಽಹಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ||33||

ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಅಕ್ಷರ ನಾನು. [‘ಅ’ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ‘ಅಕಾರ’ ಎನಿಸಿ ಆ ಅಕ್ಷರದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿದ್ದೇನೆ.] ಸಮಾಸಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ ನಾನು. [ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಂದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಇರುವುದರಿಂದ ‘ದ್ವಂದ್ವ’ ಎನಿಸಿ ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಅಳಿವಿರದ ನಾನೆ [ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು] ಕಬಳಿಸುವವನು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಲಹುವವನೂ ನಾನೇ.

ಮೃತ್ಯುಃ ಸರ್ವಹರಶ್ಚಾಹಮದ್ಭವಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಾಮ್ |

ಕೀರ್ತಿಃ ಶ್ರೀವಾರ್ಷ್ಕ ನಾರೀಣಾಂ ಸ್ಮೃತಿರ್ಮೇಧಾ ಧೃತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ||34||

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಬಳಿಸುವ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆ [ಸಾಯಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದ ‘ಮೃತ್ಯು’ ನಾಮಕನಾಗಿ, ಯಮನ ಪರಿವಾರದೇವತೆಯಾದ ಮೃತ್ಯುವಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಬಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತವನು] ನಾನೇ. ಮುಂದೆ ಆಗುವವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವನೂ ನಾನು. ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯ ದೇವತೆ ನಾನು; ಶ್ರೀದೇವಿ ನಾನು; ವಾಗ್ದೇವಿ ನಾನು, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯ ದೇವತೆ ನಾನು; ಧಾರಣಶಕ್ತಿಯ ದೇವತೆ ನಾನು; ಸಹನೆಯ ದೇವತೆ ನಾನು; ಕ್ಷಮಾದೇವಿ ನಾನು. [ಕೀರ್ತನೀಯನಾಗಿ ‘ಕೀರ್ತಿ’ ಎನಿಸಿ ಕೀರ್ತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ; ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ‘ಶ್ರೀ’ ಎನಿಸಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ; ವಕ್ತಾರವಾಗಿ ‘ವಾಕ್’ ಎನಿಸಿ ವಾಗ್ದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ; ಸ್ಮರಣೀಯನಾಗಿ ‘ಸ್ಮೃತಿ’ ಎನಿಸಿ ಸ್ಮೃತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ; ಅರಿವಿನ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ‘ಮೇಧಾ’ ಎನಿಸಿ ಮೇಧಾದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಧೈರ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ‘ಧೃತಿ’ ಎನಿಸಿ ಧೃತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವನಾಗಿ ‘ಕ್ಷಮಾ’ ಎನಿಸಿ ಕ್ಷಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಬೃಹತ್ಸಾಮಾ ತಥಾ ಸಾಮ್ನಾಂ ಗಯತ್ರೀ ಭನ್ನಸಾಮಹಮ್ |
ಮಾಸಾನಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಹಮೃತೂನಾಂ ಕುಸುಮಾಕರಃ ||35||

ಸಾಮದ ಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ಸಾಮವೆಂಬ ಗಾನ ನಾನು. [ಬೃಹತ್=ಹಿರಿದಾದ, ಸ =ಸಾರವಸ್ತು ಮತ್ತು, ಅಮ=ಅರಿವಿಗೇಟುಕದವನಾದ್ದರಿಂದ 'ಬೃಹತ್ಸಾಮ' ಎನಿಸಿ ಬೃಹತ್ಸಾಮವೆಂಬ ಗಾನದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಭಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿ ನಾನು. [ಗಾಯ=ಗಾಯಕರನ್ನು, ತ್ರೀ=ಸಲಹುವುದರಿಂದ 'ಗಾಯತ್ರಿ' ಎನಿಸಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ ನಾನು. [ದಾರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ 'ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ' ಎನಿಸಿ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ವಸಂತ ನಾನು. [ಕು=ಕೆಟ್ಟ, ಸು=ಒಳ್ಳೆಯ, ಮಾ=ಅರಿವನ್ನು ಕರ=ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ಕುಸುಮಾಕರ' ಎನಿಸಿ ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ದ್ಯೂತಂ ಭಲಯತಾಮಸ್ಮಿ ತೇಜಸ್ತೇಜಸ್ವಿನಾಮಹಮ್ |
ಜಯೋಽಸ್ಮಿ ವ್ಯಯಸಾಯೋಽಸ್ಮಿ ಸತ್ತ್ವಂ ಸತ್ತ್ವ ವತಾಮಹಮ್ ||36||

ಮೋಸಗಾರರ ಜೂಜು ನಾನು. [ಕ್ರೀಡಾರೂಪನಾಗಿ 'ದ್ಯೂತ' ಎನಿಸಿ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ವೀರರಾದವರ ಬೀರ ನಾನು. [ಪ್ರಕಾಶರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ತೇಜಸ್' ಎನಿಸಿ ಬೀರದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಗೆಲುವು ನಾನು. [ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗೆದ್ದವನಾಗಿ 'ಜಯ' ಎನಿಸಿ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ದುಡಿಮೆ ನಾನು. [ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ವ್ಯವಸಾಯ' ಎನಿಸಿ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಘನತೆ ನಾನು. [ಸದ್ಗುಣಗಳ ಗಣಿಯಾಗಿ 'ಸತ್ತ್ವ' ಎನಿಸಿ ದೊಡ್ಡವರ ಘನತೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ವೃಷ್ಟೀನಾಂ ವಾಸುದೇವೋಽಸ್ಮಿ ಪಾಣ್ಣವಾನಾಂ ಧನಂಜಯಃ |
ಮುನೀನಾಮಪ್ಯಹಂ ವ್ಯಾಸಃ ಕವೀನಾಮುಶನಾ ಕವಿಃ ||37||

ವೃಷ್ಟಿವಂಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ [ವಾಸು=ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿ, ಎಲ್ಲದೊರೊಳಗೂ ನೆಲೆಸಿರುವ, ದೇವ=ದಿವ್ಯರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ] ವಾಸುದೇವನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ನಾನು. [ಸಿರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನಾಗಿ 'ಧನಂಜಯ' ಎನಿಸಿ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ [ವಿ=ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ=ಎಲ್ಲೆಡೆಯು, ಸಃ=ಅವನೆ ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ] ವ್ಯಾಸ ನಾನು. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಶುಕ್ರ ನಾನು. [ಇಚ್ಛಾರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ಉಶನಸ್' ಎನಿಸಿ ದೈತ್ಯಗುರು ಶುಕ್ರನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ದಣ್ಣೋ ದಮಯತಾಮಸ್ಮಿ ನೀತಿರಸ್ಮಿ ಜಿಗೀಷತಾಮ್ |

ಮೌನಂ ಚೈವಾಸ್ಮಿ ಗುಹ್ಯಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನವತಾಮಹಮ್ ||38||

ಬಗ್ಗುಬಡಿವವರ ದಂಡನೀತಿ ನಾನು. [ದಂಡಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದ 'ದಂಡ' ಎನಿಸಿ ದಂಡನೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಗೆಲ್ಲಬಯಸುವವರ ನಯಗಾರಿಕೆ ನಾನು. [ಗೆಲುವಿನತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದರಿಂದ 'ನೀತಿ' ಎನಿಸಿ ನಯಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಗುಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮೌನ ನಾನು. [ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗಿ 'ಮೌನ' ಎನಿಸಿ ಮೌನದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.] ಬಲ್ಲವರ ತಿಳಿವು ನಾನು. [ಅರಿವಿನ ಮೂರ್ತಿಯಾದ್ದರಿಂದ 'ಜ್ಞಾನ' ಎನಿಸಿ ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.]

ಯಚ್ಛಾಪಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಬೀಜಂ ತದಹಮರ್ಜುನ |

ನ ತದಸ್ತಿ ವಿನಾ ಯತ್ಸ್ಯಾ ನ್ಮಯಾ ಭೂತಂ ಚರಾಚರಮ್ ||39||

ಅರ್ಜುನ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಿದೆಯೋ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಇದ್ದು, ಆ ಶಕ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಈ ಚರಾಚರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ತಾನೆ ತಾನಾಗಿ ಇಲ್ಲ.

ನಾನ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಮಮ ದಿವ್ಯಾನಾಂ ವಿಭೂತೀನಾಂ ಪರನ್ತಪ |

ಏಷ ತೂದ್ಧೇಶತಃ ಪ್ರೋಕ್ಷೋ ವಿಭೂತೇರ್ವಿಸ್ತರೋ ಮಯಾ ||40||

ಓ ಅರಿಗಳ ಉರಿಯೇ, ನನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪಗಳ ಹಿರಿಮೆಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯ ಬಿತ್ತರದ ಕೆಲವನ್ನಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ಸತ್ತಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ |

ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಮಮ ತೇಜೋಂಶ ಸಮ್ಭವಮ್ ||41||

ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು, ಸಿರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದದ್ದು ಯಾವುದೆಲ್ಲ ಇದೆ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯ ಬೆಳಕಿನ ಕಿಡಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಅಥವಾ ಬಹುನ್ಯೇತೇನ ಕಿಂ ಜ್ಞಾತೇನ ತವಾನಘ |

ವಿಷ್ವಭ್ಯಾಹಮಿದಂ ಕೃತ್ಸ್ಯ ಮೇಕಾಂಶೇನ ಸ್ಥಿತೋ ಜಗತ್ ||42||

ಅಥವಾ, ಓ ಪಾಪದೂರನೇ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತುಂಬ ತಿಳಿದು ಏನು ಬಂತು ? ಸಾರವಿದು: ನಾನು, ನನ್ನ ಅಳವಿನ ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಈ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತಬ್ಬಿ ತಡೆಹಿಡಿದು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಮದನುಗ್ರಹಾಯ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮಧ್ಯಾತ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಮ್ |
ಯತ್ತ ಯೋಕ್ತಂ ವಚಸ್ತೇನ ಮೋಹೋಽಯಂ ವಿಗತೋ ಮಮ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯದೋರಲೆಂದು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂಬ ಹಿರಿಯ ಗುಟ್ಟನ್ನು ನೀನು ನುಡಿದೆ. ಆ ನುಡಿಯಿಂದ ನನ್ನಿ ಮಂಕು ಕಳೆಯಿತು.

ಭವಾಪ್ಯಯೌ ಹಿ ಭೂತಾನಾಂ ಶ್ರುತೌ ವಿಸ್ತರಶೋ ಮಯಾ |
ತ್ವತ್ತಃ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಪಿ ಚಾವ್ಯಯಮ್ ||02||

ಜೀವಿಗಳ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಬಿತ್ತರವನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿದೆ. ಓ ತಾವರೆಯೆಸಳಂಥ ಕಣ್ಣಳವನೇ, ನಿನ್ನ ಅಳಿವಿರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೂಡ.

ಏವಮೇತದ್ಯಥಾತ್ಥ ತ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮೇಶ್ವರ |
ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ರೂಪಮೈಶ್ವರಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||03||

ಪರಮೇಶ್ವರ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಎನೆಂದೆಯೋ, ಅದೆಲ್ಲ ನಿಜ. ಓ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಜಗವನ್ನಾಳುವ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುವ ತವಕ ನನಗೆ.

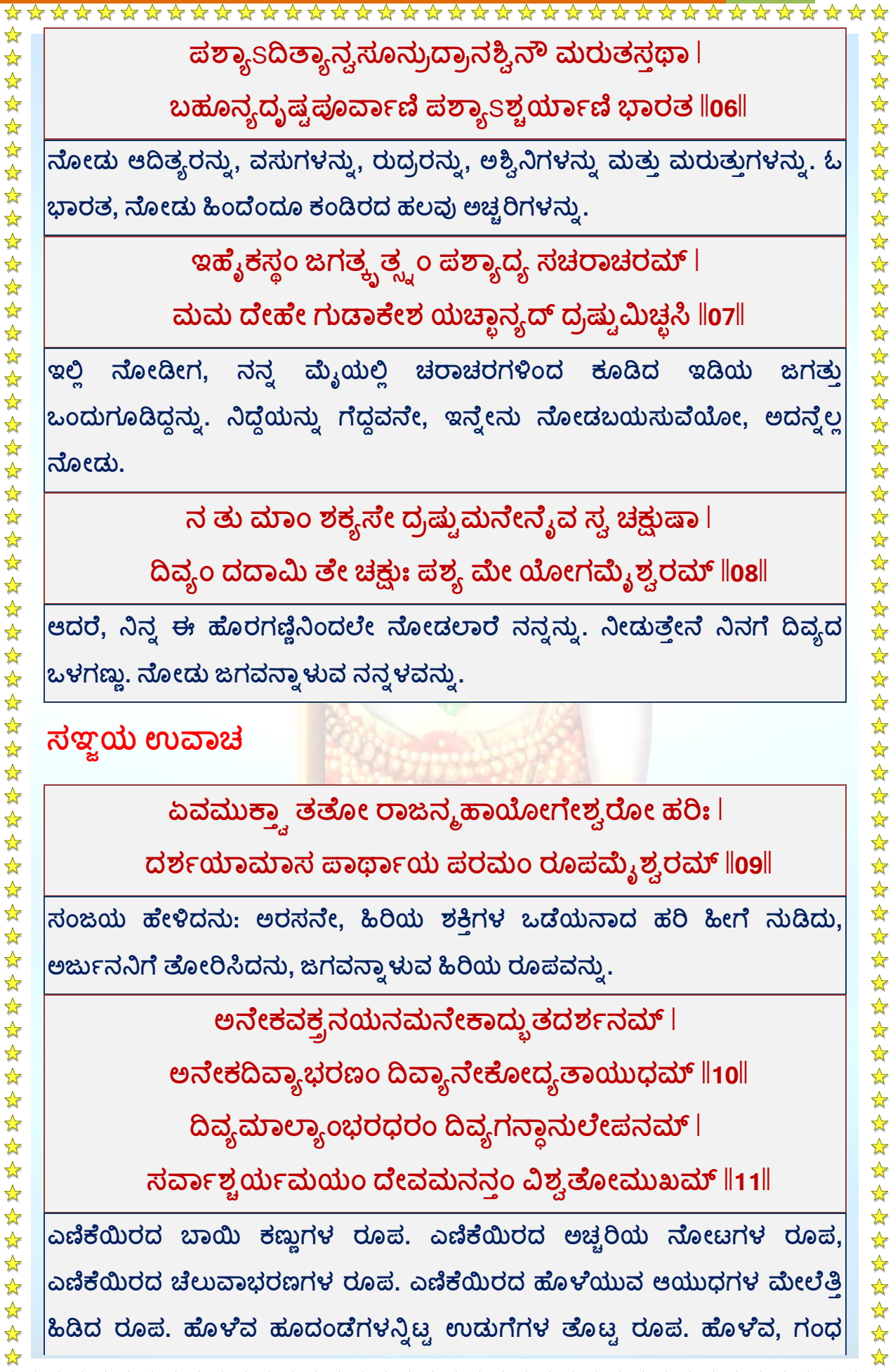
ಮನ್ಯಸೇ ಯದಿ ತಚ್ಚಕ್ಯಂ ಮಯಾ ದ್ರಷ್ಟುಮಿತಿ ಪ್ರಭೋ |
ಯೋಗೇಶ್ವರ ತತೋ ಮೇ ತ್ವಂ ದರ್ಶಯಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಮ್ ||04||

ಜಗದೊಡೆಯನೇ, ಯೋಗಿಗಳೊಡೆಯನೇ, ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಅಳಿವಿರದ ರೂಪಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸು.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಪಶ್ಯ ಮೇ ಪಾರ್ಥ ರೂಪಾಣಿ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ |
ನಾನಾವಿಧಾನಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ನಾನಾವರ್ಣಾಕೃತೀನಿ ಚ ||05||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ನೋಡು ಪಾರ್ಥ, ನನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು - ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಬಗೆಯವು; ಹೊಳೆಯುವಂಥವು; ಹಲವು ಬಣ್ಣ-ಆಕಾರದವು.

ಪಶ್ಯಾಽದಿತ್ಯಾನ್ವಸೂನ್ರುದ್ರಾನಶ್ಚಿನೌ ಮರುತಸ್ತಥಾ |
ಬಹೂನ್ಯದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಾಣಿ ಪಶ್ಯಾಽಶ್ಚರ್ಯಾಣಿ ಭಾರತ ||06||

ನೋಡು ಆದಿತ್ಯರನ್ನು, ವಸುಗಳನ್ನು, ರುದ್ರರನ್ನು, ಅಶ್ವಿನಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು. ಓ ಭಾರತ, ನೋಡು ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಂಡಿರದ ಹಲವು ಅಚ್ಚರಿಗಳನ್ನು.

ಇಹೈಕಸ್ಥಂ ಜಗತ್ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಪಶ್ಯಾದ್ಯ ಸಚರಾಚರಮ್ |
ಮಮ ದೇಹೇ ಗುಡಾಕೇಶ ಯಚ್ಛಾನ್ಯದ್ ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಸಿ ||07||

ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿಗ, ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚರಾಚರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತು ಒಂದುಗೂಡಿದ್ದನ್ನು. ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನೇ, ಇನ್ನೇನು ನೋಡಬಯಸುವೆಯೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡು.

ನ ತು ಮಾಂ ಶಕ್ಯಸೇ ದ್ರಷ್ಟುಮನೇನೈವ ಸ್ವ ಚಕ್ಷುಷಾ |
ದಿವ್ಯಂ ದದಾಮಿ ತೇ ಚಕ್ಷುಃ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗಮೈಶ್ವರಮ್ ||08||

ಆದರೆ, ನಿನ್ನ ಈ ಹೊರಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ನೋಡಲಾರೆ ನನ್ನನ್ನು. ನೀಡುತ್ತೇನೆ ನಿನಗೆ ದಿವ್ಯದ ಒಳಗಣ್ಣು. ನೋಡು ಜಗವನ್ನಾಳುವ ನನ್ನಳವನ್ನು.

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ರಾಜನ್ಮಹಾಯೋಗೇಶ್ವರೋ ಹರಿಃ |
ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಪಾರ್ಥಾಯ ಪರಮಂ ರೂಪಮೈಶ್ವರಮ್ ||09||

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಅರಸನೇ, ಹಿರಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಹರಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು, ಜಗವನ್ನಾಳುವ ಹಿರಿಯ ರೂಪವನ್ನು.

ಅನೇಕವಕ್ತ್ರನಯನಮನೇಕಾದ್ಭುತದರ್ಶನಮ್ |
ಅನೇಕದಿವ್ಯಾಭರಣಂ ದಿವ್ಯಾನೇಕೋದ್ಯತಾಯುಧಮ್ ||10||
ದಿವ್ಯಮಾಲ್ಯಾಂಭರಧರಂ ದಿವ್ಯಗನ್ಧಾನುಲೇಪನಮ್ |
ಸರ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಮಯಂ ದೇವಮನಂತಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮ್ ||11||

ಎಣಿಕೆಯಿರದ ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣುಗಳ ರೂಪ. ಎಣಿಕೆಯಿರದ ಅಚ್ಚರಿಯ ನೋಟಗಳ ರೂಪ, ಎಣಿಕೆಯಿರದ ಚೆಲುವಾಭರಣಗಳ ರೂಪ. ಎಣಿಕೆಯಿರದ ಹೊಳೆಯುವ ಆಯುಧಗಳ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ರೂಪ. ಹೊಳೆವ ಹೂದಂಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಉಡುಗೆಗಳ ತೊಟ್ಟ ರೂಪ. ಹೊಳೆವ, ಗಂಧ

ಬಳಿದ ರೂಪ, ಎಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿಗಳ ಸೆಲೆ. ಜಗದ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳು, ಅದರೊಂದು ಲೀಲೆ.
ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ತುಂಬಿ ತುದಿಯಿರದ ರೂಪ.

ದಿವಿ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಭವೇದ್ಯುಗಪದುತ್ಥಿತಾ |

ಯದಿ ಭಾಃ ಸದೃಶೀ ಸಾ ಸ್ಯಾದ್ಯಾಸಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||12||

ಸಾವಿರಾರು ಸೂರ್ಯರು, ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದರೆ, ಅಂಥ ಬೆಳಕು ಆ ಮಹಾತ್ಮನ
ಬೆಳಕಿಗೆ ಸರಿಗಟ್ಟಿತೇನೋ!

ತತ್ತ್ಯಕ್ಸಂ ಜಗತ್ಕೃತ್ಸಂ ಪ್ರವಿಭಕ್ತಮನೇಕಧಾ |

ಅಪಶ್ಯದ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶರೀರೇ ಪಾಣ್ಡವಸ್ತದಾ ||13||

ಅರ್ಜುನ ಕಂಡನಾಗ, ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ವಿಂಗಡಗೊಂಡ ಇಡಿಯ ಪೊಡವಿ ಅಲ್ಲಿ. ದೇವದೇವನ
ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿದ್ದನ್ನು.

ತತಃ ಸ ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟೋ ಹೃಷ್ಠರೋಮಾ ಧನಂಜಯಃ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ದೇವಂ ಕೃತಾಂಜಲಿರಭಾಷತ |14||

ಬಳಿಕ, ಬೆರಗಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಮೈನವಿರೆದ್ದ ಅರ್ಜುನ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ
ನುಡಿದ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಪಶ್ಯಾಮಿ ದೇವಾಂಸ್ತವ ದೇವ ದೇಹೇ

ಸರ್ವಾಂಸ್ತಥಾ ಭೂತವಿಶೇಷಸಂಘಾನ್ |

ಬಹ್ಮಾಣಮೀಶಂ ಕಮಲಾಸನಸ್ಥಂ

ಋಷೀಂಶ್ಚ ಸರ್ವಾನುರಗಾಂಶ್ಚ ದಿವ್ಯಾನ್ ||15||

ಅರ್ಜುನ ನುಡಿದನು: ಓ ದೇವ, ನಿನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ
ಬಗೆಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳ ಗಡಣಗಳನ್ನು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು, ಅವನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಶಿವನನ್ನು.
ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಹಾವುಗಳನ್ನು.

ಅನೇಕ ಬಾಹೂದರವಕ್ತ್ರನೇತ್ರಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಸರ್ವತೋಽನಂತರೂಪಮ್ |

ನಾಂತಂ ನ ಮಧ್ಯಂ ನ ಪುನಸ್ಥವಾಽದಿಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ವಿಶ್ವರೂಪ ||16||

ಎಣಿಕೆಯಿರದ ತೋಳುಗಳು, ಒಡಲು, ಬಾಯಿ, ಕಣ್ಣುಗಳು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಎಣಿಕೆಯಿರದ ರೂಪಗಳ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಓ ಪೊಡವಿಗೊಡೆಯನೆ, ಓ ವಿಶ್ವರೂಪನೆ, ನಿನ್ನ ತುದಿ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲ ನಡು; ಇಲ್ಲ ಬುಡ ಕೂಡ.

ಕಿರೀಟಿನಂ ಗದಿನಂ ಚಕ್ರಿಣಂ ಚ

ತೇಜೋರಾಶಿಂ ಸರ್ವತೋ ದೀಪ್ತಿಮನ್ತಮ್ |

ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಂ ಸಮನ್ತಾತ್

ದೀಪ್ತಾನಲಾರ್ಕದ್ಯುತಿಮಪ್ರಮೇಯಮ್ ||17||

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕುಟ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆ ಮತ್ತು ಗಾಲಿ. ಬೆಳಕಿನ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಕೋರಯಿಸುವ ರೂಪ. ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೊಳಗುವ, ಅಳೆಯಲಾಗದ ರೂಪ. ಕಣ್ಣುಕ್ಕುವ ನಿನ್ನ ಆ ರೂಪವನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ತ್ವಮಕ್ಷರಂ ಪರಮಂ ವೇದಿತವ್ಯಂ

ತ್ವಮಸ್ಯವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪರಂ ನಿಧಾನಮ್ |

ತ್ವಮವ್ಯಯಃ ಶಾಶ್ವತಧರ್ಮಗೋಪ್ತಾ

ಸನಾತನಸ್ತ್ವಂ ಪುರುಷೋ ಮತೋ ಮೇ ||18||

ನೀನು ಅಳಿವಿರದವನು. ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಹಿರಿಯ ತತ್ವ. ನೀನು ಈ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಿರಿಯಾಸರೆ. ನೀನು ಬದಲಾಗದವನು. ಸನಾತನಧರ್ಮವನ್ನು ಸಲಹುವವನು. ನೀನು ಪುರಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂದು ಗೊತ್ತು ನನಗೆ.

ಅನಾದಿಮಧ್ಯಾಂತಮನಂತವೀರ್ಯಮ್

ಅನಂತಬಾಹುಂ ಶಶಿಸೂರ್ಯನೇತ್ರಮ್ |

ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದೀಪ್ತಹುತಾಶವಕ್ತ್ರಂ

ಸ್ವತೇಜಸಾ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ತಪಂತಮ್ ||19||

ಗುಣಗಳಿಗೆ ಬುಡವಿಲ್ಲ; ನಡುವಿಲ್ಲ; ತುದಿಯಿಲ್ಲ. ಅಳವನ್ನು ಅಳೆದವರಿಲ್ಲ. ಎಣಿಕೆಯಿರದ ತೋಳುಗಳು. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಉರಿವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನುಗುಳುವ ಬಾಯಿ. ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ತನ್ನ ಥಟ್ಟುರಿಯಿಂದ ಈ ಜಗವ ಸುಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು.

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರಿದಮನ್ತರಂ ಹಿ
 ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತ್ವಯೈಕೇನ ದಿಶಶ್ಚ ಸರ್ವಾಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಽದ್ಭುತಂ ರೂಪಮುಗ್ರಂ ತವೇದಂ
 ಲೋಕತ್ರಯಂ ಪ್ರವ್ಯಥಿತಂ ಮಹಾತ್ಮನ್ ||20||

ನೆಲಮುಗಿಲ ನಡುವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ರೂಪದಿಂದ ತುಂಬಿರುವೆ. ನಿನ್ನವೇ ರೂಪಗಳು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ. ಓ ಮಹಾತ್ಮನೇ, ಅಚ್ಚರಿಯೇ, ಎದೆಗೆಡಿಸುವ ನಿನ್ನ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಗೆಟ್ಟಿದೆ ಮೂರು ಲೋಕ.

ಅಮೀ ಹಿ ತ್ವಾಂ ಸುರಸಂಘಾ ವಿಶಂತಿ ಕೇಚಿದ್ಭೀತಾಃ ಪ್ರಾಣ್ಣಲಯೋ ಗೃಣಂತಿ |
 ಸ್ವಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಹರ್ಷಿಸಿದ್ಧಸಂಘಾಃ ಸ್ತುವಂತಿ ತ್ವಾ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪುಶ್ಯಳಾಭಿಃ ||21||

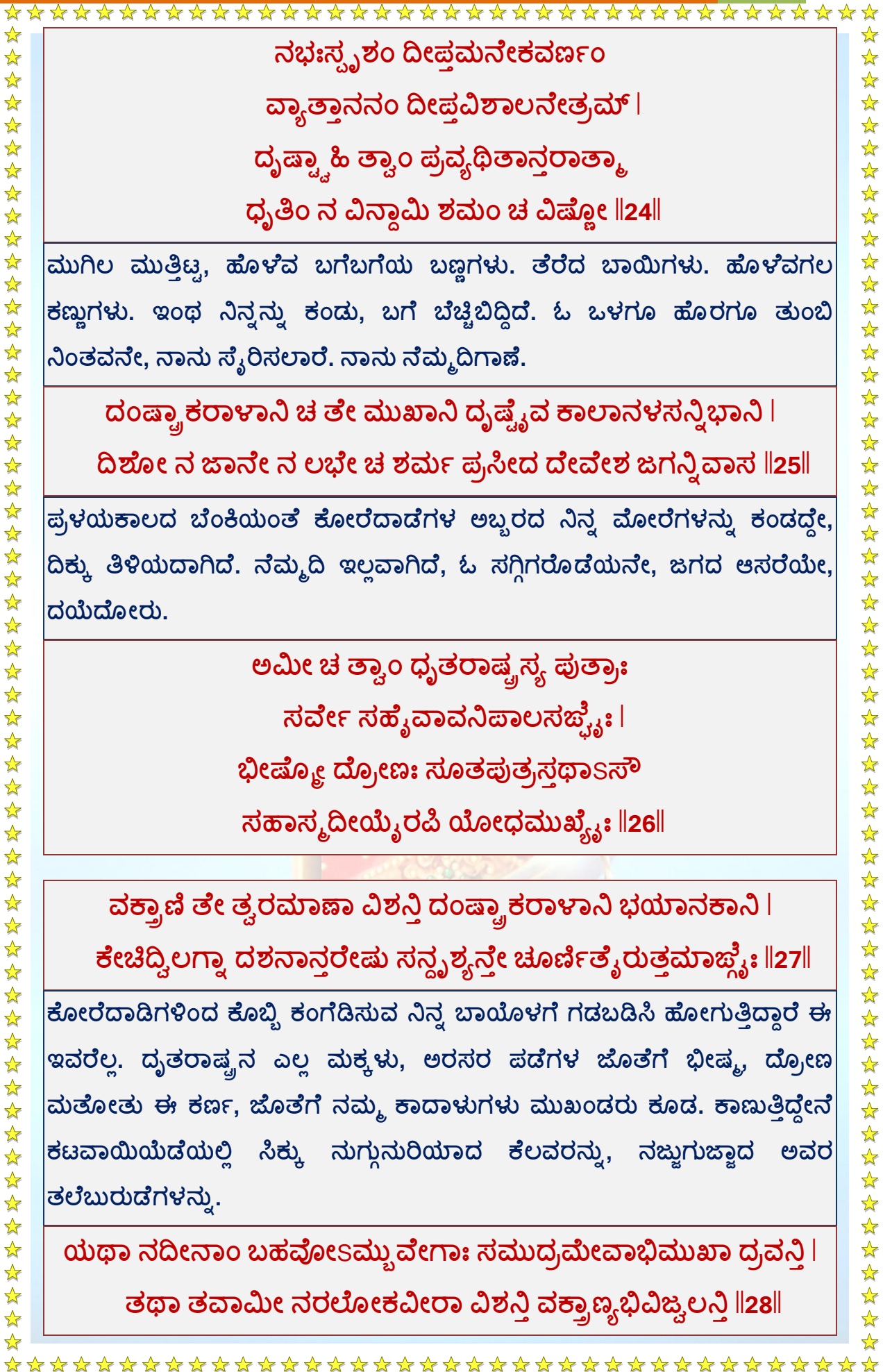
ನಿನ್ನೊಳಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿ. ಬೆಚ್ಚಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು. 'ಒಳಿತಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತ ಹತ್ತು ಹಲವು ಹಾಡುಗಬ್ಬಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಹಿರಿಯ ಋಷಿಗಳು, ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ.

ರುದ್ರಾದಿತ್ಯಾ ವಸವೋ ಯೇ ಚ ಸಾಧ್ಯಾ ವಿಶ್ವೇಽಶ್ವಿನೌ ಮರುತಶ್ಚೋಷ್ಮಪಾಶ್ಚ |
 ಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷಾಸುರಸಿದ್ಧಸಂಘಾಃ ವೀಕ್ಷಂತೇ ತ್ವಾಂ ವಿಸ್ಮಿತಾಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇ ||22||

ರುದ್ರರು, ಆದಿತ್ಯರು, ವಸುಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿಗಳು, ಮರುತ್ತುಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಅಸುರರು, ಸಿದ್ಧರು ಇವರೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ನಿನ್ನನ್ನು.

ರೂಪಂ ಮಹತ್ತೇ ಬಹುವಕ್ತ್ರನೇತ್ರಂ
 ಮಹಾಬಾಹೋ ಬಹುಬಾಹೂರುಪಾದಮ್ |
 ಬಹೂದರಂ ಬಹುದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಳಂ
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲೋಕಾಃ ಪ್ರವ್ಯಥಿತಾಸ್ತಥಾಽಹಮ್ ||23||

ಓ ತುಂಬುತೋಳಿನ ಚೆಲುವನೆ, ಹಬ್ಬಿ ನಿಂತ ನಿನ್ನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಹಲವು ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಹಲವು ತೋಳು ತೊಡೆ ಕಾಲುಗಳು. ಹಲವು ಹೊಟ್ಟೆಗಳು. ಹಲವು ದಾಡೆಗಳಿಂದ ಅಬ್ಬರಗೊಂಡ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ ಲೋಕದ ಮಂದಿ; ನಾನು ಕೂಡ.

ನಭಃಸ್ಪೃಶಂ ದೀಪ್ತಮನೇಕವರ್ಣಂ
 ವ್ಯಾತ್ತಾನನಂ ದೀಪ್ತವಿಶಾಲನೇತ್ರಮ್ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಹಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರವ್ಯಥಿತಾನ್ತರಾತ್ಮಾ
 ಧೃತಿಂ ನ ವಿನ್ದಾಮಿ ಶಮಂ ಚ ವಿಷ್ಣೋ ||24||

ಮುಗಿಲ ಮುತ್ತಿಟ್ಟ, ಹೊಳೆವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಗಳು. ತೆರೆದ ಬಾಯಿಗಳು. ಹೊಳೆವಗಲ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಇಂಥ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಗೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಿದೆ. ಓ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ತುಂಬಿ ನಿಂತವನೇ, ನಾನು ಸೈರಿಸಲಾರೆ. ನಾನು ನೆಮ್ಮದಿಗಾಣೆ.

ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಳಾನಿ ಚ ತೇ ಮುಖಾನಿ ದೃಷ್ಟ್ವೈವ ಕಾಲಾನಳಸನ್ನಿಭಾನಿ |
 ದಿಶೋ ನ ಜಾನೇ ನ ಲಭೇ ಚ ಶರ್ಮ ಪ್ರಸೀದ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ||25||

ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳ ಅಬ್ಬರದ ನಿನ್ನ ಮೋರೆಗಳನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ, ದಿಕ್ಕು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ, ಓ ಸಗ್ಗಿಗರೊಡೆಯನೇ, ಜಗದ ಆಸರೆಯೇ, ದಯೆದೋರು.

ಅಮೀ ಚ ತ್ವಾಂ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ
 ಸರ್ವೇ ಸಹೈವಾವನಿಪಾಲಸಂಘೈಃ |
 ಭೀಷ್ಮೋ ದ್ರೋಣಃ ಸೂತಪುತ್ರಸ್ತಥಾಽಸೌ
 ಸಹಾಸ್ಮದೀಯೈರಪಿ ಯೋಧಮುಖೈಃ ||26||

ವಕ್ತ್ರಾಣಿ ತೇ ತ್ವರಮಾಣಾ ವಿಶಂತಿ ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಳಾನಿ ಭಯಾನಕಾನಿ |
 ಕೇಚಿದ್ವಿಲಗ್ನಾ ದಶನಾನ್ತರೇಷು ಸನ್ದೃಶ್ಯಂತೇ ಚೂರ್ಣಿತೈರುತ್ತಮಾಂಘ್ರೈಃ ||27||

ಕೋರೆದಾಡಿಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಕಂಗೆಡಿಸುವ ನಿನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ಗಡಬಡಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಇವರೆಲ್ಲ. ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು, ಅರಸರ ಪಡೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ ಮತೋತು ಈ ಕರ್ಣ, ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕಾದಾಳುಗಳು ಮುಖಂಡರು ಕೂಡ. ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಕಟವಾಯಿಯೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾದ ಕೆಲವರನ್ನು, ನಜ್ಜುಗುಜ್ಜಾದ ಅವರ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳನ್ನು.

ಯಥಾ ನದೀನಾಂ ಬಹವೋಽಮ್ಭುವೇಗಾಃ ಸಮುದ್ರಮೇವಾಭಿಮುಖಾ ದ್ರವಂತಿ |
 ತಥಾ ತವಾಮೀ ನರಲೋಕವೀರಾ ವಿಶಂತಿ ವಕ್ತ್ರಾಣ್ಯಭಿವಿಜ್ವಲಂತಿ ||28||

ನರಲೋಕದ ಈ ವೀರರೆಲ್ಲ ಕೋರಯಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮೋರೆಗಳೊಳಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನದಿಗಳು ಹತ್ತು ಹಲವು ನಿರ ಸೆಳೆಗಳು, ಕಡಲ ಕಡೆಗೆಯೇ ಹರಿಯುವಂತೆ.

ಯಥಾ ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ಜ್ವಲನಂ ಪತಜ್ಞಾಃ ವಿಶಂತಿ ನಾಶಾಯ ಸಮೃದ್ಧವೇಗಾಃ |
ತಥೈವ ನಾಶಾಯ ವಿಶಂತಿ ಲೋಕಾಃ ತವಾಪಿ ವಕ್ತ್ರಾಣಿ ಸಮೃದ್ಧವೇಗಾಃ ||29||

ಲೋಕದ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲ ಗಡಬಡಿಸಿ ಓಡುತ್ತ ಬಂದು, ಸಾಯಲೆಂದೇ ನಿನ್ನ ಬಾಯ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿವೆ -ಚಟಕ್ಕನೆ ಹಾರಿ ಬಂದ ಹಾತೆಗಳು, ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಯಲೆಂದೇ ಬೀಳುವಂತೆ!

ಲೇಲಿಹ್ಯಸೇ ಗ್ರಸಮಾನಃ ಸಮನ್ತಾತ್
ಲೋಕಾನ್ಸಮಗ್ರಾನ್ವದನ್ಯೈರ್ಜ್ವಲದ್ಭಿಃ |
ತೇಜೋಭಿರಾಪೂರ್ಯ ಜಗತ್ಸಮಗ್ರಂ
ಭಾಸಂತವೋಗ್ರಾಃ ಪ್ರತಪಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ||30||

ಓ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ತುಂಬಿರುವವನೇ, ಬೆಂಕಿ ಕಾರುವ ಬಾಯಿಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ನುಂಗಿ ನೊಣೆಯುತ್ತಿರುವೆ, ಕೋರಯಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮೈಯಹೊಳಹುಗಳು, ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಝಳಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಸುಡುತ್ತಿವೆ.

ಅಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಕೋ ಭವಾನುಗ್ರೂಪೋ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ದೇವವರ ಪ್ರಸೀದ |
ವಿಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಭವಂತಮಾದ್ಯಂ ನ ಹಿ ಪ್ರಜಾನಾಮಿ ತವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ||31||

ಹೇಳು ನನಗೆ: ಅಂಜಿಸುವ ರೂಪ ತಳೆದು ಬಂದ ನಿನ್ನ ಬಿತ್ತರವೇನು? ಓ ಹಿರಿಯ ದೈವತವೆ, ನಿನಗೆ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ದಯೆದೋರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನೆಸಕವೇನೆಂದೆ, ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಕಾಲೋಽಸ್ಮಿ ಲೋಕಕ್ಷಯಕೃತ್ಪ್ರವೃದ್ಧೋ
ಲೋಕಾನ್ ಸಮಾಹರ್ತುಮಿಹ ಪ್ರವೃತ್ತಃ |
ಋತೇಽಪಿ ತ್ವಾಂ ನ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ
ಯೇಽವಸ್ಥಿತಾಃ ಪ್ರತ್ಯನೀಕೇಷು ಯೋಧಾಃ ||32||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಬಳಿಸಲು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿರುವ ಕಾಲಪುರುಷ ನಾನು. ಈಗಿಲ್ಲಿ, ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಬಿಡಲೆಂದು ಹೊರಟವನು. ನೀನಿರದಿದ್ದರೂ [ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿನ್ನ ಸೋದರರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು] ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಯಾವ ಕಾದಾಳುಗಳೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

**ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಮುತ್ಪಿಷ್ಠ ಯಶೋ ಲಭಸ್ವ
ಜಿತ್ವಾ ಶತ್ರುನ್ ಭುಜ್ಞ್ವ ರಾಜ್ಯಂ ಸಮೃದ್ಧಮ್ |
ಮಯೈವೈತೇ ನಿಹತಾಃ ಪೂರ್ವಮೇವ
ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಭವ ಸವ್ಯಸಾಚಿನ್ ||33||**

ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನೆದ್ದು ನಿಲ್ಲ. ಗೆದ್ದು ಹಗೆಗಳನ್ನು ಹೆಸರುಗಳಿಸು. ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ತುಂಬು ಸಿರಿಯನ್ನು ಉಣ್ಣು. ನಾನೆ ಇವರನ್ನು ಈ ಮೊದಲೆ ಕೊಂದಾಗಿದೆ. ಓ ಎಡದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚಿಬಲ್ಲ ಜಾಣನೇ, ನೀನು ಬರಿಯ ನೆಪ ಮಾತ್ರವಾಗು.

**ದ್ರೋಣಂ ಚ ಭೀಷ್ಮಂ ಚ ಜಯದ್ರಥಂ ಚ
ಕರ್ಣಂ ತಥಾಽನ್ಯಾನಪಿ ಯೋಧವೀರಾನ್ |
ಮಯಾ ಹತಾಂಸ್ತ್ವಂ ಜಹಿ ಮಾ ವ್ಯಥಿಷ್ಠಾ
ಯುಧ್ಯಸ್ವ ಜೇತಾಸಿ ರಣೇ ಸಪತ್ನಾನ್ ||34||**

ನಾನೆ ಕೊಂದ ಇವರನ್ನು ನೀನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡು: ದ್ರೋಣನನ್ನು, ಭೀಷ್ಮನನ್ನು, ಜಯದ್ರಥನನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ಣನನ್ನು; ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆ ವೀರ ಹೋರಾಳುಗಳನ್ನು ಕೂಡ. ಕಂಗಡಬೇಡ. ಹೋರಾಡು. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿರುವೆ.

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

**ಏತಚ್ಛ್ವತ್ತಾ ವಚನಂ ಕೇಶವಸ್ಯ ಕೃತಾಜ್ಞಲಿವೇಪಮಾನಃ ಕಿರೀಟೀ |
ನಮಸ್ಯತ್ವಾ ಭೂಯ ಏವಾಽಹ ಕೃಷ್ಣಂ ಸಗದ್ಗದಂ ಭೀತಭೀತಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ||35||**

ಸಂಜಯನು ಹೇಳಿದನು: ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಲಿಸಿದ ಅರ್ಜುನ ಕೈಮುಗಿದು ನಡುಗುತ್ತ ಪೊಡಮಟ್ಟು ಗದಗದಿಸುತ್ತ, ಅಳುಕುತ್ತ, ಅಳುಕುತ್ತ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಣಿದು ಮತ್ತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿ ನುಡಿದನು.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಸ್ಥಾನೇ ಹೃಷೀಕೇಶ ತವ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯಾ ಜಗತ್ಪ್ರಹೃಷ್ಯತ್ಯನುರಜ್ಯತೇ ಚ |
ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಭೀತಾನಿ ದಿಶೋ ದ್ರವಂತಿ ಸರ್ವೇ ನಮಸ್ಯಂತಿ ಚ ಸಿದ್ಧಸಂಘಾಃ ||36||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ದೊರೆಯೇ, ಎಲ್ಲ ಸರಿಯೇ: ಜಗತ್ತು ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಟದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದೆ; ಒಲಿಯುತ್ತಿದೆ. ರಕ್ಕಸರು ಹೆದರಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಪೊಡಮಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ತೇ ನ ನಮೇರನ್ಮಹಾತ್ಮನ್ ಗರೀಯಸೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಪ್ಯಾದಿಕರ್ತ್ರೇ |
ಅನಂತ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ತ್ವಮಕ್ಷರಂ ಸದಸತ್ತತ್ಪರಂ ಯತ್ ||37||

ಓ ಮಹಾತ್ಮನೇ, ಅವರೇಕೆ ಪೊಡಮಡದೆ ಇದ್ದಾರು ನಿನಗೆ; ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಹಿರಿಯನಿಗೆ; ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ತಂದೆಗೆ. ಓ ಕೊನೆಯಿರದವನೇ, ಸಗ್ಗಿಗರೊಡೆಯನೇ, ಜಗದ ಆಸರೆಯೇ, ನೀನು ಅಳಿವಿರದವನು. ಕಾಣುವ, ಕಾಣದ ವಿಶ್ವದೊಳಗಿದ್ದೂ ಅದರಿಂದಾಚೆಗೂ ಇರುವವನು.

ತ್ವಮಾದಿದೇವಃ ಪುರುಷಃ ಪುರಾಣಸ್ತ್ವಮಸ್ಯ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪರಂ ನಿಧಾನಮ್ |
ವೇತ್ಸಾಸಿ ವೇದ್ಯಂ ಚ ಪರಂ ಚ ಧಾಮ ತ್ವಯಾ ತತಂ ವಿಶ್ವಮನಂತರೂಪ ||38||

ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಿಗ. ಪುರಾಣಪುರುಷ. ನೀನು ಈ ಜಗದ ಹಿರಿಯಾಸರೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವನು. ಹಿರಿಯ ಬೆಳಕು. ಓ ಅನಂತರೂಪನೇ, ಇಡೀ ವಿಶ್ವ ನಿನ್ನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ.

ವಾಯುರ್ಯಮೋಽಗ್ನಿರ್ವರುಣಃ ಶಶಾಂಕಃ
ಪ್ರಜಾಪತಿಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಶ್ಚ |
ನಮೋನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸಹಸ್ರಕೃತ್ವಃ
ಪುನಶ್ಚ ಭೂಯೋಽಪಿ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ||39||

ವಾಯು, ಯಮ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ಚಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿ ಎಲ್ಲ ನೀನೇ [ವ=ಬಲರೂಪ, ಆಯು=ಜ್ಞಾನರೂಪ. ಅದರಿಂದ 'ವಾಯು'. ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದರಿಂದ 'ಯಮ'. ಅಗ=ಚಲನೆ ಇಲ್ಲದ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ, ನಿ=ಚಲನೆ ನೀಡುವುದರಿಂದ 'ಅಗ್ನಿ'. ಭಕ್ತರನ್ನು ವರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ 'ವರುಣ'. ಶಶ=ಮಿಗಿಲಾದ ಸುಖದಿಂದ, ಅಂಕ=ಅಂಕಿತನಾದ್ದರಿಂದ 'ಶಶಾಂಕ'. ಪ್ರಜಾ=ಪ್ರಜೆಗಳ, ಪತಿ =ಪಾಲಕನಾದ್ದರಿಂದ 'ಪ್ರಜಾಪತಿ'.] ನೀನೇ ಜಗದ

ಮುತ್ತಜ್ಜ. ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ನಿನಗೆ ನಮೋನಮೋ ಎಂದು ಮಣಿವೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ; ವಂದನೆ.

ನಮಃ ಪುರಸ್ತಾದಥ ಪೃಷ್ಠತನೇ
ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ಸರ್ವತ ಏವ ಸರ್ವ |
ಅನಂತವೀರ್ಯಾಮಿತವಿಕ್ರಮಸ್ವಂ
ಸರ್ವಂ ಸಮಾಪ್ನೋಷಿ ತತೋಽಸಿ ಸರ್ವಃ ||40||

ಮುಂಗಡೆ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ. ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಡೆ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ. ಓ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವವನೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ. ನೀನು ಎಲ್ಲೆಯಿರದ ಬೀರದವನು. ಅಳತೆಯಿರದ ಅಳವಿನವನು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ತುಂಬಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಂದೇ ನೀನೇ ಎಲ್ಲ.

ಸಖೇತಿ ಮತ್ವಾ ಪ್ರಸಭಂ ಯದುಕ್ತಂ
ಹೇ ಕೃಷ್ಣ ಹೇ ಯಾದವ ಹೇ ಸಖೇತಿ |
ಅಜಾನತಾ ಮಹಿಮಾನಂ ತವೇದಂ
ಮಯಾ ಪ್ರಮಾದಾತ್ಪ್ರಣಯೇನ ವಾಽಪಿ ||41||

ಯಚ್ಚಾವಹಾಸಾರ್ಥಮಸತ್ಯ ತೋಽಸಿ
ವಿಹಾರಶಯ್ಯಾಸನಭೋಜನೇಷು |
ಏಕೋಽಥವಾಽಪ್ಯಚ್ಯುತ ತತ್ಸ ಮಕ್ಷಂ
ತತ್ತ್ವಾಮಯೇ ತ್ವಾಮಹಮಪ್ರಮೇಯಮ್ ||42||

ನಿನ್ನ ಈ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನರಿಯದೆ, ಗೆಳೆಯನೆಂದು ತಿಳಿದು, ದುಡುಕಿ, ನುಡಿದದ್ದುಂಟು, ನನ್ನ ಎಡವಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಸಲುಗೆಯಿಂದ: ಏ ಕೃಷ್ಣ, ಏ ಯಾದವ, ಏ ಗೆಳೆಯ ಎಂದು. ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಣಕಕ್ಕಾಗಿ, ಕಡೆಗಣಿಸಿದ್ದುಂಟು: ತಿರುಗುವಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ, ಕೂತಾಗ, ಉಣ್ಣುವಾಗ. ಅದರಿಂದ, ಓ ಕುಗ್ಗದ ಎತ್ತರವೇ, ತಿಳಿವಿಗೇಟುಕದ, ಸಾಟಿಯಿರದ, ನಿನ್ನೆದುರು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಮನ್ನಿಸುವಂತೆ.

ಪಿತಾಽಸಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಚರಾಚರಸ್ಯ
ತ್ವಮಸ್ಯ ಪೂಜ್ಯಶ್ಚ ಗುರುರ್ಗರೀಯಾನ್ |

ನ ತ್ವತ್ಸಮೋಽಸ್ಯಭೃಧಿಕಃ ಕುತೋಽನ್ಯೋ
ಲೋಕತ್ರಯೇಽಪ್ಯಪ್ರತಿಮಪ್ರಭಾವಃ ||43||

ಈ ಚರಾಚರದ ಜಗದ ತಂದೆ ನೀನು. ಆರಾಧನೆಯ ಕೇಂದ್ರ. ಗುರುವಿಗೂ ಹಿರಿಯ ಗುರು. ಜೋಡಿಯಿರದ ಹಿರಿಮೆಯೇ, ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲು ನಿನಗೆ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಮಿಗಿಲು?

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪ್ರಣಿಧಾಯ ಕಾಯಂ
ಪ್ರಸಾದಯೇ ತ್ವಾಮಹಮೀಶಮೀಡ್ಯಮ್ |
ಪಿತೇವ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸಖೇವ ಸಖ್ಯುಃ
ಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯಾಯಾರ್ಹಸಿ ದೇವ ಸೋಡುಮ್ ||44||

ಆದ್ದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳುವ, ಎಲ್ಲರ ದೊರೆಯಾದ ನಿನ್ನೆದುರು ಮೈಚೆಲ್ಲಿ, ಕಾಲಿಗರಗಿ ಓಲೈಸುತ್ತೇನೆ: ಓ ದೇವ, ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ನನಗಾಗಿ, ನನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು - ತಂದೆ ಮಗನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು, ಗೆಳೆಯ ಗೆಳೆಯನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂತೆ.

ಅದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಂ ಹೃಷಿತೋಽಸ್ಮಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಯೇನ ಚ ಪ್ರವ್ಯಥಿತಂ ಮನೋ ಮೇ |
ತದೇವ ಮ ದರ್ಶಯ ದೇವರೂಪಂ ಪ್ರಸೀದ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ ||45||

ಹಿಂದೆಂದು ಕಂಡರಿಯದ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸಡಗರಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ; ಕಂಡು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಬಗೆಗಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಕೂಡ. ಓ ಸಗ್ಗಿಗರ ದೊರೆಯೇ, ಓ ಜಗದ ಆಸರೆಯೇ, ದಯೆದೋರು. ಓ ದೇವ, ನನಗೆ ಅದೇ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸು.

ಕರೀಟಿನಂ ಗದಿನಂ ಚಕ್ರಹಸ್ತಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಹಂ ತಥೈವ |
ತೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಚತುರ್ಭುಜೇನ ಸಹಸ್ರಬಾಹೋ ಭವ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇ ||46||

ಮುಕುಟವಿಟ್ಟ, ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗದೆ-ಗಾಲಿ ತೊಟ್ಟ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಕಾಣಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಸಾವಿರ ತೋಳಿನ ವಿಶ್ವರೂಪನೇ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ತೋಳಿನ ಅದೇ ರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೋ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಮಯಾ ಪ್ರಸನ್ನೇನ ತವಾರ್ಜುನೇದಂ
ರೂಪಂ ಪರಂ ದರ್ಶಿತಮಾತ್ಮಯೋಗಾತ್ |
ತೇಜೋಮಯಂ ವಿಶ್ವಮನಂತಮಾದ್ಯಂ
ಯನ್ಮೈ ತ್ವದನ್ಯೇನ ನ ದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಮ್ ||47||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಅರ್ಜುನ, ನಾನೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ, ಈ ಹಿರಿಯ ರೂಪವನ್ನು. ಇದು ಬೆಳಕಿನ ಮೊತ್ತ. ಗುಣಗಳಗುಂಪು. ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು. ನನ್ನೇ ರೂಪವನ್ನು ನೀನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರೂ ಈ ಮೊದಲು ಹೀಗೆ ಕಂಡದ್ದಿಲ್ಲ.

ನ ವೇದಯಜ್ಞಾದ್ಯಯನ್ಯೈರ್ನ ದಾನ್ಯೈರ್ನ ಚ ಕ್ರಿಯಾಭಿರ್ನ ತಪೋಭಿರುಗೈಃ |
ಏವಂರೂಪಃ ಶಕ್ಯ ಅಹಂ ನೃಲೋಕೇ ದ್ರಷ್ಟುಂ ತ್ವದನ್ಯೇನ ಕುರುಪ್ರವೀರ ||48||

ಕರುವಂಶದ ಕಡುಗಲಿಯೇ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರೂ ಇಂಥ ಬಗೆಯ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡವನ್ನರಸುವ ಕಲಿಕೆಗಳಿಂದ. ಇಲ್ಲ ಕೊಡುಗೆಗಳಿಂದ. ಇಲ್ಲ ನೇಮ ನೋಂದಿಗಳಿಂದ. ಇಲ್ಲ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ತಪಗಳಿಂದ.

ಮಾ ತೇ ವ್ಯಥಾ ಮಾ ಚ ವಿಮೂಢಭಾವೋ
ದೃಷ್ಟ್ವಾರೂಪಂ ಘೋರಮೀದೃಜ್ಮಮೇದಮ್ |
ವ್ಯಪೇತಭೀಃ ಪ್ರೀತಮನಾಃ ಪುನಸ್ತ್ವಂ
ತದೇವ ಮೇ ರೂಪಮಿದಂ ಪ್ರಪಶ್ಯ ||49||

ನಡುಗಿಸುವ ನನ್ನ ಇಂಥ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಕಳವಳಿಸಬೇಡ; ಕಂಗಡಬೇಡ. ಮತ್ತೆ ನೀನು ನನ್ನ ಆ ಮೊದಲ ರೂಪವನ್ನೇ ನೋಡು - ಅಂಜಿಕೆ ತೊರೆದು, ಬಗೆಯೊಳಕ್ಕರೆ ತುಂಬಿ.

ಸಂಜ್ಞಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯರ್ಜುನಂ ವಾಸುದೇವಸ್ತಥೋಕ್ತಾ
ಸ್ವಕಂ ರೂಪಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಭೂಯಃ |

**ಆಶ್ವಾಸಯಾಮಾಸ ಚ ಭೀತಮೇನಂ
ಭೂತ್ವಾ ಪುನಃ ಸೌಮ್ಯವಪುರ್ಮಹಾತ್ಮಾ ||50||**

ಸಂಜಯನು ಹೇಳಿದನು: ವಾಸುದೇವ ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ಮರಳಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ,ತನ್ನ ಕೃಷ್ಣರೂಪವನ್ನೇ ತೋರಿಸಿದ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣ ಹೀಗೆ ಮರಳಿ ಸೌಮ್ಯರೂಪ ತಾಳಿ, ಅಂಜಿದ್ಧ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಿದ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

**ದೃಷ್ಟ್ವೇದಂ ಮಾನುಷಂ ರೂಪಂ ತವ ಸೌಮ್ಯಂ ಜನಾರ್ದನ |
ಇದಾನೀಮಸ್ಮಿ ಸಂವೃತ್ತಃ ಸಚೇತಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಗತಃ ||51||**

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಜನಾರ್ದನ, ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದ ನಿನ್ನ ಈ ಸೌಮ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಜೀವ ಬಂತು. ಈಗ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

**ಸುದುರ್ದರ್ಶಮಿದಂ ರೂಪಂ ದೃಷ್ಟವಾನಸಿ ಯನ್ಮಮ |
ದೇವಾ ಅಪ್ಯಸ್ಯ ರೂಪಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ದರ್ಶನಕಾಷ್ಟ್ಕಿಣಃ ||52||**

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ನೀನು ಕಂಡ ನನ್ನ ಈ ರೂಪ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಣ ಬರುವಂಥದ್ದಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ಅನುಗಾಲ ಕಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

**ನಾಹಂ ವೇದೈರ್ನ ತಪಸಾ ನ ದಾನೇನ ನ ಚೇಜ್ಯಯಾ |
ಶಕ್ಯ ಏವಂವಿಧೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ದೃಷ್ಟವಾನಸಿ ಮಾಂ ಯಥಾ ||53||**

ನೀನು ಕಂಡಹಾಗೆ, ಈ ಬಗೆಯ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು, ಬರಿದೆ ವೇದಗಳನ್ನೋದುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ. ಇಲ್ಲ ದಾನದಿಂದ. ಇಲ್ಲ ಯಜ್ಞದಿಂದಲೂ.

**ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವನನ್ಯಯಾ ಶಕ್ಯ ಅಹಮೇವಂವಿಧೋಽರ್ಜುನ |
ಜ್ಞಾತುಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಚ ತತ್ತ್ವೇನ ಪ್ರವೇಷ್ಠುಂ ಚ ಪರಂತಪ ||54||**

ಅರಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುರಿವ ಅರ್ಜುನ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಪರಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯಲು, ಅರಿತು ಕಾಣಲು, ಕಂಡು ಸೇರಲು, ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧ್ಯ.

ಮತ್ಕರ್ಮಕೃನ್ಮತ್ಪರಮೋ ಮದ್ಭಕ್ತಃ ಸಂಭವರ್ಜಿತಃ |

ನಿರ್ವೈರಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಯಃ ಸ ಮಾಮೇತಿ ಪಾಣ್ಡವ ||55||

ಓ ಪಾಂಡವ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗಾಗಿ ಮಾಡುವವನು, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರದೈವವೆಂದು ತಿಳಿದವನು, ವಿಷಯದ ನಂಟು ತೊರೆದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟವನು, ಯಾವ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ ಹಗೆಗೊಳ್ಳದವನು ಇಂಥವನು ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸತತಯುಕ್ತಾಯೇ ಭಕ್ತಾಸ್ತ್ವಾಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |

ಯೇ ಚಾಪ್ಯಕ್ಷರಮವ್ಯಕ್ತಂ ತೇಷಾಂ ಕೇ ಯೋಗವಿತ್ತಮಾಃ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಹೀಗೆ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕ್ತರು ಮತ್ತು ಅಳಿವಿರದ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವ [ಶ್ರೀತತ್ವದ]ದ ಉಪಾಸಕರು -ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಿನವರು?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಮಯ್ಯಾವೇಶ್ಯ ಮನೋ ಯೇ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾ ಉಪಾಸತೇ |

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯೋಪೇತಾಸ್ತೇಮೇ ಯುಕ್ತತಮಾ ಮತಾಃ ||02||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಗೆಯಿಟ್ಟವರು, ತುಂಬು ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವ ನಿರಂತರ ಸಾಧಕರು, ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಎಂದು ನನ್ನ ಆಶಯ.

ಯೇ ತ್ವಕ್ಷರಮನಿರ್ದೇಶ್ಯಮವ್ಯಕ್ತಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |

ಸರ್ವತ್ರಗಮಚಿನ್ತ್ಯಂ ಚ ಕೂಟಸ್ಥಮಚಲಂ ಧ್ರುವಮ್ ||03||

ಸನ್ನಿಯೇಮ್ಯೇನ್ವಿಯಗ್ರಾಮಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮಬುಧ್ಧಯಃ |

ತೇ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಮಾಮೇವ ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇ ರತಾಃ ||04||

ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಅಳಿವಿರದ ತತ್ತ್ವ. ಮಾತಿಗೆ ನಿಲುಕದ, ಚಿಂತನೆಗೆ ಎಟುಕದ ತತ್ತ್ವ. ಆಗಸದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ತಂಬಿರುವಂಥದ್ದು. ನೆಲೆಗೆಡದ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾದ ತತ್ತ್ವ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗಡಣವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಒಳಿತನ್ನು ಬಯಸುತ್ತ ಇಂಥ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರೂ, ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇಶೋಽಧಿಕತರಸ್ತೇಷಾಮವ್ಯಕ್ತಾಸಕ್ತಚೇತಸಾಮ್ |

ಅವ್ಯಕ್ತಾ ಹಿ ಗತಿರ್ದುಃಖಂ ದೇಹವದ್ಧಿರವಾಪ್ಯತೇ ||05||

ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ತ್ವದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚುವವರಿಗೆ ದಣಿವು ಹೆಚ್ಚು. ಅವ್ಯಕ್ತದ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಾರಿ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಕಷ್ಟದ ಬಳಸುದಾರಿ.

ಯೇ ತು ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಮಯಿ ಸಂನ್ಯಸ್ಯ ಮತ್ಪರಾಃ |

ಅನನ್ಯೇನೈವ ಯೋಗೇನ ಮಾಂ ಧ್ಯಾಯಂತ ಉಪಾಸತೇ ||06||

ತೇಷಾಮಹಂ ಸಮುದ್ಧರ್ತಾ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್ |

ಭವಾಮಿ ನಚಿರಾತ್ಪಾರ್ಥ ಮಯ್ಯಾವೇಶಿತಚೇತಸಾಮ್ ||07||

ಕೆಲವರಿರುತ್ತಾರೆ: ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಟ್ಟವರು. ಅವರ ಸಾಧನೆಯ ಗುರಿ ನಾನಲ್ಲದೆ ಬೇರಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಓ ಪಾರ್ಥ, ನನ್ನನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿದ ಅಂಥವರನ್ನು ನಾನು ತಳುವದೇ, ಸಾವಿನ ಬಾಳಿನ ಕಡಲಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಯ್ಯೇವ ಮನ ಆಧತ್ಸ್ವ ಮಯಿ ಬುದ್ಧಿಂ ನಿವೇಶಯ |

ನಿವಸಿಷ್ಯಸಿ ಮಯ್ಯೇವ ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ನ ಸಂಶಯಃ ||08||

ನನ್ನಲ್ಲೆ ಬಗೆಯಿಡು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಿಳಿವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಮುಂದೆ ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಅಥ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಾತುಂ ನ ಶಕ್ಷೋಷಿ ಮಯಿ ಸ್ಥಿರಮ್ |

ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗೇನ ತತೋ ಮಾಮಿಚ್ಛಾಪ್ತುಂ ಧನಂಜಯ ||09||

ಧನಂಜಯ, ಒಂದೊಮ್ಮೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಬಗೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಅಭ್ಯಾಸದ, ಬಳಕೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಳಸು.

**ಅಭ್ಯಾಸೇಽಪ್ಯಸಮಥೋಽಸಿ ಮತ್ಕರ್ಮಪರಮೋ ಭವ |
ಮದರ್ಥಮಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವನ್ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ||10||**

ಧ್ಯಾನದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೆ, ನನ್ನ ಆರಾಧನಾರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ತೊಡಗು. ನನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೆಂದೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಬಲ್ಲೆ.

**ಅಭೈತದಪ್ಯಶಕ್ತೋಽಸಿ ಕರ್ತುಂ ಮದ್ಯೋಗಮಾಶ್ರಿತಃ |
ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗಂ ತತಃ ಕುರು ಯತಾತ್ಮವಾನ್ ||11||**

ಇದನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಾಗದಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು. ಆನಂತರ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲದಾಸೆಯ ನಂಟನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಡು.

**ಶ್ರೇಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಮಭ್ಯಾಸಾಜ್ಞಾನಾಧ್ಲ್ಯಾನಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |
ಧ್ಯಾನಾತ್ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗಾಸ್ತ್ಯಾಗಾಚ್ಛಾನ್ತಿರನನ್ತರಮ್ ||12||**

ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ, ಅರಿವು ಮಿಗಿಲು. ಬರಿದೆ ಅರಿವಿಗಿಂತ ಅರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಮಿಗಿಲು. ಬರಿದೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತ ಕರ್ಮಫಲದ ನಂಟಿರದ ಧ್ಯಾನ ಮಿಗಿಲು. ಅಂಥ ಧ್ಯಾನದ ಮುಂದಿನ ಮಜಲೇ ಮುಕ್ತಿ.

**ಅದ್ವೇಷ್ಟಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮೈತ್ರಃ ಕರುಣ ಏವ ಚ |
ನಿರ್ಮಮೋ ನಿರಹಂಕಾರಃ ಸಮದುಃಖಸುಖಃ ಕ್ಷಮೀ ||13||**

**ಸನ್ನುಷ್ಟಃ ಸತತಂ ಯೋಗೀ ಯತಾತ್ಮಾ ದೃಢನಿಶ್ಚಯಃ |
ಮಯ್ಯರ್ಪಿತಮನೋಬುದ್ಧಿಯೋ ಮದ್ಭಕ್ತಃ ಸ ಮೇ ಪ್ರಿಯಃ ||14||**

ಯಾವ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಗೆಯಿರದವನು, ಎಲ್ಲರ ನೇಹಿಗನು, ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು ಕರಗುವವನು, ನಾನು-ನನ್ನದು ಎಂಬ ಹಮ್ಮಿರದವನು. ಸುಖದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗದವನು. ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗದವನು. ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪದವನು, ಯಾವಾಗಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಿರುವವನು. ಧ್ಯಾನಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು. ಬಗೆ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದವನು, ತತ್ವದ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಬಗೆಗಟ್ಟಿಗೊಂಡವನು, ಬಗೆ-ತಿಳಿವುಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದವನು ಇಂಥ ಭಕ್ತ ನನಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಯಸ್ಮಾನ್ನೋದ್ವಿಜತೇ ಲೋಕೋ ಲೋಕೋನ್ನೋದ್ವಿಜತೇ ಚ ಯಃ |

ಹರ್ಷಾಮರ್ಷಭಯೋದ್ವೇಗೈರ್ಮುಕ್ತೋ ಯಃ ಸ ಚ ಮೇ ಪ್ರಿಯಃ ||15||

ಯಾರಿಂದಲೂ ನೋಯದವನು, ಯಾರನ್ನೂ ನೋಯಿಸದವನು, ಹಮ್ಮಿನಿಂದ ಕೇಡುಗಳಿಸದವನು, ರೇಗದವನು, ಅಂಜದವನು, ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳದವನು ಅವನು ನನಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಅನಪೇಕ್ಷಃ ಶುಚಿರ್ದಕ್ಷ ಉದಸೀನೋ ಗತವ್ಯಥಃ |

ಸರ್ವಾರಂಭಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಯೋ ಮದ್ಭಕ್ತಃ ಸ ಮೇ ಪ್ರಿಯಃ ||16||

ಏನನ್ನೂ ಬಯಸದವನು, ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ಚುರುಕಾಗಿರುವವನು, ಯಾವುದನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದವನು, ಕಂಗೆಡದವನು, ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯತೊಡವಿಕೆಯಲ್ಲೂ ತೊಡಗದವನು. [ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ನಾನು-ನನ್ನದು ಎಂಬ ಹಮ್ಮು ತೊರೆದವನು. ಫಲದ ಹಂಗೂ ತೊರೆದವನು], ಇಂಥ ಭಕ್ತ ನನಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಯೋ ನ ಹೃಷ್ಯತಿ ನ ದ್ವೇಷ್ಠಿ ನ ಶೋಚತಿ ನ ಕಾಙ್ಕ್ಷತಿ |

ಶುಭಾಶುಭಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ಯಃ ಸ ಮೇ ಪ್ರಿಯಃ ||17||

ಬೀಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕೊರಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ, ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳ ಕುರಿತು ಕಾಳಜಿಯಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಭಕ್ತನು ನನಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಸಮಃ ಶತ್ರೌ ಚ ಮಿತ್ರೇ ಚ ತಥಾ ಮಾನಾಪಮಾನಯೋಃ |

ಶೀತೋಷ್ಣಸುಖದುಃಖೇಷು ಸಮಃ ಸಂಭವಿವರ್ಜಿತಃ ||18||

ತುಲ್ಯನಿನ್ದಾಸ್ತುತಿರ್ಮೌನೀ ಸಂತುಷ್ಟೋ ಯೇನಕೇನಚಿತ್ |

ಅನಿಕೇತಃ ಸ್ಥಿರಮತಿರ್ಭಕ್ತಿಮಾನ್ಯೈ ಪ್ರಿಯೋ ನರಃ ||19||

ಹಗೆಯ-ಗೆಳೆಯರಲ್ಲಿ ಭೇದ ಬಗೆಯದವನು; ಗೌರವ-ಅಗೌರವಗಳನ್ನು, ಶೀತ-ಉಷ್ಣಗಳನ್ನು, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುವವನು; ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದವನು; ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗಳಿಕೆಯಂತೆ ಕಾಣುವವನು; ಚಿಂತನಶೀಲನು; ಏನು ಇದೆಯೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾದವನು; ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆನಿಲ್ಲದವನು; [ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತವನು;] ಭಗವಂತನ ಅರಿವು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡವನು ಭಕ್ತನಾದ ಇಂಥ ಮನುಜ ನನಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಯೇ ತು ಧರ್ಮ್ಯಾಮೃತಮಿದಂ ಯಥೋಕ್ತಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |

ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾ ಮತ್ಪರಮಾ ಭಕ್ತಾಸ್ತೇಽತೀವ ಮೇ ಪ್ರಿಯಾಃ ||20||

ಧರ್ಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ತರ ಆಚರಿಸುವವರು, ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಂಬಿ ನಡೆದು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟವರು ಅಂಥವರು, ನನಗೆ ತುಂಬ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪರುಷಂ ಚೈವ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಮೇವ ಚ |
ಏತದ್ ವೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಚ ಕೇಶವ || * ||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಕೇಶವ, ನಾನಿದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುತ್ತೇನೆ: ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಪುರುಷನನ್ನು, ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನನ್ನು, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಜ್ಞೇಯವನ್ನು.

[ಬಹಳ ಮಂದಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇದು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಶ್ಲೋಕ; ಗೀತೆಯ 700 ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸೇರಿಲ್ಲ]

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಇದಂ ಶರೀರಂ ಕೌಂತೇಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ |
ಏತದ್ಯೋವೇತ್ತಿ ತಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಇತಿ ತದ್ವಿದಃ ||01||

ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು: ಭಗವಂತನ ಶರೀರದಂತಿರುವ, ಈ ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವ 'ಕ್ಷೇತ್ರ' ಎನಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅರಿತವನನ್ನು ಬಲ್ಲವರು 'ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ಚಾಪಿ ಮಾಂ ವಿಧಿ ಸರ್ವ ಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಭಾರತ |
ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಯೋರ್ಜ್ಞಾನಂ ಯತ್ತಜ್ಞಾನಂ ಮತಂ ಮಮ ||02||

ಓ ಭಾರತ, ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ನನ್ನನ್ನೇ 'ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ'ನೆಂದು ತಿಳಿ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರ ಅರಿವೇ ನಿಜವಾದ 'ಜ್ಞಾನ', ಎಂದು ನನ್ನ ಆಶಯ.

ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯಚ್ಚ ಯಾದೃಕ್ಚ ಯದ್ವಿಕಾರಿ ಯತಶ್ಚಯತ್ |
ಸ ಚ ಯೋ ಯತ್ರ ಭಾವಶ್ಚ ತತ್ಸಮಾಸೇನ ಮೇ ಶೃಣು ||03||

ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದರೇನು? ಅದು ಎಂಥದ್ದು ? ಅದರ ವಿಕಾರಗಳೇನು ? ಅದರ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿ ಯಾರು? ಅವನು ಎಂಥವನು? ಅವನ ಹಿರಿಮೆಗಳೇನು? ಅದನ್ನು ಅಡಕವಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿದೆ.

ಋಷಿಭಿರ್ಬಹುದಾ ಗೀತಂ ಛನ್ನೋಭಿರ್ವಿವಿಧೈಃ ಪ್ರಥಕ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಪದ್ಯೈಶ್ಚೈವ ಹೇತುಮದ್ಭಿರ್ವಿನಿಶ್ಚಿತೈಃ ||04||

ಬಗೆಬಗೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಅದನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರದ ನುಡಿಗಳೂ ಕೂಡ.

ಮಹಾಭೂತಾನ್ಯಹಂಞ್ಕಾರೋ ಬುದ್ಧಿರವ್ಯಕ್ತಮೇವ ಚ |
ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ದಶೈಕಂ ಚ ಪಞ್ಚ ಚೇನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರಾಃ ||05||

ಇಚ್ಛಾ ದ್ವೇಷಃ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಸಂಘಾತಶ್ಚೇತನಾ ಧೃತಿಃ |
ಏತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸಮಾಸೇನ ಸವಿಕಾರಮುದಾಹೃತಂ ||06||

ಮಣ್ಣು [ಪ್ರಥಿವಿ] ನೀರು[ವರುಣ], ಬೆಂಕಿ[ಅಗ್ನಿ], ಗಾಳಿ[ವಾಯು ಪುತ್ರ ಮರೀಚಿ], ಬಾನು[ವಿನಾಯಕ]- ಎಂಬ ಐದು ಮಹಾಭೂತಗಳು. [ಮಹತತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ] ಅಹಂಕಾರತತ್ವ[ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವ], ಬುದ್ಧಿತತ್ವ[ಪಾರ್ವತಿ], ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ[ಶ್ರೀ], ಕಿವಿ[ಚಂದ್ರ], ತೊಗಲು [ವಾಯು ಪುತ್ರ ಮರುತ್], ಕಣ್ಣು[ಸೂರ್ಯ], ನಾಲಿಗೆ [ವರುಣ], ಮೂಗು[ಅಶ್ವಿನಿಗಳು], ಬಾಯಿ [ಅಗ್ನಿ], ಕೈಗಳು [ವಾಯು ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರು], ಕಾಲುಗಳು [ಇಂದ್ರ ಪುತ್ರರಾದ ಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ಶಂಭು], ಪಾಯು[ಯಮ], ಉಪಸ್ಥ[ಶಿವ] ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹತ್ತು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಮನಸ್ಸತ್ವ [ಇಂದ್ರ, ಕಾಮ ಮತ್ತು ಅನಿರುದ್ಧ] ಮತ್ತು ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳು: ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಮತ್ತು ಗಂಧ [ರುದ್ರ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ ಮತ್ತು ಸಮಾನ] ಇವು 24 ಅಡಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು. ಭಯಕೆ [ಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಭಾರತಿ], ಹಗೆ [ದ್ವಾಪರ], ಸುಖ [ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ], ದುಃಖ [ಕಲಿ], ಸಮಷ್ಟಿ ಶರೀರ [ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನಿ ಜೀವ], ನೆನಪಿನ ಹರಹು [ಶ್ರೀ], ಧೈರ್ಯ [ಸರಸ್ವತಿ ಮತ್ತು ಭಾರತಿ] ಇವು ವಿಶೇಷ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ ವಿಕಾರಗಳು. ಹೀಗೆ ವಿಕಾರಗಳ ಜೊತೆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು.

ಅಮಾನಿತ್ವ ಮಡಂಬಿತ್ವಮಹಿಂಸಾ ಕ್ಷಾಂತಿರಾರ್ಜವಮ್ |
ಆಚಾರ್ಯೋಪಾಸನಂ ಶೌಚಂ ಸೈರ್ಯಮಾತ್ಮವಿನಿಗ್ರಹಃ ||07||

ಇನ್ದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷು ವೈರಾಗ್ಯಮನಹಚ್ಚಾರ ಏವ ಚ |
ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾವ್ಯಾಧಿದುಃಖದೋಷಾನುದರ್ಶನಮ್ ||08||

ಅಸಕ್ತಿರನಭಿಷ್ಟಜ್ಞಃ ಪುತ್ರದಾರಗೃಹಾದಿಷು |
ನಿತ್ಯಂ ಚ ಸಮಚಿತ್ತತ್ವಮಿಷ್ಟಾನಿಷ್ಟೋಪಪತ್ತಿಷು ||09||

ಮಯಿ ಚಾನನ್ಯಯೋಗೇನ ಭಕ್ತಿರವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ |
ವಿವಿಕ್ತದೇಶಸೇವಿತ್ವಮರತಿರ್ಜನಸಂಸದೀ ||10||

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನನಿತ್ಯತ್ವಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾರ್ಥದರ್ಶನಮ್ |
ಏತಜ್ಞಾನಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಮಜ್ಞಾನಂ ಯದತೋಽನ್ಯಥಾ ||11||

ಬಿಂಕ ತೋರೆಯುವುದು, ಹಿರಿತನದ ಸೋಗು ಹಾಕದಿರುವುದು, ನೋಯಿಸದಿರುವುದು, ಸೈರಣೆ, ನೇರ ನಡೆನುಡಿ, ಗುರುಸೇವೆ, ಮೈಮನಗಳ ಮಡಿ, ಕದಲದೆ ತೀರ್ಪು, ಬಗೆಯ ಬಿಗಿತ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯದಿರುವುದು, ಸೊಕ್ಕು ಇರದಿರುವುದು, ಹುಟ್ಟು-ಸಾವು-ಮುಪ್ಪು ಬೇನೆಗಳಿಂದ ದುಗುಡ ತುಂಬಿದ ಬಾಳಿನ ದೋಷಗಳ ಎಚ್ಚರ, ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು, ಮಕ್ಕಳು-ಮಡದಿ-ಮನೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು, ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ ಎಂದೆಂದೂ ಬಗೆಗೆಡದಿರುವುದು,ಬೇರೆಡೆ ಕದಲದ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಏಕಾಂತವಾಸ, ಜನಜಂಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯದಿರುವುದು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಅರಿವಿನಲ್ಲೇ ನಿರಂತರಸ್ಥಿತಿ, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನ [ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗೋಚರನಾದ ಭಗವಂತನ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ] ಇವೇ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆಗಳು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನದ ದಾರಿ.

ಜ್ಞೇಯಂ ಯತ್ತತ್ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಜ್ಞಾತ್ವಾಽಮೃತಮಶ್ನುತೇ |
ಅನಾದಿಮತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನ ಸತ್ತನ್ನಾಸದುಚ್ಯತೇ ||12||

ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಾವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವನೋ ಅಂಥ 'ಜ್ಞೇಯ' ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಹುಟ್ಟಿರದ, [ದೇಹದಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟದ] ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಜ್ಞೇಯ. ಅದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಮಣ್ಣು-ನೀರು-ಬೆಂಕಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ; ಕಾಣದ ಗಾಳಿ-ಆಗಸಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ, ಎನ್ನಿಸಿದೆ.

ಸರ್ವತಃಪಾಣಿಪಾದಂ ತತ್ಸರ್ವತೋಽಕ್ಷಿಶಿರೋಮುಖಮ್ |

ಸರ್ವತಃಶೃತಿಮಲ್ಲೋಕೇ ಸರ್ವಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ||13||

ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕೈಕಾಲುಗಳು; ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು-ತಲೆ-ಬಾಯಿಗಳು; ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕಿವಿ; ಲೋಕದೊಳಗೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿ ನಿಂತಿದೆ.

ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಗುಣಾಭಾಸಂ ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯವಿವರ್ಜಿತಮ್ |

ಅಸಕ್ತಂ ಸರ್ವಭೃಚ್ಚೈವ ನಿರ್ಗುಣಂ ಗುಣಭೋಕ್ತೃ ಚ ||14||

ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಿರುವದು; ಅದಕ್ಕೆ ಭೌತಿಕವಾದ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಜದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿದೆ. ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಂಟಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸದ್ಗುಣಗಳ ನೆಲೆ.

ಬಹಿರಂತಶ್ಚಭೂತಾನಾಮಚರಂ ಚರಮೇವ ಚ |

ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾತ್ತದವಿಜ್ಞೇಯಂ ದೂರಸ್ಥಂ ಚಾಂತಿಕೇ ಚ ತತ್ ||15||

ಅದು ಜೀವಿಗಳ ಹೊರಗಿದೆ; ಒಳಗೂ ಇದೆ. ಅದು ಇದ್ದಲ್ಲೆ ಇದೆ. ಆದರೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಅಣುವಿಗಿಂತ ಅಣು; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೇ ತಿಳಿವಿಗಿಟಕದ್ದು. ಅದು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೂ ಇದೆ.

ಅವಿಭಕ್ತಂ ಚ ಭೂತೇಷು ವಿಭಕ್ತಮಿವ ಚ ಸ್ಥಿತಮ್ |

ಭೂತಭರ್ತೃ ಚ ತಜ್ಞೇಯಂ ಗ್ರಸಿಷ್ಣು ಪ್ರಭವಿಷ್ಣು ಚ ||16||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ ಏಕ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಬೇರೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಬಹುರೂಪದಿಂದಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಂಥದ್ದು, ಕಬಳಿಸುವಂಥದ್ದು ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದ್ದು ಅದೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜ್ಯೋತಿಷಾಮಪಿ ತಜ್ಞೋತಿಸ್ತಮಸಃ ಪರಮುಚ್ಯತೇ |

ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯಂ ಹೃದಿ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಿಷ್ಠಿತಮ್ ||17||

ಅದು ಬೆಳಕಿಗಿಲ್ಲ ಹಿರಿ ಬೆಳಕು. ಕತ್ತಲೆಯ ಆಚೆಗಿರುವಂಥದ್ದು. ಅದು ತಿಳಿವಿನ ರೂಪ. ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ತಿಳಿವಂಥದ್ದು. ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಂಥದ್ದು. ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲು ನೆಲೆಸಿರುವಂಥದ್ದು.

ಇತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಚೋಕ್ತಂ ಸಮಾಸತಃ |

ಮದ್ಭಕ್ತ ಏತದ್ವಿಜ್ಞಾಯ ಮದ್ಭಾವಾಯೋಪಪದ್ಯತೇ ||18||

ಹೀಗೆ 'ಕ್ಷೇತ್ರ'-'ಜ್ಞಾನ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞೇಯ'ಗಳನ್ನು ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾದವನು ಇದನ್ನರಿತು ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ಚೈವ ವಿದ್ಧಿ ನಾದೀ ಉಭಾವಪಿ |

ವಿಕಾರಾಂಶ್ಚ ಗುಣಾಂಶ್ಚೈವ ವಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಭವಾನ್ ||19||

ಪ್ರಕೃತಿ [ಜಡಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿ] ಮತ್ತು ಪುರುಷ [ಜೀವ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ] ಇಬ್ಬರೂ ಹುಟ್ಟಿರದವರು ಎಂದು ತಿಳಿ. ಸ್ಥೂಲರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಗುಣತ್ರಯಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಕಾರ್ಯಕರಣಕರ್ತೃತ್ವೇ ಹೇತುಃ ಪ್ರಕೃತಿರುಚ್ಯತೇ |

ಪುರುಷಃ ಸುಖದುಃಖಾನಾಂ ಭೋಕ್ತೃತ್ವೇ ಹೇತುರುಚ್ಯತೇ ||20||

ದೇಹ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿ [ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಶ್ರೀತತ್ತ್ವ] ಕಾರಣವೆನಿಸಿದೆ. ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಜೀವ [ಪರಮಾತ್ಮ] ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೋ ಹಿ ಭುಜ್ಞೈ ಪ್ರಕೃತಿಜಾನ್ಮುಣಾನ್ |

ಕಾರಣಂ ಗುಣಸಂಸ್ಥೋಽಸ್ಯ ಸದಸದ್ಯೋನಿಜನ್ಮಸು ||21||

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದ ಜೀವ ಪ್ರಕೃತಿಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಬಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬರಲು ಜೀವನಿಗೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ನಂಟೇ ಕಾರಣ.

ಉಪದ್ರಷ್ಟ್ವಾನುಮನ್ತಾ ಚ ಭರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ |

ಪರಮಾತ್ಮೈತಿ ಚಾಪ್ಯುಕ್ತೋ ದೇಹೇಽಸ್ಮಿನ್ನುರುಷಃ ಪರಃ || 22||

ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುವವನು, ತನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಡೆಸುವವನು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೊತ್ತವನು, ಸಾರವನ್ನುಣ್ಣುವವನು, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮ. ಅವನೇ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಜೊತೆಗಿರುವ ಪುರುಷ.

ಯ ಏವಂ ವೇತ್ತಿ ಪುರುಷಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಚ ಗುಣೈ ಸಹ |
ಸರ್ವಥಾ ವರ್ತಮಾನೋಽಪಿ ನ ಸ ಭೂಯೋಽಭಿಜಾಯತೇ ||23||

ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷರನ್ನು ಗುಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅರಿತವನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದರೂ ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಧ್ಯಾನೇನಾಽತ್ಮನಿ ಪಶ್ಯನ್ನಿ ಕೇಚಿದಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ |
ಅನ್ಯೇ ಸಾಷ್ಟೈ ನ ಯೋಗೇನ ಕರ್ಮಯೋಗೇನ ಚಾಪರೇ ||24||

ಕೆಲವರು ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಗೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರಿವಿನ ಮೂಲಕ. ಕೆಲವರು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮೂಲಕ.

ಅನ್ಯೇ ತ್ವೇವಮಜಾನಂತಃ ಶ್ರುತ್ವಾಽನೇಭ್ಯ ಉಪಾಸತೇ |
ತೇಽಪಿ ಚಾತಿತರನ್ಯೇವ ಮೃತ್ಯುಂ ಶ್ರುತಿಪರಾಯಣಾಃ ||25||

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನರಿಯಲಾರದ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರವಣವನ್ನೆ ನಂಬಿ ನಡೆವ ಅವರೂ, ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದು ಸಾವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವತ್ಸಂಘಾಯತೇ ಕಿಂಚಿತ್ಸತ್ತ್ವಂ ಸ್ಥಾವರಜಙ್ಗಮಂ |
ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಸಂಯೋಗಾತ್ತತದ್ವಿದ್ಧಿ ಭರತರ್ಷಭ ||26||

ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸ್ಥಿರ-ಚರ ಜೀವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹುಟ್ಟಿದರೂ, ಅದು ಕ್ಷೇತ್ರ [ಶ್ರೀ ತತ್ತ್ವ] ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಭಗವಂತನ ಸಹಯೋಗದಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಸಮಂ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ತಿಷ್ಠಂತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್ |
ವಿನಶ್ಯತ್ಸ್ವ ವಿನಶ್ಯಂತಂ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ||27||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪದಿಂದಿರುವವನು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತ; ಅವು ಅಳಿದಾಗಲೂ ಅಳಿಯದೇ ಉಳಿದವನು. ಅವನನ್ನು ತಿಳಿದವನೆ ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು.

**ಸಮಂ ಪಶ್ಯನ್ ಹಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮವಸ್ಥಿತಮೀಶ್ವರಮ್ |
ನ ಹಿ ನಸ್ತ್ಯಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ತತೋ ಯಾತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ||28||**

ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಏರುಪೇರಿಲ್ಲದೇ ಏಕರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದವನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನೊಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ಚ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಸರ್ವಶಃ |
ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ತಥಾಽಽತ್ಮಾನಮಕರ್ತಾರಂ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ||29||**

ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ [ಜೀವನ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನೆ ತೊಡಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ] ಎಂದು ತಿಳಿದವನು ಮತ್ತು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ [ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಾರಣಪುರುಷನಿಲ್ಲ] ಎಂದು ತಿಳಿದವನು ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು.

**ಯದಾ ಭೂತಪೃಥಗ್ಭಾವಮೇಕಸ್ಥಮನುಪಶ್ಯತಿ |
ತತ ಏವ ಚ ವಿಸ್ತಾರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮ್ಪದ್ಯತೇ ತದಾ || 30||**

ಬಗೆಬಗೆಯ ಜೀವರಾಶಿ ಒಬ್ಬ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದೆ ಎಂದು, ಅವನಿಂದಲೇ ಈ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಿತ್ತರ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

**ಅನಾದಿತ್ವಾನ್ನಿರ್ಗುಣತ್ವಾತ್ಪರಮಾತ್ಮಾಽಯಮವ್ಯಯಃ|
ಶರೀರಸ್ಥೋಽಪಿ ಕೌಂತೇಯ ನ ಕರೋತಿ ನ ಲಿಪ್ಯತೇ ||31||**

ಕೌಂತೇಯ, ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂದೂ ಹುಟ್ಟದವನು; ಗುಣಗಳು ಅಂಟದವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಳಿವು ಇಲ್ಲ. ಅವನು ದೇಹದೊಳಗಿದ್ದೂ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಏನನ್ನೂ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. [ಅಳಿವಿರದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನಲ್ಲ; ಜಡದ ಮಾತೇನು! ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಏನನ್ನೂ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

**ಯಥಾ ಸರ್ವಗತಂ ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯ ದಾಕಾಶಂ ನೋಪಲಿಪ್ಯತೇ |
ಸರ್ವತ್ರಾವಸ್ಥಿತೋ ದೇಹೇ ತಥಾಽಽತ್ಮಾ ನೋಪಲಿಪ್ಯತೇ ||32||**

ಆಕಾಶ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ಏತಕ್ಕೂ ತಡೆಯಾಗದಷ್ಟು ನವುರಾದ್ದರಿಂದ ಏತರಿಂದಲೂ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪರಮಾತ್ಮಕೂಡ ಎಲ್ಲ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಥಾ ಪ್ರಕಾಶಯತ್ಯೇಕಃ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ರವಿಃ |

ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕ್ಷೇತ್ರೀ ತಥಾ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಭಾರತ ||33||

ಭಾರತ, ಒಬ್ಬ ಸೂರ್ಯ ಇಡಿಯ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ 'ಕ್ಷತ್ರಜ್ಞ'ನಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ, ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವೆಂಬ 'ಕ್ಷೇತ್ರ'ವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಯೋರೇವಮನ್ತರಂ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಾ |

ಭೂತಪ್ರಕೃತಿಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಯೇ ವಿಧುರ್ಯಾನ್ತಿ ತೇ ಪರಮ್ ||34||

ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರೊಳಗಣ ಈ ಅಂತರವನ್ನು, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ [ಜೀವರಿಗೆ ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ] ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತಿಳಿವಿನ ದಾರಿಯನ್ನು, ತುಳಿದವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಪರಂ ಭೂಯಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಜ್ಞಾನಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಮುತ್ತಮಮ್ ||

ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮಿತೋ ಗತಾಃ ||01||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ ತಿಳಿವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳು ಇದನ್ನರಿತು ಇಲ್ಲಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನೈದಿದರು.

ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ |

ಸರ್ಗೇಽಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನ ವ್ಯಥಂತಿ ಚ ||02||

ಈ ತಿಳಿವುಗಳಿಸಿ, ದುಗುಡ ದೂರರಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ಹೋಲುವವರು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಮ ಯೋನಿರ್ಮಹದ್ಭ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಭಂ ದಧಾಮ್ಯಹಮ್ |

ಸಮ್ಭವಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತತೋ ಭವತಿ ಭಾರತ ||03||

ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿ ನನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತೇನೆ. ಭಾರತ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಹುಟ್ಟು ಅದರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವಯೋನಿಷು ಕೌಂತೇಯ ಮೂರ್ತಯಃ ಸಮ್ಭವಂತಿ ಯಾಃ |

ತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹದ್ಯೋನಿರಹಂ ಬೀಜಪ್ರದಃ ಪಿತಾ ||04||

ಕುಂತೀಪುತ್ರ, ಯಾವೆಲ್ಲ ಬಸಿರುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲ ರೂಪಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಯೇ ತಾಯಿ ; ನಾನೇ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವ ತಂದೆ.

ಸತ್ತ್ವಂ ರಜಸ್ತಮ ಇತಿ ಗುಣಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಸಮ್ಭವಾಃ |

ನಿಬಧ್ನಂತಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ದೇಹೇ ದೇಹಿನಮವ್ಯಯಮ್ ||05||

ತುಂಬುತೋಳಿನ ವೀರನೇ, ಸತ್ವ-ರಜಸ್ಸು-ತಮಸ್ಸು ಎಂಬಿವು ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಗುಣಗಳು. [ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀತತ್ವ, ರಜೋಭಿಮಾನಿಯಾದ ಭೂತತ್ವ ಮತ್ತು ತಮೋಭಿಮಾನಿಯಾದ ದುರ್ಗಾತತ್ವ, ಇವು ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಮೂಡಿಬಂದ ರೂಪಗಳು.] ಅಳಿವಿರದ ಜೀವವನ್ನು ಇವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತವೆ.

ತತ್ರ ಸತ್ತ್ವಂ ನಿರ್ಮಲತ್ವಾತ್ಪ್ರಕಾಶಕಮನಾಮಯಮ್ |

ಸುಖಸಂಜ್ಞೇನ ಬಧ್ನಾತಿ ಜ್ಞಾನಸಂಜ್ಞೇನ ಚಾನಘ ||06||

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವಗುಣ[ಸತ್ವಗುಣದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀತತ್ವ] ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದು. ಅದು ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕು ನೀಡುವಂಥದ್ದು; ಬೇನೆಗಳನ್ನು ನೀಗುವಂಥದ್ದು. ಪರಿಶುದ್ಧನೇ, ಅದು ಸುಖದ ನಂಟಿನಿಂದ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಿನ ನಂಟಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತದೆ.

ರಜೋ ರಾಗಾತ್ಮಕಂ ವಿಧಿ ತೃಷ್ಣಾಸಂಜ್ಞಸಮುದ್ಭವಮ್ |

ತನ್ನಿಬಧ್ನಾತಿ ಕೌಂತೇಯ ಕರ್ಮಸಂಜ್ಞೇನ ದೇಹಿನಮ್ ||07||

ರಜೋಗುಣ [ರಜೋಗುಣದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಭೂತತ್ವ] ರಂಜಿಸುವಂಥದ್ದು. ಆಸೆ-ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿ. ಕುಂತೀಪುತ್ರ, ಅದು ಜೀವನನ್ನು ಕರ್ಮದ ನಂಟಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತದೆ.

ತಮಸ್ತಜ್ಞಾನಜಂ ವಿಧಿ ಮೋಹನಂ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ |

ಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯನಿದ್ರಾಭಿಸ್ತನ್ನಿಬಧ್ನಾತಿ ಭಾರತ ||08||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ನೀಡುವಂಥದ್ದು, ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು, ತಮೋಗುಣ [ತಮೋಗುಣದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ದುರ್ಗಾತತ್ವ] ಎಂದು ತಿಳಿ. ಭಾರತ, ಅದು ಮೈಮರೆವು, ಸೋಮಾರಿತನ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಸತ್ತಂ ಸುಖೇ ಸಂಜ್ಞಯತಿ ರಜಃ ಕರ್ಮಣಿ ಭಾರತ |
ಜ್ಞಾನಮಾವೃತ್ಯ ತು ತಮಃ ಪ್ರಮಾದೇ ಸಂಜ್ಞಯತ್ಯುತ ||09||

ಸತ್ತಗುಣ[ಶ್ರೀತತ್ವ] ಸುಖದ ನಂಟಿನಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತ, ರಜೋಗುಣ [ಭೂತತ್ವ] ಕರ್ಮದ ನಂಟಿನಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತದೆ. ತಮೋಗುಣ [ದುರ್ಗಾತತ್ವ] ಅರಿವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಮೈಮರೆಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ರಜಸ್ತಮಶ್ಚಾಭಿಭೂಯ ಸತ್ತಂ ಭವತಿ ಭಾರತ |
ರಜಃ ಸತ್ತಂ ತಮಶ್ಚೈವ ತಮಃ ಸತ್ತಂ ರಜಸ್ತಥಾ ||10||

ಭಾರತ, ರಜಸ್ಸು-ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ಸತ್ತಗುಣ ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಸತ್ತ-ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ರಜೋಗುಣ; ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ತ-ರಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ತಮೋಗುಣ.

ಸರ್ವದ್ವಾರೇಷು ದೇಹೇಽಸ್ಮಿನ್ಪ್ರಕಾಶ ಉಪಜಾಯತೇ |
ಜ್ಞಾನಂ ಯದಾ ತದಾ ವಿದ್ಯಾದ್ವಿವೃದ್ಧಂ ಸತ್ತ ಮಿತ್ಯುತ ||11||

ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ತಿಳಿವು ಬೆಳಕಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಾಗ, ಸತ್ತಗುಣ ಬಲಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಲೋಭಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿರಾರಮ್ಭಃ ಕರ್ಮಣಾಮಶಮಃ ಸ್ಪೃಹಾ |
ರಜಸ್ಯೇತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ವಿವೃದ್ಧೇ ಭರತರ್ಷಭ ||12||

ಭರತವಂಶದ ಮುಂದಾಳೆ, ರಜೋಗುಣ ಬಲಗೊಂಡಾಗ ಕಂಡು ಬರುವ ಅಂಶಗಳು ಇವು: ಜಿಪುಣತನ, ಹುಚ್ಚುಹುರುಪು, ಕಾಯಕಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು, ನೆಮ್ಮದಿಗೇಡು ಮತ್ತು ತೀರದ ಬಯಕೆ.

ಅಪ್ರಕಾಶೋಽಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರಮಾದೋ ಮೋಹ ಏವ ಚ |
ತಮಸ್ಯೇತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ವಿವೃದ್ಧೇ ಕುರುನನ್ದನ ||13||

ಕುರುವಂಶದ ಕುಡಿಯೆ, ತಮಸ್ಸು ಬಲಗೊಂಡಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಶಗಳು ಇವು: ಕಾವಳ, ಹುರುಪುಗೇಡು, ಎಚ್ಚರಗೇಡು, ಮತ್ತು ತಪ್ಪರಿವು.

ಯದಾ ಸತ್ತೇ ಪ್ರವೃದ್ಧೇ ತು ಪ್ರಳಯಂ ಯಾತಿ ದೇಹಭೃತ್ |

ತದೋತ್ತಮವಿದಾಂ ಲೋಕಾನಮಲಾನ್ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ||14||

ಸತ್ತ ಗುಣ ಬಲಗೊಂಡಾಗ, ಜೀವಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದರೆ, ಹಿರಿದಾದ ತತ್ತ ವನ್ನು ಬಲ್ಲವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ, ದೋಷವಿರದ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ರಜಸಿ ಪ್ರಳಯಂ ಗತ್ವಾ ಕರ್ಮಸಂಜ್ಞೆಷು ಜಾಯತೇ|

ತಥಾ ಪ್ರಲೀನಸ್ತಮಸಿ ಮೂಢಯೋನಿಷು ಜಾಯತೇ ||15||

ರಜೋಗುಣದಲ್ಲಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದರೆ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ತಮೋಗುಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ತವನು, ತಿಳಿವಿರದ, ಹೀನಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಮಣಃ ಸುಕೃತಸ್ಯಾಽಹುಃ ಸಾತ್ವಿಕಂ ನಿರ್ಮಲಮ್ ಪಲಮ್ |

ರಜಸಸ್ತು ಫಲಂ ದುಃಖಮಜ್ಞಾನಂ ತಮಸಃ ಫಲಮ್ ||16||

ಒಳ್ಳೆಯ ಕಜ್ಜದಿಂದ, ದುಗುಡವಿರದ ಸಾತ್ವಿಕ ಫಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಿಳಿದವರು. ರಾಜಸವಾದ ಕಜ್ಜದಿಂದ, ದುಃಖ ಬೆರೆತ ಸುಖ. ತಿಳಿಗೇಡಿತನವೇ ತಮೋಗುಣದ ಕಜ್ಜದ ಫಲ.

ಸತ್ತಾ ತ್ಸೃಣ್ವಾಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ ರಜಸೋ ಲೋಭ ಏವ ಚ |

ಪ್ರಮಾದಮೋಹೌ ತಮಸೋ ಭವತೋಽಜ್ಞಾನಮೇವ ಚ ||17||

ಸತ್ತದಿಂದ ತಿಳಿವು ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಜಸಿನಿಂದ ಜಿಪುಣತನ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ತಮಸಿನಿಂದ ಮೈಮರೆವು, ಭ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ತಿಳಿಗೇಡಿತನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಉರ್ಧ್ವಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಸತ್ತಸ್ಥಾ ಮಧ್ಯೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ರಾಜಸಾಃ |

ಜಘನ್ಯಗುಣವೃತ್ತಿಸ್ಥಾ ಅಧೋ ಗಚ್ಛಂತಿ ತಾಮಸಾಃ ||18||

ಸತ್ತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವರು ಎತ್ತರಕ್ಕೇರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಸರು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಗುಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ತಾಮಸರು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯುತ್ತಾರೆ.

ನಾಽನ್ಯಂ ಗುಣೇಭ್ಯಃ ಕರ್ತಾರಂ ಯದಾ ದ್ರಷ್ಟಾಽನುಪಶ್ಯತಿ |

ಗುಣೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪರಂ ವೇತ್ತಿ ಮದ್ಭಾವಂ ಸೋಽಧಿ ಗಚ್ಛತಿ ||19||

ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡವನು [ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ಭಗವಂತನೆ ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲಕಾರಣ ಎಂದು ತಿಳಿದವನು] ಮತ್ತು

ಗುಣಗಳಿಂದ ಅತೀತನೆಂದು, ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿದವನು [ನಿಜವಾದ ಮನುಷ್ಯ. ಅವನು] ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.

ಗುಣಾನೇತಾನತೀತ್ಯ ತ್ರೀನೈಹೀ ದೇಹಸಮುದ್ಯವಾನ್ |
ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾದುಃಖೈರ್ವಿಮುಕ್ತೋಽಮೃತಮಶ್ನುತೇ ||20||

ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರುವ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ದಾಟಿದಾಗ, ಜೀವ, ಹುಟ್ಟು ಸಾವು, ಮುಪ್ಪಿನ ದುಃಖದಿಂದಲು ಪಾರಾಗಿ, ಅಮರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಕೈರ್ಲಿಷ್ಟೈಸ್ತ್ರೀನ್ ಗುಣಾನೇತಾನತೀತೋ ಭವತಿ ಪ್ರಭೋ |
ಕಿಮಾಚಾರಃ ಕಥಂ ಚೈತಾಂಸ್ತ್ರೀನ್ ಗುಣಾನತಿವರ್ತತೇ ||21||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಒಡೆಯನೇ, ಯಾವ ಕುರುಹುಗಳಿಂದ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ದಾಟಿದವನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ ? ಅವನ ನಡವಳಿಕೆ ಎಂಥದ್ದು ? ಹೇಗೆ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾನೆ ?

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ಚ ಮೋಹಮೇವ ಚ ಪಾಣ್ಡವ |
ನ ದ್ವೇಷ್ಠಿ ಸಮೃವೃತ್ತಾನಿ ನ ನಿವೃತ್ತಾನಿ ಕಾಂಕ್ಷತಿ ||22||

ಉದಾಸೀನವದಾಸೀನೋ ಗುಣೈರ್ಯೋ ನ ವಿಚಾಲ್ಯತೇ |
ಗುಣಾ ವರ್ತಂತ ಇತ್ಯೇವ ಯೋಽವತಿಷ್ಠತಿ ನೇಷ್ಠತೇ ||23||

ಸಮದುಃಖಸುಖ ಸ್ವಸ್ಥಃ ಸಮಲೋಷ್ವಾಶ್ಮಕಾಞ್ಚನಃ |
ತುಲ್ಯಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೋ ಧೀರಸ್ತುಲ್ಯನಿನ್ದಾತ್ಮಸಂಸ್ತುತಿಃ ||24||

ಮಾನಾಪಮಾನಯೋಸ್ತುಲ್ಯಸ್ತುಲ್ಯೋ ಮಿತ್ರಾರಿಪಕ್ಷಯೋಃ |
ಸರ್ವಾರಮ್ಭಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಗುಣಾತೀತಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||25||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಪಾಂಡವ, ಲೌಕಿಕದ ತಿಳಿವಿನ ಬೆಳಕಾಗಲಿ, ಕಾಯಕದ ಹುರುಪನ್ನಾಗಲಿ, ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಇದ್ದಾಗ ದ್ವೇಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಇರದಾಗ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಸೀನನಂತೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಗುಣಗಳ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ. ಗುಣಗಳು ಇರುವಂಥವೇ ಎಂದು ತೆಪ್ಪಗೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ತಾಳಕ್ಕೆ ಕುಣಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ದುಃಖದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ಇದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮಣ್ಣು, ಕಲ್ಲು, ಚಿನ್ನ ಅವನಿಗೆ ಒಂದೇ ತರ. ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಬಗೆಗಟ್ಟಿಗೊಂಡ ಅವನಿಗೆ, ಪ್ರಿಯವೂ ಒಂದೇ; ಅಪ್ರಿಯವೂ ಒಂದೇ. ತೆಗೆಳಿಕೆಯೂ ಒಂದೇ; ಹೊಗಳಿಕೆಯೂ ಒಂದೇ. ಸಮ್ಮಾನವೂ ಒಂದೇ; ಅಪಮಾನವೂ ಒಂದೇ. ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗವೂ ಒಂದೇ; ಹಗೆಯರ ಬಳಗವೂ ಒಂದೇ. ಅವನು ಇಂಥ ಯಾವ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನು 'ಗುಣಾತೀತ' ಎನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಮಾಂ ಚ ಯೋಽವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ಸೇವತೇ |
ಸ ಗುಣಾನ್ಸಮತೀತ್ಯೈತಾನ್ಪ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||26||**

ನನ್ನನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವವನು, ಈ ಗುಣಗಳ ಕಟ್ಟನ್ನು ಹರಿದು, ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿಯಂತೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. [ಚೇತನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ]

**ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಹಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಹಮಮೃತನ್ಯಾವ್ಯಯಸ್ಯ ಚ |
ಶಾಶ್ವತಸ್ಯ ಚ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸುಖಸ್ಯೈಕಾನ್ತಿಕಸ್ಯ ಚ ||27||**

ಅಳಿವಿರದ, ಬದಲಾಗದ, ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ನಾನೇ ಆಸರೇ-ನೆಲೆ. ಸನಾತನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಸುಖಮಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೂಡ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಪಞ್ಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

**ಊರ್ಧ್ವಮೂಲಮಧಃಶಾಖಮಶ್ಚತ್ಥಂ ಪ್ರಾಹುರವ್ಯಯಮ್ |
ಛನ್ನಾಂಸಿ ಯಸ್ಯ ಪರ್ಣಾನಿ ಯಸ್ತಂ ವೇದ ಸ ವೇದವಿತ್ ||01||**

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಮೇಲಿರುವ ಭಗವಂತ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಶ್ವದ ಬುಡಕಟ್ಟು. ಕೆಳಗಿನ ಜೀವ-ಜಡಗಳು ಇದರ ಟೊಂಗಿ-ಟಿಸಿಲು. ಇದು ಎಂದೆಂದೂ ಇರುವ, [ಅ+ಶ್ಚ+ಸ್ಥ = ಇಂದು ಇದ್ದಂತೆ ನಾಳೆ ಇರದ], [ಅಶ್ಚ + ಸ್ಥ = ಕುದುರೆಯಂತೆ ನಿರಂತರ ಚಲನಶೀಲವಾದ] ಅರಳಿಯ ಮರ, ವೇದಗಳು ಇದರ ಎಲೆಗಳು. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ವೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರು.

**ಅಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ಚ ಪ್ರಸೃತಾಸ್ತಸ್ಯ ಶಾಖಾ ಗುಣಪ್ರವೃದ್ಧಾ ವಿಷಯಪ್ರವಾಳಾಃ |
ಅಧಶ್ಚ ಮೂಲಾನ್ಯನುಸಂತಾನಿ ಕರ್ಮಾನುಬಂಧಿನಿ ಮನುಷ್ಯಲೋಕೇ ||02||**

ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಇದರ ಟೊಂಗಿಗಳು, ಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಹಬ್ಬಿ, ಹರಡಿವೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳೇ ಇವುಗಳ ತಳಿರುಗಳು. ಇದರ ಬುಡ ಕಟ್ಟುಗಳೂ ಜೀವಿಗಳ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಕೆಳಗೆ ಕೂಡ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರವಿಕೊಂಡಿವೆ.

**ನ ರೂಪಮಸ್ಯೇಹ ತಥೋಪಲಭ್ಯತೇ ನಾನೋ ನ ಚಾಽದಿರ್ನ ಚ ಸಮೃತ್ತಿಷ್ಠಾ |
ಅಶ್ಚತ್ಥಮೇನಂ ಸುವಿರೂಢಮೂಲಮಸಂಶಸ್ತೇಣ ದೃಢೇನ ಛಿತ್ತಾ ||03||**

**ತತಃ ಪರಂ ತತ್ಪರಿಮಾರ್ಗಿತವ್ಯಂ
ಯಸ್ಮಿನ್ನತಾ ನ ನಿವರ್ತಂತಿ ಭೂಯಃ
ತಮೇವ ಚಾಽದ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ
ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ || 04||**

ಇದರ ಇರವು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಕೊನೆ ಕಾಣದು; ಬುಡ ಕಾಣದು; ನೆಲೆ ಕೂಡ. ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ ಈ ಅರಳಿಯನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತರಿದು. ಅನಂತರ ಆ ಪರತತ್ವನ್ನು ಅರಸಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ಸೇರಿದವರು ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಂದಲೇ ಈ ಪುರಾತನವಾದ ಪಯಣ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲದರ ಮೊದಲಿರುವ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೇ ಶರಣಾಗಬೇಕು.

**ನಿರ್ಮಾನಮೋಹಾ ಜಿತಸಂಹರೋಷಾ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮನಿತ್ಯಾ ವಿನಿವೃತ್ತಕಾಮಾಃ |
ದ್ವಂದ್ವೈರ್ವಿಮುಕ್ತಾಃ ಸುಖದುಃಖಸಂಜ್ಞೈ
ರ್ಗಚ್ಛಂತ್ಯಮೂಢಾಃ ಪದಮವ್ಯಯಮ್ ತತ್ ||05||**

ಬಿಂಕವಿರದವರು, ಮೋಹವಳಿದವರು, ನಂಟಿನ ಕೆಡಕು ಗೆದ್ದವರು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರು, ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳೆಂಬ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಇರುಕನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತವರು - ಇಂಥ ಜಾಣರು ಆ ಅಳಿವಿರದ ತಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ನ ತದ್ಭಾಸಯತೇ ಸೂರ್ಯೋ ನ ಶಶಾಜ್ಞೋ ನ ಪಾವಕಃ |

ಯದ್ಗತ್ವಾ ನ ನಿವರ್ತನೇ ತದ್ಭಾಮ ಪರಮಂ ಮಮ ||06||

ಅದನ್ನು ಸೂರ್ಯ ಬೆಳಗಿಸಲಾರ; ಚಂದ್ರ ಬೆಳಗಿಸಲಾರ; ಬೆಂಕಿ ಕೂಡ. ಅದರತ್ತ ತೆರಳಿದವರು ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ರೂಪ.

ಮಮೈವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಃ ಸನಾತನಃ |

ಮನಃಷಷ್ಠಾನೀನ್ವಿಯಾಣಿ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾನಿ ಕರ್ಷತಿ ||07||

ಶರೀರಂ ಯದವಾಪ್ನೋತಿ ಯಚ್ಚಾಪ್ಯುತ್ಸ್ಯಾ ಮತೀಶ್ವರಃ |

ಗೃಹೀತ್ವೈತಾನಿ ಸಂಯಾತಿ ವಾಯುರ್ಗನ್ಧಾನಿವಾಽಶಯಾತ್ |08||

ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಅಳಿವಿರದ ಜೀವನೂ ನನ್ನದೇ ಒಂದು ತುಣುಕಿನಂತೆ; [ನನ್ನ ಭಿನ್ನಾಂಶ; ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ]. ಅವನು ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆರನೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಜೊತೆಗೆ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಹರಿಯಗೊಡುತ್ತಾನೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜೀವ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾ ಜೊತೆಗೇ ಬರುತ್ತಾನೆ; ಗಾಳಿ ಹೂವಿಂದ ಕಂಪನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಂತೆ. [ಭಗವಂತ ಈ ಜೀವದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗ ಮತ್ತು ಹೊರಬಂದಾಗ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆರನೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನಂಕೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನಿಗೆ ವಿಷಯಾನುಭವ ನೀಡುವಾಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ - ಗಾಳಿ ಹೂವಿಂದ ಕಂಪನ್ನು ಜೊತೆಗೊಯ್ಯುವಂತೆ.]

ಶ್ವೋತ್ರಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಚ ರಸನಂ ಘ್ರಾಣಮೇವ ಚ |

ಅಧಿಷ್ಠಾಯ ಮನಶ್ಚಾಯಂ ವಿಷಯಾನುಪಸೇವತೇ ||09||

ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ತೊಗಲು, ಮೂಗು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಇವನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ಸ್ಯಾ ಮನ್ತಂ ಸ್ಥಿತಂ ವಾಽಪಿ ಭುಂಜಾನಂ ವಾ ಗುಣಾನ್ವಿತಮ್ |

ವಿಮೂಢಾ ನಾನುಪಶ್ಯಂತಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಃ ||10||

ದೇಹ ತೊರೆದು ತೆರಳುವ, ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ, ಅಥವಾ ಒಳತಿನ ಸಾರವನ್ನು ಸವಿಯುವ ಇವನನ್ನು ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ತಿಳಿಗಣ್ಣು ತೆರೆದವರು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು.

**ಯತನ್ತೋ ಯೋಗಿನಶ್ಚಾನಂ ಪಶ್ಯನ್ತ್ಯಾತ್ಮನ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ |
ಯತನ್ತೋಽಪ್ಯಕೃತಾತ್ಮಾನೋ ನೈನಂ ಪಶ್ಯನ್ತ್ಯಚೇತಸಃ ||11||**

ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಾದ ಸಾಧಕರು ತನ್ನೊಳಗಿರುವ ಇವನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ತಿಳಿಯಾದ ತಿಳಿವಿರದ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿಯೂ ಇವನನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು.

**ಯದಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ ಜಗದ್ಭಾಸಯತೇಽಖಿಲಮ್ |
ಯಚ್ಚನ್ವಮಸಿ ಯಚ್ಚಾಗ್ನೌ ತತ್ತೇಜೋ ವಿಧಿ ಮಾಮಕಮ್ ||12||**

ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಗುವ ಬೆಳಕು, ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಅದು ನನ್ನದೇ ಬೆಳಕೆಂದು ತಿಳಿ.

**ಗಾಮವಿಶ್ಯ ಚ ಭೂತಾನಿ ಧಾರಯಾಮ್ಯಹಮೋಜಸಾ |
ಪುಷ್ಣಾಮಿ ಚೌಷಧೀಃ ಸರ್ವಾಃ ಸೋಮೋ ಭೂತ್ವಾ ರಸಾತ್ಮಕಃ ||13||**

ಭೂಮಿಯೊಳಹೊಕ್ಕು, ಜೀವಿಗಳನ್ನು ನಾನೆ, ನನ್ನಳವಿನಿಂದ ಹೊತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಮೃತ ರಸಮಯನಾದ ಚಂದ್ರನಾಗಿ [ಸೌಮ್ಯರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ 'ಸೋಮ' ನಾಮಕನಾಗಿ ಚಂದ್ರನೊಳಗಿದ್ದು] ಎಲ್ಲ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತೇನೆ.

**ಅಹಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ದೇಹಮಾಶ್ರಿತಃ |
ಪ್ರಾಣಾಪಾನಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಪಚಾಮ್ಯನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಮ್ ||14||**

ನಾನು 'ವೈಶ್ವಾನರ' ನಾಗಿ ಜೀವಿಗಳ ದೇಹದೊಳಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ-ಅಪಾನರಿಂದೊಡಗೂಡಿ [ತಿನ್ನುವ, ಚೀಪುವ, ನೆಕ್ಕುವ, ಕುಡಿಯುವ] ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

**ಸರ್ವಸ್ಯ ಚಾಹಂ ಹೃದಿ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟೋ
ಮತ್ತಃ ಸ್ಮೃತಿಜ್ಞಾನಮಪೋಹನಂ ಚ |
ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈರಹಮೇವ ವೇದ್ಯೋ
ವೇದಾಂತಕೃದ್ವೇದವಿದೇವ ಚಾಹಮ್ ||15||**

ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನೆಲೆಸಿರುವೆ. ನೆನಪು, ಅರಿವು, ಮರೆವು ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೊಡುಗೆ. ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬೇಕಾದವನು ನಾನೇ. ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಗಳನೊರೆದವನು, ವೇದಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತವನು ನಾನೇ.

**ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ ಕ್ಷರಶ್ಚಾಕ್ಷರ ಏವ ಚ |
ಕ್ಷರಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಕೂಟಸ್ಯೋಽಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ ||16||**

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪುರುಷರು: ಕ್ಷರಪುರುಷ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಪುರುಷ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರೂ ಕ್ಷರಪುರುಷರು. ಈ ಚರಾಚರದ ಕೂಟವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟ ಚಿತ್ರಕೃತಿಯೇ ಅಕ್ಷರಪುರುಷನಿಸಿದ್ಧಾಳೆ.

**ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತನ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮೈತ್ಯುದಾಹೃತಃ |
ಯೋ ಲೋಕತ್ರಯಮಾವಿಶ್ಯ ಬಿಭರ್ತ್ಯವ್ಯಯ ಈಶ್ವರಃ ||17||**

ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದವನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ. ಅವನನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಳಿವಿರದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ಮೂರು ಲೋಕದೊಳಗಿದ್ದು ಸಲಹುತ್ತಾನೆ.

**ಯಸ್ಮಾತ್ಕ್ಷರಮತೀತೋಽಹಮಕ್ಷರಾದಪಿ ಚೋತ್ತಮಃ |
ಅತೋಽಸ್ಮಿ ಲೋಕೇ ವೇದೇ ಚ ಪ್ರಥಿತಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||18||**

ನಾನು ಕ್ಷರವನ್ನು ಮೀರಿನಿಂತವನು. ಅಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯನು. ಅದಕ್ಕಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲ, ವೇದದಲ್ಲ 'ಪುರುಷೋತ್ತಮ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದೇನೆ.

**ಯೋ ಮಾಮೇವಮಸಂಮ್ಯೂಢೋ ಜಾನಾತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ |
ಸ ಸರ್ವವಿದ್ಭಜತಿ ಮಾಂ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ ||19||**

ಭ್ರಾಂತಿಯಳಿದು, ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿದವನು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಓ ಭರತವಂಶದ ತಳಿಯೇ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಇತಿ ಗುಹ್ಯತಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮಿದಮುಕ್ತಂ ಮಯಾಽನಘ |
ಏತದ್ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ಯಾತ್ಯತಕೃತ್ಯಶ್ಚ ಭಾರತ ||20||**

ಪಾಪದೂರನೇ, ತುಂಬ ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನೆದುರು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನರಿತವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದೇನೂ ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹದಿನೈದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಅಭಯಂ ಸತ್ತ್ವ ಸಂಶುದ್ಧಿಜ್ಞಾನಯೋಗವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ |
ದಾನಂ ದಮಶ್ಚ ಯಜ್ಞಶ್ಚ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ತಪ ಆರ್ಜವಮ್ ||01||

ಅಹಿಂಸಾ ಸತ್ಯಮಕ್ರೋಧಸ್ತ್ಯಾಗಃ ಶಾನ್ತಿರಪೈಶುನಮ್ |
ದಯಾ ಭೂತೇಷ್ಟಲೋಲುಪ್ತಂ ಮಾರ್ದವಂ ಹ್ರೀರಚಾಪಲಮ್ ||02||

ತೇಜಃ ಕ್ಷಮಾ ಧೃತಿ ಶೌಚಮದ್ರೋಹೋ ನಾತಿಮಾನಿತಾ |
ಭವಂತಿ ಸಮ್ಪದಂ ದೈವೀಮಭಿಜಾತಸ್ಯ ಭಾರತ ||03||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಭರತವಂಶದ ಕುಡಿಯೇ, ದೈವೀಸಂಪತ್ತು [ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆ] ಹೊತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅಂಜದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಜಿಸದಿರುವುದು, ತಿಳಿಯಾದ ಮನಸ್ಸು ಅರಿವಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು, ಕೊಡುಗೈತನ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ, ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ, ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ನೋಂದಿಯ ನಿಷ್ಠೆ, ನೇರತನ, ನೋಯಿಸದಿರುವುದು, ನಿಜ ನುಡಿವುದು, ಸಿಡುಕದಿರುವುದು, ಧಾರಾಳತನ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆ ನೆಟ್ಟಿರುವುದು, ಚಾಡಿ ಹೇಳದಿರುವುದು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ, ಅತ್ಯಾಸೆ ಇರದಿರುವುದು, ನಮ್ರತೆ, ನಾಚಿಕೆ, ಗಟ್ಟಿತನ, ಕುಗ್ಗದಿರುವುದು, ತಪ್ಪನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ, ಕೆಚ್ಚು, ಒಳಹೊರಗಣ ಮಡಿ, ಎರಡೆಣಿಸದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಬೀಗದಿರುವುದು.

ಡಮ್ಬೋ ದರ್ಪೋಽಭಿಮಾನಶ್ಚ ಕ್ರೋಧಃ ಪಾರುಷ್ಯಮೇವ ಚ |
ಆಜ್ಞಾನಂ ಚಾಭಿಜಾತಸ್ಯ ಪಾರ್ಥ ಸಮ್ಪದಮಾಸುರೀಮ್ ||04||

ಪಾರ್ಥ, ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತು [ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ] ಹೊತ್ತು ಬಂದವನ ಗುಣಗಳು ಇವು : ಬೂಟಾಟಿಕೆ, ಸೊಕ್ಕು, ಬಿಂಕ, ಸಿಡುಕು, ಒರಟುತನ ಮತ್ತು ತಿಳಿಗೇಡಿತನ.

ದೈವೀ ಸಮ್ಪದ್ವಿಮೋಕ್ಷಾಯ ನಿಬನ್ಧಾಯಾಸುರೀ ಮತಾ |
ಮಾ ಶುಚಃ ಸಮ್ಪದಮ್ ದೈವೀಮಭಿಜಾತೋಽಸಿ ಪಾಣ್ಡವ ||05||

ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆ ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಾರಿ. ಕೆಡುನಡೆ ತಮಸ್ಸಿನ ಸೆರೆಯ ದಾರಿ. ಪಾಂಡವ, ಕೊರಗಬೇಡ. ನೀನು ಒಳಿತಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡವನು.

ದ್ವೌ ಭೂತಸರ್ಗೌ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ದೈವ ಆಸುರ ಏವ ಚ |

ದೈವೋ ವಿಸ್ತರಶಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಸುರಂ ಪಾರ್ಥ ಮೇ ಶೃಣು ||06||

ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಜೀವಸೃಷ್ಟಿಗಳಿವೆ: ದೈವ [ಒಳ್ಳಡೆಯದು] ಮತ್ತು ಆಸುರ [ಕೆಡುನಡೆಯದು]. ಒಳ್ಳಡತೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಪಾರ್ಥ ಕೆಡುನಡೆಯ ಬಿತ್ತರವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳು.

ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ಚ ನಿವೃತ್ತಿಂ ಚ ಜನಾ ನ ವಿದುರಾಸುರಾಃ |

ನ ಶೌಚಂ ನಾಪಿಚಾಽಚಾರೋ ನ ಸತ್ಯಂ ತೇಷು ವಿದ್ಯತೇ ||07||

ಕೆಡುನಡೆಯ ಮಂದಿ ಯಾವ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನರಿಯರು. ಮಡಿಯಿಲ್ಲ; ಒಳ್ಳೆಯ ನಡೆಯಿಲ್ಲ ಅವರಲ್ಲಿ ದಿಟದ ನುಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಅಸತ್ಯಮಪ್ರತಿಷ್ಠಂ ತೇ ಜಗದಾಹುರನೀಶ್ವರಮ್ |

ಅಪರಸ್ಪರಸಮ್ಭೂತಂ ಕಿಮನ್ಯತ್ಕಾಮಹೈತುಕಮ್ ||08||

ಅವರು, ಈ ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನ ಕೊಡುಗೆಯಲ್ಲ [ಇದೊಂದು ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ] ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡದ್ದಲ್ಲ [ಇದಕ್ಕೆ ಇರವೇ ಇಲ್ಲ] ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಸರ್ವಶಕ್ತನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಒಂದರಿಂದ ಒಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು, ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನು? ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಬೇರೆಯ ತರ. ಇದೊಂದು ಕಾಮದ ಕೂಸು ಮಾಯಾ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಏತಾಂ ದೃಷ್ಟಿಮವಷ್ಟಭ್ಯ ನಷ್ಟಾತ್ಮಾನೋಽಲ್ಪಬುದ್ಧಯಃ |

ಪ್ರಭವನ್ಯುಗ್ರಕರ್ಮಾಣಃ ಕ್ಷಯಾಯ ಜಗತೋಽಹಿತಾಃ ||09||

ಇಂಥ ನಿಲುವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ವಿವೇಕ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅರಿವುಗೇಡಿಗಳು, ಜನಾಂಗದ ಕೇಡಿಗಳು. ಒರಟು ನಡೆಯ ಇಂಥವರು, ಜಗದ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಮಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ದಷ್ಟೂರಂ ಥಮ್ಭಮಾನಮದಾನ್ವಿತಾಃ|

ಮೋಹಾದ್ಧೃಹೀತ್ವಾಸದ್ಧಾಹಾನ್ಯ ವರ್ತಂತೇಽಶುಚಿವೃತಾಃ||10||

ತಣಿಯದ ಬಯಕೆಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ, ಬೂಟಾಟಿಕೆ, ಬಿಂಕ ಮತ್ತು ಸೊಕ್ಕಿಗೆ ತುತ್ತಾದವರು. ಕೊಳಕು ನಡೆಯ ಈ ಮಂದಿ, ತಿಳಿಗೇಡಿತನದಿಂದ ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಿನ್ತಾಮಪರಿಮೇಯಾಂ ಚ ಪ್ರಳಯಾನ್ತಮುಪಾಶ್ರಿತಾಃ |

ಕಾಮೋಪಭೋಗಪರಮಾ ಏತಾವದಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಾಃ ||11||

ಸಾವಿನ ಜೊತೆಗೆಯೇ ಅಳಿಯುವ, ಅಳೆಯಲಾಗದ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮದ ತೀಟೆಯೇ, ಜೀವನದ ಸರ್ವಸ್ವರಾದವರು. ಜೀವನವೆಂದರೆ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು.

ಆಶಾಪಾಶಶತ್ಯೈರ್ಬದ್ಧಾಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧಪರಾಯಣಾಃ |

ಈಹಂತೇ ಕಾಮಭೋಗಾರ್ಥಮನ್ಯಾಯೇನಾರ್ಥಸಂಜ್ಞಯಾನ್ ||12||

ನೂರಾರು ಆಸೆಗಳ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರು. ಹುಚ್ಚುಹಂಬಲ-ಸಿಡುಕುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡವರು. ತೀಟೆ ತೀರಿಸಲೆಂದೇ, ತಪ್ಪು ದಾರಿಯಿಂದ ರಾಶಿರಾಶಿ ಹೊನ್ನು ಬಾಚಬಯಸುವವರು.

ಇದಮದ್ಯ ಮಯಾ ಲಬ್ಧಮಿಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯೇ ಮನೋರಥಮ್ |

ಇದಮಸ್ತಿದಮಪಿ ಮೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪುನರ್ಥನಮ್ ||13||

ಅಸೌ ಮಯಾ ಹತಃ ಶತ್ರುಹನಿಷ್ಯೇ ಚಾಪರಾನಪಿ |

ಈಶ್ವರೋಽಹಮಹಂ ಭೋಗೀ ಸಿದ್ಧೋಽಹಂ ಬಲವಾನ್ಸುಖೀ ||14||

ಆಢ್ಯೋಽಭಿಜನವಾನಸ್ಮಿ ಕೋಽನ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಸದೃಶೋ ಮಯಾ |

ಯಕ್ಷ್ಯೇ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಮೋದಿಷ್ಯ ಇತ್ಯಜ್ಞಾನವಿಮೋಹಿತಾಃ ||15||

ಅವರು ತಿಳಿಗೇಡಿತನದಿಂದ ಹೀಗೆ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ: ಇದನ್ನೀಗ ನಾನು ಪಡೆದೆ. ಈ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಈಡೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದಂತು ಇದೆ. ಮತ್ತೆ ಈ ಹೊನ್ನೂ ನನ್ನದಾಗಲಿದೆ. ಈ ಹಗೆಯನ್ನು ಕೊಂದೆ. ಉಳಿದವರನ್ನೂ ಮುಗಿಸಲಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸರ್ವಶಕ್ತ. ನಾನೇ ಭೋಗಿಸುವೆನು. ನಾನೇ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯುವೆನು. ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಮತ್ತು ಸುಖಿ. ಸಿರಿವಂತನಿದ್ದೇನೆ. ಕುಲವಂತನಿದ್ದೇನೆ. ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಸಾಟಿ? ನಾನು ಯಾಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ದಾನ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಋಷಿಪಡುತ್ತೇನೆ.

ಅನೇಕಚಿತ್ತವಿಭ್ರಾನ್ತಾ ಮೋಹಜಾಲಸಮಾವೃತಾಃ |

ಪ್ರಸಕ್ತಾಃ ಕಾಮಭೋಗೇಷು ಪತನ್ತಿ ನರಕೇಽಶುಚೌ ||16||

ಹಲವು ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಗೊಂದಲಗೊಂಡವರು; ಮೋಹದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವರು; ಕಾಮದ ತೀಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತವರು. ಅವರು ಕೊಳಕು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುತ್ತಾರೆ.

**ಆತ್ಮಸಮ್ಭಾವಿತಾಃ ಸ್ತಬ್ಧಾ ಧನಮಾನಮದಾನ್ವಿತಾಃ |
ಯಜಂತೇ ನಾಮಯಜ್ಞೈಸ್ತೇ ಠಮ್ಭೇನಾವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮ್ ||17||**

ತಮ್ಮ ಬಗೆಗೆಯೇ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವರು. ಸಿರಿ ಸಮಾನದ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಬೀಗಿದವರು. ಅಂಥವರೂ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾರೆ: ಬೂಟಾಟಿಕೆಯಿಂದ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಯ ಕಟ್ಟು ಮುರಿದು.

**ಅಹಂಕಾರಂ ಬಲಂ ದರ್ಪಂ ಕಾಮಂ ಕ್ರೋಧಂ ಚ ಸಂಶ್ರಿತಾಃ |
ಮಾಮಾತ್ಮಪರದೇಹೇಷು ಪ್ರದ್ವಿಷಂತೋಽಭ್ಯಸೂಯಕಾಃ ||18||**

ಹಮ್ಮು, ಬಲಾತ್ಕಾರ, ಸೊಕ್ಕು, ಬಯಕೆ, ಸಿಡುಕುಗಳ ನೆಲೆಯಾದವರು. ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರರ ದೇಹದೊಳಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬದೆ ನಿರಾಕರಿಸುವವರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಿಚ್ಚುಪಡುವವರು.

**ತಾನಹಂ ದ್ವಿಷತಃ ಕ್ರೂರಾನ್ಸಂಸಾರೇಷು ನರಾಧಮಾನ್ |
ಕ್ಷಿಪಾಮ್ಯಜಸ್ರಮಶುಭಾನಾಸುರೀಷ್ಟೇವ ಯೋನಿಷು ||19||**

ಪರತತ್ವವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ, ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದ, ಕೊಳಕಾದ ಅಂಥ ನೀಚ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ನಾನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬಾಳ ಬವಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಡುನಡೆಯ ಬಸಿರುಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಡುವುತ್ತೇನೆ.

**ಆಸುರೀಂ ಯೋನಿಮಾಪನ್ನಾ ಮೂಢಾ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ |
ಮಾಮಪ್ರಾಪ್ಯೈವ ಕೌಂತೇಯ ತತೋ ಯಾನ್ಯಧಮಾಮ್ ಗತಿಮ್ ||20||**

ಕೌಂತೇಯ, ಕೆಡುನಡೆಯ ಬಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಮರಳಿಮರಳಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಆ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ಕೊನೆಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರದೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ತ್ರಿವಿಧಂ ನರಕಸ್ಯೇದಂ ದ್ವಾರಂ ನಾಶನಮಾತ್ಮನಃ |
ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಸ್ತಥಾ ಲೋಭಸ್ತನ್ಮಾದೇತತ್ ತ್ರಯಂ ತ್ಯಜೇತ್ ||21||**

ಇದು ಮೂರು ಆತ್ಮನಾಶದ ದಾರಿ; ನರಕದ ಬಾಗಿಲು: ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ ಮತ್ತು ಲೋಭ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮೂರನ್ನು ದೂರವಿಡಬೇಕು.

ಏತ್ಯೈವಿಮುಕ್ತಃ ಕೌಂತೇಯ ತಮೋದ್ವಾರೈಸ್ತ್ರಿಭಿರ್ನರಃ |
ಆಚರತ್ಯಾತ್ಮನಃ ಶ್ರೇಯಸ್ತತೋ ಯಾತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ||22||

ಕೌಂತೇಯ, ನರಕದ ಈ ಮೂರು ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಪಾರಾದ ನರನು, ತನಗೆ ಒಳಿತಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ವರ್ತತೇ ಕಾಮಕಾರತಃ |
ನ ಸ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸುಖಂ ನ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ ||23||

ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಮೀರಿ, ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆವವನು, ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರ. ಅವನಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ; ಪರಮಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೇ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ |
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ ||24||

ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಕು-ಬೇಡಗಳ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನರಿತು, ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡಲೆಳಸು.

ಹದಿನಾರನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಯಜಂತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಾಃ |
ತೇಷಾಂ ನಿಷ್ಠಾ ತು ಕಾ ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ತ್ವ ಮಾಹೋ ರಜಸ್ತಮಃ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆ ಅರಿಯದೆ ಬಿಟ್ಟರೂ, ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರ ನೆಲೆ ಎಂಥದ್ದು ? ಸತ್ತ್ವವೇ, ರಜಸ್ಸೇ ಅಥವಾ ತಮಸ್ಸೇ ?

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ತ್ರಿವಿಧಾ ಭವತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ದೇಹಿನಾಂ ಸಾ ಸ್ವಭಾವಜಾ |
ಸಾತ್ವಿಕೀ ರಾಜಸೀ ಚೈವ ತಾಮಸೀ ಚೇತಿ ತಾಂ ಶೃಣು ||02||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಜೀವಿಗಳ ಹುಟ್ಟುಗುಣದಿಂದಲೇ, ಹುಟ್ಟಿಬರುವ ಆ ನಂಬಿಕೆ, ಮೂರು ತೆರನಾಗಿದೆ: ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸ. ಅದರ ಬಗೆಯನ್ನಾಲಿಸು.

ಸತ್ವಾನುರೂಪಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭವತಿ ಭಾರತ |
ಶ್ರದ್ಧಾಮಯೋಽಯಂ ಪುರುಷೋ ಯೋ ಯಚ್ಛ್ರದ್ಧಃ ಸ ಏವ ಸಃ ||03||

ಭಾರತ, ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಎಲ್ಲರ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವ, ನಂಬಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವೇ. ಅವನ ನಂಬಿಕೆ ಎಂಥದ್ದೋ, ಅವನು ಅಂಥವನು.

ಯಜಂತೇ ಸಾತ್ತಿ ಕಾ ದೇವಾನ್ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ರಾಜಸಾಃ |
ಪ್ರೇತಾನ್ಪೂತಗಣಾಂಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಯಜಂತೇ ತಾಮಸಾ ಜನಾಃ ||04||

ಸಾತ್ತಿಕರ ಪೂಜೆ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ರಾಜಸರದು ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ. ತಾಮಸರ ಪೂಜೆಯು ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ, ಭೂತಗಣಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಅಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಂ ಘೋರಂ ತಪ್ಯಂತೇ ಯೇ ತಪೋ ಜನಾಃ|
ಥಮ್ಭಾಹಙ್ಕಾರಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಕಾಮರಾಗಬಲಾನ್ವಿತಾಃ ||05||

ಕರ್ಷಯಂತಃ ಶರೀರಸ್ಥಂ ಭೂತಗ್ರಾಮಮಚೇತಸಃ |
ಮಾಂ ಜೈವಾಂತಃ ಶರೀರಸ್ಥಂ ತಾನ್ವಿದ್ಧ್ಯಾ ಸುರನಿಶ್ಚಯಾನ್ ||06||

ಕೆಲವು ಜನರು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆ ಮೀರಿ, ಕೆಟ್ಟ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಬೂಟಾಟಿಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಹಮ್ಮಿನಿಂದ. ಆಸೆ-ಆಸಕ್ತಿಗಳೇ ಅವರ ಸಾಧನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ. ಇಂಥ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತಸಮೂಹವನ್ನು [ದೇಹವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ದೇವತಾಗಣವನ್ನು] ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇಹದೊಳಗಿರುವ ನನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರು ತಾಮಸಸ್ವಭಾವದವರು ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಆಹಾರಸ್ತ್ವಪಿ ಸರ್ವಸ್ಯ ತ್ರಿವಿಧೋ ಭವತಿ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯಜ್ಞಸ್ತಪಸ್ತಥಾ ದಾನಂ ತೇಷಾಂ ಭೇದಮಿಮಂ ಶೃಣು ||07||

ಎಲ್ಲರೂ ಉಣ್ಣುವ ಆಹಾರವೂ ಮೂರು ತೆರನಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಕೂಡ. ಅವುಗಳ ಈ ಬಗೆಯನ್ನು ಆಲಿಸು.

ಆಯುಃಸ್ಸತ್ತ್ವ ಬಲಾರೋಗ್ಯಸುಖಪ್ರೀತಿವಿವರ್ಧನಾಃ |
ರಸ್ಯಾಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಃ ಸ್ಥಿರಾ ಹೃದ್ಯಾ ಆಹಾರಾಃ ಸಾತ್ತಿ ಕಪ್ರಿಯಾಃ ||08||

ಇವು ಸಾತ್ತಿಕರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾದ ತಿನಿಸುಗಳು: ಬದುಕು, ಒಳ್ಳೆಯತನ, ತ್ರಾಣ, ಆರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥವು; ಬಹಳಕಾಲ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವಂಥವು; ತಿಂದಾಗ

ಖುಷಿಯಾಗುವಂಥವು; ರುಚಿಯಾದಂಥವು; ಕಸುವಿರುವಂಥವು, ದೀರ್ಘಕಾಲ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥವು; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮನ ಸೆಳೆಯುವಂಥವು.

ಕಟ್ಟಮ್ಲವಣಾತ್ಯುಷ್ಟತೀಕ್ಷ್ಣರೂಕ್ಷವಿದಾಹಿನಃ |

ಆಹಾರಾ ರಾಜಸಸ್ಯೇಷ್ಣಾ ದುಃಖಶೋಕಾಮಯಪ್ರದಾಃ ||09||

ಇವು ರಾಜಸರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾದ ತಿನಿಸುಗಳು: ಅತಿಯಾದ ಖಾರ, ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪು, ತುಂಬ ಬಿಸಿ, ಬಿರುಸು, ನೀರಸ ಮತ್ತು ಉರಿಬರಿಸುವಂಥವು; ದುಃಖ-ದುಮ್ಮಾನ ಮತ್ತು ಕಾಯಿಲೆ ಬರಿಸುವಂಥವು.

ಯಾತಯಾಮಂ ಗತರಸಂ ಪೂತಿ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಚ ಯತ್ |

ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಮಪಿ ಚಾಮೇಧ್ಯಂ ಭೋಜನಂ ತಾಮಸಪ್ರಿಯಮ್ ||10||

ಇದು ತಾಮಸರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿನ ತಿನಿಸು: ಅಟ್ಟು ಜಾವ ಕಳೆದದ್ದು, ರುಚಿಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು, ಹಳಸಿದ್ದು, ತಂಗುಳಾದದ್ದು, ಎಂಜಲು ಮತ್ತು ಕೊಳಕಾದದ್ದು.

ಅಫಲಾಕಾಂಕ್ಷಾಭಿರ್ಯಜ್ಞೋ ವಿಧಿದೃಷ್ಟೋ ಯ ಇಜ್ಯತೇ |

ಯಷ್ಟವ್ಯಮೇವೇತಿ ಮನಃ ಸಮಾಧಾಯ ಸ ಸಾತ್ತಿ ಕಃ ||11||

ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಫಲದ ನಂಟಿಲ್ಲದೇ, ಕರ್ತವ್ಯ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮನ ಮೆಚ್ಚಿ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಸಾತ್ತಿಕ ಯಜ್ಞ.

ಅಭಿಸನ್ನಾಯ ತು ಫಲಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಮಪಿ ಚೈವ ಯತ್ |

ಇಜ್ಯತೇ ಭರತಶ್ರೇಷ್ಠ ತಂ ಯಜ್ಞಂ ವಿಧಿ ರಾಜಸಮ್ ||12||

ಭರತವಂಶದ ಮುಂದಾಳೇ, ಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ, ರಾಜಸವೆಂದು ತಿಳಿ.

ವಿಧಿಹೀನಮಸೃಷ್ಟಾನ್ನಂ ಮನ್ತಹೀನಮದಕ್ಷಿಣಮ್ |

ಶ್ರದ್ಧಾವಿರಹಿತಂ ಯಜ್ಞಂ ತಾಮಸಂ ಪರಿಚಕ್ಷ್ಯ ತೇ ||13||

ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಲ್ಲ; ಅನ್ನದಾನವಿಲ್ಲ; ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲ; ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲ, ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಯಜ್ಞ ತಾಮಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ದೇವದ್ವಿಜಗುರುಪ್ರಾಜ್ಞಪೂಜನಂ ಶೌಚಮಾರ್ಜವಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಹಿಂಸಾ ಚ ಶಾರೀರಂ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ ||14||

ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಅರಿವಿನಿಂದ ಮರುಹುಟ್ಟುಪಡೆದವರನ್ನು, ಗುರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತುಂಬ ತಿಳಿದವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ನೇರ ನಡೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಾಟ ನೀಡದಿರುವುದು, ಶರೀರದ ತಪಸ್ಸು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನುದ್ವೇಗಕರಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಹಿತಂ ಚ ಯತ್ |

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾಭ್ಯಾಸನಂ ಚೈವ ವಾಙ್ಮಯಂ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ ||15||

ಕೆರಳಿಸದ, ದಿಟವಾದ, ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಾದ ಮತ್ತು ಬಾಳಿಗೆ ಒಳಿತಾದ ಮಾತು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಓದು, ಮಾತಿನ ತಪಸ್ಸು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮನಃಪ್ರಸಾದಃ ಸೌಮ್ಯತ್ವಂ ಮೌನಮಾತ್ಮವಿನಿಗ್ರಹಃ |

ಭಾವಸಂಶುದ್ಧಿರೈತತ್ತಪೋ ಮಾನಸಮುಚ್ಯತೇ ||16||

ಬಗೆಯ ತಿಳಿ, ಮಿದುತನ, ಮನನ, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಬಗೆಯುವುದು - ಇದು ಮನದ ತಪಸ್ಸು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ತಪ್ತಂ ತಪಸ್ತತ್ರಿವಿಧಂ ನರೈಃ |

ಅಫಲಾಕಾಂಕ್ಷಾಭಿಯುಕ್ತೈಃ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಪರಿಚಕ್ಷತೇ ||17||

ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ತಪಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬುನಂಬಿಕೆಯಿಂದ, ಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಭಗವದರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ತಪಸ್ಸು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ತಾರಮಾನಪೂಜಾರ್ಥಂ ತಪೋ ಡಮ್ಭೇನ ಚೈವ ಯತ್ |

ಕ್ರಿಯತೇ ತದಿಹ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ರಾಜಸಂ ಚಲಮಧ್ರುವಮ್ ||18||

ಮನ್ನಣೆ, ಹೊಗಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಗಳಿಗಾಗಿ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವ, ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದ, ಬಾಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ತಪಸ್ಸು ರಾಜಸ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂಢಗ್ರಾಹೇಣಾಽತ್ಮನೋ ಯತ್ಪ್ರೀಡಯಾ ಕ್ರಿಯತೇ ತಪಃ |

ಪರಸ್ಯೋತ್ಸಾದನಾರ್ಥಂ ವಾ ತತ್ತಾಮಸಮುದಾಹೃತಮ್ ||19||

ದುರಾಗ್ರಹದಿಂದ, ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ದಂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಅಥವಾ ಆಗದವರನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ತಪಸ್ಸು, ತಾಮಸ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ದಾತವ್ಯಮಿತಿ ಯದ್ದಾನಂ ದೀಯತೇಽನುಪಕಾರಿಣೇ |

ದೇಶೇ ಕಾಲೇ ಚ ಪಾತ್ರೇ ಚ ತದ್ದಾನಂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ||20||

ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೊಡುವ ದಾನ, ತಕ್ಕ ದೇಶ-ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕೊಡುವ ದಾನ, ಸಾತ್ವಿಕ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

**ಯತ್ತು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಫಲಮುದ್ದಿಶ್ಯ ವಾ ಪುನಃ |
ದೀಯತೇ ಚ ಪರಿಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ತದ್ದಾನಂ ರಾಜಮುದಾಹೃತಮ್ ||21||**

ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ, ಫಲದ ಆಸೆಯಿಂದ, ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ಕೊಡುವ ದಾನ ರಾಜಸ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

**ಅದೇಶಕಾಲೇ ಯದ್ದಾನಮಪಾತ್ರೇಭ್ಯಶ್ಚ ದೀಯತೇ |
ಅಸತ್ಯ ತಮವಜ್ಞಾತಂ ತತ್ತಾಮಸಮುದಾಹೃತಮ್ ||22||**

ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ದೇಶ-ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತಕ್ಕದವರಿಗೆ, ಆದರಿಸದೇ, ಹೀಗೆಳೆದು ನೀಡುವ ದಾನ, ತಾಮಸ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

**ಓಂ ತತ್ಸದ್ವಿತಿ ನಿರ್ದೇಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತ್ರಿವಿಧಃ ಸ್ಮೃತಃ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತೇನ ವೇದಾಶ್ಚ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವಿಹಿತಾಃ ಪುರಾ ||23||**

ಓಂ [ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊತ್ತವನು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವವನು], ತತ್[ವೇದಗಳ ಮೂಲಕ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾದವನು], ಸತ್ [ಎಲ್ಲ ಶುಭಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾದವನು] - ಇವು ಭಗವಂತನ ಮೂರು ಹೆಸರುಗಳು. ಆ ಭಗವಂತನೇ ವೇದಜ್ಞರನ್ನೂ, ವೇದಗಳನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದನು.

**ತಸ್ಮಾದೋಮಿತ್ಯುದಾಹೃತ್ಯ ಯಜ್ಞದಾನತಪಃಕ್ರಿಯಾಃ |
ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ವಿಧಾನೋಕ್ತಾಃ ಸತತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಮ್ ||24||**

ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತಕರ ಯಜ್ಞ, ದಾನ ಮತ್ತು ತಪದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ 'ಓಂ' ಎಂದು ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆಯೆ ತೊಡಗುತ್ತವೆ.

**ತದಿತ್ಯನಭಿಸನ್ಧಾಯ ಫಲಂ ಯಜ್ಞ ತಪಃಕ್ರಿಯಾಃ |
ದಾನಕ್ರಿಯಾಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಿಭಿಃ ||25||**

ಮೋಕ್ಷ ಬಯಸುವ ಸಜ್ಜನರು, ಫಲವನ್ನು ಬಯಸದೇ, 'ತತ್' ಎನಿಸಿದ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಯಜ್ಞ, ದಾನ ಮತ್ತು ತಪದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸದ್ಭಾವೇ ಸಾಧುಭಾವೇ ಚ ಸದಿತೈತತ್ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ |
ಪ್ರಶಸ್ತೇ ಕರ್ಮಣಿ ತಥಾ ಸಚ್ಚಬ್ಧಃ ಪಾರ್ಥ ಯುಜ್ಯತೇ ||26||

ಪಾರ್ಥ, 'ಹುಟ್ಟು' ಮತ್ತು 'ಒಳ್ಳೆಯತನ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಸತ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಸತ್' ಶಬ್ದ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಯಜ್ಞೇ ತಪಸಿ ದಾನೇ ಚ ಸ್ಥಿತಿಃ ಸದಿತಿ ಚೋಚ್ಯತೇ |
ಕರ್ಮ ಚೈವ ತದರ್ಥಿಯಂ ಸದಿತೈವಾಭಿಧೀಯತೇ ||27||

ಯಜ್ಞ-ದಾನ-ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ 'ಸತ್' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ 'ಸತ್' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಶ್ರದ್ಧಯಾ ಹುತಂ ದತ್ತಂ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಕೃತಂ ಚ ಯತ್ |
ಅಸದಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಪಾರ್ಥ ನ ಚ ತತ್ಪ್ರೀತ್ಯ ನೋ ಇಹ ||28||

ನಂಬದೇ ಮಾಡಿದ ಹೋಮ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಯೆ 'ಅಸತ್' ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಲ್ಲಿಗೂ ಸಲ್ಲದು; ಇಲ್ಲಿಗೂ ಸಲ್ಲದು.

ಹದಿನೇಳನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

ಅಥ ಅಷ್ಟಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಸಂನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಮಹಾಬಾಹೋ ತತ್ತ ಮಿಚ್ಛಾಮಿ ವೇದಿತುಮ್ |
ತ್ಯಾಗಸ್ಯ ಚ ಹೃಷೀಕೇಶ ಪೃಥಕ್ಕೇಶಿನಿಷೂದನ ||01||

ಅರ್ಜುನ ಕೇಳಿದನು: ತುಂಬುತೋಳಿನ ಹೃಷೀಕೇಶನೇ, ಕೇಶಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನೇ, ಸಂನ್ಯಾಸದ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗದ ಅಂತರವೇನು? ಇದರ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಾಸೆ ನನಗೆ.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಕಾಮ್ಯಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ನ್ಯಾಸಂ ಸಂನ್ಯಾಸಂ ಕವಯೋ ವಿದುಃ |
ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗಂ ಪ್ರಾಹುಸ್ತ್ಯಾಗಂ ವಿಚಕ್ಷಣಾಃ ||02||

ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದನು: ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು 'ಸಂನ್ಯಾಸ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನಷ್ಟೇ ತೊರೆಯುವುದನ್ನು ತಿಳಿದವರು 'ತ್ಯಾಗ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

**ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ದೋಷವದೀತ್ಯೇಕೇ ಕರ್ಮ ಪ್ರಾಹುರ್ಮನೀಷಿಣಃ |
ಯಜ್ಞದಾನತಪಃಕರ್ಮ ನ ತ್ಯಾಜ್ಯಮಿತಿ ಚಾಪರೇ ||03||**

ದೋಷವುಳ್ಳ ಕರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞ-ದಾನ-ತಪಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು.

**ನಿಶ್ಚಯಂ ಶೃಣು ಮೇ ತತ್ರ ತ್ಯಾಗೇ ಭರತಸತ್ತಮ |
ತ್ಯಾಗೋ ಹಿ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ ತ್ರಿವಿಧಃ ಸಮ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ||04||**

ಭರತವಂಶದ ಮುಂದಾಳೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ನಿರ್ದಾರ ಕೇಳು. ಗಂಡುಗಲಿಯೇ, ಮೂರು ಬಗೆಯ ತ್ಯಾಗ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

**ಯಜ್ಞದಾನತಪಃಕರ್ಮ ನ ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಮೇವ ತತ್ |
ಯಜ್ಞೋ ದಾನಂ ತಪಶ್ಚೈವ ಪಾವನಾನಿ ಮನೀಷಿಣಾಮ್ ||05||**

ಯಜ್ಞ-ದಾನ-ತಪಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಾಗದು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಯಜ್ಞ, ದಾನ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ ಪಾವನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

**ಏತಾನ್ಯಪಿ ತು ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಙ್ಗಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಫಲಾನಿ ಚ |
ಕರ್ತವ್ಯಾನೀತಿ ಮೇ ಪಾರ್ಥ ನಿಶ್ಚಿತಂ ಮತಮುತ್ತಮಮ್ ||06||**

ಆದರೆ, ಪಾರ್ಥ, ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಮತೆ ತೊರೆದು, ಫಲದ ಹಂಬಲ ತೊರೆದು, ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ನನ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಹಿರಿದಾದ ಆಶಯ.

**ನಿಯತಸ್ಯ ತು ಸಂನ್ಯಾಸಃ ಕರ್ಮಣೋ ನೋಪಪದ್ಯತೇ |
ಮೋಹಾತ್ತಸ್ಯ ಪರಿತ್ಯಾಗಸ್ತಾಮಸಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ||07||**

ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಅರಿವುಗೆಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ತಾಮಸ ತ್ಯಾಗ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

**ದುಃಖಮಿತ್ಯೇವ ಯತ್ಕರ್ಮ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಭಯಾತ್ಯಜೇತ್ |
ಸ ಕೃತ್ವಾ ರಾಜಸಂ ತ್ಯಾಗಂ ನೈವ ತ್ಯಾಗ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ ||08||**

ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೈಬಗ್ಗದೆ, ಬಗೆಯೊಳಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು ರಾಜಸ ತ್ಯಾಗ. ಇಂಥ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೂ, ತ್ಯಾಗದ ಫಲ ದೊರೆಯದು.

**ಕಾರ್ಯಮಿತ್ಯೇವ ಯತ್ಕರ್ಮ ನಿಯತಂ ಕ್ರಿಯತೇಽರ್ಜುನ |
ಸಂಙ್ಗಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಫಲಂ ಚೈವ ಸ ತ್ಯಾಗಃ ಸಾತ್ತಿಕೋ ಮತಃ ||09||**

ಅರ್ಜುನ, ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ವಿಹಿತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ, ಮಮತೆಯನ್ನು, ಫಲದ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು, ಸಾತ್ತಿಕ ತ್ಯಾಗ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

**ನ ದ್ವೇಷ್ಯ ಕುಶಲಂ ಕರ್ಮ ಕುಶಲೇ ನಾನುಷಜ್ಜತೇ |
ತ್ಯಾಗೀ ಸತ್ತ ಸಮಾವಿಷ್ಟೋ ಮೇಧಾವೀ ಭಿನ್ನಸಂಶಯಃ ||10||**

ಮುದ ನೀಡದ ಕರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮುದ ನೀಡುವ ಕರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅತಿಯಾದ ನಂಟೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥವನು ಸಾತ್ತಿಕತ್ಯಾಗಿ. ಅವನು ತಿಳಿದವನು ಮತ್ತು ಸಂದೇಹವಳಿದವನು.

**ನ ಹಿ ದೇಹಭೃತಾ ಶಕ್ಯಂ ತ್ಯಕ್ತುಂ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಶೇಷತಃ |
ಯಸ್ತು ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗೀ ಸ ತ್ಯಾಗೀತ್ಯಭಿದೀಯತೇ ||11||**

ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ತೊರೆದವನೇ ಕರ್ಮ ತ್ಯಾಗೀ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಅನಿಷ್ಟಮಿಷ್ಟಂ ಮಿಶ್ರಂ ಚ ತ್ರಿವಿಧಂ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಮ್ |
ಭವತ್ಯತ್ಯಾಗಿನಾಂ ಪ್ರೇತ್ಯ ನ ತು ಸಂನ್ಯಾಸಿನಾಂ ಕ್ವಚಿತ್ ||12||**

ಕರ್ಮದ ಫಲ ಮೂರು ತೆರ: ಬೇಕಾದ್ದು, ಬೇಡವಾದ್ದು ಮತ್ತು ಎರಡರ ಬೆರಕೆ. ಫಲತ್ಯಾಗ ಮಾಡದವರಿಗೆ ಇದು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಫಲದ ನಂಟು ತೊರೆದವರಿಗೆ ಇದು ಎಂದೂ ಸೋಕುವುದಿಲ್ಲ.

**ಪಞ್ಚೈತಾನಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ಕಾರಣಾನಿ ನಿಬೋಧ ಮೇ |
ಸಾಷ್ಟೈ ಕೃತಾಂತೇ ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಸಿದ್ಧಯೇ ಸರ್ವಕರ್ಮಣಾಮ್ ||13||**

ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ,ಕೈಗೂಡಲು, ಇವು ಐದು ಕಾರಣಗಳು. ತುಂಬುತೋಳಿನ ವೀರನೇ, ವೈಧಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ, ಹೇಳಲಾದ ಅವುಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೋ.

**ಅಧಿಷ್ಟಾನಂ ತಥಾ ಕರ್ತಾ ಕರಣಂ ಚ ಪೃಥಗ್ವಿಧಮ್ |
ವಿವಿಧಾಶ್ಚ ಪೃಥಕ್ಷೇಷ್ಟಾ ದೈವಂ ಚೈವಾತ್ರ ಪಂಚಮಮ್ ||14||**

ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವ ತಾಣ, ಮಾಡುವ ಭಗವಂತ [ಜೀವ], ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಬೇರೆಬೇರೇ ಪೂರಕಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಐದನೆಯದಾದ ಅದೃಷ್ಟ [ಭಗವಂತ]

ಶರೀರವಾಙ್ಮನೋಭಿಯತ್ಕರ್ಮ ಪ್ರಾರಭತೇ ನರಃ |

ನ್ಯಾಯಂ ವಾ ವಿಪರೀತಂ ವಾ ಪಂಚೈತೇ ತಸ್ಯ ಹೇತವಃ ||15||

ಮೈ-ಮಾತು-ಮನಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಂಡರೂ-ಅದು ಒಪ್ಪಿರಲಿ, ತಪ್ಪಿರಲಿ-ಇವು ಐದು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು.

ತತ್ಯೈವಂ ಸತಿ ಕರ್ತಾರಮಾತ್ಮಾನಂ ಕೇವಲಂ ತು ಯಃ |

ಪಶ್ಯತ್ಯಕೃತಬುದ್ಧಿತ್ವಾನ್ನಸ ಪಶ್ಯತಿ ದುರ್ಮತಿಃ ||16||

ಅದು, ಹೀಗಿರುತ್ತಾ, ಏನೂ ಮಾಡದ ತನ್ನನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಂದು [ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿದವನು ಎಂದು] ತಿಳಿದವನು ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಆ ತಿಳಿಗೇಡಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಯಸ್ಯ ನಾಹಙ್ಕೃತೋ ಭಾವೋ ಬದ್ಧಿಯಸ್ಯ ನ ಲಿಪ್ಯತೇ |

ಹತ್ವಾಪಿ ಸ ಇಮಾಂಛೋಕ್ತಾನ್ ಹಂತಿ ನ ನಿಬದ್ಧತೇ ||17||

ನಾನು ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬ ಹಮ್ಮಿರದವನು, ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಫಲದ ನಂಟಿರದವನು, ಈ ಮಂದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದರೂ, ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮದ ಸೆರೆ ಅವನನ್ನು ಸೋಕದು.

ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಪರಿಜ್ಞಾತಾ ತ್ರಿವಿಧಾ ಕರ್ಮಚೋದನಾ |

ಕರಣಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತೇತಿ ತ್ರಿವಿಧ ಕರ್ಮಸಂಘಃ ||18||

ಕರ್ಮವಿಧಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಮೂರು: ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅರಿವು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಕರ್ಮ - ಕರ್ಮಫಲ ಮತ್ತು ಅರಿತು ಮಾಡುವವನು. [ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಮ್ಮುಖವಾದ ಅದು ಅರಿವಿನ ರೂಪ, ಎಲ್ಲರೂ ಅರಿಯಬೇಕಾದಂಥದ್ದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲದ್ದು] ಕರ್ಮದ ಕಾರಣವೂ ಅಡಕವಾಗಿ ಮೂರು ತೆರ: ಉಪಕರಣ, ಮಾಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾಡುವವನು.

ಜ್ಞಾನಂ ಕರ್ಮ ಚ ಕರ್ತಾ ಚ ತ್ರಿದೈವ ಗುಣಭೇದತಃ |

ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಗುಣಸಂಖ್ಯಾನೇ ಯಥಾವಚ್ಛೇಷು ತಾನ್ಯಪಿ ||19||

ಅರಿವು, ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಾಡುವಾತ ಕೂಡ, ಗುಣಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ತೆರ ಎಂದು ಗುಣಗಳ ಎಣಿಕೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ [ವೈದಿಕ ಸಾಂಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ] ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಲಿಸು.

ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಯೇನೈಕಂ ಭಾವಮವ್ಯಯಮೀಕ್ಷತೇ |

ಅವಿಭಕ್ತಂ ವಿಭಕ್ತೇಷು ತಜ್ಞಾನಂ ವಿಧಿ ಸಾತ್ವಿಕಮ್ ||20||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗದ ಒಂದು ಪರತತ್ವವನ್ನು, ಬಗೆಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುವ ತಿಳಿವು, ಸಾತ್ವಿಕ ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಪೃಥಕ್ತ್ವೇನ ತು ಯಜ್ಞಾನಂ ನಾನಾಭಾವಾನ್ಪೃಥಗ್ವಿಧಾನ್ |

ವೇತ್ತಿ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ತಜ್ಞಾನಂ ವಿಧಿ ರಾಜಸಮ್ ||21||

ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೈವೀಶಕ್ತಿಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿವುದು [ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗುರುತಿಸುವ, ಒಂದರಂತೆ ಒಂದಿಲ್ಲ ಎಂದರಿಯುವ, ಆದರೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರದ ಕೇವಲ ಭೌತಿಕದ ನಿಜದರಿವು] ರಾಜಸ ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಯತ್ತು ಕೃತ್ಸ್ನ ವದೇಕಸ್ಮಿನ್ಮಾರ್ಯೇ ಸಕ್ತಮಹೈತುಕಮ್ |

ಅತತ್ತ್ವಾರ್ಥವದಲ್ಪಂ ಚ ತತ್ತ್ವಾಮಸಮುದಾಹೃತಮ್ ||22||

ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಕಜ್ಜಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು, ಅದೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು [ಬದಲಾಗುವ ಜೀವವನ್ನೇ ಬದಲಾಗದ ಭಗವಂತನೆಂದು, ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವ ಒಬ್ಬ ಜೀವನ ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸ ಎಂದು] ನಂಬುವ, ಕಾರಣವಿರದ, ನಿಜವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ [ವಿಶ್ವ ನಿಜವಲ್ಲ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸುವ] ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾದ ತಿಳಿವು ತಾಮಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿಯತಂ ಸಂಘರಹಿತಮರಾಗದ್ವೇಷತಃ ಕೃತಮ್ |

ಅಫಲಪ್ರೇಪ್ಸುನಾ ಕರ್ಮ ಯತ್ತತ್ಸಾತ್ವಿಕಮುಚ್ಯತೇ ||23||

ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೇ, ಮೆಚ್ಚು-ಕಿಚ್ಚುಗಳಿಗೊಳಗಾಗದೆ, ಫಲದ ಹಂಬಲವಿರದೇ ಮಾಡಿದ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮ ಸಾತ್ವಿಕ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಯತ್ತು ಕಾಮೇಪ್ಸುನಾ ಕರ್ಮ ಸಾಹಜ್ಕಾರೇಣ ವಾ ಪುನಃ |

ಕ್ರಿಯತೇ ಬಹುಲಾಯಾಸಂ ತದ್ರಾಜಸಮುದಾಹೃತಮ್ ||24||

ಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಹಮ್ಮಿನಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬಳಲಿಸಿ, ದಂಡಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ ರಾಜಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನುಬನ್ಧಂ ಕ್ಷಯಂ ಹಿಂಸಾಮನವೇಕ್ಷ್ಯ ಚ ಪೌರುಷಮ್ |
ಮೋಹಾದಾರಭ್ಯತೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ತತ್ತಾಮಸಮುಚ್ಯತೇ ||25||

ಪರಿಣಾಮ, ಪೋಲು, ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ತನ್ನಳವನ್ನು ಮೀರಿ, ತಿಳಿಗೇಡಿತನದಿಂದ, ತೊಡಗುವ ಕರ್ಮ ತಾಮಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಕ್ತಸಂಸ್ಕೋನಹಂವಾದೀ ಧೃತ್ಯುತ್ಸಾಹಸಮನ್ವಿತಃ |
ಸಿದ್ಧ್ಯ ಸಿದ್ಧೋ ಲನಿರ್ವಿಕಾರಃ ಕರ್ತಾ ಸಾತ್ವಿಕ ಉಚ್ಯತೇ ||26||

ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದವನು, ನಾನು ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದವನು, ಹುರುಪಳಿಯದ ಗಟ್ಟಿಗ, ಗಳಿಕೆ-ಅಳಿಕೆಗಳಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗದವನು, ಸಾತ್ವಿಕ ಕರ್ತಾರ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ರಾಗೀ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರೇಪ್ಸು ಲುಫ್ಬೋ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕೋಽಶುಚಿಃ |
ಹರ್ಷಶೋಕಾನ್ವಿತಃ ಕರ್ತಾ ರಾಜಸಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ||27||

ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವ, ಫಲದ ಹಂಬಲ ಹೊತ್ತವ, ಜಿಪುಣ, ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವವ, ಮಡಿಯಿರದವ, ಫಲ ದೊರೆತಾಗ ಹಿಗ್ಗುವವ, ಇರದಾಗ ಕುಗ್ಗುವವ ಇಂಥ ಕರ್ತಾರ ರಾಜಸ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಾಕೃತಃ ಸ್ತಬ್ಧಃ ಶರೋ ನೈಷ್ಠ್ಯ ತಿಕೋಽಲಸಃ |
ವಿಷಾದೀ ದೀರ್ಘಸೂತ್ರೀ ಚ ಕರ್ತಾ ತಾಮಸ ಉಚ್ಯತೇ ||28||

ನಡೆಗೇಡಿ, ಅಸಂಸ್ಕೃತ [ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿರದವ] ಹಿರಿಮೆಗೆ ತಲೆ ಬಾಗದವ, ಉದ್ಧಟ, ಮೋಸಗಾರ, ಸೋಮಾರಿ, ಹುರುಪಿರದವ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ತಪ್ಪನ್ನೇ ಅನುಗಾಲ ಟೀಕಿಸುವವ [ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸರಿ ಎಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಂದೂಡುವವ] - ಇಂಥ ಕರ್ತಾರ ತಾಮಸ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಬುದ್ಧೇರ್ಭೇದಂ ಧೃತೇಶ್ಚೈವ ಗುಣತಸ್ತ್ರಿವಿದಂ ಶೃಣು |
ಪ್ರೋಚ್ಯಮಾನಮಶೇಷೇಣ ಪೃಥಕ್ತ್ವೇನ ಧನಂಜಯ ||29||

ಧನಂಜಯ, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯ ಕೂಡ, ಗುಣದಿಂದ ಮೂರು ಬಗೆ, ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿವರಣೆಯನ್ನಾಲಿಸು.

ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ಚ ನಿವೃತ್ತಿಂ ಚ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯೇ ಭಯಾಭಯೇ |
ಬನ್ಧಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಯಾ ವೇತ್ತಿ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ಸಾತ್ವಿಕೀ ||30||

ಪಾರ್ಥ, ಇಹದ ಧರ್ಮ-ಪರದ ಧರ್ಮ, ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು - ಮಾಡಬಾರದ್ದು, ಅಂಜಬೇಕಾದ್ದು- ಅಂಜಬಾರದ್ದು, ಬಂಧನದ ದಾರಿ-ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಾರಿ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸಾತ್ವಿಕ ಬುದ್ಧಿ.

**ಯಯಾ ಧರ್ಮಮಧರ್ಮಂ ಚ ಕಾರ್ಯಂ ಚಾಕಾರ್ಯಮೇವ ಚ |
ಅಯಥಾವತ್ಪ್ರಜಾನಾತಿ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ರಾಜಸೀ ||31||**

ಪಾರ್ಥ, ಯಾವುದು ಧರ್ಮ, ಯಾವುದು ಅಧರ್ಮ, ಯಾವುದು ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು, ಯಾವುದು ಮಾಡಬಾರದ್ದು, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ದರಿಸಲಾಗದ ಬುದ್ಧಿ, ರಾಜಸ ಬುದ್ಧಿ.

**ಅಧರ್ಮಂ ಧರ್ಮಮಿತಿ ಯಾ ಮನ್ಯತೇ ತಮಸಾಽಽವೃತಾ |
ಸರ್ವಾರ್ಥಾನ್ವಿಪರೀತಾಂಶ್ಚ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ತಾಮಸೀ ||32||**

ಪಾರ್ಥ, ಅಧರ್ಮವನ್ನೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸುವ, ಕತ್ತಲು ಕವಿದ ಬುದ್ಧಿ ತಾಮಸಬುದ್ಧಿ.

**ಧೃತ್ವಾ ಯಯಾ ಧಾರಯತೇ ಮನಃಪ್ರಾಣೇನ್ವಿಯಕ್ರಿಯಾಃ |
ಯೋಗೇನಾವ್ಯಭಿಚಾರಿಣ್ಯಾ ಧೃತಿಃ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ಸಾತ್ವಿಕೀ ||33||**

ಪಾರ್ಥ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಬಗೆಗೊಂಡ ಯಾವ ಗಟ್ಟಿತನ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ದಾರಿಗಡದಂತೆ ಧರಿಸಬಲ್ಲದೋ, ಅದು ಸಾತ್ವಿಕ ಧೈರ್ಯ.

**ಯಯಾ ತು ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಾನ್ವೃತ್ಯಾ ಧಾರಯತೇರ್ಜುನ |
ಪ್ರಸಂಕ್ಷೇನ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೋ ಧೃತಿಃ ಸಾ ಪಾರ್ಥ ರಾಜಸೀ ||34||**

ಪಾರ್ಥ, ಧರ್ಮ-ಕಾಮ-ಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಓಲೈಸುವ, ಅತಿಯಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಫಲದ ಆಸೆ ಹೊತ್ತ ಗಟ್ಟಿತನ, ರಾಜಸ ಧೈರ್ಯ.

**ಯಯಾ ಸ್ವಪ್ನಂ ಭಯಂ ಶೋಕಂ ವಿಷಾದಂ ಮದಮೇವ ಚ |
ನ ವಿಮುಞ್ವಂತಿ ದುರ್ಮೇಧಾ ಧೃತಿಃ ಸ ಪಾರ್ಥ ತಾಮಸೀ ||35||**

ಪಾರ್ಥ, ನಿದ್ರೆ, ಅಂಜಿಕೆ, ದುಗುಡ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಸೊಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾಗದ ತಿಳಿಗೇಡಿಯ ಗಟ್ಟಿತನವೇ ತಾಮಸ ಧೈರ್ಯ.

**ಸುಖಂ ತ್ವಿದಾನೀಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಶೃಣು ಮೇ ಭರತರ್ಷಭ |
ಅಭ್ಯಾಸಾದ್ರಮತೇ ಯತ್ರ ದುಃಖಾಂತಂ ಚ ನಿಗಚ್ಛತಿ ||36||**

ಯತ್ತದಗ್ರೇ ವಿಷಮಿವ ಪರಿಣಾಮೇಽಮೃತೋಪಮಮ್ |

ತತ್ಸುಖಂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಪ್ರಸಾದಜಮ್ ||37||

ಭರತವಂಶದ ವೀರನೇ, ಈಗ ಮೂರು ತೆರನಾದ ಸುಖವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಆಲಿಸು: ಬಳಕೆಯಿಂದ ಖುಶಿಕೊಡುವಂಥದ್ದು, ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವಂಥದ್ದು, ಮೊದಲು ವಿಷದಂತೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅಮೃತದಂತೆ ಹಿತ ನೀಡುವಂಥದ್ದು ಇಂಥ ಸುಖ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ. ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಾದಾಗ, ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಬರುವಂಥದ್ದು.

ವಿಷಯೇನ್ಪ್ರಿಯಸಂಯೋಗಾದ್ಯತ್ತದಗ್ರೇಽಮೃತೋಪಮಮ್ |

ಪರಿಣಾಮೇ ವಿಷಮಿವ ತತ್ಸುಖಂ ರಾಜಸಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ||38||

ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಂಟಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವಂಥದ್ದು, ಮೊದಲು ಅಮೃತದಂತೆ ರೋಚಕ, ಕಡೆಗೆ ವಿಷದಂತೆ ಅಪಾಯಕಾರಿ - ಅಂಥ ಸುಖ ರಾಜಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಯದಗ್ರೇ ಚಾನುಬನ್ಧೇ ಚ ಸುಖಂ ಮೋಹನಮಾತ್ಮನಃ |

ನಿದ್ರಾಲಸ್ಯಪ್ರಮಾದೋತ್ಥಂ ತತ್ತಾಮಸಮುದಾಹೃತಮ್ ||39||

ಮೊದಲೂ ಕೊನೆಗೂ, ಮತ್ತು ಬರಿಸಿ, ಮೈಮರೆಸುವಂಥ ಸುಖ, ನಿದ್ರೆ-ಮೈಗಳ್ಳತನ-ಎಚ್ಚರಗೇಡಿತನಗಳಿಂದ ಸಿಗುವಂಥ ಸುಖ, ತಾಮಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ನ ತದಸ್ತಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ವಾ ದಿವಿ ದೇವೇಷು ವಾ ಪುನಃ |

ಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತಿಜೈರ್ಮುಕ್ತಂ ಯದೇಭಿಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಿಭಿರ್ಗುಣೈಃ ||40||

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ, ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡ, ಜೀವಜಾತವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಶಾಂ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಚ ಪರಂತಪ |

ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರವಿಭಕ್ತಾನಿ ಸ್ವಭಾವಪ್ರಭವೈರ್ಗುಣೈಃ || 41||

ಓ ಅರಿಗಳ ಉರಿಯೇ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದುಂಟಾದ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರರ ಕರ್ಮಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿವೆ.

ಶಮೋ ದಮಸ್ತಪಃ ಶೌಚಂ ಕ್ಷಾನ್ತಿರಾರ್ಜವಮೇವ ಚ |

ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಾಸ್ತಿಕ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಜಮ್ ||42||

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತ, ಉಪವಾಸಾದಿ ನೇಮಗಳು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಅಪಕಾರಿಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವ ಸೈರಣೆ, ನೇರ ನಡೆ-ನುಡಿ, ತಿಳಿವು, ಆಳವಾದ ಸಂಶೋಧನ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಕತೆ ಇವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ವಭಾವದ ಸಹಜ ಕರ್ಮಗಳು.

ಶೌರ್ಯಂ ತೇಜೋ ಧೃತಿರ್ದಾಕ್ಷ್ಯಂ ಯುದ್ಧೇ ಚಾಪ್ಯಪಲಾಯನಮ್ |

ದಾನಮೀಶ್ವರಭಾವಶ್ಚ ಕ್ಷಾತ್ರಂ ಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಜಮ್ ||43||

ಕೆಚ್ಚು, ಕಸುವು, ಗಟ್ಟಿತನ, ಕೌಶಲ, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸದಿರುವುದು, ಕೊಡುಗೈತನ ಮತ್ತು ಒಡೆತನ, ಇವು ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ವಭಾವದ ಸಹಜ ಕರ್ಮಗಳು.

ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷವಾಣಿಜ್ಯಂ ವೈಶ್ಯಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಜಮ್ |

ಪರಿಚರ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಕರ್ಮ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಭಾವಜಮ್ ||44||

ಬೇಸಾಯ, ಆಕಳು ಸಾಕಾಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ವೈಶ್ಯರ ಸ್ವಭಾವಸಹಜವಾದ ಕರ್ಮ ಸೇವಾರೂಪವಾದ ಕಾಯಕ, ಶೂದ್ರಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದದ್ದು.

ಸ್ವೇಸ್ವೇ ಕರ್ಮಣ್ಯಭಿರತಃ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಲಭತೇ ನರಃ |

ಸ್ವ ಕರ್ಮನಿರತಃ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಥಾ ವಿನೃತಿ ತಚ್ಛೃಣು ||45||

ತನ್ನತನ್ನ ಸಹಜಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನದಾದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು, ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಆ ಬಗೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭೂತಾನಾಂ ಯೇನ ಸರ್ವಮಿದಂ ತತಮ್ |

ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ ತಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಂ ವಿನೃತಿ ಮಾನವಃ ||46||

ಯಾರಿಂದ ಜೀವಿಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯೋ, ಯಾರು ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತುಂಬಿನಿಂತಿರುವನೋ, ಅಂಥ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವಸಹಜವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೇಯಾನ್ ಸ್ವಧರ್ಮೋ ವಿಗುಣಃ ಪರಧರ್ಮಾತ್ಸ್ವ ನುಷ್ಠಿತಾತ್ |

ಸ್ವಭಾವನಿಯತಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವನ್ನಾಽಪ್ನೋತಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಮ್ ||47||

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ ಪರಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ, ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಸಹಜಧರ್ಮ ಮಿಗಿಲು. ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಹಜಂ ಕರ್ಮ ಕೌಂತೇಯ ಸದೋಷಮಪಿ ನ ತ್ಯಜೇತ್ |

ಸರ್ವಾರಮ್ಯಾ ಹಿ ದೋಷೇಣ ಧೂಮೇನಾಗ್ನಿರಿವಾಽವೃತಾಃ ||48||

ಕೌಂತೇಯ, ಸಹಜವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ದೋಷವಿದ್ದರೂ ಬಿಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ದೋಷವಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ಇರುವಂತೆ.

ಅಸತ್ತಬುದ್ಧಿಃ ಸರ್ವತ್ರ ಜಿತಾತ್ಮಾ ವಿಗತಸ್ಪೃಹಃ |

ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂ ಸಂನ್ಯಾಸೇನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ||49||

ಎಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಬಗೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಬಯಕೆ ತೊರೆದವನು, ಇಂಥ 'ಸಂನ್ಯಾಸ'ದಿಂದ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಹಿರಿಯ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು [ಅನಿಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು]ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತಥಾಽಽಪ್ನೋತಿ ನಿಬೋಧ ಮೇ |

ಸಮಾಸೇನೈವ ಕೌಂತೇಯ ನಿಷ್ಠಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಯಾ ಪರಾ ||50||

ಕೌಂತೇಯ, ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವವನ್ನು [ಶ್ರೀತತ್ವವನ್ನು] ಸೇರುತ್ತಾನೆ, ಆ ಬಗೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ಈ ಸಿದ್ಧಿ ತಿಳಿವಿನ ಕೊನೆಯ ಮಜಲು.

ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಶುದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಧೃತ್ಯಾಽಽತ್ಮಾನಂ ನಿಯಮ್ಯ ಚ |

ಶಬ್ದಾದೀನ್ವಿಷಯಾಂಸ್ತಕ್ತ್ವಾ ರಾಗದ್ವೇಷೌ ವ್ಯದಸ್ಯ ಚ ||51||

ವಿವಿಕ್ತಸೇವೀ ಲಘ್ವಾಶೀ ಯತವಾಕ್ಯಾಯಮಾನಸಃ |

ಧ್ಯಾನಯೋಗಪರೋ ನಿತ್ಯಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಸಮುಪಾಶ್ರಿತಃ ||52||

ಅಹಂಕಾರಂ ಬಲಂ ದರ್ಪಂ ಕಾಮಂ ಕ್ರೋಧಂ ಪರಿಗ್ರಹಮ್ |

ವಿಮುಚ್ಯ ನಿರ್ಮಮಃ ಶಾನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||53||

ತಿಳಿಯಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿರಬೇಕು. ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಶಬ್ದ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಲಾಲಸೆಯನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕು. ಪ್ರೀತಿ-ಹಗೆತನಗಳನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಬೇಕು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು. ಮಿತವಾಗಿ ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಮಾತು-ಮೈ-ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತವಿರಬೇಕು. ಧ್ಯಾನಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನುದಿನವೂ ವೈರಾಗ್ಯ ತಳೆಯಬೇಕು. ನಾನೆಂಬ ಹಮ್ಮು, ಬಲಾತ್ಕಾರ, ಸೊಕ್ಕು, ಕಾಮ, ಕೋಪ ಮತ್ತು ಕೈಯೊಡ್ಡುವ ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಮಮತೆಯಳಿದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆಯಿಡಬೇಕು. ಆಗ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಗೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. [ಅಂಥವನು ಶ್ರೀತತ್ವವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.]

ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ನ ಶೋಚತಿ ನ ಕಾಂಕ್ಷತಿ |

ಸಮಃ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಮಧ್ಯಕ್ತಿಂ ಲಭತೇ ಪರಾಮ್ ||54||

ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ಬಗೆ ನೆಟ್ಟವನು [ಶ್ರೀತತ್ವದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು] ಬಗೆ ತಿಳಿಗೊಂಡು, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ದುಃಖಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಭಾವ ಹೊಂದಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಮಭಿಜಾನಾತಿ ಯಾವಾನ್ಯಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ತತ್ತ್ವತಃ |

ತತೋ ಮಾಂ ತತ್ತ್ವತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಶತೇ ತದನಂತರಮ್ ||55||

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಾನು ಏನು, ಎಂತು, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ಪರಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತ ನಂತರ, ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣ್ಯಪಿ ಸದಾ ಕುರ್ವಾಣೋ ಮದ್ವ್ಯಪಾಶ್ರಯಃ |

ಮತ್ರಸಾದಾದವಾಪ್ನೋತಿ ಶಾಶ್ವತಂ ಪದಮವ್ಯಯಮ್ ||56||

ನಾನೇ ಸರ್ವಸ್ವ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ನಿರಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನು, ನನ್ನ ಹಸಾದದಿಂದ, ಅಳಿವಿರದ ಬದಲಾಗದ ತಾಣವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಚೇತಸಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಮಯಿ ಸಂನ್ಯಸ್ಯ ಮತ್ತರಃ |

ಬುದ್ಧಿಯೋಗಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಚ್ಚಿತ್ತಃ ಸತತಂ ಭವ ||57||

ಒಳಬಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರತತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು, ನಿರಂತರ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಒಳಬಗೆಯಿಡು.

ಮಚ್ಚಿತ್ತಃ ಸರ್ವದುರ್ಗಾಣಿ ಮತ್ರಸಾದಾತ್ತರಿಷ್ಯಸಿ |

ಅಥ ಚೇತ್ಸಮಹಜ್ಕಾರನ್ನ ಶ್ರೋಷ್ಯಸಿ ವಿನಜ್ಞಸಿ ||58||

ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಬಗೆಯಿಟ್ಟಾಗ, ನನ್ನ ಹಸಾದದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ದಾಟುವೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕಿವಿಗೊಡದಿದ್ದರೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವೆ.

ಯದಹಜ್ಕಾರಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ನ ಯೋತ್ಸ್ಯ ಇತಿ ಮನ್ಯಸೇ |

ಮಿಥ್ಯೈಷ ವ್ಯವಸಾಯಸ್ತೇ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತ್ವಾಂ ನಿಯೋಕ್ತ್ಯ ತಿ ||59||

ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಬೀಗಿ, 'ನಾನು ಹೋರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಈ ನಿರ್ಧಾರ ಹುಸಿಯಾದದ್ದು. ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವ [ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ] ನಿನ್ನನ್ನು ಹೋರಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಭಾವಜೇನ ಕೌಂತೇಯ ನಿಬದ್ಧಃ ಸ್ವೇನ ಕರ್ಮಣಾ |

ಕರ್ತುಂ ನೇಚ್ಛಸಿ ಯನ್ಮೋಹಾತ್ಕುರಿಷ್ಯಸ್ಯವಶೋಽಪಿ ತತ್ ||60||

ಕೌಂತೇಯ, ಸ್ವಭಾವಸಹಜವಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮದಿಂದ, ನೀನು ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ, ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದೆಣಿಸಿರುವೆಯೋ, ಅದನ್ನು, ನೀನು ನಿನಗರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ [ಭಗವದಿಚ್ಛೆಗೆ ವಶನಾಗಿ] ಮಾಡುವೆ.

ಈಶ್ವರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ದೇಶೇಽರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ |

ಭ್ರಾಮಯನ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯನ್ತ್ರಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ ||61||

ಅರ್ಜುನ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಎದೆಯ ತಾಣದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುತ್ತುವ ಜಗದ್ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂತ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ [ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ] ತಿರುಗಾಡಿಸುತ್ತ.

ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ |

ತತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||62||

ಭಾರತ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಶರಣಾಗು. ಅವನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹಿರಿದಾದ ಸುಖವನ್ನು, ಅಳಿವಿರದ ತಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

ಇತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಮಾಖ್ಯಾತಂ ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ಮಯಾ |

ವಿಮೃಶ್ಯೈತದಶೇಷೇಣ ಯಥೇಚ್ಛಸಿ ತಥಾ ಕುರು ||63||

ತುಂಬ ಜತನದಿಂದ ಬಚ್ಚಿಡಬೇಕಾದ ಈ ತಿಳಿವನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನೆದುರು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಾಂಬರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನಿನಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಮಾಡು.

ಸರ್ವಗುಹ್ಯತಮಂ ಭೂಯಃ ಶೃಣುಮೇ ಪರಮಂ ವಚಃ |

ಇಷ್ಟೋಽಸಿ ಮೇ ಧೃಢಮಿತಿ ತತೋ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಹಿತಮ್ ||64||

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಚ್ಚಿಡಬೇಕಾದ, ನನ್ನೇ ಹಿರಿಯ ಮಾತನ್ನು, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಆಲಿಸು. ನೀನು ನನಗೆ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿನವನೆಂದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹಿತವಾದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಮನ್ಮನಾ ಭವ ಮದ್ಭಕ್ತೋ ಮದ್ಯಾಜೀ ಮಾಂ ನಮಸ್ಕುರು |

ಮಾಮೇವೈಷ್ಯಸಿ ಸತ್ಯಂ ತೇ ಪ್ರತಿಜಾನೇ ಪ್ರಯೋಽಸಿ ಮೇ ||65||

ನನ್ನಲ್ಲೇ ಬಗೆಯಿಡು. ನನ್ನಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಡು. ನನ್ನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸು. ನನಗೆ ಪೊಡಮಡು. ಆಗ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವೆ. ನೀನು ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿನವ. ನಿನ್ನಾಣೆಗೂ ಇದು ನಿಜ.

ಸರ್ವಧರ್ಮಾನ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ |

ಅಹಂ ತ್ವಾ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾ ಶುಚಃ ||66||

ಎಲ್ಲ ಬಿಡುಗು ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಫಲದ ಹಂಬಲಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು, ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಶರಣಾಗು. ನಾನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಪಾರುಗಾಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೊರಗದಿರು.

ಇದಂ ತೇ ನಾತಪಸ್ಕಾಯ ನಾಭಕ್ತಾಯ ಕದಾಚನ |

ನ ಚಾಶುಶ್ರೂಷವೇ ವಾಚ್ಯಂ ನ ಚ ಮಾಂ ಯೋಽಭ್ಯಸೂಯತಿ ||67||

ಇದನ್ನು ನೇಮದ ನಿಷ್ಠೆ ಇರದವರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಡ. ಭಕ್ತಿ ಇರದವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬೇಡ. ಕೇಳುವಾಸೆ ಇರದವನಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ. ನನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಕಿಚ್ಚುಪಡುವವನಿಗಂತೂ ಹೇಳಲೇಬೇಡ.

ಯ ಇಮಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಮಧ್ವಕ್ತೇಷ್ಟಭಿಧಾಸ್ಯತಿ |

ಭಕ್ತಿಂ ಮಯಿ ಪರಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಾಮೇವೈಷ್ಯತ್ಯಸಂಶಯಃ ||68||

ತುಂಬ ಗೋಪ್ಯವಾದ ಇದನ್ನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅರುಹುವವನು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ; ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ನ ಚ ತಸ್ಮಾನ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಕಶ್ಚಿನ್ಮೈ ಪ್ರಿಯಕೃತ್ತಮಃ |

ಭವಿತಾ ನ ಚ ಮೇ ತಸ್ಮಾದನ್ಯಃ ಪ್ರಿಯತರೋ ಭುವಿ ||69||

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನವನು ನನಗೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಲಾರ

ಅಧ್ಯೇಷ್ಯತೇ ಚ ಯ ಇಮಂ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸಂವಾದಮಾವಯೋಃ |

ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞೇನ ತೇನಾಹಮಿಷ್ಟಃ ಸ್ಯಾಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ ||70||

ಜೀವನಧರ್ಮವನ್ನರುಹುವ, ನಮ್ಮ ಈ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು, ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಕೂಡ, ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತಾಯಿತು, ಎಂದು ನನ್ನ ಆಶಯ

ಶ್ರದ್ಧಾವಾನನಸೂಯಶ್ಚ ಶೃಣುಯಾದಪಿ ಯೋ ನರಃ |

ಸೋಽಪಿ ಮುಕ್ತಃ ಶುಭಾನ್ಲೋಕಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಮ್ ||71||

ನಂಬಿಕೆ ಇರುವ, ಕಿಚ್ಚು ಇರದ ಮನುಷ್ಯ, ಕೇಳಿದರೂ ಸಾಕು, ಅಂಥವನೂ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡು, ಪುಣ್ಯಜೀವಿಗಳ ಮಂಗಳಮಯ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದಾನು.

ಕಚ್ಚಿದೇತಚ್ಚುತಂ ಪಾರ್ಥ ತ್ವಯೈಕಾಗ್ರೇಣ ಚೇತಸಾ |

ಕಚ್ಚಿದಜ್ಞಾನಸಮೋಹಃ ಪ್ರನಷ್ಟಸ್ತೇ ಧನಂಜಯ ||72||

ಪಾರ್ಥ, ಇದನ್ನು ಒಮ್ಮನದಿಂದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದೆಯೇನು? ಧನಂಜಯ, ನಿನ್ನ ಅಜ್ಞಾನದ ಗೊಂದಲ ಕಳೆಯಿತೇನು ?

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ನಷ್ಟೋ ಮೋಹಃ ಸ್ಮೃತಿರ್ಲಭ್ಯಾ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮಯಾಚ್ಯುತ |

ಸ್ಥಿತೋಽಸ್ಮಿ ಗತಸಂದೇಹಃ ಕರಿಷ್ಯೇ ವಚನಂ ತವ ||73||

ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದನು: ಅಚ್ಯುತ, ಗೊಂದಲ ಕಳೆಯಿತು. ನಿನ್ನ ಹಸಾದದಿಂದ ನನ್ನ ನೆನಪು ಮರುಕಳಿಸಿತು. ಸಂದೇಹವಳಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಜಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಹಂ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಪಾರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ಸಂವಾದಮಿಮಮಶೌಷಮದ್ಭುತಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಮ್ ||74||

ಸಂಜಯ ಹೇಳಿದನು: ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನರ ಅಚ್ಚರಿಯ, ನವಿರೇಳಿಸುವ ಈ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ವ್ಯಾಸಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚುತವಾನೇತದ್ಗುಹ್ಯಮಹಂ ಪರಮ್ |

ಯೋಗಂ ಯೋಗೇಶ್ವರಾತ್ಯಷ್ಟಾತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಥಯಥಃ ಸ್ವಯಮ್ ||75||

ವ್ಯಾಸರ ಕರುಣೆಯಿಂದ, ನಾನೂ, ಯೋಗದ ದಾರಿಯನ್ನು, ಈ ಹಿರಿಯ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಎಲ್ಲ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳ ಒಡೆಯನಾದ, ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಯಿಂದಲೇ, ನೇರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ರಾಜನ್ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ಸಂವಾದಮಿಮಮದ್ಭುತಮ್ |

ಕೇಶವಾರ್ಜುನಯೋಃ ಪುಣ್ಯಂ ಹೃಷ್ಯಾಮಿ ಚ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ||76||

ದೊರೆಯೇ, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ, ಅಚ್ಚರಿಯ, ಈ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ, ನೆನೆಯುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನವಿರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ತಜ್ಜ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ರೂಪಮತ್ಯದ್ಭುತಂ ಹರೇಃ |
ವಿಸ್ಮಯೋ ಮೇ ಮಹಾನ್ರಾಜನ್ ಹೃಷ್ಯಾಮಿ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ||77||

ದೊರೆಯೇ, ಹರಿಯ ಆ ಅಚ್ಚರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ನನಗೆ ಬೆರಗೋ,
ಬೆರಗು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಮರಳಿ ನವಿರು.

ಯತ್ರ ಯೋಗೇಶ್ವರಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಯತ್ರ ಪಾರ್ಥೋ ಧನುರ್ಧರಃ |
ತತ್ರ ಶ್ರೀವಿಜಯೋ ಭೂತಿಧ್ರುವಾ ನೀತಿರ್ಮತಿರ್ಮಮ ||78||

ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳೊಡೆಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿರುವೆಡೆ, ಬಿಲ್ಲಾರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿರುವೆಡೆ, ಸಿರಿ,
ಗೆಲುವು, ಉನ್ನತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾದ ನೀತಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರ್ದಾರ.

ಹದಿನೆಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಕಂಡಂತೆ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶ, ಆಚಾರ್ಯ

ಬನ್ನಂಜೆಯವರ ನುಡಿಮುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ:

ನಿನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕರ್ಮ ಮಾಡು, ಬಂದದುಣ್ಣು, ಹರಿಯ ಚರಣಗಳರಿವು ತಪ್ಪದಿರಲಿ, ಹರಿಯ ಪರದೈವತವು, ಹರಿಯ ಗುರು, ಆಸರೆಯು, ಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ ಜಗದ ತಾಯಿ ತಂದೆ.

ಹಿರಿಯರಿಗು ಹಿರಿಯನಹ, ಹರಿಯ ಪುರೂಷೋತ್ತಮನು, ಅವನಲ್ಲದನ್ಯರೀ ಜಗದಿ ಹುರುಡು, ಸಾಕು ಮಾಡೀ ಜಗದ ಕಾಕುವಾರ್ತೆಯ ಚಿಂತೆ, ನೆಲೆಗೊಳಿಸು ಬಗೆಯನ್ನು ಹರಿಚರಣಗಳಲಿ.

ಹರಿಚರಣಗಳ ನೆನೆಯೆ ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡದಿರು, ಪಾಪರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಹವು, ನೆನೆಯುವಾತನಿಗಂತು ಕೈವಲ್ಯ ಖಚಿತವಿದೆ, ಮತ್ತೇಕೆ ಸಂದೇಹ, ತೊಡಗಬಹುದಲ್ಲ.

ಎರಡು ತೋಳುಗಳನೆತ್ತಿ ಆಣೆಯಿಟ್ಟಾಡುವೆನು ಆಲಿಸಿರಿ ನನ್ನ ಈ ನಿಜದ ನಲ್ಲುಡಿಯ
“ಹರಿಯಿನ್ನುತ್ತಮನಿಲ್ಲ, ಹರಿಗೆ ಸಮನೂ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಚೇತನ ಗಣಕು ಅವನು ಹಿರಿಯ”.

ಹರಿಯೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನಲ್ಲದೆ ಇರಲು, ಈ ಜಗವು ಅವನ ವಶವೆಂತು ಬಂತು ? ಈ ಎಲ್ಲ ಅವನ ವಶ ಅಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಸುಖದ ಸುಪ್ಪತಿಗೆಯೊಳೇಕೆ ಇಲ್ಲ ?

ಕರ್ಮ, ಅಜ್ಞಾನ, ಗುಣ, ಕಾಮ, ಕಾಲ ಇವೆಲ್ಲ ಜಡವಸ್ತುಗಳು ಜಗದ ಒಡೆಯರಲ್ಲ. ಜಡಗಳಿಗು ಜೀವರಿಗು ಎಲ್ಲರಿಗು ಈ ಹರಿಯೆ ಒಡೆಯನಾಗಿಹನೆಂದು ಸಾರುತಿದೆ ವೇದ.

ಭೇದ ತೋರಿಕೆಗಷ್ಟೆ ನಿಜವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು, ಲೋಕಗುರು ಬಾದರಾಯಣನ ಮತವಲ್ಲ. ಜೀವಿಗಳು ಹಲವುಂಟು, ಹರಿಯ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಚೋದ್ಯವೊಂದಕೆ ಹರಿಯೆ ನುಡಿದನಲ್ಲ.

ಚತುರಾಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮುಕ್ತಜೀವರು ಕೂಡ ಹರಿಯ ಪಾದವ ಸೇರಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ, ತರ-ತಮದ ತೆರದಲ್ಲೆ ತಮ್ಮ ಗತಿಯೈದಿದರು ಎಂದುಸುರುತಿದೆಯಲ್ಲ ವೇದವಾಣಿ.

ಎಲ್ಲೆಡೆಯು ತುಂಬಿರುವ ಪರಮಪುರಷನ ನೆನಕೆ ಕೊಳಕು ತುಂಬಿದ ಮನಕೆ ಸಿಗುವಂಥದಲ್ಲ. ಆದಿಯಿರದ ಹರಿಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಪರಿಯ ಪರಮಪದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿ.

ಪಳನುಡಿಯ ಸಾಣೆಯಲಿ ತೀಡಿ, ತಿಳಿಯಾದ ಬಗೆಕುಡುಗೋಲಿನಿಂದೊಡನೆ, ಬಲಿತ
ವೈರಿಯನು ತರಿದು, ಹರಿಯೆಂದೆನುವ ಬಗೆಯ ಕತ್ತಲ ಕಳವೆ, ಅಂತ ಪಾರವೆ ಇರದ
ಸ್ವಾಮಿಗರೆಗಿ.

ಸಕುಲನುತನಾದವನೆ ಜಗವನಾಳುವ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರರೆಂಬ ತರತರತ ಸುರನರರನ್ನು
ಸೃಜಿಸುವನು ಸಲಹುವನು ಕೊನೆಗೆ ಸಂಹರಿಸುವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆರಗಿದವಗೀವ ನಿಜಪದವನ್ನು.

ಎಣೆಯಿರದ ತುಂಬಿರುವ ದಿವ್ಯಗಣಗಳ ಗಡಣ ಮೈವೆತ್ತು ನಿಂತ, ಈ ರಮೆಯರಸನಿಂದ
ಉತ್ತಮನ ಮಾತಿರಲಿ, ಸಮನಾದವನು ಕೂಡ ಈ ತನಕ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಬರಲೊಲ್ಲ.

ತುಂಬು ಸಂತಸ-ತಿಳಿವೆ ಮೈವೆತ್ತ ಪರಶಕ್ತಿ, ಸಕಲನುತನಾದವನು ಪರಮಪುರುಷ,
ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳಿರದ ಗುಣಭರಿತ, ದುಗುಡಗಳ ಕಳವೆ, ಕಮಲಾಪತಿಯು ನಮ್ಮ ಕಾಪಿಡಲಿ.

ನಿದ್ರಿಸಲು ಹೊತ್ತಿರದ ಸೊಗದ ತಿಳಿವಿನ ಸಲೆಯೊ, ಸುಖರೂಪಿ ಎನ್ನುತಿವೆ ಅದಕೆ ವೇದಗಳು,
ಈ ಜಗದ ಕರ್ತಾರ, ಅವನಿಚ್ಛೆ, ಅದಕೆಂದೆ ಜ್ಞಾನಮಯನೆನ್ನುತಿವೆ ಸೊಗದೊಡೆಯನನ್ನು.

ಅಚ್ಚರಿಯೊಳಚ್ಚರಿಯ, ಪರಿಪರಿಯ ಈ ಜಗದ ರೂವಾರಿ, ಗುಣಭರಿತ, ಪರಮ, ಪರಶಕ್ತಿ. ಈ
ಹರಿಯ ಪರಮಪದ ತುಂಬುಸಂತಸದ ಸೆಲೆ. ಅವನ ನೆನೆವವನಿಗದು ಅಳಿವಿರದ ಮುನ್ನೆಲೆ.

|| ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ವಶೇ ಸರ್ವಂ ಸ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಶಗಃ ಸದಾ ||

|| ಪ್ರೀಣಯಾಮೋ ವಾಸುದೇವಂ ದೇವತಾ ಮಣ್ಣಲಾಖಣ್ಣಮಣ್ಣಾನಮ್ ||

|| ಅಸ್ಮದ್ಗರ್ವಂತರ್ಗತ ಮನುನಾಮಕ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ರುಕ್ಮಿಣೀ
ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಜಾಮ್ಬವತೀವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ಹರಿಃ ಓಂ ||

Srinivasa Rao H K, No. 26, 2nd Floor, 15th Cross, Near Vidhyapeeta Circle,

Ashokanagar, Bangalore 560050. Ph: 26615951 , 8095551774

<http://Srimadhvyasa.wordpress.com/>

